EI MINULTA MITÄÄN PUUTU

Hannu Raittila

wsoy

Hannu Raittila

EI MINULTA MITÄÄN PUUTU

Werner Söderström Osakeyhtiö
Porvoo - Helsinki - Juva

LAPIN
MAAKUNTAKIRJASTO

Viides painos
© Hannu Raittila 2000
ISBN 951-0-24633-6
WSOY – Kirjapainoyksikkö
Juva 2000

I

»BETTER THAN ANY OTHER». Puusta tehdyn pakkauksen päälle oli liimattu etiketti ja lähete, jonka mukaan laatikko oli matkalla Sambiaan, ollut päiväyksen mukaan jo kohta kaksikymmentä vuotta. Etiketissä oli tuotteen ylivertaisuutta kehuvan tekstin lisäksi kilpikonnan kuva.

»FINNISH POND, SCYTHE STONE». Otin yhden laatikkoon ladotuista hiomakivistä, tummanharmaan sileän tangon. Laatikoita oli monta päällekkäin. Niihin oli maalattu sapluunaa käyttäen eri määräsatamia: Jokohama, Buenos Aires, Kairo... Maalin tahrimia sapluunoita roikkui seinään lyödyssä naulassa kuin kaukaisten galaksien nimiä: ORIAK, SERIA SONEUB.

Suorakulmainen liippa oli miellyttävä kädessä. Reunat oli viistetty särmättömiksi. Kirkonkylän kauppiaan mukaan kokit pitävät fylliittiä parhaana kivenä keittiöveitsien viimeistelyhionnassa. Kosken kohina oli yön aikana loppunut ja lintujen pesimisen metelin pystyi kuulemaan purolaakson lepikossa.

Menin patoaltaalle ja kiilasin raolleen luukkua, joka esti virtauksen pääsyn myllyn rännille. Humuksesta ruskea vesi tulvi lautakouruun ja katosi myllyn sisään. Avasin luukun ko-

konaan ja kuuntelin juoksupyörän ääntä. Olin illalla saanut akselin kitinän loppumaan vaseliinilla ja ahkeralla pyörittämisellä. Myllystä kuului pelkkää loisketta, kun kourun virtaus osui pyörän siipien pesiin, jotka lappoivat veden myllyn alle poistokanavaan ja siitä suvantoon.

Verstaan puolella irrotin hiomapöydän lukituksen ja myllykammiosta seinän läpi pistetty akseli alkoi pyörittää pöytää ja katkaisulaikkaa. Tonnin painoisen kivitahkon jyrinä hukutti siipipyörän loiskeen.

Koneistoa pyörittävän veden ääni ei kuulunut, vaikka avasin rataskammion oven. Myllyn siivet aiheuttivat pienen ilmavirran, joka tuntui kasvoilla. Työnsin teroitetun seipään kehyksen ja myllynrattaan väliin laahaamaan, mutta sen pyörintä ei yhtään hidastunut vastuksesta.

Menin takaisin verstaaseen ja poimin lattialle levinneestä läjästä yhden aihion. Se oli lämmennyt auringon läikässä. Sovittelin tummaa kivisuorakaidetta hiontatulkkiin ja annoin pyörivän pöydän jyrsiä sen päätä. Etsin oikeaa työstökulmaa ja yritin miettiä minkälaiset liikkeet olisivat tarkoituksenmukaisia, jos tätä työtä pitäisi tehdä kokonainen päivä ja monta päivää toisensa perään. Hiontapöly leijui alhaalta paistavan auringon kiilassa. Kivinen pöytä jyrisi ja sitä pyörittävä akseli keinui holkissaan. Annoin työajan kulua ja yritin pelkästään päästä hyvään lopputulokseen. Puoli tusinaa aihiota hiottuani menin vertaamaan tekemiäni liippoja laatikkoon pakattuihin. Kauppias oli kai seisonut takanani jo jonkin aikaa. Se huusi jotain, mutta en kuullut sanoja.

LEINOSEN poika teki liippakiviä sen verran tohkeissaan, että ei nähnyt eikä kuullut, kun meikäläinen tuli sisään. Kysyin miltä sen tuntuu pyörittää esi-isiensä rakentamaa myllyä, mutta ei se kuullut mitään.

Minä huusin sen korvaan, että sen pitää tulla ostamaan meiltä marketin rautaosastolta kuulosuojaimet. Mitä, se huusi. Ja muut asialliset turvavälineet, minä karjuin.

Se oli saanut myllyn pyörimään ja hiomakoneiston käyntiin. Meidän aikanahan sitä ei ollut koskaan käytetty, paitsi tietysti isän nuorena ollessa ennen sotia. Velipoika nimittäin teki uuden verstaan kylään, kun isä jäi eläkkeelle ja minä lunastin kaupan. Vanha verstas jätettiin varastoksi ja saatiin vielä kotiseutuyhdistyksen kanssa tehtyä sopimus, että ne pitää kunnossa sekä myllyrakennuksen koneistoineen että koskitilaan kuuluvan asuinmökin. Isä siellä kävi turisteja opastamassa ja kai ne näytiksi liippojakin tekivät, koska niitä aikanaan eksyi matkailusihteerin mukana kunnantalollekin.

Sihteeri oli teettänyt tamperelaisessa kirjapainossa kunnan vaakunalla koristettuja tarroja, jotka liimattiin liippoihin kertomaan seudun erikoisesta käsityöperinteestä ja elinkeinohaarasta. Kohta tarrojen teettämisen jälkeen tuli lama. Matkailusihteerin budjetti jäädytettiin ja se itse pistettiin pakkolomalle. Jostain Helsingistä se oli tullut. Tai Kirkkonummelta, mistä se oli?

Tarroilla varustettuja hiomakiviä jäi sen jäljiltä kaappiin, josta löytyi myös pinkka fylliittiteollisuuden historiasta kertovia esitteitä. Sellaisenkin se oli ehtinyt kirjoittaa, kun yritti raukka tehdä liippakivituotannosta ja museomyllystä kunnan matkailuvalttia ja itselleen palkkauksen jatkumisen perustetta. Viimeiseen saakka se jaksoi selittää, että ulkomaan matkailun vähentyminen kääntää turistivirrat kotimaan kohteisiin.

Leinosen poika lukitti hiontapöydän ja meteli lakkasi. Kysyin miltä tuntui olla ensimmäistä päivää virallisesti verstaan ja myllyn ja koskioikeuksien haltijana. Onnittelin sitä. Se kysyi mistä ja sanoin sen täyttäneen viikolla neljäkymmentä.

Leinonen ihmetteli kuinka tiesin sen syntymäajan päivän

tarkkuudella. Olinhan minä sen paperit nähnyt, kun niitä kunnassa käsiteltiin. Johannes sen etunimi on. Se halusi tietää olivatko tuuligeneraattori ja latauslaitteisto ja muut sen tilaamat tarvikkeet saapuneet ja oliko marketissa kahdenkymmenenneljän voltin hyytelöakkuja.

KAUPPIAS ei ymmärtänyt, mitä tekisin tuuligeneraattorilla, kun käytössäni on vesivoimaa. Muistutin, että ilman ja veden virtaamisessa pätevät samat dynamiikan lait. Ero on vain aineen tiheydessä. Sanoin, että olin ajatellut vaihtaa tuulimyllyn roottorin tilalle vesiturbiinin. En tiedä uskoiko kauppias puheitani.

Kauppias alkoi selittää, kuinka sen veli oli viisikymmentäluvulla siirtänyt verstaan kylälle, koska sähkön tuominen myllylle olisi ollut mahdotonta. Itse olin laskenut, että vesivoima pyöritti koneistoa monien kilowattien teholla. Yksinkertaisen pyörimisliikkeen tuottamiseen olisi turhaa vetää kallista sähkölinjaa.

Tarvitsin sähköä vain valaistukseen ja muihin vähän tehoa vaativiin tarkoituksiin. Kauppias ei tahtonut uskoa, että kahdenkymmenenneljän voltin jännitteellä pystyttäisiin tuottamaan kaikki mukavuudet, joita nykyaikainen asuminen ja yritystoiminta edellyttävät.

Aioinko tosiaan muuttaa myllylle mökkiin asumaan? Kunta on osakkaana rivitaloyhtiössä kirkon takana ja kauppias voisi kuulemma vaikuttaa, jos hakisin sieltä kaksiota. Pappa tuli myllyyn ja kysyi kauppiaalta oliko se Jakob Levin.

Pappa mietti, koska olin palannut takaisin. Se ihmetteli oliko totta, että olin kiertänyt sirkuksen mukana Pietarissa saakka. Ymmärsin, että se luuli sillä hetkellä minua isäni isoisäksi, omaksi isäkseen.

Näytin papalle myllyä, joka pyöri tasaisesti, vaikka rattaan

ja kehyksen välissä laahasi edelleen siihen kokeeksi tökkäämäni kanki. Kerroin, että mylly jaksoi pyörittää koneistoa helposti eikä lisävastuskaan hidastanut sitä yhtään.

Pappa katsoi minua kuin vähäjärkistä ja sanoi, että mylly kehittää jo tällä virtaamalla ja alkeellisella siipirattaalla ainakin kahdentoista kilowatin tehon. Se veti myllykammion oven perässään kiinni ja sanoi korvaan, että Levinin kanssa kannattaa sitten olla varovainen. »Tämän teho pystytään nimittäin moninkertaistamaan patoaltaan laajennuksen ja turbiinin avulla!»

Yritin selittää, että enempää tehoa ei tarvita mihinkään. Se otti käsistä kiinni ja totesi vakavana, että olen lopultakin tulossa järkiini. Levinin kanssa se käski kumminkin olla varovainen. Sanoin taas, että mies ei ole Levin vaan kauppias Loikkanen.

Se ei papan mielestä muuttanut asiaa. Loikkanenkin luulee, että jokaisella ihmisellä on taskussaan Taivaan Valtakunnan avaimet, mutta hän ei enää ajattele sillä tavalla. Mistä se luuli tietävänsä, mitä Loikkasella on taskussaan?

MENTIIN vanhuksen kanssa asuntoautoon, jossa ne oli ilmeisesti olleet yötä. Myllymökkihän oli remontissa. Nuorempi Leinonen kävi sulkemassa patoluukun ja vesi lakkasi pyörittämästä myllyä. Pappa rupesi katsomaan pistävästi silmiin ja sanoi, että autuuteen pääsee vain ilman omaa ansiota, armosta.

Kysyin eikö se ole niin, että jokainen tulee autuaaksi omalla uskollaan. Omalla uskollaan, pappa vahvisti. Toisten anteeksianto ei vielä armoa kutsu. Nuorempi Leinonen tuli asuntoautolle ja pappa kertoi, ettei Loikkanenkaan enää usko avaintenvaltojen olevan ihmisen käsissä.

Pojanpoika kysyi mistä avaimista pappa puhuu. Taivaan Valtakunnan avaimista tietysti, se tiuskaisi. Nuori Leinonen

rupesi keittämään kahvia, mutta hosui onneton ahtaassa keittiöntapaisessa ja kumosi jauhot asuntoauton lattialle.

Jostain se otti esiin pikkuisen pölynimurin ja pisti ohuen johdon pistorasiaan, joka oli pieni ja pyöreä kuin nepparin reikä. Jumalauta niitten touhuja. Mä kysyin, mistä äijä puhuu, mutta pojanpoika sanoi, ettei papasta aina saa selvää.

Radiostakin oli jo alkanut tulla jumalansanaa. Kyllä niillä tosissaan oli siinä monenlaista sähkövempelettä käytössä, vaikka lähimmälle linjalle oli matkaa monta kilometriä.

Leinosen poika selitti saaneensa auton käyttöön isältänsä. Isä oli varustanut sen kojeilla, jotka käyttivät kaikki kahdenkymmenenneljän voltin virtaa. Se kuulemma varusti ihan keksimisen ilosta asuntoautoja sellaisilla erikoisuuksilla, joita niissä ei yleensä ole.

Isä kuulemma oli sitä mieltä, että valtakunnan sähköverkko pitää ihmisiä alallaan kuin nuotta muikkuja. Jos haluaa vapaaksi, pitää irtautua valtakunnanverkosta. Vapaus on kaksikymmentäneljä volttia, poika todisti ja paineli pienen pölynimurinsa katkaisijaa.

Ihmisellä on jo sellainen valta, että se on alkanut luulla olevansa jumala. Vanha Leinonen otti pölynimurin pojanpoikansa kädestä ja hurautteli sitä vuorostaan. Mutta ei sillä Taivaan valtoja ole. Ei se ole kuin itsensä kokoinen, Jumalan kuva. Vanhus oli puhuessaan näpränyt rikkaimurin auki ja kahvinporot kaatuivat taas matkailuauton kokolattiamatolle.

Leinonen kumartui imuroimaan ja vanha mies selitti poikansa värkänneen pienestä pitäen jotain. Nyt tuo on alkanut rakentaa urkuja. Nuorempi valisti, että ei pidä luulla papan nyt puhuvan hänestä. Vanhus kuulemma kertoi pojastaan, nuorimman Leinosen isästä. Radiossa alkoi veisuu ja tuuli toi sen ääntä myös järven takaa suoraan seurapaikalta.

Sanoin, että minun pitää nyt lähteä seuroihin myymään

makkaraa, mutta Leinoselle rahtina saapuneet tavarat voitaisiin ottaa matkahuollosta iltapäivällä samalla, kun joudun hakemaan täydennystä marketilta.

Leinosen poika sanoi minun olevan kovin varma makkarani menekistä. Totta kai grillituotteet kaupaksi menee, kun väkeä kokoontuu yhtäkkiä tämän kokoiseen kylään enemmän kuin on savolaisia Kuopiossa.

Kun seurat oli päätetty ottaa paikkakunnalle, oli kunnanhallituksessa myös edellytetty, että niiden järjestely luo työtilaisuuksia ammatinharjoittajille ja vilkastuttaa kaupankäyntiä ja seudun elinkeinoelämää.

Seurojen päästämisestä kuntaan oli riidelty monessa kokouksessa, mutta loppujen lopuksi niitä oli vastustanut enää vihreiden yhden naisen ryhmä tukijoukkoineen. Ne eivät saaneet pitäjän kepulaisia isäntiä taakseen, vaikka yrittivät tilastopylväillä ja numerosarakkeilla havainnollistaa minkälaiselle lyijykuormalle tienvarsipellot altistuvat, kun seuraväki ajaa kuntaan kymmenillätuhansilla autoillaan.

Demarit vastustivat seuroja ensin, mutta muuttivat mielensä kuultuaan elinkeinoasiamiehen laskelmat seurojen työllistävästä vaikutuksesta paikkakunnalla. Asiamies oli laskenut, että seurojen järjestely vastaa yli sadan miestyövuoden urakkaa ja kunnan omilla yrittäjillä ja ammatinharjoittajilla on elinkeinovapauden suoma oikeus yrittää päästä osalliseksi tästä potista.

Pienemmässä porukassa elinkeinoasiamies selitti, että sataan miestyövuoteen päätynyt laskelma sisälsi enimmäkseen privaattisektoriin kuuluvia suoritteita, kuten seuraväen kuljettaminen paikkakunnalle, joka tietysti tapahtuisi yksityisautoilla.

Demareille tätä ei kuitenkaan kerrottu ja ne alkoivat miettiä näkyisikö seurojen vaikutus kunnan työttömyystilastossa

vuositasolla. Seurapaikan rakentaminenhan oli sitten niin tiukasti järjestäjien käsissä, että ei siellä oman seudun miehet tehneet töitä minuuttiakaan. Talkoilla ne seuransa pystytti. Nehän perusti sahankin paikkakunnalle jo edellisenä talvena.

Sanoin muistaessani Leinosen pojalle, että joku Mäkelä oli soittanut ja pyytänyt ottamaan yhteyttä. Tarjosin kännykkää, että Leinonen olisi voinut hoitaa asian, mutta se sanoi, että sille miehelle hänellä ei ole mitään asiaa.

Mäkelä oli väittänyt asiaansa kiireelliseksi. Kysyin kuka tämä Mäkelä on ja Leinonen kertoi, että mies on arkkitehti. Muistin papereista nähneeni, että se on itsekin arkkitehti. Olin, Leinosen Johannes vastasi. En ruvennut kyselemään enempää. Kun menin ulos, kuulin papan ihmettelevän mitä on tekeillä ja pojanpoika selitti, että on tultu suviseuroihin — kuunnellaan sanaa, veisataan ja tavataan vanhoja tuttuja. Pappa tiuski vastaan, että kyllä hän sen tietää, mutta minkä takia on tultu isän liippakivitehtaalle ja pantu taas mylly pyörimään ja ruvettu puulaakiin Levinin kanssa.

Pojanpoika kuului sanovan, että se ei ollut mikään Levin, vaan kauppias Loikkanen, jolla on marketti kirkonkylällä. Pappa väitti tietävänsä Loikkasen vallan hyvin, tunteneensa miehen yli seitsemänkymmentä vuotta. En tiennyt kenestä se puhui. Lähdin kaupan parkkipaikalle hakemaan myyntivaunua viedäkseni sen seuroihin. Oli siitä myyty grillituotteita maantien levikkeellä viikonloppuisin, aina mitä marketista jäi tarjoustavaraa yli.

Tuhansien ihmisten veisuu kuului järven takaa, mutta radiosta alkoi yhtäkkiä tulla joku iskelmä. Sama musiikki tuntui tulevan seura-alueen äänentoistojärjestelmän kaiuttimista. Se oli niitä smurffilauluja.

II

JOTAIN tapahtu: sähköverkko kai huojui, jännite heilahti ja ilmeisesti tietokone meni siitä tilttiin. Radiosta ja kajareista pamahti yhtäkkiä soimaan lastenrokki kesken virren: »Smurffit on taas täällä, jeejee...»

Oli se uskovaisten keikka, lestadiolaisten suviseurat. Oltiin rundilla Roadsoundin siirrettävän studion kanssa. Mä tarkkailin seuroista ulos lähtevää radiolähetystä ja äänentoistojärjestelmän tasoa.

Kaiuttimia oli melkeen sata ja kaapelia meni kilometritolkulla pitkin peltoa. Äänentoistojärjestelmä käsitti koko alueen. Vuokrakamojahan niistä oli suurin osa, mutta sekin kuuluu ammattitaitoon, että pystyy hommaamaan asiakkaalle tarpeitten mukasen kaluston. Ja mehän vielä duunattiin sinne valotkin.

Noitten seurojen jälkeen mä sanoisin, että me pystytään kyllä Suomen mittakaavassa hoiteleen ihan minkälainen tapahtuma tahansa. Ja onhan me oppiakin haettu Roskilden festivaaleilta ja mä olin keväällä Eurodisneyn audiotekniikkaan tutustumassa. Saatiin Kauppa- ja teollisuusministeriöltä tukea ekskursioon, niinku täydennyskoulutukseen.

TÄMMÖISET seurat kun järjestetään, niin sehän on niin kuin sotaan lähdettäis. Monenlaista pitää ottaa huomioon. Sähköntuotantoon meillä oli kaksitoista Atlaksen generaattoria, jotka oli tuotu seurapaikalle rekkalavettien päällä. Että tehoa oli. Sitä oli periaatteessa enemmän kuin ruotsinlaivassa.

Järjestelytoimikunnassa pohdittiin vedensaantia veljien kanssa, jotka on insinöörejä niin kuin minäkin. Päädyttiin siihen, että juomavesi tuodaan tankeilla seura-alueen keskusaukiolle ja muu käyttövesi nostetaan pumpuilla järvestä.

Senkin varaan voitiin laskea, että ihmiset tuovat ruuanlaitossa tarvittavan veden mukanaan asuntoautojen ja vaunujen vesisäiliöissä. Kun on viisitoistatuhatta asuntoautoa ja jokaisessa kahdeksankymmentä litraa vettä, niin sehän on merkittävä määrä, yli miljoona litraa.

Paikallisen marketinomistajan välityksellä saatiin joltain maanviljelijältä vuokratuksi pumput ja kasteluputkisto, josta rakennettiin joka kortteliin runkoputkitus. Siellähän oli peseytymispaikat ja suihkut joka korttelissa, kun pelto oli siis jaettu viiskymmentä kertaa viiskymmentä kokoisiin ruutuihin.

Asuntovaunut ja teltat sitten ajatettiin riveittäin näihin neljänneshehtaarin kortteleihin. Kujat jätettiin aina väliin.

Ja niin kuin sanottu, tämmöisessä korttelissa aina oli vesipiste, jossa saattoi peseytyä ja tiskata astiat.

Toimikunnassa oli keskustelua siitä onko oikein käyttää ulkopuolisia alihankkijoita seurajärjestelyissä, mutta meillä ei yksinkertaisesti ollut paikkakunnalla veljiä ja sisaria, jotka olisi voineet auttaa valmisteluissa ja rakennustöissä.

HETI kun saatiin lauantaina marketti kiinni niin lähdettiin suviseuroihin myymään makkaraa. Eukko harasi vastaan. Sitä nolotti.

Sanoin sille, että minähän olen itse kunnanhallituksessa ollut siunaamassa näiden seurojen tulemisen kuntaan. Nyt ne saa hyväksyä sen, että minä myyn täällä makkaraa. Sen takiahan tämmöinen tapahtuma on kuntaan otettu, että se vilkastuttaisi elinkeinoelämää.

Minä olin myös nimismieheltä tarkistanut asian ja se sanoi, että hänen nähdäkseen se on julkinen tilaisuus, jossa saa elinkeinoa harjoittaa, jos vaan ei loukkaa uskonnollista vakaumusta. No millä helvetillä mä sitä loukkaan? Minähän vaan myyn makkaraa!

PAPPISVELJET ja saarnamiehet järjestelytoimikunnassa epäilivät, pysyykö järjestelyt hallinnassa, kun on otettu maailmallisia yhteistyökumppaneita, että tuleeko siunausta...

Me, jotka vastasimme käytännön töistä jouduimme kertomaan, että tästä ei nyt muuten selvitä. Ja itse nämä veljet oli paikkakunnan valinneet ja halusivat, että juuri niistä suviseuroista piti saada kaikkien aikojen suurimmat. Sehän on körttiläistä seutua.

Nämä veljet vaan yrittivät, että: »Martta, Martta moninaisista sinä huolehdit, mutta vain yksi on tarpeen.»

Meillä nyt kuitenkin oli vastuu käytännön järjestelyistä. Siinä koetettiin todistella, että molempia tarvitaan Siionin linnoituksen varustamisessa, Marttoja ja Marioita.

Epäileville sanottiin, että tälle paikkakunnalle ei omin voimin suviseuroja saada pystyyn. Koska on haluttu seurat tänne ihan tuntemattomalle seudulle, on pakko hyväksyä vieraiden alihankkijoiden käyttäminen järjestelyissä. Radioaseman ja satelliittiyhteyden organisointi vaati joka tapauksessa ulkopuolisen asiantuntijan palveluja.

Naftaa tarvittiin generaattoreihin, keskuskeittiöön nestekaasua isot määrät ja ihan halkoja kanssa. Meillähän oli kent-

täkeittiöitä käytössä myös. Ei me vieraalla paikkakunnalla olisi edes näitä saatu itse organisoitua.

Tai olisi tietysti saatu, mutta se taas ehkä syönyt aikataulua jostain muualta, kun mittasuhteet oli tämmöset, että pelkästään galvanoituja nauloja tarvittiin kymmeniätuhansia kiloja. Kirkonkylän kauppiaan avustuksella saatiin kaikki hoidettua. Sehän on myös kunnanhallituksen puheenjohtaja siellä.

EUKKO häpesi. Voivotteli, että kun on uskovaisia suvussa ja me nyt täällä kioskin kanssa. Sanoin sille, että nämähän on ihan toisia uskovaisia. Nehän on riidoissa keskenään.

Tämä on kunnanhallituksessakin käsitelty ja meillä on täysi oikeus myydä tässä makkaraa ja grillituotteita. Meillä on luvat kunnossa ja tuote ensiluokkanen. Jos me ei saada tässä myydä, niin se on kilpailun rajoittamista ja direktiivien vastaista.

Nimismiehen kanssa vielä yhteisymmärryksessä oli puhuttu, mikä on paikallinen intressi tämmöisessä projektissa. Eihän me ilman vastiketta voida ottaa niin isoa tapahtumaa omalle takapihalle. Nimismies sanoi pienemmässä piirissä, että jos ilmenee vaikeuksia, niin hänellä kyllä riittää keinoja vaikuttaa seurajärjestäjiin.

Akka aneli, että miksi ei myydä marketissa. Eihän me voida sunnuntaina kauppaa pitää auki, minä sanoin, vaikka lakikin sallisi, kun nämä kumminkin on uskovaisia. Olihan siellä seuroissa muitakin kauppiaita, herrajumala. Sinnehän oli jotkut päästetty tekemään autokauppaakin!

GENERAATTORIT olivat keskusaukion takana huoltoalueella. Sinne piti päästä säiliöautolla vapaasti. Sähköntuotannossa ongelmana oli tämä, että kun verkkoa äkillisesti kuormitettiin, niin dieselit ei ottaneet kierroksia tarpeeksi nopeasti ja verk-

koon syntyi hetkellinen alijännite. Se ei muuten haitannut, mutta äänistudiossa oli herkkiä sähkölaitteita.

Tämä sähkön jännitteen huojuminen nyt oli vaan yksi esimerkki ongelmista, joita meillä järjestelyissä oli: ei saatu vakioitua tuotettua vaihtovirtaa sellaisiin toleransseihin, joita herkemmät sähkölaitteet edellyttää.

Periaatteessa tehoa kyllä löytyi, niin että oltiin energian suhteen omavaraisia. Ja piti tietysti ollakin, koska meillä oli tavallaan läänin suurin kaupunki siinä pystyssä isolla pellolla. Roadsoundin studiossa oli kuulemma radioaseman ja äänentoistojärjestelmän ohjaustietokone seonnut, kun jännite hetkeksi tippui. Radiosta ja kovaäänisistä rupesi tulemaan joku renkutus.

TIETOKONE kaatu. Mä en tiedä, mutta myöhemmin kuulin, että siellä olis tapahtunu jotain ... että kuplahallin puhaltimet olis menneet yhtäaikaa päälle, taikka laitettu päälle.

Tää kuormitus olis niinku aiheuttanu jännitteen heilahduksen. Mähän en muuta tiedä, kun sen, että meidän studion tietokone sekos ja alkoi ajaa ulos jotain kovalevylle jäänyttä taukomusaa.

Pikkasen meinas mennä duunit paniikkiin, kun meillä ei ollu pelkästään ääni- ja valotekniikka hoidettavana. Uskovaiset oli halunnu perustaa seurojen ajaksi oman paikallisradioaseman. Niille oli hommattu kolmen vuorokauden toimilupa.

Radioaseman pyörittämisen tekninen puoli oli myyty samaan pakettiin. Meidän siirrettävästä studiosta lähetettiin ohjelmaa koko ajan ja peitto oli käytännössä puoli maakuntaa. Saarnoja, Siionin lauluja ja virsiä, tällasta.

Mutta ei tääkään vielä niille riittäny. Piti virittää satelliittiyhteys Amerikkaan! Kuvittele nyt: suora lähetys jenkkeihin.

LAPIN
MAAKUNTAKIRJASTO

Seurat meni livenä sieltä pellolta avaruuteen ja niitä seurattiin Utahissa ja Pennsylvaniassa ja monessa muussa mestassa.

Että monennäköstä toimeksiantoo ja asiakasta on meilläki ollu: Hartwall-areenaa ja Veljekset Keskistä, mutta satelliittiyhteyttä toiselle mantereelle ei oo vielä kukaan muu halunnu, ku nää lestadiolaiset

SEKIN aiheutti ylimääräistä huolta, kun veljet oli saaneet ajatuksen, että järjestetään hengellisten runojen kilpailu. Kilpailun tulokset piti julkistaa suviseuroissa ja siellä paikan päällä piti painaa ja sitoa kilpailun aineistosta valikoitu runokokoelma.

Talousjohto oli laskenut, että kokoelmaa saadaan myydyksi ainakin viisitoista tuhatta kappaletta jo seuroissa. Siksi painatus piti suorittaa paikan päällä, siirrettävällä offsetilla.

Meille toimikunnassa tästä tuli iso pulma, koska rekkalavetille rakennettu painokone piti tukea maahan, niin että ei synny rotaation toimintaa haittaavaa värinää. Tämä vaati isoja järjestelyjä, koska seurapaikan maaperä oli savea.

Kirjapaino piti sijoittaa keskusaukiolle. Sitä varten kaivettiin kuusi melkoista kuoppaa maahan. Niihin upotettiin eräänlaiset anturat, joiden kautta koneen paino ja sen toiminnasta syntyvä tärinä jaettiin riittävän laajalle alalle ja saatiin vaimennetuksi. Tai niin oli laskettu.

SIINÄ oli keskellä semmonen aukio niinkun tori, niin siinä me myytiin. Makkaraa ja krillitassua, proileria ja tämmöstä. Mitä oli marketissakin meillä ollut tarjouksessa, pitsaa ja näin.

Lauantaina oli jo kuplahalli pystyssä ja sunnuntaiksi odotettiin sitä isoa telttaa. Torin takana oli huoltoalue ja terveyskeskus. Ja olihan siinä kaikenlaista härveliä niillä. Toisella puolella, missä pelto nousi kumpareeksi, niin oli tää studio ja niitten radiomasto.

Siinä oli hyvä paikka myydä, kun ihmisiä kulki koko ajan edestakaisin. Siinä oli vessat ja muut. Ja kuplahallissa koko ajan jumalanpalvelus menossa. Akka vielä höpötti uskovaisista sukulaisistaan. Minä sanoin, että nyt nokka umpeen. »Saako olla muuta», se on ainoo, mitä sun pitää tässä puhua.

Meillä oli Atrian tavara ja ne vei tietysti osansa, mutta kyllä jäi meillekin kivasti. Mentiin niillä rahoilla etelään.

Mä sanoin akalle, että meillä on oikeus tässä harjoittaa elinkeinoa. Myyhän täällä herrajumala muutki. Täällähän myydään autojakin!

TEHTIIN kauppaa siellä suviseuroissa. No renkihän minä vaan olin siinä autoliikkeessä, mutta bonuksia kytättiin. Siellähän oli kymmeniä tuhansia ihmisiä. Kerrottiin, että kaheksankytätuhatta: isoja perheitä, melkein kaikki asuntoautolla tai matkailuvaunulla liikkeellä.

No herrajumala nehän oli maan suurimmat matkailuautojen markkinat! Pakko sinne oli päästä mukaan.

Meillä oli uskovainen mies meidän pomo, koko autofirman omistaja. Maan Vaunu, juu ... nää osti sieltä autonsa kaikki nää lestantit. Aina kun tuli uskovainen mies nääs liikkeeseen niin se oli »Jumalan terve» kato heti.

Pomo tuli kattos sillon itte ja esitteli siitä jonku uuden mallin: »Tässä se on oikia uskovaisen miehen auto!»

Ruvettiin siinä poikien kanssa puhumaan, että eikö me voitais lähtee sinne seuroihin myymään kesällä. Meinaan kun ne kumminkin on matkailuautoista kiinnostunu ja meillä on vallan erikoistuttu niihin. Pomo sano ensin, että ei se oikeen käy. Keväällä se kuitenki tuli ilmottamaan, että me lähdetään esitteleen uusia malleja suviseuroihin, että on ollu veljien taholta niinkun kysyntää. No jumalauta, rupes pojilla ponukset pyöriin silmissä!

MÄHÄN istuin studiossa ku tatti. Oli mulla siinä yks nainen. Yks Leila. Emmä sitä ennestään tuntenu. Se teki siellä jotain tutkimusta. Mä latasin sille nauhurin akkuja, kun se haastatteli ihmisiä. Se meni hakemaan jotain syömistä, kun siinä oli nakkikiska lähellä, taikka paikallinen kauppias myymässä asuntovaunusta.

Enhän mä voinu itse mihinkään lähteä. Piti nollata kone, ajaa testiohjelma läpi ja laittaa lähetys siksi aikaa käsitarkkailuun. Leila kysyi mitä mä haluun. Kaikki menee, mä sanoin. Se aikoi haastatella kauppiasta, sitä snagarin pitäjää. Mä olin tosiaan aluksi pihalla, että mitä se oikeestaan tekee, jotain uskontotiedettä.

III

KIRKONKYLÄN marketin omistaja oli puhtaaksi viljelty pyknikko Kretschmerin luonnetyyppiluokituksesta. Kerroin tekeväni tutkimusta ja pyysin saada haastatella. Kysyin mihin se aikoi siirtää matkailuvaunusta rakennetun kioskinsa.

Kauppias ei tiennyt, että juuri siihen oli iltapäivällä tulossa jättiläisteltta, jossa järjestettäisiin sunnuntaina massajumalanpalvelus ja suurehtoollinen. Se uskoi saavansa makkarat myytyä siihen mennessä.

Kerroin kauppiaalle tekeväni tutkimusta. Pyysin saada haastatella ja kyselin kuinka myynti oli sujunut.

Se luuli, että olin tekemässä jotain kaupallista mielipidetiedustelua ja epäili voiko hän Atrian miehenä antaa tietoja muiden valmistajien edustajille. Kerroin tekeväni väitöskirjaa Helsingin yliopiston uskontotieteen laitokselle.

Se kysyi ihan ihmeissään, mitä makkaroilla on uskonnon kanssa tekemistä. Yritin selittää sen olevan tavallaan tutkimustyöni aiheena, mutta kauppias kai luuli minun pitävän häntä pilkkanaan.

En viitsinyt sekoittaa kauppiaan päätä sillä tiedolla, että

minä eräällä tavalla tosiaan olin muiden valmistajien asialla. Meillähän on laitoksen »Pyhä arki» -projektilla elintarviketeollisuuden ja kaupan keskusliikkeiden sponsorointi, koska nämä sidosryhmät tahtovat tietoa ihmisten uskonnollisten tunteiden ja pyhänviettotapojen kehityksestä vähittäiskauppojen pyhäaukioloa silmälläpitäen.

Suurten mainostoimistojen analyytikot ovat joissakin skenaarioissa esittäneet, että uskonnollisuuden nousu on yksi lähitulevaisuuden megatrendeistä. Kaupan keskusliikkeet haluavat ohjata ihmisten käyttäytymistä siten, että uskontobuumin synnyttämät uudet pyhänviettotavat eivät uhkaa hyvään vauhtiin päässeen shoppailukulttuurin kehittymistä.

Kaupan alalla kehitykseen on jo alettu varautua. Uusiin kauppakeskuksiin kaavaillaan rakennettavaksi kappeleita, joissa ihmiset voivat käydä hiljentymässä samalla kun asioivat tai muuten viettävät aikaa keskuksessa.

Tällainen shoppailupyhättö on tiettävästi tulossa Vantaalle rakennettavaan jättiläismäiseen ostosparatiisiin ja paikallinen seurakunta sitoutuu huolehtimaan sen toiminnasta ja siitä, että nämä uudet jumalanpalveluksen ja hartaudenharjoituksen muodot ovat evankelis-luterilaisen kirkon uskontunnustuksen mukaisia. Halusin tietää, missä Johannes on. Kauppias ei ensin tiennyt kenestä on puhe, mutta kysyi sitten tarkoitanko nuorempaa Leinosta. Se ihmetteli mistä minä Johannes Leinosen tunnen. Kerroin että olemme serkuksia.

Kauppias nyökytteli päätään aivan kuin sille olisi valjennut joku merkittävä asia, joka on vaivannut jo pitkään. Se kertoi sekä nuoren että vanhan Leinosen jääneen järven takana olevalle myllylle suunnittelemaan pitäjän perinteisiin elinkeinoihin kuuluneen liippakivituotannon elvyttämistä.

Kauppias sanoi olevansa utelias ihminen ja pyysi lupaa kysyä nimeäni. Kuultuaan, että olen Leila Mustamäki, se meni

vaikean näköiseksi ja sanoi, että hän ei saisi tietää tätä asiaa, mutta kunnanhallituksen puheenjohtajana hän on joutunut näkemään elinkeinoasiamiehen paperit ja tietää, että minä olen myllyn nimellinen omistaja.

SIIS pikkuhiljaa rupes keittään, ku sai painaa lähetystä käsitarkkailussa taivaalle eikä koko studiossa ollu muuta suuhunpantavaa ku puolentoista litran kokis.

Davee ei näkyny missään. Leilasta ei ollu mitään havaintoo, vaikka sen just oli pitäny hakee safkaa. Mähän olin siinä äänipöydässä kii kun Jeesus ristissä. Ehän mä voinu lähtee mihkään.

KAUPPIAS kysyi aikoiko Leinonen tosiaan aloittaa yritystoiminnan liippakiviverstaassa. Kerroin että Johannes ei pystyisi aloittamaan yritystoimintaa enää ikinä missään. Kauppias sanoi, että Leinonen olisi kuitenkin aikeissa muuttaa myllymökille asumaan.

Kerroin sen asuneen mökissä helluntaista saakka. Tai ainakaan Johanneksella ei muuta asuntoa ollut. Kauppias sanoi, että kyllä Leinonen tosiaan on enimmäkseen oleskellut tällä paikkakunnalla.

Kioskille tuli vanhoja ihmisiä, jotka valittivat, että kuplahallissa menee korvat lukkoon. Huomasin että kauppiasta nauratti, vaikka se kysyi myötätuntoisena onko hallin äänentoisto liian kovalla. Siinähän soi se hirveä lastenmusa kaiken aikaa.

Ostin grillatun broilerin ja lähdin kuljettamaan sitä studiolle lötkön pahvilautasen päällä. »Maalatkaa smurffijengi, maalatkaa», kuului kovaäänisistä.

LEILA toi lopulta broilerin ja mä rupesin safkaan. Itse se ei syöny ja mä panin sen ajaan lähetystä. Se oli ennenkin ollu äänipöydän ääressä, koska se on tehnyt radiohommia. Se väitti, et-

tä äänenpaine kuplahallissa on liian kova ja tasoja pitää vetää alas. Nou vei, mä sanoin.

Älä puutu tähän, pidä tasot just siinä missä ne on. Mä tuun puikkoihin, ku mä saan tän linnun syötyy. Se väitti, että hallissa menee ihmisillä korvat lukkoon.

Hei hani, äänenpaine ei paa keltään korvii lukkoon, se on fysikaalinen mahdottomuus, vaikka siellä helvetin enkelit ampus singolla. Ja nää veisaa mun tietääkseni virsii ja puhuu Jeesuksesta — sitä sun pitää nyt pistää radion kautta taivaalle, että toi Smurffihoilotus ei kuuluis joka paikkaan.

PANU naputteli syödessään tietokonetta. Se selitti ajavansa testiohjelmaa läpi. Studio oli tehty isoon asuntovaunuun, joka on täynnä elektroniikkaa. Mä olen tehnyt freelancerina juttuja Yleisradioon, mutta radion tuotantotilojen rinnalla Roadsoundin pyörille rakennettu studio näytti avaruusalukselta.

Panu selitti pomonsa rakentaneen systeemin, jossa ulosajettava materiaali kulkee äänipöydän läpi pienellä viiveellä ja pöytä itse pitää lähetyksen annetuissa ohjearvoissa. Radiolähetys tavallaan tarkkailee itse itseään. Seura-alueen äänentoisto oli kuulemma integroitu samaan järjestelmään ja tätä systeemiä se parhaillaan uudelleenohjelmoi.

Tämä oli ensimmäinen vuosi, kun Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys oli perustanut suviseurojen ajaksi oman paikallisradioaseman. Panu kertoi, että Roadsound oli tehnyt lestadiolaisten puolesta hakemuksen Liikenneministeriölle, koska toimiluvan hakeminen kuuluu yrityksen palvelupakettiin.

Muutaman päivän ajan toimiva paikallisradioasema on sen mukaan yhä yleisempi oheisjärjestely erilaisten kesätapahtumien yhteydessä ja Roadsound on hankkinut tekniset ja hallinnolliset valmiudet kehittää tätä tuotetta.

Pelkät ääni- ja valotekniset palvelut eivät enää takaa pääsyä parhaiden kesätapahtumien järjestelyihin. Roadsoundin kyky pystyttää tarvittaessa tilapäinen radioasema on kuulemma taannut täyteen buukatun keikkakalenterin koko kesäksi. Festivaalisesonki on niin lyhyt, että sen aikana on pakko puristaa tavallaan koko vuoden tulos.

HALKOSAAREN tulivuorirokistahan me oltiin niihin seuroihin tultu ja sitä ennen oltiin yksissä sotaharjotuksissa, Ruoska ysikasi, missä oli iso SA INT -show yleisölle.

Jumalaut ku toi puolustusvoimien komentaja piti puheen siellä, niin meiltä oli kato tilattu tehostetaustat siihen taakse. Just ennen kun kenraali nous stagelle, tää Heglundi, niin päästettiin kauhee helikopterihyökkäys ilmoille ämyreistä.

Se tosiaan rouhas tiätsä. Ne puhu koko aika, että pitää saada taisteluhelikoptereita ja mehän duunattiin niille sellaset. Siinä oli miksattu samaan läjään vaikka mitä ääniä: oikeitten helikoptereitten sekaan betonimyllyä, tehosekoitinta, Harrikan pakoääntä ja biisonin mylvintää — siis oikeen tosi tukevat saundit.

Mä just mietin, että jos uskovaiset haluis, että mä duunaan niille helvetin, niin se ois siinä valmis. Ohjusten lähtöäänet oli kato paineilmakompressorin venttiilin ääntä pikkasen hidastettuna ja räjähdykset mä pöllin ihan suoraan Terminator kakkosesta — se on niin hirveetä jytinää, ettei Hollywoodin jätkät pysty millään käräyttään tekijänoikeuksista.

Heglundi tuli stagelle ku joku malboromies ja jengihän oli kato heti ihan kiimassa, ku se rupes puhuun intin uusista releistä mitä ne tarvii. Tuli sitte joku eversti meitä oikeen kiitteleen Pääesikunnan Tiedotusosastolta jälkeenpäin. Niin, että meillä on vähän koipi oven välissä sielläkin.

Ääntä meiltä lähtee ihan mitä vaan. Mulla on Rambon lyönti korpulla, ku Rambo vetää kinkkejä daijuun. Rambon lyönti on mun ehdoton ykkönen. Siitähän lähtee helvetinmoiset saundit, kun Rambo kajauttaa turpaan.

Yks kaveri on jenkeissä leffatuotantoyhtiössä äänimiehenä ja se imuroi mulle niiden tehostearkistosta for frii, kun mä lähetin sille takasin vähän jytinää Talvisodasta.

Rambon lyönnissä on ensin vedetty avokämmenellä häränpaistia moneen kertaan ja sitte on päälle miksattu kaikkee mahdollista: kaalinpää on murskattu, meloonia lyöty jollain koolinginpätkällä ja pieksetty mattopiiskalla märkiä lakanoita. Vikaks on hidastettu ja nopeutettu, kaiutettu ja muokattu. Silleen on saatu se ääni, ku Rambo vetää vietnamilaista lättyyn.

Mä kysyin everstiltä, että luuleeko se että laukaus on laukaus, kun kiväärillä esimerkiks ammutaan. Eversti sanoi, että hän on tottunut siihen, että kun kiväärillä ammutaan niin se on juuri laukaus. Nou vei män, mä sanoin.

Leffassa ku ammutaan, niin siinä on kuule vaikka minkä näköstä ääntä päällekkäin, kun kiväärillä ammutaan. Oikee laukaus ei oo mitään. Se on ihan piinats. Talvisodassakin ne laukaukset oli ihan naurettavia.

Eversti kysyi, mitä minä tiedän talvisodasta. Mä olin siinä tekemässä ääniä, mä sanoin. Eversti sanoi, että ei nyt puhuta leikkiä vakavasta asiasta.

Mä sanoin, että hei mä puhun leffasta. Meillä oli nimittäin siitä työkopio, missä oli kuvauksissa otetut sataprosenttiset äänet. Se ei kuulostanu miltään. Koko se sota on tehty kato taustalle jälkiäänityksenä.

Ryssien lentokoneet ku rynnäköi, niin alkuperäinen otto kuulosti siltä, kun olis pistetty sähkötuuletin päälle ja samalla joku olis mennyt mopolla ohi. Mä duunasin ne flygarit sillai,

että pohjiksi otettiin pätkä kitarasoolosta, ku mä olin iltaduunina äänittämässä yhtä bändiä.

Ne teki levyy, Anhalter Bahnhoff tiätsä — vouvvaa fuzzi päällä koko ajan, hirveetä punkkia. Jätkillä mustat kuteet, mustaa huulipunaa ja maskaraa silmien ympärillä. Ne oli ku pandakarhuja kaikki. Paitsi että pandat on ilosen näkösiä ja pyöreitä, mut nää ei koskaan hymyile ja kundit on ku tulitikuista duunattuja. Mutta hyvin me saatiin niistä ryssän hävittäjä talvisotaan.

Everstiä rupesi naurattaan. Se sano, että hoidetaan me vaan kumpiki omat hommamme. Sopii mulle, mä sanoin. Me voidaan toimittaa valot ja lavatehot kans. Eversti kysyi, mitä ne on ja mä selitin, että jos Heglundi haluaa seuraavissa geimeissä vaikka savuefektit taakse, kun se tulee lavalle, niin ne hoituu in ö minit.

Se hakkasi mua selkään ja nauroi, että sotaväki tuottaa tarvittaessa savua ja tulta itse. Se oli vaan esimerkki, mä selitin, meidän liveshow-tuotteista. Mut audiopuoli ja radio on meidän pääbräntsi niinku kumminki.

Ja radioasemahan siellä sotaharjotuksessaki pauhas kolme päivää, Radio Ruoska. Se oli ihan täysin rock'n roll. Tulivuorirokissa oli sitte kanssa oma paikallisradioasema tietysti niinku suviseuroissakin.

Leila tarkkaili lähtevää ääntä ja mä klikkasin kontrolliohjelman asetuksia paikoilleen. Sillon hyökkää Halmeen Lauri inessiiviin: »Jumalan terve!» Se oli meidän toimeksiantaja tavallaan, koska se oli seurojen järjestelytoimikunnan johtaja.

Lauri kysyi eikö musiikkia saada loppumaan. Enhän mä voinu vetää musaa alas, koska sillon mä en olis pystyny kontrolloimaan tietokoneen tekemisiä ollenkaan. Lauri näytti tuntevan Leilan. Se rupes kysyyn onks Leila nykyään pappi tai jotain. Ei jumalauta, mä kelasin, missä mä oikeen olen?

Laurille mä selitin, että mä voisin irrottaa komentokaiuttimen muusta systeemistä ja vetää äänentoiston sen jälkeen pimeeks, mutta mulla on tässä muutaki tekemistä. Mä sanoin, että tää ei ollu meidän fiba. Halme myönsi sen.

IV

ROADSOUNDIN poika kertoi, että musiikkia ei voi vielä ottaa pois. En väittänyt vastaan, vaikka oli jo aika kiusallista, kun koko suviseurojen alueella raikui iskelmänrenkutus. Onneksi kuplahallissa sanaa kuuleva väki ei tiennyt välikohtauksesta mitään.

Studiossa oli Mustamäen Armaksen tytär, joka kertoi olevansa seuroissa tekemässä jotain tutkimusta. Kysyin oliko se ottanut pappisvihkimyksen ja mitä isänsä oli siitä sanonut. Leila ei ymmärtänyt. Kävi ilmi, ettei se teologiaa ollutkaan opiskellut vaan uskontotiedettä. Nykyisin se on tutkijana Helsingin yliopistossa.

Mustamäen Leila kertoi odottavansa seuroihin Leinosen pappaa. Ihmettelin kuinka pappa vielä seuroihin pystyy tulemaan, melkein satavuotias vanhus. Leila sanoi, että pappa on fyysisesti hyvässä kunnossa ja pojanpoika, Leinosen Johannes, on sitä täällä käyttämässä.

Kysyin eikö Mustamäen Armas ollut tulossa ollenkaan suviseuroihin. Leila kertoi isällään olevan paineita firman kanssa.

Ei me niistä silloin tiedetty. Maan Vaunun kauttahan meil-

lä oli kuljetuskalustoa ja esimerkiksi kaivurit, joita tarvittiin rakennustöissä oli saatu käyttöön joltain Armaksen tutulta konekauppiaalta kulut kattavalla korvauksella.

Leila ei oikein tahtonut puhua isästään. Se halusi tietoja Leinosen papasta, jota se oli aikeissa haastatella. Kerroin, että pappa oli suuri saarnamies jo ennen sotia ja monta vuosikymmentä seurajärjestelyissä mukana.

Sehän oli mahdottoman etevä tekniikassa, monet voimalaitokset rakennuttanut mies. Pappa juuri tavallaan pani järjestelyjen puolesta alulle nykyisen kaltaiset suuret suviseurat.

Mutta niin kuin sanottu, niin se oli samalla oikeen maankuulu saarnamies, joka kierteli pitkin Suomea ja Ruotsissakin.

Leila kirjoitti koko ajan muistikirjaansa. Se oli jostain innoissaan. Se selitti, että tämä koskee suoranaisesti hänen väitöskirjansa aihetta. Leila aikoi lähteä etsimään Leinosen pappaa. Johannekselle sillä kuulemma oli muutenkin asiaa. Nehän kai ovat äidin puolelta serkkuja.

LEILA kysyi voitaisko näitä Leinosia kuuluttaa kovaäänisissä. Ne oli jotain sen sukulaisia. Mun puolesta heti, kun saadaan systeemi kuntoon, mutta Halme sanoi ei.

Se selitti, että kuulutuksia ei ruveta tekeen, kun ihan välttämättömissä tapauksissa. Jos on skidit hukassa tai jotain. Jos sallitaan kaikkien alkaa kuulutteleen asioitaan, ämyreistä tulee kolme päivää pelkkiä kuulutuksia eikä Jumalan sanaa ollenkaan.

Oikee linja, mä sanoin. Tää on nähty kaikilla festareilla. Jos yleisökuulutuksissa lepsuillaan, rupee kohta tuleen vaikka mitä sönkötystä: »onko näkyny kesyy rottaa, tottelee nimeä Nasty.»

Leilaa rupes naurattaan. Se näytti mulle, että turpa kii jo. Se sanoi, että se lähtee etsimään Leinosen Johannesta. Se väitti, että joku Loikkanen, kirkonkylän marketin pitäjä, tietää missä Leinonen pyörii.

Mä ihmettelin, millä se kirkonkylään meinaa kauppaan päästä, kun ulkona sataa vettä, mutta Leila selitti, että se on just markettikauppias Loikkanen, joka myy makkaraa kuplahallin edesssä.

JÄÄTIIN kahden, kun Leila lähti. Roadsoundin äänimies sanoi olevansa Panu. Tehtiin sinunkaupat: Halme Lauri... Se oli semmoinen vilkas poika, kova touhuamaan. Kyllä se asiansa osasi. Äiti toi meille kahvia termospullossa taikka sille pojalle lähinnä, kun ei se päässyt mihinkään studiosta. Se kehui kampanisuja ja äiti lupasi, että lapset tuovat sille rieskaa ja uunijuustoa, lohivoileipiä ja poronlihaleipiä ja lisää kahvia. Äitiä nauratti, kun juteltiin ja se puhutteli: »Lare ... kuule Lare ...» Panu sai tietokoneen ohjelmoiduksi ja iskelmämusiikki loppui. Se valitti häiriötä, mutta minä sanoin tietäväni sähköstä sen verran, että ymmärsin syyn olleen meidän tuottamamme virran jännitteessä.

Panu oli tyytyväinen, kun koneeseen ei näyttänyt tulleen pysyvää vikaa. Niinkin kuulemma on käynyt, kun kannettavia tietokoneita on käytetty akkuvirralla, jossa jännite laskee akun tyhjentyessä.

Kysyin mistä äänentoistoon karannut musiikki oli peräisin ja Panu arveli sen olleen koneen kovalevylle jäänyttä hiihtokeskuksen rinnemusiikkia. Roadsound kuulemma vuokrasi vehkeensä talveksi Himoksen pujottelumäen äänentoistolaitteistoksi.

Mietin tärveleekö sade ulos sijoitettuja kaiuttimia, mutta Panu vakuutti, että jos kaappien suojaksi rakennetut kopperot on oikein tehty, jatkuvakaan sade ei haittaa. Niitä oli tehty tyhjistä AIV-happokanistereista, joita saatiin maat vuokranneelta isännältä.

HALMEEN Lare selitti, että iltapäivällä pitäis tulla iso teltta, joka pystytetään aukiolle kuplahallin viereen. Sen piti olla joku ihan jumalaton rakennelma, jota ei ole koskaan vielä edes kokeiltu. Halme halusi, että aukiolla nyt olevat kaiuttimet siirretään telttaan heti, kun se saadaan pystyyn.

Se halusi, että mä tai Dave suunnitellaan kaiuttimien paikat niin, että ne on akustisesti oikeen sijoitettu. Nou problem, mä sanoin. Mikitys pitää kai kanssa suunnitella, mä kysyin, mutta se ei oikeen tajunnu.

Mä meinasin, että kai siellä teltassa on tarkotus saarnata ja veisata virsii ja noin. Siitä kaikesta tehdään sitte radio-ohjelmaa, eiks niin? Lare sano, että siellä tullaan pitämään ehtoollinen monelle tuhannelle ihmiselle. Nyt hei kerroit tärkeen tiedon, mä sanoin. Meidän pitää laittaa ambienssimikrofoneja seurakunnan yläpuolelle ja se ehtoollinenhan on jollain alttarilla vai mitä? Alttariin me jemmataan yleismikkejä ja sillai saadaan koko meiningin fiilis välitettyy monipuolisesti radioon.

Jokainen mikki ajetaan omalle kanavalleen ja mä voin sitte pöydästä vaihtaa äänikuvaa — välillä annetaan yleiskuvaa yleisöstä ja sit yhtäkkiä, tädää: leikataanki lähikuvaan alttarilla just, ku joku saa öylätin huuleen.

Tää on tavallaan niinku monikameraohjausta telkkarissa. Kameran asemassa on vaan mikrofonit. Lare sanoi, ettei se nyt ymmärtänyt kaikkea, mutta mä sanoin, että trast mii, siitä tulee ihan jees.

Lare selitti, että tää jeesas sitä tosi paljon, ku mulla oli suunnitelmat heti valmiina. Sen oli iisimpi olla, ku se sai edes yhden huolen jättää veke mielestä. Nou pänik, mä sanoin, kuuluu palveluun. Mut sit mulla tuli mieleen, että olik se paha, ku mä olin puhunu telkkarista.

Mä meinasin vaan, että voinks mä käyttää mikkiä niinku

telkkarikameraa, kun ne ei hyväksy telkkaria. Että jos se on syntii niinku tai jotain. Mä sanoin heti, että me kyllä tehdään just niinku asiakas haluu.

Mä kumminki selitin, että mä vaan käyttäisin mikkiä samalla tavalla ku kameraa, mutta ei mulla mitään kameraa tietenkään ole, koska me tehdään radioproggista. Se oli vaan vertaus, niinku Raamatussa. Lare sano, että nou problem. Vaikka olis kameraki, niin se olis ihan ookoo niille.

Mä olin vähän pihalla. Eiks telkkari oo niinku kielletty teillä kumminki? Lare selitti, että ei telkkarissa sinänsä ole mitään vikaa, niinku keksintönä ja teknisenä laitteena. Ne on ne ohjelmat se selitti. Just niin, mä sanoin, en mäkään niitä paljon viitti kattoo, on ne sellasta skeidaa.

Se väitti, että ne käyttää itekki videoo ja siinä mielessä niillä on telkkareita käytössä. Nää seuratkin videoidaan, se selitti. Ai sii, mä sanoin, nyt ollaan samoilla linjoilla. Ei muuta ku pannaan haiseen.

Mä kysyin, oisko sillä mitään piirustuksen tapasiikaan siitä teltasta, että vois suunnitella etukäteen mikityksen ja pönttöjen sijotuksen. Lare kaivoi kuvat salkusta. Sen muija ja skidit toi lisää kahvia ja helvetinmoisen kasan voileipiä. Ne oli ihan jees jengiä.

Mä kysyin Halmeen muijan nimee. Liisa, se sano. Mä kehuin sen safkoja ja ne todella oli hyvii. Mä sanoin, että mä en ollu syöny ku pari nakkia ja yhden onnellisen kanan lihat koko sessiossa ja litran kokista.

Lissu kysyi enks mä ollu saanu ollenkaan muurinpohjalettuja. Mitä ne on, mä kysyin ja se selitti, että jotku martat leipo niitä ruokateltassa. Se lähetti heti yhden skidin hakeen sellasia. Ne oli tosi nastaa jengiä.

Skidejä pyöri siinä koko ajan. Lare anto niille fyrkkaa ja ne meni ostaan jätskiä jostain. Seitsemän itiöö mä sain laskettua,

mutta en mä tiedä oliks siinä kaikki. Niillä ei kai ole tabuja eikä yleensäkään mitään ehkäsyä, koska ne on niin kovia sikiimään. Mutta hyvä meininki niillä oli.

Vanhemmilla kundeilla oli skeittilaudat, ramppivehkeet. Housunperseet roikku nilkoissa. Ne oli ku Itäkeskuksesta. Oottekste hiphoppareita, mä kysyin. En mie vain tiiä, se toinen sano.

Sillä oli New Jersey Devilsin lakki väärinpäin päässä. Sano mulle yks juttu, mä kysyin. Minkä takia kaikilla skideillä pitää olla liigalippiksen lippa niskassa?

Niitten mutsi rupes nauraan. Se sano, että se on ihmetelly ihan samaa. Se kelas, että niillä on kai sellanen lakkimuoti. En mie vain tiiä, Lissu nauro.

Mä selitin, että mä oon jo pitkään kelannu, että meinaaks se jotain, ku tää on sama juttu Kaliforniasta Kuusamoon, että tietääks ne niinku ite miks se kotsa on lippa niskan puolella. Onks se joku juttu, onks siinä joku viesti? Voisko ne kertoa, kun mä en ihan pysy perässä. Lissu nauro: se on vanhemman ihmisen aivan turha nuorten perässä yrittää roikkua.

Skeittilautakundi toi muurinpohjalettuja. Jumalaut ne oli ehkä tiätsä hyvii! Hilloo vaan tippu farkuille. Mä kysyin missä ne skeittaa, ku seurat on keskellä peltoa. Se kundi väitti, että ne on väsänny jätkien kanssa skeittirampin kenttäalttarista jämiksi jääneistä vanereista.

PANU tutki suurteltan piirustuksia. Sen mielestä teltta oli sama, jossa Helsingin juhlaviikoilla pidetään konsertteja. Se kertoi olleensa työkeikallakin siinä. Kerroin, että teltta on saman arkkitehtitoimiston uusi, paljon isompi teltta.

Panu ihmetteli teltan piirustuksia. Ne olivat tarkat rakennepiirustukset. Yksityiskohdat oli kaikki erikseen kuvattu ja liitteenä oli lujuuslaskelmia ja laajat pystytysohjeet. Kerroin

että näin suuren rakennelman toteutuksessa piti tietysti olla takana perinpohjainen suunnittelu ja laskenta aivan kuin isossa rakennuksessa.

Panu kysyi, mitä seurojen ohjelmassa on seuraavaksi. Näytin aikataulusta, että puheet jatkuvat yhteentoista asti ja sen jälkeen pidetään kahden tunnin tauko. Tauon jälkeen seurat jatkuvat kuplahallissa ja samaan aikaan alkaa ison teltan pystytys. Radiossa pitäisi ohjelman mukaan iltapäivällä esitellä uskonnollisten runojen kilpailun satoa.

Panu sanoi, että jos seurat jatkuvat vielä jonkin aikaa ennen taukoa, hän voi jättää lähetyksen tarkkailun hetkeksi. Saarnamiesten puheet ja virrenveisuu kuulemma pysyvät niin hyvin ohjearvojen sisällä, että äänipöydän automatiikan voi antaa hoitaa lähetyksen itsekseenkin.

V

OLTIIN jo aamupäivällä myyty aika kivasti ja oli tarkoitus mennä hakemaan marketilta lisää tavaraa. Ei oikeastaan ollut muuta jäljellä, kun makkaraa, mutta sitä oli tietysti eniten mukanakin. Tuli rokkarin näköinen nuori mies meidän luo. Minä heti akalle sanoin, että tuo ei ole ainakaan lestadiolaisia.

Tai mikä niistäkään tietää. Samannäköisiä niiden pennut oli kun ketkä kakarat hyvänsä kirkonkylän kioskin nurkalla tai missä tahansa lähiössä.

Tämä nuori mies selitti olevansa äänistudiosta, joka pyörittää paikallisradioasemaa seurojen ajan. Ollaan me kuunneltu, akka heti sanoi.

No eihän sieltä muuta tullut kun saarnoja ja virsiä, mutta akan mielestä oli niin hienoa, kun oli vähän aikaa meilläkin paikallisradio. Siihen asti se oli semmosista saanut lukea vaan Katso-lehdestä.

Se poika kysyi onko tässä käynyt joku nainen nauhurin kanssa. Mä sanoin, että tarkottaako se Leila Mustamäkeä.

Vähän se mietti, mistä minä Mustamäen tunnen, mutta mä

sanoin, että pienellä paikkakunnalla kauppiaan on hyvä tuntea kaikki. Poika kysyi tunnettiinko me Leinonen. Kuka niistä, minä halusin tietää.

Se ihmetteli onko niitä monta ja minä sanoin, että on, täälläkin parhaillaan kaksi sukupolvea. Isoisä ja pojanpoika. Kumpaakohan tässä kaivattais? Se rokkari arveli, että varmaan pojanpoikaa.

Jonosta joku mies sanoi, että Mustamäen tyttö oli käynyt heidän asuntovaunullaan. Mies osti neljätoista kabanossia, kaikki mitä meillä oli, selitti olevansa kavereitten asialla. Sillä oli pikkutakkinsa rintaskun päällä lappu: MAAN VAUNU Erkki Heino, myyntipäällikkö.

PITI lähteä kavereille nakin ostoon. Oli pelattu venttiä meidän esittelyautossa, kun oli hiljasempaa. Aina kun oli saarna kuplahallissa meneillään, niin ei juuri asiakasta ollu, taikka saa sanoo, ettei ollenkaan.

Kuunneltiin hiljasella volyymillä seurojen radioasemaa, että tiedettäis koska tulee tauko. Sillon kato rupes aina äijiä pyöriin meitin esittelyautojen ympärillä.

No yhtäkkiä sieltä radiosta pamahti soimaan semmonen smurffisovitus hittikipaleesta. Luultiin ensin, että ny joku muu lähetys tulee läpitte, mutta sama musiikki kuulu seurojen äänentoistolaitteista.

Ei kuitenkaan ruvennu asiakasta näkyyn, niin jatkettiin peliä. Rupes huikoon siinä, niin pelattiin siitä, että kenen on vuoro mennä nakkia hakeen. Siinähän oli makkarakioski, mistä myytiin. Mutta Tapolaa ei ollu kumminkaan.

MINÄ kyllä muistin, että kabanossin ostaja oli niitä autokauppiaita, kun mäkin olin käynyt niitten asuntoautoja katsomassa. Kysyin oliko niille ollut hankalaa päästä esittelemään mal-

lejansa seurapaikalle, mutta autokauppias sanoi, että heidän liikkeensä omistaja on lestadiolaisten uskonveljiä.

Radioaseman rokkari kysyi, minkä takia Leila Mustamäki oli mennyt autokauppiaiden luo. Tämä selitti, että tyttö halusi haastatella niitä. Asiasta oli sovittu jo keväällä.

Rokkari kysyi, miten Leila oli jo keväällä osannut tulla sopimaan asiasta juuri niiden autokauppiaiden kanssa. Nehän oli isosta tamperelaisesta firmasta. Se rupesi jotenkin hermostumaan. Autokauppias selitti, että heidän pomonsa on Leilan isä.

MUSTAMÄEN Leilahan oli sillon juuri parhaillaan meitin asuntovaunulla poikia haastattelemassa. Se kyseli minkälaista lestadiolaisille oli myydä autoja, miten ne suhtautui autokauppaan seuroissa ja tulivatko yksin vai joukolla.

Leila oli meille kertonut radiostudion kaverista, joka juoksi sen perässä. No enhän minä uskaltanu ruveta siinä kertomaan, että Leila on juur parhaillaan meidän esittelyautossa. Sehän olis tullu meitin silmille. On se yhtä äkkipikanen kun isänsä. Onneksi tää makkarakauppias rupesi siinä arvailemaan jotain kolmatta paikkaa, missä Leila saattaisi olla.

LUPASIN heittää sen rokkarin vähän myöhemmin autolla myllylle, samalla kun olisin hakenut marketilta täydennystä. Ei se ehtinyt jäädä odottelemaan. Piirsin kartan, jonka mukaan se lähti ajamaan kirkonkylälle ja sieltä myllypurolle.

Rupesi satamaan niin kovaa, että autokauppias ei tohtinut lähteä pikkutakissaan kulkemaan savisen aukean poikki. Se jäi myyntivaunun markiisilipan alle kovimman sateen ajaksi.

Pistin kabanossit takaisin kaasugrillin laidalle, ettei ne kokonaan jäähtyneet. Autokauppias kysyi minne olin rokkarin äsken lähettänyt.

MAKKARANMYYJÄ kertoi neuvoneensa radioaseman pojan järven toiselle puolelle, missä piti olla joku mylly ja liippakiviverstas. Mitä semmosilla kivillä tehdään enää nykyaikana, mä kysyin. Kauppias sanoi, että niillä edelleenkin hiotaan viikatteita ja sirppejä. Ei kyllä Suomessa.

Se tosiaan väitti, että liippakiviä tarvitaan monissa maissa Afrikassa ja Etelä-Amerikassa. Ei jumalauta? Turkissakin nääs on kuulemma seutuja, missä maatalous on sillä tolalla, että vilja leikataan käsipelissä. Ne ihmiset kuulemma on tottuneet käyttämään vallan pelkästään hiomakivee, jota ei esiinny muualla kun tämän pitäjän maaperässä ja jossain Siperiassa.

Tämän kunnan liippakiviverstaitten piti makkaranmyyjän mukaan olla ulkomaankauppaa harjoittavia yrityksiä. Taikka ovat olleet. Niitten tuotteilla on muka hyvä maine monissa kolmannen maailman maissa.

Itte se kato selitti olevansa kirkonkylän marketin omistaja ja hiovansa lihatiskillään veitset aina oman pitäjän hiomakivellä ja kalaveitset, fileerauspuukot kanssa. Se oli kai vähän loukkaantunut, koska mä en osannut pysyä ihan vakavana siinä ja vaikeeta mun oli todesta sen juttua kyllä ottaa. Yhtäkkiä se kysy myykö meidän liike enimmäkseen asuntoautoja. Mä sanoin, että me myydään nykysin vallan vaan niitä. Se kysy onko meitin firmassa Leinosia.

Se kerto, että liippakivimyllyllä on sen nimisiä ihmisiä, jotka aikoo panna tuotannon taas käyntiin. Niillä oli kuulemma siellä käytössä kaikenlaisilla härveleillä varusteltu asuntoauto. Kuulostaa Leinosilta ja jos siellä niitä on, niin mä en ihmettelis mitään, mitä siellä tapahtuu.

Kauppias alko kertoon, mitä kaikkea Leinoset tällä kylällä oli panneet pystyyn. Jumalauta, justiin niin, mä nauroin.

Oli kuulemma tosiaan keksitty joskus vuosisadan vaihteessa, että siellä oli tämmöstä kun savikiilleliusketta, joka käy

raudan hiomiseen. Fylliittiä, kauppias selitti, mutta en mä ole semmosesta kuullut koskaan. Kai se jonkunlaista kivee on, jolla keksittiin ruveta terottaan työkaluja.

Taikka oli tietysti paikkakunnan ihmiset sen asian tienneet aina. Olivat vaan maasta keränneet sopivan mallisia kiven kappaleita ja hioneet niillä puukkojansa ja viikatteitaan.

Leinosen suvun kantaisä, joka oli kulkukauppias, oli keksinyt reissullaan aina kerätä sitä liippakivee kärryt täyteen ja kun kulki pikkusen muille seuduille, niin sehän meni kaupaksi kun häkä.

Se oli sitten ollu yhteydessä geologian laitokselle ja saanu tosiaan selville, että tätä kiveä ei koko maailmassa löydy muualta kun justiin siitä kunnasta. Sillon vasta kato paikkakuntalaisetki sai tän tietää, kun Leinonen rekisteröi valtauksen ja alko louhiin sitä.

Sellanen fylliittivyöhyke kyllä kuulemma menee maapallolla, mutta se kulkee muualla maailmassa niin syvällä, ettei siihen pääse käsiksi. Siperiassa jossain se pikkusen ponkasee maan pintaan, mutta siellä se esiintyy niin tiettömien matkojen takana, että ei sitä kukaan sieltä pois saa, tai ei ainakaan sen aikasilla kulkuvälineillä olis saanu kulkeen.

No, tää kulkukauppias, tää alkuleinonen meni ja hankki itelleen koskioikeudet johonki pahaseen puroon, missä vesi vähän parhaassa paikassa kuohahtaa. Eihän sitä ihmiset olleet koskeksi älynneet eikä ymmärtäneet myllyn paikaksi. Siihen se kuitenkin rakensi myllyn, purolaaksoon. Vesirattaat ja kaikki kato, mutta kuivalle maalle! No hullunahan sitä pidettiin.

Se oli kumminkin nääs etukäteen kulkenut pitkin lepikoita ja laskenut paljonko puro putoo matkalla järvestä toiseen ja minkälaisten maitten läpi se tulee. Siellä oli sitten pieni kannas ollu, tommonen harjanne, jonka ympäri puro kuljetti ve-

tensä ja teki pitkän lenkin kun hevosenkengän. Siitä se osti palan maata eikä siltä paljon ollu älytty pyytää, pienestä kappaleesta huonoa mettää.

Se kaivoikin hiekkasen kannaksen rinteeseen montun, johon puro rupes keräämään vesiään. Maavallin toiselle puolelle se kaivo uoman ja teki siihen padon ja luukut.

Kun ne oli valmiit, se aukasi kannaksen. Niin vesi lakkasi kiertämästä hevosenkengän kautta ja monttuun muodostuneesta patoaltaasta se syöksyi koskena harjanteen vastarinteeseen kaivettuun uomaan. Siihen se oli jo valmiiksi tehnyt myllynsä ja nyt ihmiset ymmärsi mihin sen hulluntyö oli tähdännyt.

Se rakensi myllyn viereen verstaan ja teki sinne työstölaitteet, joilla pystyi käsittelemään tätä fylliittiä, katkomaan ja jyrsimään ja hiomaan.

Mylly käytti valta-akselin välityksellä katkasulaikkaa ja hiomapöytää. No sehän rupesi jumalauta teollisesti valmistaan viikatteen hiomakiviä siellä keskellä pusikkoa!

AUTOKAUPPIAS kysyi kuinka Leinosen liippakivitehdas oli menestynyt. Hyvin, mutta Leinonen kyllästyi aika äkkiä. Se hankki yhtiökumppanikseen Jakob Levin -nimisen miehen, joka oli samanlainen tuulihattu kuin Leinonen, mutta sen lisäksi roisto.

Levin myi liippoja pitkin maata ja myös Venäjälle sekä Ruotsiin ja Norjaan. Se sai senaatilta varoja kivien maastaviennin laajentamiseen ja katosi.

Autokauppias nauroi vedet silmissä. Mihin Leinonen sitten ryhtyi? Kerroin sen liittyneen sirkukseen, tai ostaneen sellaisesta osakkuuden. Autokauppias ei pitkään aikaan saanut naurultaan sanotuksi mitään.

Se rauhoittui ja kysyi, mitä Leinosen liippakivimyllylle oli

tapahtunut sen jälkeen, kun Leinonen itse oli lähtenyt sirkuksen matkaan. Kerroin, että Leinonen oli kertakaikkista korvausta vastaan luovuttanut myllyn ja verstaan tontteineen sekä koskioikeudet isäni isälle yhdeksäksikymmeneksi vuodeksi. Tästä tiedosta autokauppias rähähti taas nauramaan.

Mitä nauramista tässä nyt umpeutuneessa vuokrasopimuksessa oli? Sanoin, että isoisä ja isä olivat saaneet myllystä hyvän sivuelinkeinon kaupanpidon oheen ja velipoika oli elänyt ikänsä liippateollisuudesta ja parhaimmillaan vielä työllistänyt kylältä yhdeksän miestä.

Autokauppias pyyhki silmiään ja sanoi vain seuranneensa Leinosen suvun vaiheita pitkän uransa aikana Maan Vaunu -liikkeen palveluksessa.

Miten Leinosia oli pystynyt Maan Vaunusta käsin seuraamaan? Minun tietojeni mukaan se on jo kohta viisikymmentä vuotta toiminut vakaa firma. Autokauppias väitti yhden Leinosen olleen perustamassa Maan Vaunua heti sodan jälkeen.

Tämä oli kyllä uutta ja olisi haluttanut kuulla asiasta lisää, mutta autokauppias sanoi, että hänen on jo pakko mennä makkaroineen takaisin omalle liikepaikalleen satoi kuinka kovasti hyvänsä.

Se naureskeli vielä, kun mä keräsin kabanossit grillin reunuksilta voipaperiin ja ravisti päätään. Aukion nurkalle oli ilmestynyt kaivinkone, joka alkoi tehdä märkään maahan kuoppaa. Kysyin autokauppiaalta tiesikö se jotain kaivuutyön tarkoituksesta, mutta autokauppias vain puisteli päätään ja hörähteli itsekseen ja huitoi kädellään kuin olisi häätänyt hyönteisiä.

Kirkonkylän huoltoaseman omistajan poika ajoi avolava-autolla ohi. Lavalla pressun alla oli paljon tavaraa. Poika pysäköi ja rupesi pistelemään asuntoautojen tuulilaseihin jotain lappuja.

VI

HEINON Erkki tuli sateessa juosten kamalan makkarapaketin kanssa firman esittelyautojen luo. Minä olin sitä odotellut haastateltavaksi, koska sillä saattoi olettaa olevan ulkopuolisia, mutta jäsentyneitä havaintoja seuratapahtumasta. Olin kaavaillut siitä yhtä vertailuhenkilöä tutkimukseen.

Erkki on ollut liikkeen palveluksessa niin kauan kuin minä muistan ja isä luottaa siihen ehdottomasti, vaikka näyttelee, että ei luota kehenkään muuhun kuin itseensä, vaikka juuri itseensä sen ei aina kannattaisi luottaa.

Erkki hihitteli itsekseen niin kuin ihminen, joka ei enää hallitse omia reaktioitaan. Erkki haukkasi makkaran päästä ja yhtäkkiä sen suusta lensi huonosti pureskeltua solkkua, kun se purskahti käkättämään pää etukenossa ja kädet levällään toisessa makkara ja toisessa talouspaperin kappale.

Erkki hihitti etunojassa leuka koholla, ettei valkoinen myyntimiehen paita sotkeutuisi sinappiin. Muut myyjät hakkasivat sitä selkään, ihmettelivät että nytkö lähti pohjatappi irti Erkistä.

Ne kielsivät sitä ottamasta enää makkaraa. Yksi keräsi ruu-

ankappaleita esittelyauton plyysseiltä talouspaperiin. Se kiitteli itseään, kun oli spreiannut pinnat Softcare -nimisellä aineella, joka tuntui olevan jonkinlaista aerosolimuotoon muutettua ja ponnepulloon pakattua teflonia. Hiljalleen Erkki rauhoittui ja vastasi toisten uteluihin vain jutelleensa mukavia kylän kauppiaan kanssa. Erkki aukaisi makkaran päälle Jaffan ja sai sen vielä tulemaan nenästään, kun uusi hihityskohtaus otti siitä vallan.

Oli pakko muistuttaa, että oltiin herätysseuroissa ja sen tehtävänä täällä oli myydä autoja. Erkki säikähti ja kysyi huolestuneena, etten kai aikonut kertoa tästä isälle.

Lupasin olla kertomatta, jos se paljastaa, mitä oli jutellut kauppiaan kanssa.

LEILA on aina ollut myyntimiesten kanssa väleissä ja muutenkin meitin puolella. Jossain vaiheessahan se oli vallan vihoissa isänsä kanssa. Leila kun tuli murrosikään, niin eihän Armas sitä enää seuroihin saanut. Kun se sai isättömän lapsen, niin Armas pani välit kokonaan poikki.

Tai ei kai niin voi sanoa, että se lapsen sai. Se halusi lapsen ja hommasi itsensä raskaaksi. Ei se vahinko ollut. Päättäväinenhän se on aina ollut ja itsepäinen kun piru.

Se kävi lapsenkin saatuaan liikkeessä aina soittamassa poikien kanssa suutaan. Kiusasi niitä, että hän ei yhtäkään tuollaista ottaisi luokseen asumaan eikä minkäänlaista miestä, ei millään hinnalla. Joku väitti, että aina on hinnoista sovittu, mutta Leilahan osasi panna pojat hiljasiksi.

Se kai tykkäsi käydä liikkeessä, koska se oli pienestä tytöstä tottunut siellä pyörimään. Isänsä ei tietysti olis Leilaa sietänyt ollenkaan ja kerran se pitikin pistää asuntoauton yläalkoviin makaamaan, kun Armas tuli yhtäkkiä paikalle, vaikka sen piti olla Helsingissä maahantuojan talvipäivillä. Sovussahan ne nykyään on.

KÄSKIN Erkin kertoa, mitä se oli marketin omistajan kanssa puhunut. Erkki selitti kuulleensa uusia asioita Leinosten toilailuista. Ne olivat pystyttäneet tälle paikkakunnalle jonkinlaisen tehtaan jo vuosisadan alussa. Kerroin tietäväni sen hyvin. Mitä huvittavaa Leinosen papan isän perustamassa verstaassa Erkin mielestä oli?

Se nauroi, että Leinoset ovat maailman sivu koohottaneet jotain, panneet alulle ja kohta kyllästyttyään keksineet taas uutta, mutta eivät olleet koskaan jaksaneet sinnikkäästi kehittää asioita, kuten isä autoliikettään. Liippakivimyllystäkin oli Leinosten häivyttyä tullut vuosikymmeniksi leipäpuu kauppiaan suvulle, pitkäjännitteisemmille ihmisille. Käskin Erkin hävetä.

Aina maailmassa riittää niitä, jotka jatkavat kerran alulle pantua työtä kuin muulit. Alullepanijoista on pulaa. Eikö Erkki käsittänyt, että sen naureskelemasta keksimisestä oli hänenkin leipänsä peräisin.

Erkki huitoi kädellään: ei Leinonen ollut aikoihin firman toiminnassa ollut mukana. Sehän kuulemma rakentelee nykyään urkuja. Muitakin myyjiä oli tullut kuuntelemaan. Ne virnuilivat Erkin takana.

Keskeytin nuorten myyntimiesten venkoilun urkujen ja lohipaattien rakentelusta. Eivätkö ne tienneet, että koko yhtiötä ei olisi edes olemassa ilman Leinosen Akselia, Johanneksen isää, joka keksi sodan jälkeen alkaa rakentaa häkäpönttöautoihin rinnakkaiskaasuttimia? Niiden ja bensatilkan avulla autot pääsivät isonkin mäen päälle ilman, että matkustajien piti nousta työntämään.

Joku finninaamainen poika työnsi päänsä ovenrakoon ja kysyi ostetaanko täällä jätkänkynttilöitä. Automyyjät eivät tienneet, mitä sellaiset ovat. Joku väitti jätkänkynttilän olevan silta Rovaniemellä. Poika jatkoi, että saatavana oli myös

nestekaasupulloja, hyytelöityä spriitä keittimiin ja onkia vapoineen sekä ranskalaisia kuulapelejä ja sulkapallosettejä.

Jätkät kysyivät luuliko poika olevansa jollain kirpputorilla. Yksi rupesi myymään sille vaihdossa saamaansa Monkey-mopoa, mutta poika väitti, että hänellä on jo ajokortti. Osta auto, ne huusivat melkein kuorossa. Poika sanoi lähtevänsä jatkamaan kierrosta. Joku huusi perään ja kysyi oliko järvessä hyvin kalaa.

Erkki kertoi Leinosesta ja firman alkuvaiheista. Se myönsi Akselin ansiot pula-ajan autojen varustelussa. Se selitti nuoremmille myyjille, että silloin uusia autoja ei tuotu maahan ollenkaan ja autokauppa perustui kekseliäisyyteen, jolla vanhaa ajoneuvokantaa saatiin pidettyä käyttökelpoisena ja muunnelluksi erilaisiin tarpeisiin.

Nuoret jätkät eivät viitsineet kuunnella kovin kauan Erkin muistelemista, kun se kertoi minkälaista autokauppa oli ollut säännöstelytalouden aikana ja miten se oli muuttunut, kun autoja oli taas alettu tuoda maahan ja ihmisille rupesi kerääntymään rahaa sen verran, että aina joku pystyi ostamaan uudenkin auton. Jätkät kehuivat, että enää ei ollut pula-aika eikä edes lama. Autokauppa oli kasvussa ja erikoisautojen myynnissäkin oli odotettavissa sama nousu, joka nyt kasvatti henkilöautojen myyntiä ja niitä kauppaavien myyjien bonuksia.

Matkailuautojen markkinat seuraavat aina viiveellä tavallisten ydinperhenissaneiden kauppaa, myyntimiehet tiesivät. Teki mieli ripustaa ne roikkumaan kravateistaan.

Käskin niitä muistelemaan kuinka monta matkailuautoa ne olivat myyneet kilpailijoiden nenän edestä pelkästään autoihin rakennetun erikoisvarustelun ansiosta ja kenen ideoihin varustelu perustui. Siitä myyjät vähän hiljenivät.

En ruvennut kertomaan, mitä tiesin yhtiön dollarilainoista ja jenisidonnaisista tuontikaupoista, vaikka mieli olisi tehnyt.

Sitäkään en sanonut, miksi isä oli päästänyt ne kaupantekoon suviseuroihin, missä ne kehuivat sopineensa kauppoja jo yli miljoonan edestä.

Erkki sanoi yllättäen, että kauppoja ei ollut tehty läheskään tarpeeksi. Mietin tiesikö se jotain firman tilasta, mutta kai se vain laski bonuksiaan. Se alkoi selvittää näkemyksiään tulevaisuuden autokaupasta.

SANOIN että näin on pojat, Leila on kuulkaa oikeassa. Autokaupassa nähkääs tarvitaan jatkuvaa tuotekehittelyä ja siinä hommassa Leinosen kaltaiset miehet on avainhenkilöitä.

Asiahan on niin, että autot on teollisuuden jäljiltä enempi ja enempi puolivalmisteita. Kaupan ketjussa niistä vasta tehdään lopullisia tuotteita, jotka räätälöidään asiakkaan tarpeisiin.

Siinä mielessä on edessä paluu niihin aikoihin, kun Leinosen Akseli rakensi rinnakkaiskaasuttimia häkäpönttöautoihin. Maahantuojan organisaatiossa alkavat korjaus- ja myyntipuoli sekaantua toisiinsa, koska auton lopullinen kokoonpano tapahtuu vasta myyjän liikkeessä.

Pojat huusi, että he eivät ainakaan rupea sekaantumaan korjaamon porukkaan. Niitä alkoi taas naurattaa. Ne rupesivat kuvittelemaan Leinosen kehittämää pula-ajan ajoneuvoa, jossa on stereoiden tilalla pienet urut. Sillä kuljettaisiin maalla, merellä ja ilmassa tai ainakin sillä pitäisi pystyä käymään verkoilla.

Kysyin Leilalta onko Leinonen vielä firman osakas. Se huusi, että Akselin omaisuus ei kuulu meille ollenkaan. Kai se vähän meitillekin sentään kuuluu tietää kenen palveluksessa ollaan.

Leila sanoi, että Akseli myi osakkeensa jo vuonna yhdeksänkymmentäkaksi. Pojat nauroivat, että oli justiin Leinosen

tapaista myydä tavara silloin, kun sen hinta on alhaisimmillaan. Ei kai Maan Vaunun osakkeista ollut voinut saada juuri mitään aikana, jolloin koko firma keikkui konkurssin partaalla ja osakekurssit yleensäkin reilusti navan alapuolella.

Ne arvaili siinä mihin talousneuvos Leinonen oli sijoittanut firmasta kotiuttamansa omaisuuden. Leila sanoi sen ostaneen rahoillaan valtion obligaatioita. Pojat rähähtivät taas nauramaan.

Ne laskivat minkälaisen omaisuuden Leinonen olisi kääräissyt, jos olisi malttanut odottaa muutaman vuoden, myynyt vasta sitten ja sijoittanut pääomansa vaikka Nokiaan tai Raisioon. Leila sanoi obligaatioiden tuottavan aina sen verran, että Leinosen Akseli voi loppuikänsä rakentaa rauhassa urkuja tai ihan mitä lystää.

Poikia Leila kehotti aivan mielensä mukaan pistämään omat rahansa Nokiaan tai Raisioon tai mihin suomalaiseen pikkukaupunkiin hyvänsä.

Se sanoi nyt jättävänsä meidät ja siirtyvänsä parempaan seuraan. Pojat halusivat tietää mihin se oli menossa. Oliko tällä paikkakunnalla ravintolaa ja järjestettiinkö täällä lavatansseja?

Leila sanoi voivansa paljastaa, että täällä järjestettiin lestadiolaisten suviseurat, joka oli Suomen suurin hengellinen tapahtuma ja huomattavasti suurempi kuin isoinkaan megarockfestivaali lavatansseista puhumattakaan. Maallisista massatapahtumista Suviseuroja voi mittasuhteiden puolesta verrata ainoastaan Helsingin taiteiden yöhön.

Leila käski poikien nauttia herännäisseurojen tunnelmasta ja eksoottisesta ilmapiiristä. Millään pakettimatkalla ne eivät pääsisi näin läheltä seuraamaan alkuperäisasukkaiden kansanperinnettä ja värikkäitä uskonnollisia menoja. Leilan mielestä pojilta olisi pitänyt periä seuroissa olosta maksu.

Itse se rupesi hymyilemään vinosti ja kertoi, että nyt hän lähtee järven taakse tutustumaan Leinosten uusimpiin keksintöihin. Pojat saatteli sitä ja naureskeli. Se lähetti niille lentosuukkoja. Mulle se iski silmää ja pyysi saattamaan. Ulkona se kysyi voisinko mä myydä sen puolesta yhden auton.

VII

VEIN haastattelunauhurin pois sateesta kauppiaan pakettiautoon. Kauppias Loikkanen irrotti autoaan kioskista, joka oli hinattu pellolle. Lähdimme ajamaan kirkonkylälle.

Vaimonsa kauppias jätti seuroihin myymään aamupäivästä jäljelle jääneitä makkaroita. Kauppias selitti moneen kertaan kuinka vaimon on vaihdettava kaasupullo, kun se tyhjenee: miten liekinvarmistinta pitää painaa tarpeeksi pitkään grilliä sytytettäessä.

Ja jos ei syty, niin sulla on kaasupullon sulkuventtiili kiinni, se huusi vielä auton ikkunasta, kun jo nyökimme ykkösvaihteella pitkin peltoa. Satoi ja auton perä luisti notkossa, johon oli alkanut kerääntyä vettä.

Marketissa Loikkanen meni edellä exit-valon vihreäksi värjäämien maitojen, pilttien ja tutteleiden ohi. Potkaisin kilisevää kaljahylsytornia ja olisin kävellyt tyhjien pullojen varastoon, jos kauppias ei olisi huudellut suuntaa ulos juomakorilabyrintistä, johon olin joutunut.

Hapuilin hurisevien pakastealtaiden välistä jonnekkin lihatiskin taakse. Kylmä ilmavirta tunki lahkeensuista sisään ja

kulki pitkin jalkoja vyötärölle asti. Ohuet kesähousut pullistuivat ja irtosivat ihosta. Kauppias veti oven kiinni ja pani valot päälle. Oltiin alumiinilevyillä vuoratussa kylmävarastossa. Jäähdytys humisi.

Loikkanen selitti, että marketin satoja loisteputkia ei kannata sytyttää pelkästään sen takia, että kävelee myymälän läpi. Hän kyllä tuntee oman kauppansa sen verran hyvin, että osaa suunnistaa siellä pimeässäkin.

Marketissa on isot maisemaikkunat, mutta ne oli liisteröity umpeen keskusliikkeen tunnuksilla ja viikonlopun tarjouksilla, jotka estivät päivänvalon pääsyn myymälään. Kauppias sanoi varanneensa valtavat määrät eineksiä täksi viikonlopuksi, mutta hänen ihmeekseen lestadiolaiset perheenemännät eivät niitä juurikaan ostaneet.

Se aikoi myydä saman tavaran niille kioskistaan ja latoi laatikoihin einespizzoja ja lihakepakkoja. Styroksi vingahteli, kun kauppias pinosi laatikoita päällekkäin. Se alkoi miettiä parasta keinoa lämmittää einekset. Oliko kioskille mahdollista saada normaalia valovirtaa? Valtakunnanverkko sinne ei ainakaan ulottunut.

Loikkanen mietti pulmaansa nyrkki leukakuopassa, mutta yhtäkkiä se löikin sillä kämmeneensä ja sanoi, että nyt lähdetään heti Leinosen pojan puheille. Sanoin että itse olen kaiken aikaa ollut sinne menossa. Kauppias purki laatikoihin pakkaamansa einekset takaisin kylmään.

Autossa se selitti kuinka marketin pitäjän nykyään täytyy olla monena. Ei riitä, että on kauppias, vaan pitää ryhtyä myös veikkauksen ja postin asiamieheksi ja pystyttää valintamyymälän johonkin nurkkaan kunnankirjaston haarakonttori ja tietotupa atk-laitteineen. Marketista saa kuulemma ostaa etäostoina viinaakin.

Pennut pelaavat lihatiskin kupeessa tietokonetta kaiket

päivät niin, että vielä viikonloppuna on kuulevinaan piippausta ja vinkua, sotkevat näppäimistön merirosvorahoilla ja hedelmäveneillä. Kerran vehkeet oli pitänyt viedä huoltoon, kun nimismiehen kaksospojat olivat työntäneet printterikaapelin porttiin purukumia. Kauppias kertoi olevansa myös Matkahuollon asiamies.

Olimme hakeneet Matkahuollon lukitusta tavarahäkistä kahdeksan akkua, jotka Johannes oli tilannut linja-autorahtina jostain postimyyntiliikkeestä. »Biltema, osaavan ihmisen tavaratalo», luki voimapaperiin teipatussa isossa paketissa, joka lähetyksen mukana oli myös saapunut.

Käskin kauppiasta avaamaan radion ja etsimään suviseurojen taajuuden. Saarnamiehen puhe oli juuri loppunut ja hetken kuului kuinka sade ropisi kuplahallin kattoon. Tuhannet ihmiset yskähtelivät ja sitten sähköurut aloittivat hyttysen ininää muistuttavan alkusoiton.

Urkujohdannon jälkeen parhaat laulajat tarttuivat virren ensimmäiseen säkeeseen: »Jeesuksesta laulan, Jeesuksesta vaan ...» Lisää ääniä yhtyi virteen: »... jolta syyni suuret anteeks sain ja saan.»

Huomasin, että Panu oli lisännyt lähetykseen kaikua, jota paikan päällä ei varmasti ollut. Näin se oli luonut paineilmalla täytetystä muovikuplasta kirkkomaisen akustisen tilan radioon. Kai se oli Panun tulkinta hengellisyydestä.

Huonommatkin laulajat tohtivat yhtyä virteen. Se saavutti täyden voimansa ja radiolähetys rupesi räsähtelemään kuin säröille lyöty jää. Ihmettelin eikö Panu ollenkaan tarkkaillut lähetystä, kun se pääsi menemään ruvelle noin hyvin ennakoitavassa kohdassa.

Ajettiin järven partaalla polveilevaa tietä. Seurapaikka kihisi vastarannalla. Se näytti moniväriseltä hyönteisyhdyskunnalta, joka koostui kirkkaista autoista, neonvärisistä ulkoilu-

pukimista, lasten baseball-lippiksistä ja läpinäkyvistä kolmen markan sadevaatteista. Jollakin onnettomalla oli soputeltta kaikkien matkailuvaunujen keskellä ja se taisteli tuulessa tempovaa korealaista kevytpressua oranssisen kupolin peitoksi.

Kauppias selosti paikkakunnan maantiedettä. Kohta kuulemma ylitettäisiin myllypuro lähellä paikkaa, missä se laskee järveen. Heti sen jälkeen käännytään pikkutielle, joka johtaa myllylle ja verstaalle. Roadsoundin maasturi ajoi kovaa vauhtia vastaan.

Auto nosti ilmoille rapaisen sumupilven, joka pakotti kauppiaan melkein pysähtymään. Ehdittiin nähdä, että pelkääjän paikalla Panun vieressä istui Johannes.

KURAT vaan saatiin silmille, kun pojat paahto landkruiserilla vastaan. Leila huusi, että Johannes oli siellä kyydissä. Minä sanoin, että kyllä ainakin nämä tavarat viedään myllylle, koska on näin pitkälle tultu.

Nosteltiin akut verstashuoneeseen, mutta pakettia en halunnut sinne jättää sillä ilmalla. Siellä oli latauslaitteet, jännitteensäätimet ja muut herkät vehkeet, jotka täytyy pitää kuivana. Myllyssä ja verstaassa on aina märkää koska vesi kulkee rakennuksen läpi. Asuinmökki taas oli remontin takia lämmittämätön ja sateella kostea.

Tuuligeneraattorin varmaan olisi voinut jättää vaikka ulos, senhän täytyy olla säänkestäväksi koteloitu, mutta kaikki oli samassa Bilteman paketissa. Vietiin ne matkailuautoon, koska siellä oli lämpö päällä.

Auton ovi oli auki ja tyrkättiin paketti ovensuuhun. Näytin myllyä ja kysyin Mustamäen tytöltä halusiko se nähdä paikallisen turistirysän sisältä. Kerroin kuinka matkailusihteeri oli suunnitellut myllyn ja verstaan ympärille interaktiivisia

elämyksiä tarjoavaa matkailukeskusta, joka valottaisi paikkakunnan käsiteollista toimintaa, kaupankäyntiä ja sosiaalihistoriaa.

Asuinmökkiin piti tulla pysyvä esine- ja valokuvanäyttely. Sitä varten matkailusihteeri oli kiusannut vanhoja mummoja, maanitellut niitä etsimään tyttöaikaisia albumejaan ja peuhannut sahanpuruissa ihmisten tavaroitten perässä vinteissä ympäri pitäjää.

Leila ihmetteli mitä ne interaktiiviset elämykset ovat. Sanoin, etten tiennyt, mutta arvailin niiden tarkoittaneen sitä, että täällä olisi saanut jyrsiä itse itselleen oman liippakiven kokeneen käsityöläismestarin opastuksella.

Leila kysyi, oliko paikkakunnalla sellaisia mestareita. No ei sen jälkeen, kun isä ja heti sen perään veljeni olivat kuolleet. Leila mietti miten Johannes aikoi oppia työn salaisuudet, jos ne olivat menneet taitajien mukana hautaan.

Johannes on oppivainen ja sillä on muulin luonto. Leila nauroi tietävänsä ainakin jälkimmäisen asian ja ensimmäisessäkin on jotain perää. Minähän olin opettanut Leinosen pojalle mitä osasin ja se oli itse opetellut lisää.

Se oli varmasti oppinutkin liipan hiomisen, mutta harjoittelu oli tapahtunut meidän uudessa verstaassa, minne oli vielä seitsemänkymmentäluvulla tehty isot investoinnit ja rakennettu työtilat nykyaikaisen ergonomian vaatimusten mukaisiksi.

Liipanteko olisi aivan toista täällä, missä pitää seisoa päreen valossa valta-akselin pyörittämän hiomapöydän ääressä, jonka Johanneksen isoisän isä on melkein sata vuotta sitten laakeroinut paikoilleen ties millaisen kärrynnavan varaan.

Eipä silti kyllä ensimmäinen Leinonen oli ollut järkimies suunnitellessaan työntekoa verstaassaan. Isä kiitteli monet kerrat yksityiskohtia, joita myllyyn ja verstaaseen oli tehty. Se

arveli Leinosessa olleen laiskanvikaa, koska se oli ollut niin hanakka tekemään työtä helpottavia keksintöjä. Leila sanoi, ettei Johannes aikonut täällä päreen valossa elää. Eikö tänne juuri sen takia tuotu tuuligeneraattori ja akkuja, että se saisi rakennetuksi mökkiin ja verstaaseen kahdenkymmenenneljän voltin sähköjärjestelmän.

Ihmettelin, mistä Leila arvasi, että paketissa on tuuligeneraattori ja olisin halunnut tietää oliko Leila enemmänkin selvillä Leinosen asioista, mutta se vain sanoi olevansa Johannekselle sukua ja kysyi, miksi mylly ja verstas olivat joutuneet meidän perheelle ja mitä me olimme niillä tehneet.

KAUPPIAS kertoi, että Johanneksen papan isä perheineen oli asunut myllymökissä pari kolme vuotta. Pappa oli ollut viiden tai kuuden vanha. Isä oli rakentanut ja parannellut kaiken aikaa myllyä ja suunnitellut uusia menetelmiä, joilla tuotantoa voitiin lisätä ja helpottaa.

Jakob Levin oli ilmaantunut sille yhtiökumppaniksi ja se oli myynyt äkkiä kaiken mitä isä oli saanut tehdyksi. Puulaaki tuotti hyvin ja pullonkaulaksi muodostui tuotannon volyymi. Levin oli kaiken aikaa vaatimassa lisää liippoja myytäväksi.

Isä kehitti mielellään uusia tuotantotekniikoita, mutta itse työhön se ei ollut kovin innostunut ja yksitoikkoistahan se tietysti oli.

Levin loi kauppasuhteita Pietariin ja myös ruotsalaisiin sekä norjalaisiin maatalouskauppoihin. Osuusliikkeitä perustettiin siihen aikaan pitkin Skandinaviaa, vuosisadan alussa. Levin älysi käyttää aatteestaan innostunutta osuuskauppaväkeä myyntiorganisaationaan.

Sitten Levin sai senaatilta rahaa ulkomaankaupan laajentamiseen ja häipyi niiden rahojen sekä velkaisen liippapuulaakin

myyntikassan kanssa Amerikkaan. Papan isällä ei ollut tarmoa eikä minkäänlaista halua alkaa pelastaa sinänsä täysin elinkelpoista teollisuudenhaaraa, jonka oli tullut luoneeksi.

Tontti, rakennukset ja koskiosuus olivat isän omaisuutta ja hän luopui niistä kertakaikkista korvausta vastaan. Ilmeisesti sentimentaalisista syistä isä ei kuitenkaan myynyt omaisuutta lopullisesti vaan vuokrasi sen. Kai Johanneksen isoisän isä ajatteli jälkeläisiään. Tämän jälkeen isä oli sijoittanut omaisuutensa sirkukseen.

Sirkustaiteilijan päämäärättömälle tielle hän ei kuitenkaan ollut saanut enää mukaan vaimoaan, ei ehkä halunnutkaan. Pappa nuorempine sisaruksineen jäi äidin hoiviin ja isätön perhe muutti Jyväskylään. Pappa tuli asuntoautosta kädessään joku paperi ja sanoi kiihtyneenä, että ei se niin ole.

VIII

ÄIJÄLLÄ oli kädessään tuuligeneraattorin kytkentäkaavio ja se huusi vihaisena, että generaattoria voi täysin turvallisesti käyttää kovemmillakin kierroksilla, jolloin siitä saadaan isompi teho. Pappa oli ilmeisesti mennyt avaamaan paketin, jossa oli generaattori asennusohjeineen.

Se oli tehnyt horjuvalla viivalla teknisen piirustuksen, jossa kuulemma oli esitetty oikea välityssuhde. Kysyin mistä suhteesta pappa puhuu ja se rähjäsi suunnittelevansa kuinka tuuligeneraattori muutetaan vesiturbiinikäyttöiseksi, mutta täällä ei kukaan tunnu olevan kiinnostunut siitä, että saataisiin taloon sähköt.

Ongelmana on tämä, se näytti paperista. Veden virtaus pitää muuttaa pyörimisliikkeeksi, mutta liikkeen pitää olla riittävän sitkeävääntöistä, jotta sähköntuottoon ei synny jännitehäilahduksia. Sitkeä liike tarkoittaa pyörinnän hidastamista, mutta generaattorissa rotaation pitää taas olla hyvin nopeaa. Sen takia, vanhus hakkasi käyrällä etusormellaan paperia, pitää olla välitysmekanismi. Ja jonkun pitää osata laskea mikä on optimaalinen teho, koska tehon hukkaaminen on yhtä lailla synti kuin Jumalan viljan maahan kaataminen!

Leila pyysi pappaa näyttämään myllyn toimintaa. Vanhus nousi patoaltaalle ja esitelmöi kuinka vesivarasto ja kosken pudotus on luotu yhdellä ja samalla kaivuutyöllä. Tässä ei työtä ole hukattu, se kehui tyytyväisenä.

Vähän isommaksi isä olisi kyllä saanut altaan kaivaa, se valitti. Niin olisi päästy suurempaan riippumattomuuteen kulloisestakin vesitilanteesta. Pitää ajatella niin, että vapaus on mahdollisimman suurta riippumattomuutta niistä asioista, joihin ei itse voi vaikuttaa. Leila kirjoitti tämänkin ylös. Kurkkasin salaa sen muistikirjaa. Siihen oli kirjoitettu isolla: WEBER!

Altaalta laskeuduttiin rännille, jossa kulkevaa virtausta ohjataan patoluukuilla. Vanhus esitteli tulvaporttisysteemiä. Sen kautta tapahtuu ylivuoto kovilla sateilla. Reunan yli kaartui nytkin vesi kuin jonkin nykyaikaisen muotoilijan tekemä lasi. Sadettahan oli tullut pitkin päivää.

Veden juoksuttamista myllyn ohi pappa tuntui pitävän pahana syntinä. Kai Jumala sen mielestä oli pannut toiset vedet toisia ylemmäksi, jotta ihminen tekisi sähköä siinä välissä.

Sähkö on voima, joka perustuu potentiaalierotukseen, se saarnasi. Sähköä itseään ei voi nähdä, mutta se saa maailmassa aikaan suuria asioita. Patorännissä kuohuvan veden ja sen pyörittämän juoksupyörän kautta ihminen voi saada käsityksen sähkön tehosta, joka yleensä kätkeytyy valkoisiin johtoihin ja jakorasioihin tai pistotulppien krominkiiltäviin johdinpuikkoihin

Yhtäkkiä pappa lakkasi selostamasta sähkön olemusta ja tulvamekanismin toimintaa ja oli hiljaa niin kauan, että rupesi pelkäämään sen saaneen jonkin kohtauksen. Kyllä tässä uitiinkin, se sanoi sitten ja lähti menemään myllylle.

PADOLLA kiipeily ja puhuminen olivat väsyttäneet papan. Pyysin sitä menemään levolle matkailuautoon ja ihme kyllä se

meni, vaikka tiesin sen omapäiseksi ihmiseksi eikä se ominaisuus yleensä vähene vanhemmiten.

Kauppias naureskeli papan saarnaa sähkön teologiasta. Se oli ollut kuin muissa maailmoissa. Minusta tuntui, että olin jonkin tärkeän äärellä. Pappa oli yhtäaikaa uskon ja tekojen mies tavalla, jossa kiteytyi jotain olennaista protestantismin ja teollisen vallankumouksen suhteesta.

Tuntui että ainoastaan äkkiä välähtänyt sopivaisuuden taju oli estänyt sitä vertaamasta kaikkialla vaikuttavaa, mutta näkymätöntä sähköenergiaa Pyhään Henkeen.

Muistin Akselin, Johanneksen isän, kertoneen, että pappa luki kolmekymmentäluvulla kotona ääneen vuorotellen Laestadiuksen postillaa ja saksalaista sähköfysiikan yleisesitystä. Molemmista se oli ollut yhtä innostunut.

Papalle lestadiolaisuus ja sähkötekniikka olivat yhden ja saman asian kaksi puolta, joiden piti poistaa ikävyys ja pimeys Suomen mäkituvista ja torpista. Ällistynyt kauppias yritti sovittaa papan sähköinnostusta käsityksiinsä lestadiolaisuudesta. Onko vanha Leinonen insinööri, se uteli. Kerroin että pappa oli käynyt teollisuuskoulun. Sähkövoimaloitten rakentaja siitä oli tullut vähän sattumalta, kun se meni nuorena miehenä Pellervo-Seuran palvelukseen ja kutsuttiin konsulttina suunnittelemaan erään jokilaakson sähköistämistä. Tai ei kai se sattuma voinut olla.

IX

LEILA alkoi kertoa kuinka Leinosen pappa muutti keskipohjalaiseen pikkukuntaan neuvomaan paikallisia kunnanisiä, kun niistä jotkut olivat saaneet päähänsä hommata pitäjään sähkövoimaa. Se oli körttiläistä seutua ja enin osa isännistä oli suhtautunut isolla epäluulolla sähkön tapaiseen nykyajan ilmiöön.

Taloissa oli öljylamppuja, mutta torpissa ja mökeissä elettiin monesti pelkän uunivalkean valossa. Talleja ja latoja tuppasi palamaan, kun piiat kantoivat heinäsylyksiä kummitusten pelossa palavat päreet hampaissa.

Pappa yritti käyttää tulen aiheuttamia aineellisia vahinkoja perusteena sähkön siunauksista saarnatessaan, mutta körttiisännät olivat sitä mieltä, että piikatyttöjen pitäisi turvata Herraan eikä päreeseen käydessään pimeyden valtoja vastaan.

Mitä takeita sähkön turvallisuudesta muka oli? Palaa yhden ladon tai tallin sijasta kohta koko kylä. Maa aukeaa ja nielee sähkön sokaisemat. Jumalan salama lyö vielä taivaasta ja iskee halki kivinavetat ja isojenkin talojen perustukset, siinä teille sähköä!

Ja mitä ihminen tekee semmoisella valon määrällä? Papan kortteeritalossa syytinkiin siirtynyt uskovainen vanha isäntä

kalpeni järkytyksestä ja vaipui ahdistuneisiin rukouksiin kuultuaan että talossa oli kulunut kokonainen kannu lamppuöljyä vuoden aikana — kolme litraa! Ennen pojan isännyyttä oli puolen litran pullo riittänyt vallan hyvin mikkelinpäivästä mikkelinpäivään.

Oli tietysti sähköön myötämielisestikin suhtautuvaa väkeä: kirkonkylän herrasväki johdossaan apteekkari, kansakoulunopettaja ja kuntaa halkovaa rautatietä palveleva asemapäällikkö. Paikkakunnalla kesää viettävän maaherran tytär kertoi isojen talojen tyttärille Pariisin-matkastaan.

Joku tällainen uskalsi puhua isälleenkin heränneestä valon kaipuustaan, koska tiesi isän valistuneeksi ja järkeväksi mieheksi. Vastaus piti kai ymmärtää osavoitoksi tiellä valoon.

— Kyllä mä viälä pirtissä sen sähön ymmärrän, mutta ei täs mitään valon kaupunkia tarvitte ruveta rakentamahan eikä raurasta tehtyä tornia.

Tällaisia isäntiä Pappa nyki takinliepeestä apteekin kulmalla tai löi niitä olalle osuuskaupan hevospuomin luona ja tarjosi tupakan, vaikka ei itse polttanut ja jäi jututtamaan.

Hän piti puhetta yllä niin pitkään, että ehti tulla pimeä ja tarjoutui näyttämään tietä sähkölampulla, jota kantoi aina taskussaan.

Isännät saivat kävellä kotiin lampun kiilassa köhien ja punoittaen pitkin polkua, jonka olisivat unissaankin osanneet kulkea. Perässä kipittivät kylän kakarat. Ne jaksoivat aina uudestaan kerääntyä ihmettelemään valoa, joka syttyi napista painamalla.

Pappa teki asiaa taloihin, osti säkin ruista, kananmunia tai sianpalvia ja esitelmöi elevaattorista. Sillä kaura saataisiin kätevästi suoraan kuormasta laariin navetan ylisille, mistä se on vaivatonta pudotella alas hevosten eteen. Kun vain olisi sähkö, joka käyttää elevaattorin moottoria.

Kirkonkylän herrojen ja edistysmielisten isäntien vaikutus levisi suojeluskunnan kautta. Ampumaharjoituksissa näki harmaaseen sarkaan puettuja miessakkeja kivääri kekojen läheisyydessä kovassa väittelyssä ja joskus sellaisesta porukasta saattoi välähtää taskulampun valo.

Papan lamppu se ei ollut. Pappa ei koskaan liittynyt suojeluskuntaan niin vapaussoturi kuin olikin, mutta apteekkari oli tuottanut itselleen Saksasta samanlaisen taskulampun kuin tälläkin oli. Suojeluskuntapiirin syysmanööverestä tuli sähköaatteen suuri läpimurto.

Sähkön kannatus oli jo niin laajaa, että Pellervo-Seuran konsultti uskalsi kutsua koolle yleisen kokouksen, jossa kukin todisti vuorollaan. Apteekkari puhui ja Pellervo-Seuran sähköteknisen neuvontatoimiston insinööri Nervander oli tuotettu Helsingistä esitelmöimään.

Isot isännät sanoivat vakaita sanoja uudesta energiamuodosta ja lopulta kolisivat takarivien tuolit, kun sivukylien edustajat pakottautuivat ilmaisemaan kantansa.

— Niin sitä mä vaan, notta sähköstä on maanvilijelijälle kyllä monenlaasta hyätyä.

Papan valmiiksi kirjoittama päätöslauselma hyväksyttiin yleisessä innostuksessa. Kesti pari viikkoa ennen kuin isännille rupesi selviämään minkälaisen hankkeen he olivat panneet alulle. Silloin villasukat alkoivat pyöriä isäntien jaloissa.

Isännistön valistuneimman osan ajatukset pitäjän sähköistämisestä olivat olleet sekä epämääräisiä että mittasuhteiltaan kotikutoisia: parannellaan paikkakunnalla jo toimivan sahamyllyn patoa ja rakennetaan sen yhteyteen voima-asema. Näin saadaan sähkövirtaa sekä sahan pyörittämiseen että halukkaiden talouksien valaisemiseen. Teho kyllä riittää kaikkiin ajateltavissa oleviin tarpeisiin, johan nyt toki!

Nyt heidän edessään seisoo kaksikymmentäkolmevuotias

Pellervo-Seuran konsultti, joka kylmäverisesti esittää joen valjastamista siten, että kolme peräkkäistä koskea yhdistetään isoksi patoaltaaksi.

Pato rakennetaan alimman kosken niskalle, jonne muodostuu pienen järven kokoinen allas. Kaksi ylempää koskea jäävät suvannon alle, katoavat kokonaan! Katoavat — kaksi kokonaista koskea, jotka ovat ajasta aikaan olleet siinä.

Alimman kosken nykyinen uoma hävitetään ja vesi johdetaan padosta paineputkeen. Se johtaa turbiinihalliin, missä ovat myös generaattorit. Voima-asemalta vesi johdetaan poistokanavan kautta alasuvantoon. Läpimitaltaan kaksi ja puolimetrinen paineputki tehdään teräsbetonista.

Isännät eivät tiedä, mikä on paineputki. He eivät oikein tiedä mitä on teräsbetoni. Mutta he tahtovat tietää mitä tämä kaikki maksaa.

— Kaksi miljoonaa seitsemänsataaneljäkymmentätuhatta uuden tasavallan markkaa.

— Kuka maksaa?

— Ja kuka tarvittoo niin palijon sähkyä?

— On muodostettava yhdeksän kunnan yhteenliittymä. Ullavan, Himangan ja Kälviän kunnanhallituksilta on jo kysytty.

— Millä se sähkö Kälviälle saakka saarahan?

— Pitää rakentaa jakeluverkko, jolla sähkö saadaan kulkemaan ympäri maakuntaa.

— Ympäri?

— Sähkö on tavaraa. Sitä voi myydä!

— Miten semmosta voi myyrä, jota ei näje?

— Vaikka ei, mutta se saa maailmassa aikaan suuria asioita.

— Mutta kun ei sitä näje!

— Pitää uskoa.

— Ei näje ja milijuunia maksaa kumminkin.

Isäntien sekaviin kysymyksiin tulee loogisia mietittyjä vastauksia perusteluineen. Kaikki on ajateltu valmiiksi. Kustannukset on jaettu rakennusaikaisiin ja käyttökustannuksiin. Tuottolaskelmat on tehty, rahoitussuunnitelma on olemassa. Isännät saavat eteensä Teollisuushallituksen Sähköosaston insinöörin lausunnon kyseisestä suunnitelmasta. Se puoltaa hanketta ja pitää sitä ainoana järkevänä mahdollisuutena hyödyntää joen koskivoimaa sähköntuotantoon. Isännille tuodaan Pellervo-Seuran laatimat mallisäännöt sähköosakeyhtiön perustamiseksi.

Tämä on laiva, joka liikkuu jo. Niin konsultti esittää asian isännille. Sitä paitsi on sillä lailla, että jos isännät eivät rakenna tätä voimalaitosta nyt itse ja paikallishallinnollisena hankkeena, valtiovalta tulee muutaman vuoden kuluttua ja toteuttaa saman suunnitelman ilman, että isännät voivat millään tavalla vaikuttaa asioihin. Nyt pitää toimia!

Alkaa taistelu valon ja pimeyden välillä. Pimeyden voimia edustavat paikkakunnan uskovaiset. Ne ovat omaksuneet asukseenkin varismaisen mustan körtin ja antavat tukkansa kasvaa kahta puolta naamaa kammatuksi kypäräksi, joka halkaistaan keskeltä päälakea luotisuoralla jakauksella.

Körttien asenne ärsyttää sähkökonsulttia suunnattomasti. Se varoo ja epäilee, ei hyväksy liikettä eteenpäin, edistymistä ja aikojen paranemista.

— Jumala erootti valon pimeyrestä ja näki notta niin on hyvä.

— Siihen on ihimisen tyytyminen ammen!

Uskovaisinakin körtit ovat ikuisesti vaikertavia vellihousuja. Päivän mittaan ne saattavat saada kehrätyksi itseensä sen verran uskoa Jumalan armoon, että iltaan mennessä rupeaa olemaan pientä toivoa pelastuksesta, mutta seuraavana aamuna kaikki alkaa taas alusta ja körtin pitää valmistautua siihen jo ennen nukkumaan menoa.

— Jos emmä huomenna enää sitte saakaan armua.

Kortteeripaikassaan pappa joutuu kuulemaan körttien veisuuta tuskastumiseen asti. Se on hänestä ilotonta ja ponnetonta määkimistä. Vielä kolmekymmentä vuotta myöhemmin hän saattaa puhjeta pilkkaamaan körttiläisiä matkimalla näiden vaikertelevia virsiä.

— Oi jos mä mato matkamies maan ...

Pahinta on, että nuoren konsultin oma sieluntila kaipaa selvittämistä. Körttiläisistä ei vaan saa minkäänlaista vahvistusta. Eihän maailmassa pysty mihinkään ryhtymään tuollaisella voivottelulla...

Ensimmäinen ja viimeinen pisara on se, kun vanhempi körtti-isäntä tarjoaa viinaryyppyä ja ilmoittaa, että ei täällä kepulikonsteilla taivaaseen mennä.

— Ihiminen kumminkin aina lankee ja vain totinen katumus voi kuttua armon.

— En minä ota.

— Tämä saattaa olla kallis pisara.

— Ollaan sitten ilman, pappa päättää, vaikka rintalastan alla on tunne kuin olisi nielaissut viinan sijasta tyhjän pullon.

EDISTYKSEN ja valon liittolaisia olivat apteekkari ja asemapäällikkö sekä muutama isokarjainen isäntä. Papan ongelmaksi jäi se, että nämä miehet olivat kyllä hyviä pitämään puheita ja saamaan ihmisiä mahtinsa imuun, mutta he eivät käsittäneet mitään voimalaitoksen rakentamisesta tai sähkön tuotannosta ja jakelusta.

Kirkonkylän herrasväki ja pitäjän isoimmat isännät olivat välttämättömiä hankkimaan sähköistyshankkeelle arvovaltainen tuki. Sitä tarvittiin sielujen käännyttämisessä ja sitä tar-

vittaisiin vielä, kun voimalaitoksen edustama yleinen etu joutuisi ristiriitaan patoaltaan alle jäävien jokirannan asukkaiden yksityisen edun kanssa.

Käytännössä papan tärkein tukimies oli kuitenkin rakennusmestari Loikkanen.

Loikkanen oli intohimoinen edistyksen ja sähkövoiman kannattaja. Hänellä oli osuudet kaikista kolmesta koskesta ja hän kulki lähetyssaarnaajan lailla muiden osakkaiden puheilla saadakseen aikaan yhdistetyn koskitilan, joka voisi myydä tai vuokrata veden voiman tulevalle sähköyhtiölle.

Loikkasella itsellään oli kosken äärellä mylly, joka käytti sahalaitosta. Samasta myllystä pitäjän isännät olivat kaavailleet sähköntuotantolaitosta ennen kuin papan Teollisuushallituksessa pyhitetyt laskelmat upottivat tämän talonpoikaisesta omavaraisuudesta lähteneen suunnitelman.

Samalla tavalla suunnitelmat tulivat upottamaan yläjuoksun kaksi koskeakin, joiden oli määrä kohta kadota Jumalan taivaan alta papan säännöstelyaltaaseen.

Sahamyllystään Loikkanen oli valmis luopumaan ilomielin, vaikka sitä ihmeteltiin, koska tiedettiin sahan tuottavan hyvin. Sitä ei tiedetty, että Loikkanen oli laskenut sähkön voimin voivansa moninkertaistaa yhtä raamisahaa pyörittävän myllyn tehon ja siirtää koko laitoksen liikenteellisesti edullisempaan paikkaan.

Papan kannalta Loikkasessa oli arvokasta se, että hän oli rakennusmestari. Tuntui mukavalta, että voimalaitoksen teossa oli mukana joku muukin, joka käsitti jotain teollisuusrakentamisesta.

Parasta Loikkasessa oli kuitenkin se, että hänellä oli kirkas ja selvä vastaus papan sielullisiin huoliin, jotka olivat isäntänsä ymmärryksen sivuutettuaan kehittyneet jo hengelliseksi hädäksi.

Vastaus tuli yhtäkkiä, nopeasti ja mutkattomasti kuten tapahtui kaikki, mihin Loikkanen ryhtyi. Hän näki papan tuijottamassa veteen sahamyllyn padolla ja meni nuoren miehen luo. Loikkanen kyllä tunnisti sielunhädän, kun sellaisen näki.

Vasta myöhemmin pappa tuli tietämään, että se mikä hänet tuona marraskuisena hämärän hetkenä valtasi, oli nimeltään synnintunto. Se tuli ulos joka lävestä kuin jokin ennen tuntematon ruumiin erite. Pappa alkoi puhua voimalaitoksesta ja selitti aina pystyneensä ymmärtämään, mikä ihmisille on parasta, selvemmin kuin nämä itse.

Sähkön siunauksellisuudesta ei ollut epäilystä, mutta kaikki ihmiset eivät sitä pysty näkemään ja siksi viisaampien pitää kävellä heidän ylitseen. Mutta mistä tulee oikeus toimia sillä tavalla. Jumalako sen antaa?

Loikkanen oli ennenkin nähnyt kuinka synnintunto alkaa tulla ihmisestä ulos kuin kylmä hiki. Hän tiesi, että pappa ei ollut vielä päässyt asian ytimeen.

Loikkanen katseli rauhallisesti kuinka pappa vajosi polvilleen patosillan kuuraisille lankuille ja itki, että hän ei voi antaa anteeksi itselleen sitä, että oli kohdellut omaa isäänsäkin niin sydämettömästi.

Loikkanen ei ruvennut kyselemään, mitä pappa oli isälleen tehnyt. Hän vain korotti ääntään voittaakseen sahahallista kantautuvan raamin ulinan ja yksinkertaisesti antoi papalle kaiken anteeksi.

Pappa koki suunnattoman helpotuksen kulkevan lävitseen. Patosilta katosi hänen polviensa alta. Hän leijui räntähiutaleiden seassa ja oli osa hämärtyvää maisemaa. Suu kysyi mistä Loikkanen sai oikeuden antaa hänelle anteeksi.

— Jeesukselta Kristukselta.

— Tälläkö kaikki on selvää?

— Jeesuksen Kristuksen nimessä ja kalliissa sovintoveres-

sä kaikki synnit anteeksi! Pappa painoi Loikkasen kämmenen alla itseään kumaraan ja sanoi hiljaa kohti polviaan, että hän on täällä tehnyt yhden tytön raskaaksi.

— Kaikki synnit anteeksi!

Myöhemmin pappa osasi kertoa, että se mitä hänelle huurteisella patosillalla tapahtui, oli nimeltään parannus. Ja hän myös tosiaan kertoi siitä, sadoille ja tuhansille ihmisille, kymmenille tuhansille.

Varsinaisella parannuksen hatkellä Pappa ei muuta osannut kuin antaa Loikkasen taluttaa itsensä räntäsateen halki ylös törmää ja Loikkasen pirttiin, missä emäntä kantoi hänen eteensä kuumaa kahvia ja lohivoileipiä. Jokeen nousi vielä lohi silloin.

— Sinun täytyy nyt vain naija se tyttö.

Loikkanen ei ollut suinkaan unohtanut asian käytännöllisiä puolia. Vapiseva pappa ryyppi kahvia ja Loikkanen alkoi kysellä kuinka suuri teho koskesta olisi mahdollista saada vähänveden aikaan.

Kun poika syntyi kesällä 1924, oli Loikkanen emäntineen kummina ja ensimmäisiä patokiviä ruvettu lohkomaan irti kalliosta. Pojalleen pappa antoi voimaa siirtävän koneenosan nimen: Akseli.

PAPPA piirsi voimalarakennuksen ja suunnitteli patotyömaan. Hän laati tekniset piirustukset vedenjuoksutuskanavista sekä turbiinien ja generaattorien asennuksista.

Työ sujui kevyellä mielellä. Nuori suunnittelija tiesi voivansa tarkistuttaa piirustuksensa Pellervo-Seuran sähkökoteknillisessä neuvontatoimistossa esimiehellään insinööri Nervanderilla. Viimeisen vastuun puuttuminen lisäsi rohkeutta, kun piti ratkaista jokin teknillinen ongelma, johon ei löytynyt vastausta valmiista laskentataulukoista.

Pappa ei myöskään enää miettinyt oliko hänellä oikeus upottaa joidenkin ihmisten kodit ja pihamaat patoaltaaseen saadakseen toisille valoa elämään. Hän oli omaksunut Loikkasen elämänohjeen: »Rakasta — ja tee mitä tahdot!»

Pappa ei epäillyt, että voimalan rakentamisen hyödyt ylittäisivät moninkertaisesti siitä koituvat haitat. Rakentamisesta kärsimään joutuvat saisivat oikeudenmukaisen korvauksen. Hän teki, mitä tahtoi, koska tiesi tekevänsä hyvää.

Suunnattomasta työtaakastaan huolimatta Pappa ja Loikkanen olivat suoneet itselleen lapsekkaan, mutta varmaan tarpeellisen ilon. He olivat käyttäneet kaksi kokonaista työpäivää rakentaakseen kosken sivuputaaseen pikku dynamon.

Vesi pyöritti dynamon ratasta. Dynamosta juoksi kaksi kuparilankaa törmää ylös ja pihamaan poikki Loikkasen pirtin seinään, johon oli tehty napakairalla tuumaa leveä reikä. Langat pujotettiin reiästä ja vedettiin pitkin seinää ylös kattoon. Katosta pantiin roikkumaan hehkulamppu, joka antoi pirttiin valon. Lamppu sykki dynamon pyörähdysten tahdissa, mutta antoi kirkkaamman valon kuin entinen öljylyhty.

Lamppua käytiin päivittelemässä. Ihmeteltiin kuinka Loikkanen oli mennyt tekemään ison reiän terveeseen seinähirteen, mutta isäntä sanoi, että tämä pirtti ei tässä paikassa seuraavaa talvea näe ja taloa siirrettäessä on yksi hirsi helppo vaihtaa, jos ei tyydy pelkästään lyömään hirsivaarnan pätkää kairanreiän tukkeeksi.

Loikkasen uskonveljien ja sisarien pieni piiri kokoontui joka pyhä lampun sykähtelevään valoon emännän nisukahvipöydän ääreen. Se oli itseensä ja elämään luottavien ihmisten iloinen seurakunta, jolla oli valta antaa ja saada toisiltaan anteeksi kaikki, mikä uhkasi mielen ja sielun rauhaa.

Insinööri Nervander sai Tammerkosken muutostöiden koestuksessa sähköiskun ja kuoli. Pappa oli tuntenut itsensä

kotkaksi tai haukaksi, ties miksi jaloksi linnuksi, joka on asettunut maiseman yläpuolelle vasten tuulta leijumaan ja tarkkailemaan. Esimiehensä menetettyään hän koki itsensä kotkan selästä irti lennähtäneeksi höyheneksi, jota vihuri paiskoo ympäri avaruutta.

Kaksi päivää ja yötä pappa kulki nyrkki suussa pitkin jokilaakson törmiä epäilemässä omia suunnitelmiaan. Piirustukset oli hyväksytty Teollisuushallituksessa eikä niistä ollut löytynyt mitään vikaa. On kuitenkin yksi asia piirtää paperille ja toinen rakentaa kivestä ja raudasta.

Pappa kulki hämärtyvässä illassa entisen kortteeritalonsa ohi. Pirtin lasin läpi näkyi mustiin puettuja kumartuneita hahmoja ja seinien läpi kantautui heikkoa virren yninää. Pappa käsitti, että jos hän ei uskalla nyt, hän ei uskalla myöhemminkään. Siinä tapauksessa hänellä ei ole sijaa Loikkasen iloisen anteeksiannon piirissä. Luottavaisen uskon tilalle tulee körtin loputon epäily ja elämän joutuu kulkemaan selkä menosuuntaan ilman varmaa kiintopistettä maallisessa tai hengellisessä elämässä.

Pappa alkoi puhua voimalaitostaan kokoon. Hän kulki tulevan patosillan vaiheilla ja selitti itselleen ääneen kuinka padon päät tuetaan rantaäyrääseen ja miten kymmenen metriä korkea pato muurataan kokoon punaisista graniitinlohkareista.

Hän liukasteli savisella törmällä sillä kohdalla, mihin voima-asema oli nouseva ja todisti itselleen generaattorien ja turbiinien voimaa, vaikka siinä, missä nämä laitteet tulisivat tekemään työtään, oli vielä pelkkää koleaa syysilmaa.

Pappa kahlasi pitkin kosken sivuputaan kaislikkoa ja mutisi askelmittoja pysähdellen niissä kohdissa, joihin paikalle valettavaan paineputkeen tuli sauma. Törmän päältä häntä tuijotti mustaan pomppaan puettu patalakkinen hahmo.

Kortteeritalon vanha isäntä perääntyi pappaa tuijottaen. Isäntä oli nostanut ristittyihin käsiin suljetun veisukirjan silmien tasalle itsensä ja papan väliin. Suu höpisi rukousta. Pappaa alkoi naurattaa.

Hän huusi, ettei ole kummitus. Pappa kertoi kulkevansa tulevalla työmaalla puhumassa voimalaitosta itselleen pystyyn, että se on mielessä selvänä kuvana, jota kohti kuljetaan. — Alussa on sana!

Pappa huuteli körtti-isännän perään, mutta patalakkinen musta hahmo huohotti törmää ylös vanhan miehen koukkupolvista juoksua kohti kortteeritalossa meneillään olevia seuroja.

Pappa pani sanan kiertämään ja miehiä alkoi tulla: kaksisataa padonrakentajaa, joista kuusikymmentä ammattimiehiä kivityössä. Sata ajomiestä hevosineen. Talonrakentajia, jotka tekivät ensityökseen suuren hallin. Sinne palkattiin naisia keittämään ruokaa työmiesten armeijalle. Mitään tällaista ei paikkakunnalla ollut ennen nähty.

Nyt ei voitu luottaa siihen, että miehet hakevat itse kortteeritalonsa ja sopivat emäntien kanssa ruokapuolesta. Tämä ei ollut mikään metsäyhtiön piirimiehen järjestämä talvisavotta, vaan teollisuusrakennustyömaa, jossa eri rakennusvaiheiden piti osua toisiinsa kuin hampaitten väleihinsä voimansiirron rattaissa. Koko työmaan piti toimia kuin iso mekanismi.

Koneesta tämän työmaan erotti kuitenkin yksi asia. Mekaaniset laitteet käyvät ulkopuolisen energian voimin, höyryllä, polttomoottorilla tai sähköllä, mutta papan voimalaitostyömaalla liikutettiin kiveä ja rautaa ihmisen ja hevosen lihastyöllä.

Piti yrittää laskea mihin mies pystyy ja kertoa arvioitu teho satojen miesten pääluvulla ja tämän laskutoimituksen tulos edelleen tuhansien tuntien ja satojen päivien määrällä. Näin

lasketut miestyötunnit piti osata annostella niin, että jokainen toisistaan riippuvista työvaiheista tuli tehdyksi ajallaan.

Miehiä piti arkailematta koota isoiksi osastoiksi siellä missä tarvittiin maksimaalista raakaa voimaa. Sadan työmiehen lihakset piti niputtaa ja niveltää yhteen hevosien lihasten ja jänteiden kanssa, jotta tonnien painoiset kivenlohkareet ja tuhannet sorakuutiot saatiin kulkemaan hiekkakuopilta ja kivilouhokselta patotyömaalle.

Määrän ja laadun ero oli kuitenkin käsitettävä. Kokeneimmat kivimiehet täytyi osata jakaa oikein pitkin louhimoa. Jokaiseen työporukkaan piti saada yksi, joka näkee päältä kuinka syyt ja söörit kulkevat graniitin punakirjavan pinnan alla.

Pappa oli nähnyt kuinka kaksi riskiä sekatyömiestä sai hakata tunnin lekaa poran päälle ilman tulosta, mutta lekanvarteen vanhaksi käynyt tekijämies pystyi muutamalla neuvolla lyöttämään patokiven irti emäkalliosta.

Voimalaitospadon avulla piti voida nostaa vesipintaa yli kymmenellä metrillä. Pato tuettiin molemmilta puolin rantaäyräisiin ja sen perustamiseksi tunkeuduttiin vedenalaiseen kallioon seitsemänkymmenen metrin leveydeltä. Veden virtausta koskessa ohjattiin väliaikaisilla padoilla ja työn alla olevaa kohdetta pidettiin kuivana jatkuvalla pumppauksella.

Yhtäaikaa padon kanssa rakennettiin voima-asemaa ja sinne johtavaa paineputkea. Kun pakkaset tulivat, patotyömaa katettiin lautarakenteisella lämpösuojalla, jossa hohkasivat kymmenet kamiinat. Lämpösuojan alla muuraustöitä pystyttiin jatkamaan yli talven.

Pato nousi talven aikana täyteen korkeuteensa, mutta koski juoksi vielä vanhalla paikallaan. Sen vedet ohjattiin padon pohjaventtiilien kautta entiseen uomaansa.

Kyläläiset kävelivät pyhäisin rakennelman harjalla kuvitte-

lemassa kymmenen metrin vesipatsasta, joka kohta täyttäisi tyhjän patoaltaan. Mieli ei helposti luonut kuvaa vesimassasta, joka olisi peittävä tutun maiseman.

Maiden lunastukset oli saatu hoidetuksi ja veden alle jäävät talolliset rakensivat korvausrahoillaan uusia asumuksia. Hirsitaloja siirrettiin ja hormitiiliä pinottiin rekikuormiin vedätettäväksi uusille asuinsijoille.

Rantavajoja purettiin ja soutuveneitä haalattiin yläjuoksun suuntaan tai kauemmas entisestä jokirannasta niille main, minne patoaltaan rantaviivan oli laskettu asettuvan. Vain yksi vene pysyi paikallaan. Se kumottiin joulun alla ja siinä se köyristi koko talven mustaa tervaista selkäänsä esiin hangesta.

Vene oli papan entisen kortteerin nuoren isännän omaisuutta. Talolla oli ylimuistoisena nautintana valkamaoikeus kosken niskalla eikä mies aikonut luopua oikeudestaan. Veneitään kauemmas kiskovia isäntä moitti vähäuskoisiksi. Jumala ei salli töitään muutettavan niin, että kolme koskea muuttuu järveksi, joka leviää kuin lehmän läjä ihmisten talojen ja tavaroiden päälle.

Moni oli hiljaa samaa mieltä, kun nuori isäntä todisti kuinka hullua on kuvitellakaan, että kolmen väkivahvan kosken vesi voidaan johtaa putkeen ja pistää pyörittämään jotain pirunmyllyjä. Epätietoisina ihmiset kuitenkin jatkoivat veneittensä raahaamista suopursuvarvikon halki kohti turvalliseksi kuviteltua paikkaa.

Pato vielä murtuu, isäntä vakuutti, kuin Jerikon muuri ja vesi vie mennessään putken ja turbiinit, generaattorit ja muuntajat sekä kolmekerroksisen Baabelin tornin, johon kaikki härvelit on aiottu asentaa.

Pääsiäisenä patoon tuli murtuma. Lauhojen ilmojen sulattama tulvavesi järsi tiensä padon ja pohjoisen puoleisen rantaäyrään välistä. Syöpymä oli syntynyt lankalauantain ja ensimmäi-

sen pääsiäispyhän välisenä yönä. Vähäisenä liruna alkanut veden tulo kasvoi aamuun mennessä kohisevaksi pienoisputoukseksi, jonka matkaan repeili kappaleita rantatörmän savesta.

Ylös herätetty pappa lamautui. Näki, että veden voima vuotokohdassa kasvoi joka sekunti. Mistä pääsiäisaamuna saadaan edes työmiehiä? Rekikeliäkään ei ole, jonka avulla täytemaan ajo saataisiin sujumaan.

Pappa näki päänkokoisten savipaakkujen lentävän kaaressa syöksyvän veden mukana. Hän painoi päänsä ja käveli vuokraamaansa taloon, missä esikoisen itku jatkui hermostuttavan itsepintaisena.

Loikkanen tuli ovensuuhun kysymään eikö voimayhtiön toimitusjohtaja aio tehdä mitään patonsa pelastamiseksi. Loikkanen sanoi tukkineensa aukon säkitetyillä oljilla, mutta ne eivät kauan kestäisi veden painetta. Pappa kysyi luuliko Loikkanen, että pyhätyöllä on siunausta.

Loikkanen sanoi rehellisellä työllä olevan aina siunausta, mutta pappa kysyi eikö Loikkasenkin jo ollut pakko pitää tätä merkkinä. Mistä, Loikkanen ihmetteli. Pappa huusi, että kai se jotain tarkoittaa kun Jumala antaa padon murtua pääsiäisyönä oman poikansa piinaviikon päätteeksi.

Loikkanen istui penkin päähän ja otti rukkaset käsistään. Hän roikotti niitä rakseista sormikoukussa. Ensinnäkään pato ei ole vielä murtunut. Toiseksi, mikä saa papan syyttämään tapahtuneesta Jumalaa? Loikkanen pyöritti rukkasiaan etusormen varassa niin, että toinen lensi penkin alle.

Patoon oli tullut syöpymä, koska sitä ei ollut tuettu penkkaan riittävän hyvin. Jos joku muu kuin veden kulutus oli ollut myötävaikuttamassa asiaan niin se oli ilman epäilystä ollut Perkele eikä Jumala. Loikkanen käski muistaa, minä yönä vahinko oli tapahtunut.

Pappa sanoi padon syöpyneen pääsiäisenä, mutta Loikkanen

tarkensi, että vahinko oli tapahtunut pääsiäislauantain ja pyhän välisenä yönä, jolloin Kristus oli laskeutunut Tuonelaan, mutta ei ollut vielä noussut ylös. Pääsiäispyhän vastaisena yönä maailmassa on valloillaan Perkele ja kaikki hänen voimansa.

Maa järisi ja temppelin esirippu ratkesi halki jo aikoinaan ensimmäisenä pääsiäisyönä. Nyt on kuitenkin todennäköisintä, Loikkanen järkeili, että syöpymän ovat aiheuttaneet yhtäkkiä noussut tulva sekä se, että työmaa on pyhien takia ollut kolme päivää ilman valvontaa.

Ja jos Perkele on tässä asiassa ollut liikkeellä, on se tehnyt työnsä joidenkin maallisten apulaistensa kautta. Loikkanen käski muistaa, että pääsiäisyö on perinteistä pahantekijöiden liikkumisaikaa.

Silloin vanhat akat kulkevat trulleiksi tekeytyneinä ihmisten navetoissa leikkomassa lehmien utareista vetimiä ja nylkemässä lampaitten kintuista nahanpaloja eikä näitä naisihmisiä saa yönselkään toive kutsusta kyöpelinvuoren pitoihin vaan ihan silkka kateus.

— Ihmisten ennakkoluulot ja kateus, niissä on perkelettä kyllin!

Pappaa rupesivat Loikkasen puheet hymyilyttämään, mutta tämä itse pysyi ihan vakavana ja kielsi sotkemasta Jumalaa sähkövoimalan rakentamiseen. Jumalakin puuttuu ihmisten töihin paljon vähemmän kuin luullaan. Taivaan isä on kuin kuka isä hyvänsä: Se tahtoo kasvattaa lapsensa sellaisiksi, että ne pärjäävät itse maailmassa. Ei sellaisen ihmisen elämästä tule mitään, jota isän täytyy vielä aikuisena auttaa joka käänteessä. Taivaan isä tahtoo, että ihmiset selvittävät itse ongelmansa omalla taidolla ja keskinäisellä rakkaudella ja anteeksiantamuksella.

Loikkanen koukki rukkasensa penkin alta ja käski papan myös etsiä itselleen työhanskat ja alkaa vetää takkia niskaan ja saappaita jalkaan. Itse se meni kamariin kyselemään kuulumi-

sia papan nuorelta vaimolta ja sai pojan itkemisen muuttumaan riemunkiljunnaksi hyppyyttämällä sitä muutaman kerran kohti katon maalattuja helmipontteja.

Pappa astui lakitta päin kevätsäähän. Hän lähetti Loikkasen padolle vahtimaan reikää ja käski ajattaa vaikka kaikki lähitalojen oljet sitä tukkimaan, jos tarve vaatii. Itse hän meni talliin ja pisti hevosen selkään satulan, jonka oli ostanut syksyllä armeijan huutokaupasta.

Pappa laski laukkaa kylän halki ja huusi talojen pihoissa, että miesten piti voimayhtiön kustannuksella keskeyttää pääsiäispyhien pito ja alkaa valjastaa hevosia tukkirekien eteen. Piti ottaa sahoja ja kirveitä, kankia ja tukkisaksia ja tulla padolle niin äkkiä kuin mahdollista.

Pappa ajatti läheisestä metsästä padolle puita oksineen, osan juurineenkin. Rungot uitettiin aukkoon, mutta aluksi ne näyttivät aiheuttavan vahinkoa eikä hyötyä.

Puut painoivat aukkoon tungetut vettyneet olkisäkit padon läpi ja vesi alkoi kuohua reiästä putouksena. Veden paine oli jo sellainen, että isot rungot paukahtelivat poikki ja syöksyivät putoukseen. Lopulta reikään osutettiin monihaarainen honka, joka kesti painetta niin, että sen varaan alkoi jäädä myös pienempiä runkoja.

Täyttömateriaali loppui ja sen ajaminen oli hankalaa koska hevosmiesten piti kierrellä pälviä ja ensimmäiset puut oli tietysti otettu lumisimmista paikoista. Puunrunkojen varaan tukittiin säkitettyä olkea ja kuohuva putous saatiin hiljenemään.

Pappa näki, että vesi söi koko ajan penkkaa ja etsi itselleen uutta reittiä. Syöpymäkohtaan piti jättää vahtimiehiä, jotka tukkivat aukkoa sitä mukaa, kun vesi sitä isonsi. Penkan syöpyminen ei kuitenkaan ollut vaarallista niin kauan kuin itse pato ei alkanut murtua.

Tulvivan veden määrä väheni niin, että padon pohjaventtiilit ja tulva-aukko jaksoivat vetää kaiken, mitä yläjuoksulta valui. Syöpymäkohta jäi kuiville ja pato perustettiin entistä syvemmälle rantaäyrääseen.

Kesän aikana patorakennus saatiin valmiiksi ja voima-asemaksi nimitetty turbiinihallin ja muuntajatornin yhdistelmä nousi harjakorkeuteen. Paineputki valettiin ja se peitettiin rakennustöistä ylijääneillä mailla kolmensadan metrin matkalta padolta voima-asemalle.

Elokuussa alkoivat turbiinien, generaattorien ja muuntajien asennukset. Korkeajännitelinjaa lähikyliin oli rakennettu koko kesä. Voimalaitoksen avajaiset oli määrätty pidettäväksi syyskyyn yhdentenätoista.

Rakennustyöt tulivat valmiiksi syyskuun viidentenä ja patomuurin pohjaventtiilit suljettiin. Vesi altaassa alkoi nousta ja papan entisen kortteeritalon vene irtosi ylimuistoisesta valkamastaan. Mustaksi tervattu korkeanokkainen soutuvene alkoi kiertää isoa kehää patoaltaaseen muodostuvassa pyörteessä. Loikkasen uudessa pirtissä pidettiin kiitosseuroja.

KOLME koskea katosi maan päältä, kun patoluukut suljettiin. Ylimmät kosket jäivät altaan alle ja alin juoksi kuiviin näyttäen kyläläisille kivisen pohjansa, jota moni muisti lapsuudessa oppineensa pitämään näkin valtakuntana.

— Kaikkeen tekin uskotte!

Loikkanen oli laskeutunut uomaan ja käänteli limaisia kiviä. Näkkiä siellä ei kuulemma näkynyt, mielikuvitusolentoa. Kuolleita kaloja kivien väleistä kyllä löytyi ja ihmisten koskeen heittämiä rojuja, jotka olivat nyt tulleet esiin kuin isien pahat teot. Oli luultu, että se, mikä yön pimeydessä viskataan koskeen, ei ikinä enää näe päivänvaloa. Kokonaiset rämät kirkkokiesitkin oli joku ajanut jokeen.

Ihmiset kauhistelivat Loikkasen rohkeutta, kun rakennus-

mestari tepasteli kosken pohjalla. Pappakin laskeutui uomaan ja kymmenen metrin korkeudesta patosillan päältä katseltiin kuinka miehet tutkivat pohjaventtiilien pitävyyttä.

Pinta patoaltaassa oli noussut kovaa vauhtia, kun kaksi ylempää koskea juoksuttivat siihen virtauksensa. Vesi niissä kohosi ja kuohuva kivikko muuttui pyörteileviksi häränsilmiksi, kunnes nekin peittyivät sileän harmaan veden alle, jonka pinnasta ei pystynyt tietämään, mitä sen alla tapahtui.

Sillalla kuviteltiin altaaseen padottua veden voimaa. Toisella puolella vesi seisoi aivan jaloissa ja toisella puolella oli kymmenen metriä ilmaa. Patosilta ei tuntunut luotettavalta olinpaikalta ja rupesi tuntumaan, että alhaalla hääräävät rakennusmestarit kaupittelivat henkeään aika halpaan hintaan uoman liukkailla kivillä.

Vesi saavutti tulvakorkeuden ja alkoi ryöpytä juoksutusaukon reunan yli. Sen mukana lensi veden kohottua rannoilta tempautuneita irtopuita.

Pappa kiipesi padolle ja laski ihmisille ääneen kuinka paljon tehoa hukattiin joka minuutti. Turbiinit ja generaattorit odottivat jo vettä paineputken syöksyaukkojen päissä, mutta sähköntuotantoa ei voitu aloittaa, koska valmistettavan tuotteen jakelua ei ollut saatu vielä järjestetyksi.

Kosken pohjalla Loikkanen ravisti kortteeritalon nuoren isännän venettä kokkapuusta. Pitkä jokipaatti retkui hervottomana, kun kylkilaudat eivät enää pitäneet runkoa kyhällään. Vesi oli paiskannut mustan soutuveneenkin padon ylivuotoaukosta kivikkoon kirkkokiesien viereen ajopuitten sekaan.

Jokilaaksoa seuraileva korkeajännitteinen siirtolinja oli tullut valmiiksi jo heinäkuussa. Sitä myöten sähkö saatiin kuljetettua naapurikuntiin, jotka olivat olleet mukana perustamassa voimayhtiötä. Kyliin oli tehty muuntoasemia ja niistä vedettiin jakelulinjoja taloihin.

Siirtolinjaa vietiin kylästä kylään kaksiosaisia portaalipylväitä myöten. Lähijakeluverkko tehtiin poikkipuulla varustettuihin tolppiin. Puutavara oli kaadettu talvella ja kesällä pylväät oli käsitelty bitumitervalla kyllästämössä, joka oli perustettu hylätylle soranottopaikalle.

Pappa oli saanut todistella pitkään isännille, että kyllästäminen maksaa itsensä takaisin moninkertaisesti. Piti ajatella tulevaisuutta, pappa saarnasi. Linja täytyy rakentaa niin, että se palvelee ajasta aikaan. Helteiden alettua koko seutu lemusi kitkerälle myrkylle, jolla tolpista tehtiin ikuisia.

Voimayhtiöllä oli papan laatimat valmiit suunnitelmat pistolinjojen vetämisestä kahteen maakunnan isommista kuntakeskittymistä. Oli laskettu, että niiden saaminen mukaan yhtiön toimintaan helpottaisi perustamisvaiheen äärimmäisen tiukalle kiristettyä taloutta.

Nyt oli kuitenkin tärkeintä saada virta kulkemaan valmiiksi rakennetussa verkossa. Sähkön tulemisesta oli paljon puhuttu ja nyt sen oli aika ilmestyä ja alkaa tehdä näkyviä tekoja maailmassa. Ihmisten piti saada jo omin silmin nähdä kuinka sähkö valaisee ja palaa. Viimeisiä asennuksia tehtiin muuntajilla ja talojen syöttöliittymissä.

Töitä tehtiin koko avajaisjuhlaa edeltävä yö. Kun kaikki oli valmista, Loikkanen halusi laskea veden paineputkeen ja koeajaa turbiinit ja generaattorit sekä testata verkoston. Pappa kielsi koeajon.

Loikkasen mielestä oli järjetöntä laiminlyödä laitoksen koestaminen. Mistä pappa pystyi tietämään, että kaikki toimii? Ei tarvita muuta kuin pieni mekaaninen vika turbiinissa tai generaattorissa, niin juhlan kohokohdaksi aiottu valojen sytyttäminen ei onnistukaan. Tai vähäinen kytkentävirhe verkossa aiheuttaa sen, että valot syttyvät ja sammuvat saman tien. Kuinka silloin käy ihmisten uskolle, jota niihin on yritetty valaa va-

kuutteluilla sähkön turvallisuudesta ja luotettavuudesta? Entä jos paineputki ei kestä ja vesi hajottaa koko voima-aseman?

Pappa johti viimeisiä valmisteluja täysin rauhallisena. Loikkasen epäilyksiin hän sanoi vain, että kaikki on oikein tehty ja toimii. Jäljellä oleva työaika pitää käyttää nyt itse juhlan valmisteluihin, joita ei ole ehditty vielä aloittamaankaan.

Juhlat aloitettiin vasta iltakuudelta, koska niiden piti huipentua valojen syttymiseen. Valohan voi valaista vain pimeyttä ja sen piti antaa laskeutua, ennen juhlan huippuhetkeä.

Kyösti Kallio saapui puoli viiden aikaan automobiilillaan. Pääministerille esiteltiin maakunnan suurinta voimalaa ja turbiinihalliin oli katettu höyläämättömistä lankuista tehty kahvipöytä hänen seurueelleen. Kun Kallio joi kahvia ja sai tietoja voimalan tuottokyvystä, löivät timpurit viimeisiä nauloja korokkeeseen, jolta hänen piti hetken päästä pitää juhlapuhe.

Toimitusjohtajana pappa joutui toivottamaan kutsuvieraat ja yleisön tervetulleiksi. Hän piti hyväntuulisen puheen: kertoi voimalan rakentamisesta ja luonnehti laitoksen tekniikkaa ja tehoa muutamilla hupaisilla vertauksilla.

Väki naurahteli, kun pappa antoi joitakin esimerkkejä rakennushankkeen tilastotiedoista. Muun muassa paineputken tukiraudoitusten sitomiseen oli käytetty neljättä kilometriä rautalankaa.

Pappa kertoili myös työmaalla sattuneista munauksista ja kummallisista ilmiöistä kuten kylän kissoista, jotka olivat alkaneet talvipakkasilla pitää majaa patorakennelman lämpösuojassa. Joku muurari oli löytänyt kissan nukkumasta housuistaan, jotka oli jättänyt yöksi työmaalle. Muurarin kannalta ikävää oli se, että kissa löytyi vasta, kun mies oli vetänyt työhousut jalkaansa. Väki hohotti ja pääministeri naurahteli, mutta patoaltaan reunalla maavallin päällä seisoi mustiin puettuja vakavia miehiä, joiden suu myötäili äänetöntä virttä.

Sähköyhtiön isännistön jäsenet eivät tienneet miten päin olisivat itseään pitäneet, kun pääministeri ylisti heidän kaukokatseisuuttaan. Sen ansiosta näet Keski-Pohjanmaan tärkein rakennettavissa oleva joki oli nyt valjastettu sähköntuotantoon. Isäntien piti tietää, että heidän hankkeensa ei ollut merkittävä ainoastaan tälle kunnalle ja jokilaakson pitäjille, vaan koko maakunnalle eikä sen valtakunnallistakaan merkitystä voinut väheksyä.

Ruokalaparakissa oli keitetty kahvia taloista lainatuilla talkoopannuilla ja sitä tarjottiin nyt kaikelle väelle voimayhtiön kustannuksella. Loikkanen oli vastustanut tarjoilun laajuutta, koska yhtiön talous oli äärimmäisen tiukilla. Pappa väitti, että juuri siksi piti kaikki jäljellä olevat rahat nyt käyttää tarjoiluun, joka vetäisi kansaa kauempaakin.

— Se maksaa kyllä itsensä!

Kyllä tarjoilu maksoikin. Maailmassa, joka vielä toipui ensimmäisestä suursodastaan ei ollut ehditty saada kahvin, sokerin ja muun vähemmän elintärkeän suuhunpantavan kauppaa täysin toimimaan ja hinnat olivat sen mukaiset.

Kahvin korkeaa hintaa kauhisteleville Pappa saarnasi kuinka yhtiön elinkysymys oli nyt se, että sähköä alettaisiin mahdollisimman pian saada kaupaksi maakuntaan. Siksi sen joka kolkkaan piti levitä kertomuksia voimalan komeista avajaisjuhlista, joissa kahvi virtasi isomahaisten pannujen nokista ja toppasokeria leikeltiin vapaasti valkoisista kartioista, joita oli pöydissä kolmen metrin välein. Vesi laskettiin syöksymään paineputkeen. Ilta hämärtyi ja ihmiset istuivat ulos rakennettujen pitkien kahvipöytien ääressä. Pappa oli tuottanut patoaltaan edessä olevalle kentälle kirkonkylään tarkoitettuja valopylväitä ja ne oli pystytetty aukealle ja kytketty verkkoon tilapäisillä asennuksilla.

Palo- ja suojeluskunnan yhdistetty torvisoittokunta aloitti

apteekkarin rouvan säveltämän juhlafanfaarin, joka peitti voima-asemalla alkaneen huminan. Pappa käänsi kytkinkampea. Valo syttyi yhteen pylvääseen ja siniristilippu hulmahti auki sen kartiomaisessa loisteessa.

Humaus kulki läpi ihmisjoukon kuin hanki olisi tipahtanut maaliskuisella pellolla. Pappa painoi katkaisijaa ja loputkin valot syttyivät. Joku kiljaisi. Valopisteitä näkyi kylältä ja ihmiset osoittelivat sormillaan tupien ikkunoita huudahdellen niiden talojen nimiä, joista valo oli alkanut loistaa.

Joku onneton ei ollut pannut valoja valmiiksi päälle ja hapuili nyt pimeässä katkaisijaa, jonka paikkaa käsi ei ollut vielä oppinut löytämään itsestään.

— Nyt syttyi!

— Tuolla sammui.

— Syttyi taas! Parissa talossa vilkkui valo syttyen ja sammuen, kun joku lapsi tai lapsenmielinen kokeili kuinka sähkö tottelee isäntäänsä.

Apteekkari kokosi yleisön sekavan mölähtelyn ja töminän aplodeiksi. Niiden vaiettua Kyösti Kallio otti silkkipytyn päästään ja ehdotti korkealla äänellä, että laulettaisiin Maamme-laulu.

Kun vieraat olivat kaikki lähteneet ja työmiehet korjasivat juhlia varten tehtyjä tilapäisrakenteita pois, ruvettiin ihmettelemään minne pappa on kadonnut.

Loikkanen löysi papan turbiinihallista humisevien generaattorien välistä ja nosti syliinsä. Nuorukainen makasi kouristuneena lattialla rystynen hampaitten välissä ja pidätteli ulinaa. Räkä ja kyyneleet olivat levinneet pitkin naamaa ja juhlapuvun kauluksia.

LAMPPUÖLJYTYNNYRIT katosivat osuuskaupan pihasta ja pitkänokkaiset kannut talojen porstuoista. Öljyn imelä haju

haihtui pirtinpöydän vaiheilta, missä pöydän päällä tippoja helmeilevä lamppu oli sitä levittänyt kuin basillit keuhkotautia. Sähkövaloa lakattiin arkailemasta, vaikka sen aiheuttaja pysyi näkymättömissä samalla lailla kuin pieneliöt, joiden terveyssisar väitti olevan syynä tuberkuloosiin.

Alkusyksystä vielä saattoi tapahtua, että ovensuusta kuljettiin muutama askel pimeään tupaan kohti pöydän päällä roikkuvaa lamppua ja keskilattialla vasta muistettiin, että se ei saanutkaan valoaan petroolista vaan sähköstä. Käsi oppi ilman ajatuksen apua hamuamaan valonappulan paikan seinästä ovenkahvan korkeudelta.

Pappa oli tuottanut Saksasta uusimpia Siemensin asennustarvikkeita ja niitä myytiin sähkösopimuksen tehneille talouksille omakustannushintaan. Asennettavan kaluston suurin uutuus oli juuri valonappula, seinäkatkaisija jota painamalla valo saatiin syttymään kauempaakin lampun kannasta roikkuvan narun nykäisemisen sijasta.

Tämä yksityiskohta miellytti erityisesti herrasväkeä, koska sillä pystyi herättämään kateuden sekaista hämmästystä kaupunkilaisvieraissa. Nämä pyrkivät esiintymään kyllästyneen tietäväisinä, kun maalaiset kohkasivat vasta taloon vedetyn sähkönsä kanssa.

Loikkanen kulki tekemässä asennuksia parin kouluttamansa miehen kanssa. Sähköyhtiö yritti todistaa ihmisille, että virta kannattaa saman tien vetää kamariinkin ja isompiin tupiin pitäisi laittaa kaksikin lamppua.

Useimmissa taloissa tyydyttiin yhteen pirtin pöydän päällä roikkuvaan kaksikymmentäviisiwattiseen. Vain parissa isommassa talossa vedettiin syöttö navettaan ja siirryttiin öljylyhtyjen ja päreiden aikakaudesta sähköön työvalaistuksessa. Tämä huolestutti pappaa.

Hän oli laskenut paljon sen varaan, että juuri maatilat kul-

kevat sähköistämisen etujoukossa. Pappa ei voinut käsittää, miten isännät ja emännät suostuivat turaamaan pimeissä navetoissa ja talleissa ja altistivat heinävarastonsa alituiseen palovaaraan tilapäistuijuillaan.

Valopisteiden määrällä oli iso merkitys koska sähköyhtiön laskutus perustui siihen. Kuluttajat maksoivat lamppujen lukumäärän mukaan määrätyn puolivuotismaksun kulutuksestaan. Isännät eivät suostuneet laitattamaan lisää lamppuja, vaikka pappa miten piirsi laskelmia paperille ja todisti kuinka oikea valaistus lisää työn tehokkuutta ja parantaa hygienian tasoa navetassa, mikä taas näkyy suoraan meijeritilissä.

Loikkaselle pappa esitelmöi, että tulevaisuudessa sähkö käyttää monenlaisia koneita myös kotona ja niiden sähköverkkoon kytkemisessä käytetään ihan omanlaisiansa asennuskalusteita, joita sanotaan pistorasioiksi. Sen takia piti valmistautua siirtymään kilowattituntimittareilla suoritettavaan laskutukseen.

Loikkanenkaan ei sentään uskonut, että tavallisissa kodeissa ruvetaan mitään sähkökojeita käyttämään. Ei semmoisia kalliita mittareita täällä tarvittu. Tuotannollinen toiminta oli eri asia, kuten hänen sahansa tai isompien maatilojen rehumyllyt, puimakoneet ja muut pahnapuhaltimet.

Pappa rupesi tosissaan huolestumaan. Hän oli kuvitellut sähkön riemumarssia aivan toisenlaiseksi. Ihmiset tyytyivät yhteen viheliäiseen lamppuun, kun sähköyhtiön lainojen korot ja kuoletukset olisivat vaatineet joka taloon kolme, neljä lamppua ja navettaan vielä useampaa.

Sähköyhtiön elämä riippui maatilojen ja yksityistalouksien sähköistämisestä. Mistä pieniin maalaispitäjiin yhtäkkiä sikiäisi teollisuuttakaan, jolle sähköä saisi kaupaksi isompia määriä?

Isäntien pitäisi kiireesti älytä ostaa puimureita ja elevaattoreita, joilla maataloustuotantoon saataisiin ihan uutta vauhtia ja päästäisiin eroon taloille kalliiksi käyvien piika- ja renkiarmeijoitten ylläpidosta. Amerikassa on lypsykoneitakin!

Kun Loikkanen tiedusteli mihin piiat ja rengit sitten pantaisiin, pappa tiuskaisi uskonveljelleen, että tämän pitäisi laajentaa sahaansa niin paljon, että piiat ja rengit saisivat töitä. Vielä tärkeämpää olisi saada ihmiset uskomaan itseensä ja toisiinsa niin, että ne perustaisivat omia sahoja ja muita tuotantolaitoksia.

Yksityistaloudet taas piti saada käsittämään, että valoa tarvitaan talossa muuallakin kuin pirtin pöydän ääressä. Kotikin on tuotantolaitos: siellähän kasvatetaan ja koulutetaan uusi ihmissukupolvi! Koululaisten täytyy nähdä lukea läksyjään. Ruokaa ja muita taloustöitä pitää myös tehdä kunnon valossa ja kotitaloudessa on otettava käyttöön työtä helpottavia laitteita. Ihmisille piti selittää, että sähkön hinta tulee laskemaan moninkertaisesti kunhan laitoksen koko teho saadaan myydyksi. Kasvattamalla energian kulutusta kasvatetaan tuotantoa. Tuotannon kasvu tietää lisää tuloa, mutta menot pienenisivät, koska energian hinta halpenee sitä mukaa kuin sen kulutus kasvaa.

Niukkuuteen ja nuukuuteen sadat vuodet opetelleet talonpojat täytyi pakottaa käsittämään, että saadakseen enemmän pitää kuluttaa enemmän, mutta enemmän maksaa kuitenkin vähemmän kuin entinen vähä. Pappa rupesi kiertäväksi saarnaajaksi.

Aina kun uusi kylä saatiin kytketyksi verkkoon, pidettiin sähkön kunniaksi valon juhla. Tai oikeastaan juhla pidettiin Jumalan kunniaksi, koska Pappa opetti ihmisille sähkön olevan Jumalan lahja.

Pappa ja Loikkanen tekivät sähkön saavuttamissa kylissä järjestetyistä valon juhlista hengellisiä tilaisuuksia, joissa saar-

nattiin parannusta ja päästettiin ihmisiä pahasta. Pappa saattoi kääntää katkaisijasta valot kylään ja huudahtaa, että näin äkkiä on mahdollista saada kaikki synnit anteeksi!

Ihmiset tulivat tietämään, että oli muutakin kristillistä herätystä kuin synkkä ja syvällä kyntävä körttiläisyys. He saivat kuulla kaukana Lapissa vaikuttaneesta papista, Pohjolan pasuunasta, joka oli pannut tämän uuden ilosanoman liikkeelle.

Jossakin talossa oli sähköistyksen jälkeen kuollut hevonen selittämättömällä tavalla. Pappa kutsuttiin paikalle, mutta sinne oli kokoontunut myös joukko vahingoniloisia körttejä.

Ison ja vahvan eläimen yhtäkkinen kuolema ilman mitään näkyvää syytä ei voinut olla muuta kuin pimeyden voimien työtä. Tämä oli yleinen käsitys muidenkin kuin uskovaisten keskuudessa. Ja mikä muu ne voimat oli voinut manata seudulle kuin sähkö? Pappa saapui paikalle ja löysi pian maavuodon, joka oli aiheuttanut eläimen kuoleman. Hän lupasi ensimmäiseksi, että yhtiö korvaa isännälle sähköiskuun kuolleen hevosen hinnan eikä maininnut heti, että sen kuolema johtui talonväen omasta tolkuttomuudesta sähkön käsittelyssä.

Tunnelma oli epäluuloinen ja katkera, mutta pappa käänsi tilanteen sähköpropagandaksi. Hevosen kuolema oli hyvä esimerkki sähkön tavattomasta voimasta, joka piti kääntää ihmisen hyödyksi, mutta turvallisella tavalla. Hän piti lyhyen ja kansantajuisen oppituokion sähköturvallisuudesta.

Pahoista voimista puhuneille Pappa selitti, että sähkö on luonnonilmiö kuten tuli tai painovoimakin. Jumala on pannut ihmisen luomakunnan herraksi, jotta tämä ottaisi luonnonvoimat käyttöönsä.

Se joka lämmittää pirttinsä koivuhaloilla, käyttää tulta hyväkseen ja lekaa aidantolppaan hakkaava hyödyntää painovoi-

maa. Ei kukaan pura uuneja sen vuoksi, että tuli voi karata tai pidättäydy vasaran käytöstä siksi, että sillä on mahdollista lyödä sormeensa.

Sähköä on maailmassa ollut sen luomisesta asti, mutta nyt vasta sitä aletaan käyttää ihmisen parhaaksi ja tämä kaikki on Jumalalle otollista, koska se tehostaa suunnattomasti ihmisen ponnistuksia täyttää Raamatun käsky: »Lisääntykää ja täyttäkää maa!»

Lars Levi Laestadius oli paitsi pappi myös luonnontieteilijä. Siksi hänen opetustensa mukaan elävät suhtautuvat myönteisesti luonnonvoimiin ja tekniikkaan, jolla niitä hyödynnetään. Pappa rupesi lämpiämään, mutta mustatakkiset kyräsivät aina vaan.

— Mitä se sähkö täsä hyäryntää? Hevoonen on raatonâ.

— Kyllä tämä vaan ei oo oikiaa ristillisyyttä.

— Vertakaan eheritty laskia!

— Lihat on menny pilahan. Tämon Jumalan rangaastus!

Nyt Pappa innostui. Ihmiset kääntelivät päitään hänen ja körttiläisjoukon välillä kuin kissa joka seuraa hottiaisen hypähtelyä lintulaudalla.

Ei Jumala hevosia tapa! Mitä kristillisyyttä on tehdä Taivaan isästä hevosentappaja? Kas kun ei hevosvarasta! Körttiläiset kalpenivat järkytyksestä eivätkä osanneet sanoa enää mitään. Yleisön joukossa naurahdeltiin, mutta enimmät kai pitivät papan puhetta pahana rienaamisena.

Luulivatko körtit, että Jumala on olemassa sitä varten, että se rankaisee ihmisiä joka ainoasta pikkuasiasta? Ei Taivas ole mikään käräjätupa, minne valitetaan kaiken aikaa ja odotetaan sen ratkaisuja, että osattaisiin elää. Onko Jumala joku ukkotuomari tai hovioikeudenneuvos?

— Nyt jos lankiat polvilles ja rupiat katumahan, niin Jumala saattaa vielä antaa anteeksi!

— Minä en Jumalalta anteeksi pyydä. Minä pyydän anteeksi ihmisiltä, joita vastaan olen jotain rikkonut. Pappa kävi polvilleen maahan ja Loikkanen pisti käden hänen päälleen.

— Jeesuksen Kristuksen nimessä ja kalliissa sovintoveressä kaikki synnit anteeksi!

— Eikö se rietas aio Jumalalta pyytää anteeksi?

— Jumalan armohan meillä on rakkaat veljet ja sisaret kaiken aikaa yllämme ilman eri pyytämistä.

Pappa nousi pystyyn ja löi lakkiaan polviin.

— Toisiltamme meidän pitää pyytää anteeksi. Taivaan isä on antanut meille kaikille vallan päästää toinen toisemme synneistä. Meillähän on hyvät veljet kaikilla taskussa Taivaan Valtakunnan avaimet!

Papan syntien anteeksisaaminen siinä hevosen raadon äärellä jäi mieleen monelle ja hänelle tultiin yhä useammin puhumaan kahden kesken linjatyömailla ja valon juhlien kahvipöydissä.

Nämä juhlat rupesivat säännönmukaisesti muuttumaan hartaustilaisuuksiksi, joissa pappa yllytti kylänmiehiä antamaan toisilleen anteeksi ja lopulta lupasi koko seurakunnalle kaikki synnit anteeksi. Nähtiin vaikuttavia kohtauksia, kun anteeksiannon ja rakkauden pyhä henki kulki väen joukossa ja entiset vihamiehet syleilivät itkien toisiaan.

Jotkut naiset eivät voineet hillitä itseään ja puhkesivat kiljahtelemaan kimeästi iloaan ja liikutustaan. Kävi niinkin, että ihmiset syntien anteeksisaamisen jälkeen alkoivat syleillä toisiaan ja monet kaatuivat lattialle kierien siellä holtittomasti, koska pitivät yhä toisistaan tiukasti kiinni.

Sellaisen jälkeen isännät ja emännät nousivat lattialankuilta ympärilleen luimistellen. Naiset oikoivat hameitaan ja miehet hakkasivat tomua housuistaan. Haettiin istumapaikkaa ja maahan kaatuneita tuoleja nostettiin rykien pystyyn.

Silloin pappa tai Loikkanen saattoi ruveta nauramaan ja käski ihmisten olla vapaita. Oli juuri saatu ja annettu kaikki anteeksi ja siitä oli lupa tuntea iloa! Jos ilo pani päästelemään ääniä tai ottamaan naapuria kaulasta kiinni, niin se ei ollut synti vaan Jumalalle mieluinen asia. Taivaan Isä tahtoo lastensa olevan vapaita synneistä, jotta he voisivat paremmin elää ja menestyä maan päällä.

Syyllisyydestä ihmisen pystyy vapauttamaan vain toinen ihminen, ei se Jumalan asia ole. Toisiaan vastaanhan ihmiset rikkovatkin. Jumalalle kai ihminen voi tehdä pahaa yhtä vähän kuin tuuli kalliolle. Muun luuleminen olisi täyttä suuruudenhulluutta.

Yhden kylän valojuhlassa valot sammuivat kohta niiden sytyttämisen jälkeen. Kylän körttiläiset rupesivat veisata laahaamaan virttä, jonka yksitoikkoisen poljennon katkaisivat vain papan inhoamat merkilliset niekutukset.

Vanhempi körtti-isäntä nousi pystyyn ja huusi, että pappa ja Loikkanen ovat tehneet ihmisestä jumalan omalle itselleen. Tämä aitan oven korkuinen jumala kulkee nyt sähkön kanssa yhtä jalkaa kylissä jakamassa armoa ja anteeksiantoa. Jumala ei kuitenkaan salli ihmisen istua omalle valtaistuimelleen ja on sen takia lyönyt sähkövalon pimeäksi tästä pirtistä.

Pappa nauroi, että körteillä näyttää olevan monia jumalia. Isännän keksimän ihmisen mittaisen jumalan lisäksi on vielä ainakin toinen, joka pirtin on lyönyt pimeäksi. Sen jumalan nimi on oikosulku.

Körttiläinen käski olla ilveilemättä. Pappa ja Loikkanen olivat Taivaan Herran rinnalla pelkkiä kolmen kyynärän jumalia. Ihminen on helppo sokaista kiiltävillä lampuilla ja valon kirkkaudella niin kuin toisessa Mooseksen kirjassa kerrotaan. Israelin lapsetkin saatiin tanssimaan kultaisen vasikan ympärillä. Taivaallisen valon rinnalla papan sähkö on kumminkin

pelkkää virvatulta ja aarnivalkeaa, joka sammuu juuri silloin, kun hätä on suurin ja valoa eniten tarvittaisiin.

Ihmisen aika lentää kuin sukkula. Hänen ikänsä on pelkkä tuulen henkäys Jumalan ajanlaskussa. Isokaan mies ei ole enempää kuin sylinsä mittainen ja sen sydän ei ole suurempi kuin on miehen oma nyrkki. Jokainen on vaimosta syntynyt, kuolee ja muuttuu maaksi, samaksi josta Jumala muovasi Adamin.

Ovista ihmisen on ikänsä kuljettava sisään ja ulos. Seinien läpi pääsee vain Jumalan henki. Ovet tehdään ihmisen mittaisiksi ja ihmisen viimeinen mitta on matka arkun jalkopäästä päälautaan sekä haudan pituus: kaksi metriä, ei enempää. Ihminen on tullut mullasta ja mullaksi sen pitää taas tulla, kun kirkonpalvelija mittaa kahdella askeleella metrit hautausmaan kamarasta ja alkaa kaivaa.

Körttiläisellä oli ollut peukalo Raamatun välissä merkkinä. Hän polvistui piisin hiilloksen ääreen ja luki sen hehkussa: »Ihminen, vaimosta tullut elää vähän aikaa ja on täynnä levottomuutta, kasvaa kuin kukkanen ja lakastuu, pakenee kuin varjo eikä pysy. Kun ihminen on henkensä heittänyt, missä hän on sitten? Kun mies kuolee, makaa hän martaana.»

Körttiläinen pani peukalon takaisin sivujen väliin ja heristi Raamattua kohti pappaa. Jumalan luomuksista iänkaikkisin on maa. Se pysyy, muuttuu kaiken aikaa, mutta pysyy. Kaikki mikä on, maatuu. Näin käy viimein voimalaitoksille, ja padon graniitille. Kaikki mihin pappa ja Loikkanen eläessään ryhtyvät muuttuu mullaksi. Maa nielee toimeliaimmankin miehen ja kaikki hänen aikaansaannoksensa. Ne ovat pelkkää marrasta ja multaa.

Papan taskulampun valossa pirttiin oli saatu sytytetyksi kynttilöitä ja öljylamppu. Hän muistutti, että myös Kristus oli vaimosta syntynyt ja eli maan päällä vain lyhyen ajan. Pappa käski körtti-isännän muistaa uskontunnustuksen sanoja. Ei Pyhä henki ole pelkästään Isästä, vaan myös Pojasta, Jeesuksesta Kristuksesta, joka oli ihminen. Jos oven korkuisia jumalia on olemassa, niin Jeesus oli niistä ensimmäinen.

Isännän ohi mennessään Pappa nuuhki henkeä ja huusi että tämä näkee Jumalankin kahtena, koska on päissään.

Väki seurasi papan johdolla linjaa ja läpilyönnin paikka nähtiin jo kaukaa, koska oikosulku oli sytyttänyt kallion päälle pystytetyn pylvään tuleen. Bitumitervalla kyllästetty tolppa paloi iloisesti rätisten ja pappa puheli ihmisille arvuutellen, mitä körttiläiset saavat päähänsä siitä seikasta, että välipuulla varustettu sähkötolppa muistutti palavaa ristiä.

X

KAUPPIAALLA oli jo kiire makkaroittensa kanssa. Hän oli soitellut pariin kertaan kännykällä vaimolleen, joka valitti, että jäljellä ei ole oikeastaan muuta kuin prinssinakkeja, joiden grillaamisessa ja pakettiin käärimisessä on kova työ.

Olimme istuneet asuntoautossa odottelemassa papan heräämistä, koska tuntui että vanhusta ei voi jättää myllylle yksin. Tai tämä oli tekosyy, johon vetosin. Olihan Johanneskin jättänyt isoisänsä asuntovaunuun nukkumaan ja mennyt itse liippakiviverstaaltaan ties minne. Halusin saada papan mukaan seurapaikalle haastatellakseni häntä vaivihkaa ja havainnoidakseni vanhan saarnamiehen reaktioita.

Uteliasta marketin pitäjää kiinnosti papan elämäntarina ja hän oli jäänyt mielellään kuuntelemaan. Keitettiin kahvia Leinosen Akselin keksimällä keittimellä, jonka kauppias väitti toimivan auton akuilla. Se kuulemma kuumentaa kiehuvaksi vain pienen määrän vettä kerrallaan eikä siksi vaadi suurta tehoa.

Kauppias halusi tietää miten Leinosen papan oli lopulta käynyt voimalaitoksensa kanssa ja mitä hän oli myöhemmin

elämässään tehnyt. Kerroin, että pappa oli jäänyt voimayhtiön toimitusjohtajaksi niin pitkäksi aikaa, että sen toiminta oli saatu vakiintumaan ja lähtenyt sitten noudattamaan kutsumustaan.

KYSYIN mikä Papan kutsumus sitten oli ja Leila sanoi, että sähkövoimalaitosten rakentaminen ja Jumalan sanan levittäminen. Se oli kuulemma kierrellyt koko ikänsä kuin mustalainen pitkin Suomea voimalaitoksia rakentamassa ja saarnaamassa.

Se oli kolmekymmentäluvun alussa esittänyt Kemijoen ja Oulujoen rakentamista, mutta Imatran Voiman ja Teollisuushallituksen herrat oli pitäneet sitä hulluna. Pappaa kyllä arvostettiin vesirakentamisen asiantuntijana ja se johti monien pienempien voimaloiden rakentamista ja käyttöönottoa paikallisten jakeluyhtiöiden konsulttina Keski-Suomessa ja Karjalassa.

Suuremmat suunnitelmat ei kuitenkaan jättäneet pappaa rauhaan. Se vainosi herroja Oulujokiprojektillaan ja hakattuaan päätä seinään siinä asiassa se vaati saada rakentaa voimalaitoksen edes Puntarinkoskeen Joensuun lähellä. Kun tätäkin suunnitelmaa pidettiin ylimitoitettuna, se suuttui ja lähti Ruotsiin.

Ruotsissa talouselämä oli sen verran Suomea kehittyneempi, että siellä alettiin Västerbottenin ja Norrbottenin jokia rakentaa jo ennen sotaa. Pappa kulki melkein vuosikymmenen ruotsalaisilla ja norjalaisilla voimalatyömailla ja kierteli saarnamiehenä Pohjois-Skandinavian lestadiolaisalueilla. Kysyin oliko Leinosen pappa sitten ollut mukana sodan jälkeen, kun Oulujokea oli lopulta alettu rakentaa. Se huusi asuntoauton sohvalta, että eihän siinä ollut mitään järkeä koko hommassa.

Pappa nousi ketterästi istualleen ja rupesi selittämään ihan

kuin olisi ollut alusta asti jutussa mukana. Se piirsi tuuligeneraattorin kytkentäkaavion takapuolelle vinon viivan ja selitti, että tämä on Oulujokilaakso. Leilaa rupesi naurattamaan. Se puri huulta ja tuijotti ikkunan läpi lepikossa hyppiviä pikkulintuja.

Pappa selitti vesivoiman idean olevan siinä, että sen teho on äkkiä ja edullisesti säädeltävissä. Kun kuormitus verkossa vähenee, voidaan voimalan juoksutusta vastaavasti pienentää. Kuormituksen kasvaessa tehoakin pystytään välittömästi lisäämään. Mitään ei mene hukkaan!

Pappa painoi levitetyt kätensä tyytyväisenä yhteen aivan kuin niiden välissä olisi ollut ainetta, jonka se oli saanut haalittua kasaan ja puristetuksi pieneen tilaan kuten ison määrän huokoista vaahtomuovia.

Jotta vesienergia toimisi säätövoimana, pitää rakentaa koko vesistön käsittävä järjestelmä. Se koputti huopakynällä viivaa, jonka oli piirtänyt paperin poikki. Koko jokilaakso täytyy hallita ylhäältä alas.

Ei Pyhäkosken rakentaminen mitään auta. Papan huopakynä tökki sinisiä pisteitä paperiin vedetyn viivan alalaitaan, missä luki Oulu. Pitää olla voimalaitosten ketju ylös asti ja siellä riittävän suuri säännöstelyallas. No Oulujärvihän siellä olisi ollut rakentamatta valmiina.

Leila kysyi eikö Oulujoki sitten ole kokonaan rakennettu? Liian myöhään, Pappa huitaisi kädellään. Kukas te olette, se kysyi yhtäkkiä. Leila sanoi, että tämä on kauppias Loikkanen. Pappa alkoi puhua jostain Baabelin portosta ja Leviathanista, jonka se oli nähnyt maantien varressa matkalla tänne.

Puhuessaan se vilkuili salaa. Ihmettelin ilmeillä Leilalle, mutta se kohautti olkiaan ja pyöritti etusormea ohimollaan. Se ehdotti papalle, että lähdettäisiin seuroihin ja pappa kysyi eikös tänne sitä varten oltu tultu.

Se nousi ovelan näköisenä ylös. Säännöstelyallas on reunoja myöten täynnä, Pappa koputti päätään. Mutta jokisuulla ei saada juoksutusta kulkemaan. Se häipyi ulos. Leila purskahti nauramaan, mutta täytyy sanoa, että meikäläinen ei heti tajunnut minne se meni. Ikkunan ohi mennessään se pyöritti minulle sormea ohimolla.

Aloin ihmetellä Papan elämäntarinaa. Leila kysyi jotenkin vihaisena, että eikö minua kiinnosta siinä muu kuin voimalat ja uskonasiat. Ihmettelin mikä sitten. Leila sanoi, että minä olen kyllä tyypillinen mies. Pappa tuli silloin nurkan takaa ja ilmoitin, että nyt on jo pakko lähteä viemään seuroihin lisää myytävää.

LÄHDETTIIN seurapaikalle. Kauppias selitti, että on mentävä marketin kautta ja haettava myytävät elintarvikkeet. Se mietti olisiko mahdollista saada käyttöön seurajärjestäjien kehittämää sähkövirtaa. Se oli ajatellut ottaa kaksi tehokasta mikroaaltouunia matkaansa ja kaksilevyisen sähköhellan.

Ihmettelin mitä se minulta sellaista asiaa kysyy. Arvelin kyllä, että kauppias ei saisi lestadiolaisilta virtaa, ei rahallakaan. Halmeen Lauri ehkä juuri ja juuri sietää kauppiaan makkarakojun suviseuroissa, mutta tuskin Lauri rupeaa sinne sähköä vetämään.

Pappa näytti yrittävän pohtia, mistä puhuttiin. Nyt pitäisi miettiä kuinka energiaa käytetään ja mihin, ei sitä mistä sähköä saadaan lisää, se sanoi. Oulujoen hän olisi rakentanut ennen sotia pulavuosina, kun oli paljon halpaa työvoimaa liikkeellä. Oulujoen laitokset olisivat palvelleet perusvoimana jälleenrakennuksen ajan ja säätövoimana myöhemmin.

Nyt Oulujoen voimalat olisivat jo tulleet taloudellisen käyttöikänsä loppuun, kuolettaneet itsensä ja joki voitaisiin palauttaa luonnontilaan. Olihan se jo kolmekymmentäluvulla

nähtävissä, että perusvoima on tuotettava muuten kuin koskia rakentamalla. Kauppias kiroili pimeässä. Se etsi jatkoroikkaa.

Pappa rupesi ihmettelemään pimeässä marketissa missä ollaan ja loukkaantui, kun sanoin, että olemme käymässä kaupassa. Se kysyi pidinkö sitä höperönä, kun puhuin puuta heinää niin kuin vanhoille ruvetaan puhelemaan. Sen mielestä kaupassa piti olla tiski ja myyjiä ja puntari ja siellä piti olla valot.

Se katsoi miten kauppias lastasi lihatuotteita ja eineksiä styroksilaatikoihin ja kysyi onko Levin tullut tänne varkaisiin. nauroin, ettei mies ollut mikään Levin, vaan Loikkanen, tämän kirkonkylän kauppias. Siitä se meni mietteliääksi.

Pappa vilkuili autoaan lastaavaa kauppiasta ja supatti, että hän on vanhana alkanut ajatella eri lailla kuin nuorena, Loikkasestakin ja sen uskonopista. Ei Jumala ole anteeksiantamisen lahjaa sen takia suonut, että tahkoa saataisiin pyörittää kevyemmällä mielellä. Elämässä on muutakin kuin sahat ja myllyt.

Pappa kumartui lähelle ja sanoi, että isä oli maalannut salaa tauluja, mutta äiti löysi rullalle kääritty kankaat porraskomerosta ja leikkeli ne kappaleiksi suutarinpuukolla. Isä ei sanonut mitään, mutta ei se anteeksikaan antanut. Kyllä se olisi lähtenyt, vaikka Levin ei olisi rahoja vienytkään.

Kysyin miksi pappa niin luuli vaikka en ymmärtänyt mistä se puhui. Kai se kertoi lapsuudestaan. Pappa sanoi, että isä oli sen verran kiltti mies ja äiti niin kova, että isä lähti sirkuksen mukana karkuun. Hän on tämän tajunnut myöhemmin. Vanhana muistaa hyvin vanhat asiat ja pystyy ne myös ymmärtämään, koska päässä on hyvän muistin lisäksi aikuisen ihmisen järki.

Hän oli ollut vasta viiden vanha, mutta muistaa miten äiti pauhasi isän tuulellakäyvistä aivoista, jotka sai aikaan veteen

piirreltyjä suunnitelmia. Se haukkui isää tyhjänpolkijaksi. Leviniä se nimitti tuuleenhuutajaksi ja liippakiviverstasta tuulimyllyksi. Kauppias huusi, että hän kumminkin ottaa mikron. Eihän äiti olisi ikinä selvinnyt yksin kolmen lapsen kanssa isän kaikki velat niskassa, jos se ei olisi ollut luonteeltaan kova kuin kivi. Mutta tätä vaan ei lapsena ymmärtänyt. Pappa sanoi surreensa koko ikänsä, ettei ollut saanut kertoa tätä isälle. Näytti, että se rupeaa kohta itkemään.

Katsoin Pappaa silmiin ja nyökkäilin aivan kuin olisin käsittänyt mistä se puhuu. Kauppias kantoi emaloitua kehikkoa autoon ja selitti, että hän ottaa kaasukeittimen ja kokeilee höyrystää lihakepakkoja vesihauteessa. Istuttiin kauppiaan pakettiautoon ja ajettiin seurapaikalle. Vettä oli kerääntynyt notkoon keskusaukion laidalle ja kauppiaan piti ajaa vauhdilla lammikon läpi. Kaivinkone oli kaivanut maahan monta kuoppaa ja miehet virittivät punakeltaisia muovinauhoja rapaisten monttujen ympärille.

Kovaäänisistä kuului laulu, josta ei saanut mitään selvää ja sen jälkeen kuulutuksessa käskettiin välttämään turhaa autolla ajoa seura-alueella. Kuplahallin vieressä oli rivi Finland Festivals -osakeyhtiöltä vuokrattuja muovivessoja. Yhden ovessa oli tarra, jossa sanottiin, että »Leningrad Cowboys meet Moses».

Ihmisiä jonotti vessoihin ja kuplahallin pyöröovista kulki jatkuva ihmisvirta sisään ja ulos. Pyöröovien kahvoissa roikkui pikkupoikia, jotka hankkivat itselleen ilmaista kyytiä pyörimällä oven mukana sisään ja ulos kuin Chaplin, joka ei koskaan päässyt sellaisesta ovesta pitemmälle taloon.

Pappa katsoi kuinka kauppias nosti kaasuhellan tyhjien maitolaatikoiden varaan pystytetylle pöydälle. Uskovaiset söivät makkaroita. Pikkutyttö heitti paperin maahan ja heti sitä toruttiin. Se juoksutti makkarapaperin kannelliseen pyttyyn,

jonka kyljessä luki MOLOK. Pappa kysyi oliko Levin tullut näille markkinoille myymään liippoja.

PAPPA osoitteli meitä sormella ja kysyi jotain. Akka kihisi uteliaisuuttaan — mitä se sano? En mä kuullut mitä äijä kysyi, mutta Leila kuului kertovan, että minä olen kauppias Loikkanen ja myyn täällä makkaraa, mutta ei nämä mitkään markkinat ole vaan suviseurat. Pappa kuului selittävän, että hän on Loikkasen seuroissa ollut ennenkin.

Loikkasen seuroissa oli kuulemma milloin tehty kattopäreitä saharakennukseen ja milloin valettu talkoilla petiä uudelle raamisahalle. Loikkanen on aina osannut yhdistää Jumalan sanan ja arkisen työn. Se on Martta ja Maria samoissa nahkoissa. Akka kysyi, mistä se puhuu. Jostain Marjasta, mä sanoin.

Akka tuhisi. Kai se piti äijää hävyttömänä. Minä sanoin, että sehän puhuu ihan asiaa paitsi, että me ei nyt höylätä päreitä vaan myydään pelkästään krillituotteita tässä. Mutta Jumalan sana me jätetään suosiolla noille, niin kauan kun ne ei pelkästään sen takia auo suutaan, vaan on halukkaita työntämään sinne myös makkaraa.

Pappa meni tutkimaan kaivinkoneen tekemiä kuoppia. Se mittaili niitä askelmitoilla ja sihtasi silmä ummessa peukalolla, että kuopat on linjassa. Leila tuli selittämään, että papasta ei kannata aina välittää. Se saattaa elää yhtä aikaa monella eri vuosikymmenellä ja ihmiset voi mennä sen päässä sekaisin, niin, että se puhuu jostain ammoin kuolleesta miehestä niin kuin se olisi läsnä tai kohta tulossa.

Akka hymisi maireana, vaikka siitä näki että se oli vielä loukkaantunut. Leila selitti, että hän lähtee nyt äänistudioon papan kanssa, koska Leinosen Johanneskin on varmaan siellä ja hän itse saa Panulta tuoreita akkuja nauhuriinsa.

Kysyin kuka on Panu ja Leila kertoi sen olevan äänimies, joka vastaa seurojen äänijärjestelyistä ja pyörittää radioasemaa. Jaa se rokkari, joka sun perässäs juoksee, minä nauroin. Leila iski silmää.

Pappa tuli ja selitti, että tähän aletaan rakentaa taloa, koska anturamontut on kaivettu. Se oli huolissaan maaperästä. Savimaalle on kuulemma paha ruveta tekemään taloa. Ne lähtivät siihen pyörille rakennettuun studioon.

XI

MENTIIN Roadsoundin studiolle ja kuultiin, että Johannes oli lähtenyt myllylle hakemaan pappaa ja asuntoautoa seurapaikalle. Pappa kysyi onko tämä valvomo. Tavallaan, Panu vastasi. Se alkoi esitellä studion laitteita. Pyysin ladattuja akkuja ja Panu antoi.

Ihmettelin kuinka Johannes oli aikonut päästä takaisin myllylle. Panu kertoi, että sillä oli polkupyörä, jonka ne olivat lähtiessään pakanneet Roadsoundin maasturiin. Se oli aikonut tuoda papan seuroihin asuntoautolla ja hoitaa itse jotain asioita. Pappa kysyi koska sinne seuroihin mennään, kun niistä koko ajan puhutaan.

Panu kertoi luvanneensa hoitaa Johannekselle adapterin, jonka avulla se voisi katsoa myllyllä televisiota. Johannes oli sanonut, että hän ei voi maksaa rahalla. Pappa piti kämmentään siunaavassa asennossa kuin enkelit vanhoissa pyhäinkuvissa: kyllä televisio voi olla Jumalan Valtakunnankin asialla.

Johannes oli käskenyt kysymään minulta miten maksun kanssa menetellään. Panu ihmetteli miksi Johannes oli väittänyt, että hän ei saa omistaa rahaa. Se kysyi mistä minä Johanneksen tunnen. Kerroin olevani sen serkku.

Johannes oli esitellyt sille remonttia, jota oli tekemässä myllymökillä. Piippu oli yläpäästä sortunut ja Johannes oli aikeissa purkaa koko hormin ja rakentaa sen uudestaan. Keittiön lattialla oli ollut kuutio muuraushiekkaa ja betonimylly. Kerroin tuntevani Johanneksen suunnitelmat.

Panu kysyi, osaako Johannes tosiaan muurata uuden piipun ja pellittää sen. Kaikenlaista se osaa, mutta joskus sen olisi hyvä pyytää apuakin, vastasin. Pappa selitti, että kyllä hän piipun muuraa, sehän on suoraa rööriä. Jos tulisijoja pitää ruveta tekemään, niin sitten pitää palkata oikea muurari.

Asuinmökissä on palotarkastus tehty ja uunit ovat kunnossa. Piippu on rapautunut vesikaton yläpuoliselta osalta. Panu ihmetteli, että minä puhun myllymökistä kuin omistaisin sen. Pappa kysyi Panulta eikö se tiedä, että tämä on Johanneksen vaimo.

SIIS mä todella rupesin ihmetteleen mikä Leila sille jätkälle on. Tuli vähän skitso olo. Okei, okei, mä ajattelin, en mä rupee tunkeen itteeni mikskään kiilapojaks. Leila rupes nauraan ja selitti, että papalla menee ihmiset ja tapaukset välillä sekasin.

Leila kertoi, että Johannes on jossain taloudellisissa vaikeuksissa ja se auttaa sitä sen takia. Se on sen serkku ja ne on tuntenu pienestä pitäen. Niiden suvut on niitä lestadiolaisia. Kuulut sä todella tähän porukkaan, mä kysyin. Se sano vaan tekevänsä siellä tutkimusta.

Et kai sä ole mustasukkanen? Se otti mua vyötäröltä takaapäin. En mä tiedä, mä sanoin. Ihme jengiä. Ois jo tehny mieli päästä sieltä seuroista Lepakon kellariin tai Salveen istuun tai johki muuhun stadin mestaan, vaikka jumalauta Vanhalle. Näkeen niinku tiätsä ihan tavallisia ihmisii!

Se vanha gubbe tuli nyppiin mun nahkarotsin selkää ja kysy mitä tää meinaa. Don't, mä sanoin. Mitä sä vanhalle miehelle tollai sanot, Leila suuttu. Ei ku se on se, mitä mun seläss̈ä lukee, mä sanoin. Sinne on niiteistä duunattu: DON'T!

Ennen siellä luki: »Don't tell Mama!», mutta sitte perustettiin sen niminen homorafla ja mun piti kiskoo osa niiteistä veke. Vaikka ei Don't tell Mama mikään homojuttu ees oo. Sehän on biisi.

PANU oli liikuttavan näköinen, kun se oli niin hämmentynyt ja vähän kai se oli loukkaantunutkin. Yritin saada Panun paremmalle tuulelle, koska olin valinnut sen vertailuhenkilöksi tutkimukseen ja halusin rekisteröidä sen kommentteja seuroista. Ja olihan siitä suuri apu, kun piti saada nauhurin akkuja ladattua.

Kysyin Panulta tiesikö se koska suurteltta oli tulossa seurapaikalle. Panu sanoi Halmeen Laurin käyneen kertomassa, että telttaa kuljettavat rekat ovat kohta perillä. Panun tai sen pomon piti kuulemma käydä asentamassa kaiuttimet ja mikrofonit telttaan, kun se saadaan pystyyn. Sen pomo oli tämä salaperäinen Dave, joka ei ollut vielä edes näyttäytynyt.

Halme oli väittänyt, että teltta saadaan pystyyn kahdessa tunnissa. Siellä piti olla sunnuntaina kaikkien aikojen suurin jumalanpalvelus ja ehtoollinen, jota jakamaan menisi kaksitoista paria pappeja. Alttari oli valmiina elementteinä, joitten kokoaminen piti aloittaa samalla, kuin suurteltan pystyttäminen.

Sen kanssa samassa kuljetuksessa oli tulossa siirrettävä painokone. Sillä piti painaa seurojen aikana koottava uskonnollisten runojen antologia. Offsetin ylle oli kuulemma tarkoitus siirtää yksi pienemmistä teltoista, jotka jäisivät tarpeettomiksi suuren tultua. Rauhanyhdistys oli vuokrannut viisi parinsadan hengen telttaa. Tavallisesti niitä käytetään erilaisissa kesätapahtumissa olutteltoina.

Olin haastatellut Halmeen Lauria järjestelyistä ja kysynyt, miksi suurtelttaa ja painokonetta ei ollut tuotu valmiiksi seurapaikalle. Se selitti niiden vuokrien olevan niin kalliita, että ne yritettiin pitää käytössä vain sen ajan, kun niitä todella tarvittiin.

Laurin mukaan seurajärjestelyissä oli otettu oppia JOT -periaatteesta. Lyhenne tulee sanoista Just On Time. JOT on kuulemma nykyaikaisen logistiikan periaate. Sillä pyritään optimoimaan tuotantoprosessissa tarvittavan materiaalin kiertokulku.

Halmeen Lauri oli insinöörinä isossa sähkötukussa ja he olivat nyt pystyneet oikea-aikaisilla kuljetuksilla vähentämään piirimyyntiorganisaatioiden varastointitarpeen murto-osaan entisestä. Näin oli kuulemma päästy isoihin säästöihin. Kysyin oliko niin päästy myös laajoihin irtisanomisiin ja Lauri sanoi, että se oli valitettavasti tehokkuuden hinta.

Lauri kertoi Rauhanyhdistysten Keskusyhdistyksen talousjohdon panneen seurojen järjestelytoimikunnalle kovat tulostavoitteet. Historian isoimmista seuroista piti selvitä edellisvuotta pienemmällä budjetilla, vaikka ne pidettiin oman herätysliikkeen tukialueiden ulkopuolella.

Studion oven pielessä oli virvelisetti pahvista ja muovista prässätyssä paketissa. Pappa tutki sitä ja Panu sanoi, että saa sen avata. Se kertoi jonkun pojan käyneen kaupittelemassa leirintävarusteita. Panu oli ajatellut, että keikkakiertueella voisi harrastaa kalastusta, koska melkein kaikki festivaalit ovat veden äärellä. Poika oli väittänyt olevansa paikallisen huoltoaseman palveluksessa. Avaimenperäsytkärin Panu myös oli ostanut.

Se lähti vessaan ja pappa tuli kysymään onko nämä orto-

dokseja. En ymmärtänyt ketä pappa tarkoitti. »Nämä täällä, tuo poika.» Ihmettelin mistä se oli saanut päähänsä sellaista. Pappa väitti, että niillä on kreikkalaiskatolisten pyhäinkuvia. Rupesi naurattamaan.

Panu oli esitellyt papalle studion laitteita. Kuulin kuinka se kysyi mitä ovat nuo pienet kuvat tuossa televisiossa. Panu oli selittänyt että ei se ole televisio vaan tietokoneen näyttö ja nuo on tiedostonhallinnan ikoneita.

Joku mies ilmestyi studioon. Sillä oli musta pikkutakki ja punainen huivi kaulassa. Jalassa sillä oli mustat nahkahousut ja buutsit. Jumalan terve, pappa sanoi. Mies heitti tummaa tukkaansa olan yli: »Jumalan terve!» Pappa kysyi mieheltä onko se tehnyt parannuksen ja mies vastasi yrittäneensä.

MÄ menin veskiin ja ku mä tuun takas, niin jumalaut Dave on ilmestyny studioon. Se oli skitsoillu tulivuorirokissa ja mä olin laskenu, ettei se tuu edes ulos asuntovaunusta ennen sunnuntaita. Eihän se yleensä näytä naamaansa ainakaan vuorokauteen, ku se rupee mietiskeleen ja rukoileen.

Se heitti juttuu tän vanhan äijän kans. Ne oli molemmat ihan kuutamolla. Vanha pappa selitti, että se oli nähny just Leviathanin, jonku jumalaut hirviön. No Davella oli ollu liskojen yö, sen mä tiedän ihan varmasti.

Kohta se pappa huusi meille, että hän on löytänyt täältä Baabelin tornin rakennustyömaalta nuoren miehen, joka on totisessa uskossa. Dave kääri sätkää ja pappa selitti, että tupakin synnistä hän pääsi eroon jo vuonna kuuskymmentäkaks, kun Kekkonen valittiin toiselle kaudelle.

Hyvin ne tuli juttuun. Pappa selitti kuinka se oli ollu presidentin valitsijamiehenä jo vuonna viiskytkuus ja se ei oo niin yksinkertasta, mistä Kekkonen sai äänen, millä se voitti koko skaban.

Se meni ihan Daven viereen ja sano hiljaa, mutta mä kumminkin kuulin, että Mustamäen Armas oli kanssa Maalaisliiton listoilta valitsijamiehenä, mutta hän tietää että Armas äänesti Fagerholmia, koska se kuulemma oli pienempi kommunisti kun Kekkonen. Dave tuli sanoon, että mieletöntä legendaa. Mä en tajunnu mitään. Et sä tajuukaan kato, ku sä et oo Kekkosen ajan lapsia, Dave hihitti.

»Kekkonen hiihtää ja Kekkonen kalastaa ...» Se otti virvelisetin ja oli soittavinaan sitä niinku kitaraa. Mikä helvetin biisi toi on? Dave katto mua ku dorkaa: Suomen Talvisota! Tän on tehny runoilija Jarkko Laine. Mä luulen, että se keksi sanoja sitä mukaa ku se laulo.

Eiks sun nimi ole Mustamäki, mä kysyin Leilalta. On, se sano, mitä sitte? Kuka sitten on Mustamäen Armas, mä ihmettelin ja Leila kertoi, että sen faijan nimi on Armas. Mitä sä tarkotat, Leila kysyi. Emmä tienny itsekkään. Yhtäkkiä hiffattiin, että Dave ja se pappa oli häipyny.

Dave on menny vaan röökille, mä sanoin. Ne on tossa ulkona. Siellähän sato. Ehän mä voinu arvata, että ne lähtis johonki. Leila meni kumminki kattoon, niin niitä ei näkyny missään. Se rupes huutaan, että Johannes tappaa sen, ku pappa on päästetty karkaamaan.

XII

POLJIN vesisateessa seurapaikalta myllylle. Kun menin asuntoautoon, pappaa ei näkynyt missään. Säikähdin, että se oli lähtenyt hortoilemaan padolle.

Pappahan oli innostunut tutkimaan paikkoja, kun mylly oli sen lapsuuden koti. Se oli jo etukäteen piirtänyt paperille pohjakaavat asuinmökistä ja myllystä ja verstaasta. Patorakenteita se muisteli ja piirsi miten verstaan koneisto toimi ratashammiosta tuodulla akselilla.

Se harmitteli, että isä ei ollut älynnyt laittaa painavaa vauhtipyörää valta-akseliin. Isällä se tarkoitti omaa isäänsä, minun isäni isoisää.

En löytänyt pappaa padolta enkä verstaasta. Mökissäkään se ei ollut. Mietin oliko se voinut horjahtaa padon harjalta, mutta ei se silloinkaan olisi kadonnut jäljettömiin. Metsään eksyminen vaikutti todennäköisemmältä.

Tuuli kantoi välillä järven takaa huokauksen kaltaista nousevaa ja laskevaa ääntä. Huokumista ei olisi käsittänyt musiikiksi eikä edes ihmisen aiheuttamaksi, jos ei olisi tiennyt sitä tuhansien ihmisten virrenveisuuksi.

Kun menin asuntoautolle katsomaan, mitä vaatteita papalle oli jäänyt päälle, huomasin pöydällä paperin. Se oli tuuligeneraattorin kytkentäkaavio, jonka taakse Leila oli kirjoittanut viestin. Ne olivat käyneet kauppiaan kanssa ja menneet sitten seurapaikalle. Pappa oli lähtenyt niiden mukaan. Leila lupasi huolehtia papasta.

Tilaamani tavarat olivat näköjään saapuneet matkahuoltoon ja kauppias oli tuonut generaattorin, jännitteensäätimet, releet ja asennustarvikkeet myllylle. Tutkin tuuligeneraattoria ja mietin saisiko sen muutetuksi vesivoimalla käyväksi ja soveltuisiko löytämäni potkuri tähän tarkoitukseen.

Huoltoasemalla pesuhallin takana on vanha uittohinaajan raato, jossa oli ehjä pronssipotkuri. Huttusen Aake, huoltamon omistaja, oli luvannut myydä sen romumetallin hinnalla.

Olin jo alkanut huoltamon vehkeillä tehdä laakeroitua petiä, johon potkuri asennettaisiin, mutta tarvitsin papan neuvoja potkurin sijoittamisesta myllypadolta juoksutettavaan virtaukseen sekä sen ja generaattorin välityssuhteesta.

Tyhjensin asuntoauton ja vein sieltä tavarat mökkiin — astiat, vaatteet ja muut, koko talouteni. Peräkamari oli jo valmis ja pakarikin hyvällä mallilla. Olin hitsannut isän luona kolmijalan, jonka päällä saisin keitettyä itselleni ruokaa kamarin kakluunissa niin kauan kuin tuvan hella oli piippuremontin takia pois käytöstä.

Katsoin, ettei asuntoautoon ollut jäänyt mitään ja imuroin sen. Pyyhin pölyt ja pesin nestekaasuhellan. Ulkopuolelta autoa ei kannattanut ruveta pesemään koska se sotkeutuisi joka tapauksessa rapaisella pellolla.

Ajoin väliaikaisen kotini seurapaikalle Maan Vaunun muitten asuntoautojen joukkoon. Heinon Erkki tuli pikkutakissaan vesisateeseen ja näytti käsimerkkejä, kun vekslasin auton kahden muun väliin jätettyyn solaan.

LEINOSEN Akselin poika toi asuntoauton niin kuin oli Leilan kanssa sovittu. Olinhan mä kuullut, että Akselin poika oli muuttamassa johonkin mökkiin maalle, mutta en mä sitä tiennyt, että se oli justiin samalla paikkakunnalla, kun oli nämä seurat. Ja siitä ei tiedetty mitään, että mökki olikin joku Leinosen suvun perustama liippakivimylly.

No auto oli kyllä hyvässä kunnossa eikä sillä ollut ajettukaan juuri mitään ja sehän oli tietysti täynnä Akselin värkkäämiä kojeita, että sitä kyllä kehtasi ruveta myymään niinkun kaikilla herkuilla.

Sen verran oli kumminkin mittarissa, että käytettynä sitä piti kaupitteleen ruveta. Ei ilennyt alkaa väittään, että se on ollu esittelyssä pelkästään ja olihan se kaksi vuotta vanhaa malliakin jo.

Sataviiskytätonnia mä olin Leilalle luvannut siitä puristaa ja mä katoin, että kyllä siitä sen saisi ihan varmaan. Kuranenhan se ny oli, mutta niinhän siellä rupesi olemaan kaikki muutkin autot. Kyllä sitä ihan siinä seurapaikallakin jo myymään pysty alkaan. Mä sanoin pojille, että tää on sitten mulle tullu vaihdokki.

Mentiin Johanneksen kanssa sisään autoon ja katteltiin sen varustelua. Siellä nyt oli kaikenlaista, mikä ei olis perhematkailussa niin tarpeellista, mutta ne oli niinkun ylimäärästä siinä, jos joku semmosilla tykkää leikkiä.

Johannes laittoi kahvit isänsä rakentamalla keittimellä. Mä kysyin eikö se syö akkuja liikaa, mutta Johannes sano, että auton katolla on aurinkokennot ja komeron lattian alle on upotettu kuus ylimäärästä kuudenkymmenen ampeeritunnin akkua. Kyselin pikkusen, mitä Akseli nykyään puuhailee.

Se tosiaan kuulemma rakentelee urkuja siellä Kustavissa, minne muutti, kun jäi eläkkeelle. Se tekee niitä tilauksesta Rauhanyhdistyksille eri puolille maata, niille lestadiolaisille.

Mä kysyin miten äiti jakselee. Johannes sanoi, että jaksaahan se enkä mä viitsinyt siitä enempää.

Joku äijä kävi ovella kysymässä myydäänkö täällä asuntoautoja. Mä käskin sen poikien puheille. Kysyin Johannekselta, jäikö sille Maan Vaunun omistuksista mitään käteen ja se sanoi, että hän sai mökin, myllyn ja koskiosuuden ennakkoperintönä. Lisäksi hänelle tuli tämä auto.

Mä ihmettelin sitä. Autohan oli Leilan. Niin no paperilla, Johannes selitti. Kummalliselta se niiden suhde alkoi tuntua, mutta olihan ne pienenäkin aina myymälässä pyörimässä kun paita ja perse.

HEINON Erkki rupesi muistelemaan kuinka me olimmme Leilan kanssa aina olleet leikkimässä Maan Vaunussa ja sen oli pitänyt meitä piilottaa milloin mihinkin, kun jomman kumman isä oli käynyt etsimässä. Sanoin, että ei Akseli tainnut monta kertaa käydä. Se nauroi, että kyllä etsijä useimmiten oli Mustamäen Armas tai sen vaimo.

Erkki halusi tietää minkä takia Leila omistaa auton paperilla, vaikka minä olen sitä myymässä. Kerroin, että tein isän talossa ison remontin ja palkaksi sain tämän auton, jolla isä ei tehnyt oikeastaan mitään. Auto piti kirjata Leilan nimiin, koska se olisi minulta mennyt ulosmittaukseen.

Erkki kysyi huolissaan onko auton omistussuhteissa jotain hämärää. Ei, ei vakuutin. Tämä on minun auto, vaikka Leila sen omistaa. Joku kävi kysymässä myydäänkö täällä autoja. Mä vähän ihmettelin, kun se näytti ihan Huttusen Aakelta, samalta kirkonkylän huoltamon omistajalta, jolta olin ostamassa potkuria. Mitä se seuroihin tulee autokauppoja tekemään?

EN RUVENNUT kyselemään enempää, vaikka suoraan jos sanotaan niin Johanneksen puheet kuulosti kyllä erittäin epämää-

räisiltä. Ikinä en olisi ottanut tuntemattomilta semmoista myyntitoimeksiantoa, kyllä näin on varma. Leilaan nyt oli pakko luottaa, taikka miten sille vastaankaan sanoi, kun se on omistajan tytär ja osakas.

Kerroin, että tästä on tulossa sataviiskymmentätuhatta markkaa. Kenellekäs ne annetaan? Niin paljon, Johannes ihmetteli. Mä kysyin eikö ne olleet puhuneet keskenään selväksi tätä autokauppa-asiaa.

Johannes sanoi, että Leila oli luvannut hoitaa auton myynnin ja panna rahat tilille, johon niillä molemmilla on käyttöoikeus. Mä kysyin, että ootteko te naimisissa. Mekö, Johannes ihmetteli.

Mä sanoin, että en minä ole akan kanssa noin yhteisissä rahoissa, vaikka naimisissa on oltu jo neljäkymmentäneljä vuotta. Johannes sanoi, että ei tässä semmosesta ole kysymys.

Hänellä vaan on arkkitehtitoimiston konkurssin takia niin ankarat perintätoimet niskassa, ettei parane yhtään tienata rahaa. Saa sanoa, että jos yhden markan tienaa, niin kaksi heti viedään. Näin on perkele, joku sanoi ovelta.

Sieltä tuli sisään sama mies, joka oli äsken käynyt kysymässä asuntoautoista. Se kysyi myyntipäällikköä. Minä jo ihmettelin eikö pojat olleet ruvenneet esittelemään sille malleja, mutta se kielteli ja selitti, että ei hän ole ostamassa vaan myymässä itsekin. Se niinkun tarjosi meille yhteistyötä.

Paikkakunnalla on nääs ilmastointialan pikkufirma, jossa oli keksitty ruveta kehittämään liesituulettimien asennuspaketteja asuntoautoihin, koska tiedettiin, että sellaisia oli tulossa kuntaan tuhansia. Mies kysyi kiinnostaisiko meitä saada liesituulettimet myytävänä oleviin autoihin.

Pojat oli sanoneet, että heidän valtuutensa eivät riitä tekemään näin isoja päätöksia, tätä asiaa pitää tiedustella pomolta. Jos heiltä kysytään, niin jokaisessa asuntoautossa pitää kyllä

olla liesituuletin. Ne oli ruvenneet huvikseen hyppyyttämään sitä ukkoa. Kerroin, että meillä on vakiovarusteena kaikissa autoissa akkuvirralla toimiva liesituuletin. Äijä lähti.

Johannes huuteli sen perään ja kysyi jostain kuulista onko niitä myytävänä. Vielä se huusi, että hän on ottanut selvää romupronssin hinnoista. Johannes kai tunsi miehen. Ne juttelivat veneenpotkurista, jota Johannes oli äijältä ostamassa. Mökistä ja myllystä olin kuullut, mutta en mistään veneestä. Missä se aikoi semmoisella ajella?

Kysyin vielä sen arkkitehtitoimistosta. Eikö siinä pitänyt olla toinenkin osakas? Miten sille kävi? Johannes kertoi, että toinen osakas, Mäkelä oli osannut ketjuttaa takausvastuunsa sillä tavalla, että ei joutunut henkilökohtaisesti tilille firman veloista. Johannes taas tuntui saaneen arkkitehtina olemisestaan ikuisen pallon jalkaansa.

Tämän takia ne oli sopineet Leilan kanssa, että Leila ottaa nimiinsä Johanneksen omaisuuden, mitä sillä oli, taikka mitä se oli ennakkoperintönä saamassa, eli tämän myllyn, johon se oli muuttamassa. Leilan kautta piti myös kierrättää Johanneksen rahaliikenne. Siis jos se jotain tienaisi, mistä pitäisi laskuttaa.

Mä kysyin eikö Leila ollut kertonut, kuinka paljon asuntoautosta oli tulossa hintaa. Johannes sanoi, että eihän sitä etukäteen tiedä. Kerroin että Leila oli kieltänyt myymästä alle puolentoista sadan. Se on hyvä, jos niin paljon saadaan, Johannes ihmetteli.

Kysyin suoraan, mistä se tiesi, ettei Leila rupea sitä pettämään samalla lailla kuin Mäkelä. Se sanoi luottavansa Leilaan täydellisesti eikä Mäkeläkään sitä varsinaisesti pettänyt. Sataaviittäkymmentätuhatta se ihmetteli ja kehui Leilaa kovaksi kauppamieheksi. Itse se ei olisi uskonut autosta saatavan niin paljon. Se alkoi laskea, mitä kaikkea semmoisella rahalla saisi.

Mä siinä kuuntelin Johanneksen suunnitelmia ja kysyin oliko kaikki raha menossa mökin remonttiin. Mökin ja myllyn, se sanoi. Koko koskitila piti saada sellaiseen kuntoon, että voisi remontin jälkeen elää loppuikänsä ilman rahaa. Metsää kuulemma oli tarkoitus ostaa muutama hehtaari tarvepuuta varten

Ihmettelin kuinka kävisi päinsä elää ilman rahaa. Pakko käydä, Johannes vastasi, koska hän on liiketoimintakiellossa ja sellaisissa veloissa, että mitään ei voi tienata myöskään palkkatyöllä. Meinasin että sille vielä käy kun mustalaisen hevoselle, joka kuoli justiin, kun oli oppinut elämään ilman ruokaa.

Johannes intti laskeneensa kaiken tarkkaan. Se asuisi ilmaiseksi ja viljelisi itselleen ruokaa. Lammasparin se aikoi hankkia ja metsästää ja kalastaa. Nehän on Akselin kanssa kyllä kovia metsämiehiä ja se kehui kauppiaan jo luvanneen sille pääsyn hirviporukkaan.

Sanoin, että vaikka miten kalastat ja kasvatat perunaa niin ilman rahaa ei tässä maassa elä kukaan, ei edes se Linkola. Johannes selitti, että ei hän ihan ilman rahaa aio elää, mutta se ei vaan saa näkyä kirjanpidossa.

Se väitti solmineensa uudelleen kauppayhteyksiä, joita saman kunnan liippakivituottajilla oli ollut ympäri maailmaa. Perulainen rautakauppaketju oli muka heti valmis ottamaan Johanneksen hiomakiviä myyntiin ja sambialaisen osuustoimintaliikkeen ja turkkilaisen tukkuyhtiön kanssa oli kirjeenvaihto käynnissä.

Tästä ulkomaankaupasta saatavat tulot piti sitten kierrättää jonkun Guernsey-saarelle rekisteröidyn tekstiilifirman kautta niin, että liippakivien myyntituotolla ostetaan tavaraa suomalaiselle tuontiliikkeelle. Johannes saisi tarvitsemansa rahan tämän tuontifirman kulukorvauksina.

Kysyin miten ihmeessä tuo on mahdollista. Johannes selitti, että Leila omistaa sen tuontifirman. Sitä paitsi kesäisin on

mahdollista myydä turisteille liippakiviä pimeästi ja näin tulisi osa rahoista. Lisäksi kirkonkylän kauppias tiesi paljon keittiömestareita ja lihamiehiä, jotka ostavat hiomakiviä ilman kuittia. Onnea vaan, mä sanoin.

Johannes käski laskemaan kuinka suuri osa minun tuloista menee veroihin, velkoihin ja asumiseen. Jos nämä menoerät vähentää rahantarpeestaan ja huomioi vielä sen, että hänellä menee ruokaan tavallista paljon vähemmän, ei selvää rahaa tarvita niin tavattomia summia. Johannes väitti, että hänen postilaatikkoonsa ei tule mitään laskuja.

Se käski ajattelemaan kansanedustajia. Mitä niistä, mä ihmettelin. Ja vuorineuvoksia, se vielä sanoi. Suomessa on huippurikkaita ihmisiä, joilla ei ole ollenkaan tuloja eikä omaisuutta, vuorineuvoksiakin. Ei kirjanpidossa tai tilinauhassa näkyvät tulot kerro ihmisen todellista taloudellista tilannetta.

Johannes kertoi vertailleensa tuttuja ihmisiä, joilla on yli kahdensadantuhannen vuositulot ja toisia ihmisiä, joilla ei ole tuloja juuri ollenkaan. Kuitenkin ne isotuloiset saattaa verojen, velkojen ynnä muiden päivähoitomaksujen jälkeen olla suuremmassa taloudellisessa ahdingossa kuin nämä, joitten pitäisi olla kaiken järjen mukaan niin köyhiä että köyhempiä ei ole.

Mitä kansanedustajat tähän kuuluu, mä ihmettelin. Johannes selitti, että ne eivät uskalla korottaa omaa palkkaansa ja ovat sen takia luoneet systeemin, jolla voidaan nostaa rahaa verottomina kulukorvauksina ja päivärahoina. Todelliset käytettävissä olevat rahat eivät näy bruttopalkassa ja tällä lailla kansanedustajat välttävät äänestäjien vihan, joka seuraisi omavaltaisista palkankorotuksista.

Omasta taloudestaan se käski muistamaan, että hänen käytössään on myös vesivoimaa niin, että hän on energiankin suh-

teen omavarainen. Tuotantotoimintakaan ei aiheuta kuluja, koska raaka-ainetta on maaperässä rajattomasti ja koneitten voima saadaan koskesta samoin kuin kotitaloudessa tarvittava sähkö.

Sanoin Johannesta pähkähulluksi. Poika sanoi, että ei hänellä ole muutakaan mahdollisuutta elää, kun arkkitehtitoimiston konkurssi vei kaikki edellytykset normaaliin työntekoon tai yrittämiseen. Täytyihän hänen jotenkin järjestää elämänsä.

KIRKONKYLÄN Esson omistaja tuli taas asuntoautoon ja rupesi selittämään Heinon Erkille, että hän myy liesituulettimia. Se puhui jostain ilmastointifirmasta ja asennuspaketeista. Ihmettelin mikä huijaus tämä on. Eihän se mikään ilmastointiasentaja ole vaan bensanmyyjä.

Ilmeisesti oli kuitenkin niin, että huoltoaseman pitäjä toimi pelkästään ilmastointifirman myyntimiehenä. Sehän möi myös omia tavaroitaan siellä, mitä niille oli jäänyt huoltamon nurkkiin lojumaan, krokettipelejä ja sulkapallomailoja. Omistajan poika oli myynyt Panulle virvelisetin, kun nostimme pyörääni maasturista. Poika liikkui ympäri seura-aluetta huoltoaseman pick upilla.

Selitin pojalle, että lestadiolaisille ei paljon kannata pelivälineitä myydä, kun ne eivät harrasta mitään pelejä. Yritin näillä puheilla tinkiä petankkikuulia alennuksella, mutta poika ei uskaltanut tiputtaa hintaa kysymättä isältään.

Kysyin nyt Huttusen Aakelta petankkikuulien viimeistä hintaa. Sanoin ottaneeni selvää romupronssin kilohinnasta ja käskin punnita potkurin. Lupasin tulla tekemään siitä kauppaa kunhan löydän papan, joka saa päättää kelpaako potkuri vesiturbiiniksi vai ei.

Huttunen häipyi ja Erkki kysyi kuinka olimme saaneet

arkkitehtitoimiston nurin, vaikka olimme hänen tietääkseen menestyneet hyvin niissä hommissa. En ruvennut kertomaan kehittelyprojektista, johon Mäkelä oli ottanut lainaa Suomesta ja ulkomailta ilman riittävän tarkkaa arviota pienen firman kyvystä sietää vastikkeetta tehtävää näkymätöntä esityötä.

Meillä oli hyviä vuosia takana, vaikka maassa ei rakennettu juuri mitään. Kehitettiin rakennustyömaitten varastologistiikan rakenteita ja Helsingin juhlaviikoilta oli iso tilaus. Lopetettiin kokonaan rakennusten suunnittelu ja alettiin kehittää työmaiden materiaalien varastoinnin ja kuljetuksen kattavaa järjestelmää.

Assistentin kanssa kehitettiin projektia ja Mäkelä myi jo ideaa ympäri maailmaa ja yritti hankkia tuotesuojaa. Oli laskettu, että henkilöstömenoja ei ole, koska assistentti oli korkeakoululta diplomintekijä ja itsellemme ei laskettu palkkaa. Kiinteät kulut pyöri kumminkin koko ajan ja lainojen hoito alkoi painaa päälle.

Isojen rakennusfirmojen ei siinä lopulta tarvinnut kuin panna tilaukset jäihin, odottaa toimiston selän katkeamista ja ottaa sitten tehdyn työn tulokset haltuunsa ja jatkaa kehitystyötä. Sanoin Erkille, että toimisto meni nurin kotimaisen rakentamisen laman takia.

En viitsinyt myöskään ruveta sotkemaan Heinon Erkin ajatuksia kertomalla, että Mäkelä jatkoi kuin jatkoikin toimintaa monimutkaisten järjestelyjen kautta, jotka perustuivat ulkomaisiin toimeksiantoihin ja vieraissa valuutoissa tapahtuvaan laskutukseen.

Siitä kertominen ei kuulunut minulle senkään takia, että en halunnut olla enää mukana toiminnassa, vaikka Italiaan siirretyn toimiston uudet tuotteet olivatkin kuulemma menestyneet maailmalla.

Kysyin Erkiltä oliko asuntoauto sen mielestä asiallisessa

myyntikunnossa ja uskoiko se saavansa auton myytyä seuroissa. Erkki kertoi heidän myyneen uusiakin autoja jo yli miljoonan edestä. Täällä raha liikkuu se selitti.

Minulla olisi kuulemma melkoisella varmuudella sataviisikymmentätuhatta markkaa käytettävissäni seuraavana arkena. Kiitin sitä ja käskin ottaa asiallisen provision. Aina on otettu, Erkki huusi perään. Lähdin haravoimaan seura-aluetta löytääkseni papan.

XIII

LIHAKEPAKOITA ei pystynyt höyrystämään. Niistä tuli liian vetisiä. Tehtiin niin, että alettiin höyryttää makkaroita ja pantiin grilliin pelkästään tassuja ja kepakoita. Varovasti lämmitettiin einespitsoja paksupohjaisessa vuokassa. Sehän oli vähän kuin uuni, kun pani kannen kiinni.

Ihmiset ei vesisateen takia liikkuneet paljon. Keskusaukion liepeillä oli kumminkin koko ajan porukkaa ja ne taas ei kai viitsineet lähteä asuntoautoilleen ruuanlaittoon tai välipalalle, niin että kauppa kävi kyllä koko ajan. Leinosen pappa ilmestyi kioskille nuoren miehen kanssa.

Papalle oli jostain hommattu läpinäkyvä sadetakki, mutta nuori mies vapisi kämmenet kainaloissa. Se oli kuin joku runoilija: mustat vaatteet ja punainen kaulahuivi, pitkä tukka ja viikset. Tai ei se nyt niin nuori ollut, nelissäkymmenissä. Kuinka käy Kekkoselta rock'n roll, se kysyi.

Annoin niille kummallekin juustobratvurstit, kun näytti että niitä jää yli. Se kaveri sanoi jotain englanniksi. Mitä se sano, mä kysyin akalta. »Well done Johnny-boy». Kysyin miten menee. Rock'n roll, se sanoi suu täynnä makkaraa ja teki peu-

kalosta ja etusormesta ympyrän. Pappa selitti, että he on lähteneet tämän uskovaisen pojan kanssa puhumaan ihmisiä parannukseen.

Pappa katseli ympärilleen ja ihmetteli mitkä ovat nämä markkinat. Selitin, että tässä on lestadiolaisten suviseurat. Se toinenkin rupesi mulkoilemaan makkarapaperinsa yli ihmisiä, jotka parveilivat kuplahallin sisäänkäynnin luona kirjavissa tuulipuvuissaan. Kysyin miehen nimeä ja se kertoi olevansa Dave.

Pappa tiesi kyllä, että teltassa on seurat, mutta mitä tässä ympärillä tapahtuu? En jaksanut selittää, että tämä kaikki on seuroja. Kerroin, ettei se ole teltta, vaan kuplahalli. Teltta on tulossa myöhemmin ja silloin meidän pitää häipyä, koska se on niin iso, että peittää koko aukean.

Pappa meni mietteliääksi. Se ei kuulemma enää tiennyt oliko oikein tuottaa aina vaan isompia telttoja Amerikasta. Autokauppiaita tuli taas makkaraa hakemaan ja pappa kysyi niiltä onko pojat uskomassa. Dave sanoi, että pojat uskoo viimeistään siinä vaiheessa, kun päälle tulee tuomiopäivän sävärit.

Pappa kertoi, että hän oli matkalla tänne nähnyt Leviathanin ja Baabelin porton ja nyt näille markkinoille tultuaan käsittää, miksi ne oli näytetty. Vanhempi autokauppias kysyi papalta onko se Leinonen.

Autokauppias esittäytyi: Erkki Heino ja kertoi, että papan pojanpoika oli vähän aikaa sitten ollut heidän esittelyautojensa luona ja lähtenyt etsimään isoisäänsä. Heino pyysi pappaa asuntoautoon lämmittelemään. Ne ottivat makkaransa ja lähtivät.

KEITELTIIN taas kahvia Johanneksen asuntoautossa ja mä kerroin papalle, että tämä keitin on Akselin keksintö. Se nauroi, että poika on aina ollut kova värkkäämään jotain.

Se nuorempi lauloi jotain. Pojat kertoivat, että Bob Dylania. Se hakkasi tukka silmillä kämmeniään mustien nahkahousujen polviin ja työnteli leukaansa samaan tahtiin, nyki päätään kun lintu. Pojat huusi, että pellolla menee impala.

Ollaanks me tultu savannille, se nuorempi kysyi. Ei se kyllä ihan selvin päin ollut. Mentiin ulos katsomaan ja siellähän tosiaan oli impala, Chevrolet Impala. Se rokkari katsoi vaaleanpunasta jenkkirassia ja sanoi hiljaa, että nyt ei Baabelin portto voi olla kaukana.

AMERIKANAUTO meni pitkin peltoa. Akka päivitteli, että tuommoista ei meidän kunnassa ole kyllä kellään. No ei se seuraväkeäkään ollut. Ihmiset makkarajonossa kääntyi katsomaan, kun Chevroletti otti vauhtia ja alkoi nousta loivaa kumparetta.

Renkaat suti koko ajan, mutta letukka pääsi mäen päälle ja meni sen toiselle puolelle näkymättömiin. Tyhjiä purkkeja kolisi narussa, joka oli sidottu takapuskuriin.

USKOVAISIAKIN oli tullu jenkkirassia ihailemaan. Häät oli jossain, koska kaljapurkit kolisi auton perässä. Pyörät kynti uraa tiehen. Sen verran oli sade pehmittäny. Kuskin ei auttanut hellittää kaasua. Mäessä vähän lykättiin, että eivät jääneet kiinni. Ne heilutti sieltä kättä meille.

Takapenkillä istui vihkipari taikka morsian oli kumminkin, koska valkosta häämötti. Sulhasta mä en nähnyt. Joku lestadiolainen selitti, että hänellä oli tommonen kuuskytäluvun alussa. Jaa morsian vai, kuiskas yks pojista — ei vielä tunne näitä lestantteja. Se meinasi kato, että ne on ihan uunoja.

Niistä luullaan, että ne ei tajua mitään tän maailman menosta, mutta se on kuule väärä luulo. Amerikkaanki ne on le-

vittäytyneet. Vai oliko se niin, että se on tullu Amerikasta koko homma? Jenkkeihin kumminkin meni nääs satelliittilähetys koko ajan sieltä seuroistakin.

Ne ei todellakaan ole mitään luusereita. Meidän pomoki ... Armas perkele, se on ihan viimisen päälle sisäinen sankari. Se on helvetti ihan betonia! Ja autojen perään ne on kovia. Politiikassakin ne on mukana. Pistää kuule kuus — nolla. Älä, älä niitten kanssa rupee ...

Jallis Harkimoaki se kusetti, kun neuvotteli maahantuojan puolesta ponsorisopimuksia, Hartwall-areenalla kato — siellä jäähallissa. No, urheiluhommissahan ne on kai mukana. Jääkiekkoliigassa ja näissä.

Niiltä älä armoo tuu aneleen ... näissä hommissa.

Tuli meille kerran liikkeeseen pappi ostaan autoo. Sano, että ton hän haluaa. Ei se tajunnu autoista mitään. Sen näki heti. No, kaveri sano sille hinnan. Heitti kato tosta vaan jotain helvetisti yläkanttiin, niin pappi sano: »aha» ja kaivo rahat lompsasta. Makso jumalauta käteisellä sen rosvohinnan ja ajo auton kotio. Liperit helvetti kaulassa miehellä.

No, meni vuosi ja tuli sama pappi vaihtaan sitä kärryä, niin kaverilla kävi sääliksi ja se sano hinnan alakanttiin ja lupas törkeesti väliä vanhasta. Mutta nyt olikin toinen pappi opettanu tämän tinkiin.

Se sano, että ei hän enää ole niin tyhmä, kun viime kerralla. Nyt hän tietää, että te paatte aina ylihintaa ja asiakkaan pitää osata tinkasta liiat pois. Oli katto neuvonu pappi perkele toista tällä lailla.

Kaverilla meni kaupat ihan kerta kaikkiaan perseelleen. Pomo tuli ja huusi sille kun satamatyönjohtaja, hyvä ettei antanu monoa. Eikö se ole hyvä, että papille pistetään alennusta, kaveri yritti. Armashan ihan suuttu.

Se huusi, että hyvät kaupat on Herralle otollinen teko ja ne

pitää aina tehdä, kun on vaan mahdollisuus. Tilaisuuden käyttämättä jättäminen on synti ja Jumalan valittu onnistuu myös liiketoimissa.

Se kato on justiin kuulemma merkki siitä, että on valittu, kun onnistuu ja menestyy. Maksat tappion omistas, se sano. Sitä paitsi se pappi ei ollu edes uskossa, se sano vielä.

Autohommissa älä niiden kanssa rupee... tääkin jenkkiauto kato simahti siihen kumpareen päälle, niin lestadiolaiset korjas sen. Se oli joutunut vauhdilla ajaan laajan rapakon poikki ja sammu. No nää kato arvas, mikä sille tuli. Heti juoksi pari uskovaista siihen ja sanovat jotain kuljettajalle, konepellin ilmeisesti pyysivät aukaseen.

Ne ei olleet kun kolmekytä sekuntia siinä konepellin alla, kun letukan moottori hyrähti taas käyntiin ja matka jatku. Virranjakajan kuivasivat.

Niistähän on insinöörejä kanssa paljon ja rakennusalalla pikkugryndereinä. Ne jätkät ei ole avuttomia. No millä ne olis pystyttäneet semmosen helvetin kaupungin kolmeksi päiväksi keskelle peltoa, jos ei ne tietäis, mitä ne tekee? Niillä on kuule talotehtaita ja ikkunanpokafirmoja. Kyllä menestyy nääs kaikki, mihin ne rupee!

Siellä oli sähköt ja siellä oli vesijohdot. Terveyskeskuksenkin ne oli rakentaneet niinku jonkun jumalauta kenttäsairaalan. No siellähän synty lapsiakin siellä seuroissa! Radioasema niillä oli oma ja satelliittilähetys meni koko aika amerikkaan vielä. Telkkarit ja nämä, mitä ne vastustaa, niin eihän se sitä meinaa, ettei ne ymmärtäisi niiden päälle. Niitähän on kodinkonekauppiainakin!

Pomolta kysyin kerran, että mitä niillä on televisiota vastaan? Sieltä tulee niin huonoja ohjelmia. Ei heillä itse laitetta vastaan mitään ole.

Sano vielä Armas, että hänen nähdäkseen heidän kantansa

ei juuri eroa maan johtavien televisiokriitikoiden mielipiteestä. Mitä siihen pystyt sanoon? Oikeessahan ne on. Paskaahan sieltä tulee.

VÄHÄN aikaa, kun oli kulunut sen amerikanauton ohiajosta, rupesi kuulumaan niinkun matalaa huminaa. Se muuttui kovaksi koneitten meteliksi ja moottoripyöriä rupesi tulemaan pitkin peltoa.

Tai nehän meni pitkin tietä, joka kulki pellon halki, mutta matkan päästä näytti niin kuin ne olis menneet ihan pellon pintaa myöten. Kun ne meni vierestä ohi ei hetkeen kuullut yhtään mitään muuta.

Pyöriä meni kaksi rinnan ja niitä oli paljon. Kyllä siinä lähes viisikymmentä moottoripyörää meni parijonossa. Voi olla, että oli kuus- seittämänkymmentäkin. Joka pyörää ajo mustaan pukuun puettu mies ja kaikilla oli parrat ja pitkät tukat.

Uskovaiset vähän katto niitä, mutta kyllä mä luulen, että nekin ihmetteli minne ne oli tulleet. Eihän niiden silmiä kyllä nähny, kun kaikilla oli mustat lasit.

Huttusen poika, kirkonkylän Esson omistajan pojannulkki, tuijotti pyöriä verkkokiikku kainalossa. Se yritti onneton semmoisiakin myydä lestadiolaisille, vaikka eihän siellä ollut ainootakaan puuta, johon olis voinut riippukeinun laittaa. Älä silmiäs pudota, mä sanoin pojalle.

Siinä on pellon keskellä järven rannassa tommonen metsäsaareke, minne on rakennettu iso kelohonkahuvila. Sinne ne motoristit oli menossa. Olivat vuokranneet sen huvilan häihinsä.

PAPPA oli katsonut, kun moottoripyörät meni siitä meitin esittelyautojen ohi ja selittänyt, että hän tietää Harley Davidsonin, että hän on paljon semmosella ajanut sodan jälkeen, kun oli huonot tiet ja autot vähissä.

Mä olin autossa sisällä tekemässä papereita asiakkaan kanssa enkä nähnyt moottoripyöräkulkuetta muuta, kun mitä asuntoauton takaikkunasta pysty näkemään, kun meillä oli autot peruutettu riviin tien varteen.

Pojat kertoi, että se runoilijan näkönen, joka oli papan kaverina, tähysti käsi lippana, minne pyörät meni. Ne oli ajaneet pieneen metsään, joka pellon keskelle oli jätetty ja sinne tuntuvat pysäköivän. Kai siellä kuusikossa häitä vietettiin, koska hääpari istui autossa, joka ensin meni.

Vanha pappa kuulemma kysyi onko seurat tuolla metsässä. Tää homma on lähdettävä tsekkaamaan, se nuorempi sanoi. Pappa oli varma, että seurat on metsän keskellä, koska kaikki körttiläiset oli menneet sinne. Sitä se oli ihmetellyt, miksi ne tulevat pitämään seurojansa tämmöisten markkinoitten keskelle.

Papallahan oli itsellään kanssa pitkä parta ja liehutukka ja päällään sillä oli musta puku. Se rupesi selittämään, että hän lähtee körttien seuroihin puhumaan niitten kanssa uskon asioista, koska körtit kuulemma on paljon viisaampia miehiä kun mitä hän oli nuorena ymmärtänyt.

Mä poikia haukuin, että olisitte nyt vähän kattoneet vanhan miehen perään, ettette sitä ihan mihin hyvänsä olis päästäneet. Pojat vaan naureskeli, että pappahan otetaan heti kunniapresidentiksi niiden jengiin, koska se on vanha harrikkakuski ja samanlaisessa parrassakin kun motoristit.

Sen nuoremman ei olisi niiden mielestä ehkä tarvinnut lähteä motoristien häihin kuokkimaan. Pojat olivat siinä käsityksessä, että ne eivät välttämättä katso sen näköistä hipin repaletta hyvällä.

En minä uskonut, että ne edes sinne lähtivät, mutta olis pojat voineet vanhaa Leinosta pidätellä, niin, että sukulaiset olis papan löytäneet. Etsihän ne tietysti sitä, melkein satavuotiasta vanhusta.

XIV

ETSISKELIN pappaa. Kävelin ilman varsinaista päämäärää pitkin seura-aluetta ja annoin itseni eksyä matkailuvaunujen muodostamiin kortteleihin. Kapeilla kujilla juoksenteli isot laumat lapsia ja pyykkejä yritettiin kuivata pressukatoksissa, joita oli viritetty kujien yli.

Rupesi tuntumaan siltä kuin olisi lomamatkalla ulkomailla ja kävelisi jonkun vanhan kaupungin kapeilla kujilla Välimeren rannalla, Dubrovnikissa tai Napolissa vaikka. Ei tiennyt tarkkaan missä oli, mutta radioaseman antenni näkyi joka paikkaan ja kuplahallin katto nousi asuntovaunukortteleiden ylle kuin ison elukan selkä.

En jaksanut olla papasta huolissani. Kaikkihan sen tunsivat, suuren saarnamiehen ja varmaan se oli äkkiä korjattu pois hortoilemasta ja nyt sille tietysti juotettiin jossain asuntoautossa kahvia ja leikattiin pullaletistä paksuja siivuja tai tarjottiin kampanisua.

Enemmän hermostutti se, että olin tuonut papan varta vasten paikkakunnalle saadakseni siltä neuvoja vesiturbiinin rakentamisessa ja nyt se oli mennyt häviämään kahdeksankymmenentuhannen ihmisen väkijoukkoon juuri, kun potkurikauppoja olisi pitänyt ruveta tekemään huoltamon omistajan kanssa.

Itsekin tunsin seuraväen joukosta paljon ihmisiä ja sain yhtä mittaa tervehtiä vastaantulijoita. Tuli turvallinen olo ja muisti lapsuuden seurat. Menin takaisin keskusaukiolle päin ja tulin kuplahallin taakse, minne oli koottu kenttäalttarin osia.

Valtava laudoista ja vanerista tehty rakennelma oli kai huomenna tarkoitus koota ja sen ääressä jakaa Herran Pyhä Ehtoollinen. Tuli mieleen isot pöydät, joiden ympärillä etelänmatkojen turisteille järjestetään porsasjuhlia paljaan taivaan alla.

Halmeen Lauri tuli kuplahallin konehuoneesta kahden miehen kanssa. Se tervehti ja kysyi, koska olen tullut suviseuroihin ja onko minulla asuntovaunu vai yövynkö teltassa. Ei se yhtään ihmetellyt, vaikka tiesi varmaan, että en ollut seuroissa käynyt kuin lapsena.

Kerroin että asun nykyisin tällä paikkakunnalla ja olin hakenut papan vieraisille, jotta se saisi vielä kerran eläessään päästä suviseuroihin. Lauri kysyi, missä pappa nyt on. Piti ilmoittaa, että se on kadonnut.

Laurikin oli sitä mieltä, että pappa ei pääse pitkälle seura-alueella ennen kuin joku tuttu pyytää sen kylään kahville. Lauri sanoi, että pappa on täällä omiensa joukossa ja siitä pidetään varmasti huoli. Se oli itse menossa syömään ja pyysi tulemaan mukaansa.

ÄITI oli jo muutamaan kertaan lähettänyt sanaa, että syömään pitäisi tulla ja kun Leinosen Johannes kerran oli siinä, niin pyysin sitä matkaan. Papasta käskin olla huolehtimatta. Sanoin seuroissa olevan ainakin viisitoistatuhatta perhettä ja niissä on totuttu pitämään huolta lapsista ja vanhuksista.

Oli oltu kuplahallin konehuoneessa säätämässä puhallusta pienemmälle. Vanhat ihmiset oli valittaneet, että hallissa menee korvat lukkoon. Ensin luultiin, että siellä on äänentoisto liian kovalla, mutta Panu, joka siitä Roadsoundin puolesta vastasi, väitti sen olevan mahdotonta.

Tutkittiin asiaa, niin huomattiin, että halliin tullessa tosiaan saattoi korvat mennä tukkoon. Tämän pääteltiin johtuvan siitä, että kuplahallissa on koko ajan lievä ylipaine sinne puhalletun ilman takia. Samasta syystä halliin käynti on järjestetty pyöröovesta, joka muodostaa ilmalukon.

Mietittiin voisiko korvien umpeutumista estää sillä, että pienenennettäisiin ylipainetta. Tämähän edellytti puhallusvoimakkuuden vähentämistä. Käytiin konehuoneessa panemassa käsiohjauksella puhallusta pienemmäksi.

MENTIIN Halmeen asuntovaunulle. Niillä oli iso huvilateltta, joka oli kiinni asuntoautossa ja sen lisäksi vielä toinen teltta, jossa asuivat vanhemmat lapset. Tilaa oli kuin pienessä omakotitalossa.

Halmeen Liisa oli tehnyt poronkäristystä ison padallisen. Syötiin sitä oikean perunamuusin kanssa. Eron huomasi, kun oli tullut asuntoautossa syötyä pussimuuseja. Kun muhennos rupesi kattilassa vähenemään, joku vanhemmista lapsista otti toisesta kattilasta keitettyjä pottuja, kuori ne, kuumensi sekaan maitoa sekä voita ja muhensi lisää.

Puolukkahilloa oli kolmen litran kurkkupurkissa. Halmeen emäntä selitti, että he olivat koko perhe poimineet kuusisataa kiloa puolukoita edellisenä syksynä. Pojat oli kesällä oikeastaan asuneet hillasuolla melkein kuukauden ja ostaneet marjarahoilla pyörät ja skeittilaudat ja mitä olivat ostaneetkaan. Liisa puhui taukoamatta.

Lauri sanoi, että mikroautoon enimmät rahat oli menneet.

Voi kauhia paikka, Liisa puhkesi nauramaan. Mie aivan unohin! Nuot viheliäisethän rakensit auton ja kulukeepi nyt sillä ajamasa kilipaa.

Lauri selitti, että pojat olivat ostaneet terärikkoisen ruohonleikkurin ja ottaneet siitä koneen. Ne olivat rakentaneet metalliputkista mikroauton rungon ja ostaneet renkaat ja voimansiirtolaitteet rakennussarjana. Liisa löi käsiä polviin ja kuivaili silmälasejaan esiliinanhelmaan: heilä on hejän elkhensä!

Käristystä tuotiin lisää ja sitä oli syötävä. Liisa hoputti miestään ottamaan, että tämä jaksaisi. Lopulta lautaset kerättiin pois ja lapset lähtivät kantamaan niitä tiskattaviksi. Emäntä kaatoi pannusta ja toi kahvileipää. Se otti pakastimesta valmiiksi leikattua uunijuustoa ja sulatti lohkot uunissa

Kysyin kuinka niillä riitti virtaa pakastimiin ja uuneihin. Lauri sanoi, että uuni toimi nestekaasulla samoin kuin jääkaapit, joista toinen oli täynnä kotona valmiiksi tehtyjä ja pakastettuja ruokia. Ne sulivat siellä pikkuhiljaa, mutta kestivät kyllä hyvinä sen ajan kuin suviseuratkin.

Kiinnosti tietää oliko seurojen ajaksi suunniteltu ruokajärjestys niiden oma keksintö. Ei veikkonen henki! Totta ihimeesä ne on muila ihimisillä aivan samala lailla pakasthena ruat ja nisut ja mitä kukaki haluaa syyä.

Lauri selitti, että nykyaikainen tekniikka oli helpottanut seurajärjestelyjä suuresti. Toimikunta saattoi ilman muuta luottaa siihen että valtaosa ihmisistä tulee seuroihin omavaraisina. Ruuat tuodaan mukana ja jopa juomavesi. Ateriat valmistetaan hajautetusti asuntovaunujen keittiöissä ja syödään perhekunnittain.

Papan aikana oli ollut niin, että ruokaa oli tehty keskitetysti ja seurojen ajaksi oli tavallaan perustettu iso ruokala. Eihän silloin olisi ollut mahdollista tuoda kymmeniä tuhansia

ihmisiä pellolle ja olettaa, että ne ruokkivat itsensä tyhjästä kuin Genesaretin rannalle kokoontunut seurakunta, jonka Jeesus ravitsi viidellä leivällä ja kahdella kalalla.

Liisa rupesi muistelemaan vanhoja aikoja ja kertoi, että silloin kun hän oli ollut pikkutyttö ja pappa järjesti isot suviseurat Rautiosaarelle, oli väki yöpynyt taloissa ja ruokaa tehtiin muuripadoissa koko joukolle. Heilläkin oli karjakeittiössä keitetty iso poronlihavelli niille perheille, jotka olivat yöpyneet talon aitoissa ja elohuoneessa ja navetan vintillä.

Ladoissakin ihmisiä oli nukkunut, koska ne olivat täynnä pehmeitä heiniä ja niin saatiin paljon väkeä majoitettua ihan niitten kattojen alle, joita taloissa oli joka tapauksessa. Pellot taas olivat sängellä ja niille pystytettiin suuret teltat, joita pappa oli tuottanut Amerikasta. Kun seuroja aina vaan kasvatettiin, ei kaikkea väkeä millään saatu majoitettua seura-alueitten lähitaloihin. Vähän myöhemmin, kun kuusikymmentäluku alkoi, rupesi kumminkin kaupoissa olemaan telttoja ja campingvarusteita. Ihmisillä alkoi olla autoja ja automatkailu ja telttailu leirintäalueilla tuli Suomessakin suosituksi.

Leirintävarusteiden paraneminen mahdollisti sen, että seuroihin tulevat perheet rupesivat tekemään itselleen ruokaa ja keskitetysti hoidettua ruokahuoltoa voitiin vastaavasti vähentää. Näin saatiin suviseurojen kokoa entisestään kasvatetuksi.

Lauri sanoi isänsä kertoneen, että siinä välissä viisikymmentäluvulla oli ollut vaikea aika, kun nykyaikaisia leirintävarusteita ei vielä ollut, mutta väenpaljoutta ei enää pystytty ihan taloissakaan ruokkimaan.

Niihin aikoihin pappa oli kuulemma ostanut isot määrät armeijan ylijäämävaraston kenttäkeittiöitä ja vanhoja sirkustelttoja, joita sai pilkkahinnalla kun sirkukset näivettyivät sitä mukaa, kun elokuvat ja televisio yleistyivät. Yhteen telttaan

perustettiin aina keskuskeittiö ja lopuista tehtiin ruokailuteltoja.

Rupesin muistelemaan kertausharjoituksia, joihin olin joutunut edellisenä syksynä. Mietin, että suviseurat jäisivät kyllä Suomen Armeijalta järjestämättä. Jo kahdeksankymmenentuhannen ihmisen yöpyminen maastossa on todella iso kenttämajoitusoperaatio. Ruuasta ja muusta huollosta puhumattakaan. Johan ihmisten saapuminen seuroihin vastasi kymmenen jääkäriprikaatin keskitysmarssia operaatioalueelle. Mikä tahansa armeija voisi olla ylpeä sellaisen joukkojensiirron toteuttamisesta vastaavassa ajassa. Edellissyksyn sotaharjoituksessa ei ollut kuin kymmenen prosenttia seurojen väkimäärästä ja silti kaikki oli yhtä sähläämistä.

Liisa rupesi muistelemaan kuinka hauskaa suviseuroissa aina oli lapsena, kun sai taas vuoden jälkeen tavata kavereita eri puolilta Suomea. Seuroissahan met veikkonen Laurinki kanssa tapasimma! Se otti miestään kaulasta kiinni.

Liisa leikkasi neljälettisestä pullastaan siivuja ja tyrkytti lusikkaleipiä tupperwarepurkista. Heti siihen tuli lauma pienempiä lapsia ja Liisa antoi niille kaikille pikkuleivät käsiin.

Se muisteli, kuinka mukavalta oli pikkutyttönä tuntunut, kun pappa tai joku muu saarnamies oli kesken puheensa kaapannut lapsia syliinsä ja päästänyt taas leikkeihinsä laitettuaan kättä päälaelle. Minusta siunauksen saaminen oli ollut epämiellyttävää ja pelottavaa, mutta en ruvennut siitä asiasta puhumaan.

Halmeen Laurin kännykkä soi ja sillä oli taas kiire. Oli tulossa jotain autoja ja sen piti mennä niitä vastaan. Minusta oli kuulostanut, että sieltä on tulossa rekka-autoon lastattu painokone. Liisa kuitenkin kaasi vielä kahvia ja Lauri jäi juomaan sitä.

Se rupesi yhtäkkiä kyselemään suojakatoksista, joita olin suunnitellut rakennusfirmoille ennen toimiston konkurssia.

Kerroin, että suojakatokset olivat vain yksi osa LAATICO -projektia, jossa haettiin kokonaisratkaisua suurten työmaiden materiaalinhallintaan.

Laatikkoako se tarkoittaa, Lauri kysyi. Tavallaan, kyseessä on kontti- ja kasettiperiaatteeseen pohjautuva kappaletavaran pakkaus-, varastointi- ja kuljetussysteemi, joka vähentää varastokirjanpidon nimikkeet murto-osaan entisestä.

Itse käsite tulee sanoista Liftable And Accessible Truck-friendly Container Organisation — L.A.A.T.I.C.O. Mäkelä kehitti tällaisen nimen kansainvälistä markkinointia varten. Systeemin voi tavallaan mieltää sisäkkäisiksi laatikoiksi.

HALUSIN tietää teltoista. Johannes kertoi alkaneensa suunnitella isojen rakennustyömaiden varastoalueille tilapäiskatoksia, joilla pystyttäisiin nopeasti suojaamaan säänarkoja materiaaleja, varsinkin mineraalivilloja, sementtituotteita ja kipsilevyjä. Nehän vievät ison tilan eivätkä siedä ollenkaan kastumista.

Johannes oli äkkiä todennut perinteiset pressut aika epäkäytännöllisiksi tilapäiskatoksien rakentamisessa ja suunnitellut uuden suojapeitesarjan, joka perustui tavanomaisen nelikulmion sijasta kolmiomuotoon.

Se oli lähtenyt siitä, että sauvarakennelmissakin kolmijalkainen rakenne on tukevin ja kehitti tripodin periaatteen pohjalta kolminurkkaisen suojapeitteen. Näitä kolmioita pystytään yhdistämään rajattomasti toisiinsa ja ne tuetaan alumiinitankoihin, jotka muodostavat yhteen liitettyinä myös kolmiorakenteen.

Näin se kehitti jatkuvasti kasvavan ja rajattomasti muunneltavan järjestelmän, eräänlaisen solukon, josta pystytään tekemään erilaisia varastointitarpeita vastaavia suojakatoksia ja telttoja.

Systeemi perustui trigonometriaan, jonka periaatteiden mukaisesti kaikki tasopinnat voidaan jakaa kolmioiksi ja avaruudelliset kappaleet tetraedreiksi. Tämähän nähdään tietokonemallinnuksissakin, joiden grafiikassa kuvattavat kappaleet pelkistetään kolmioista rakentuviksi monitahokkaiksi.

Johanneksen yhtiökumppani oli markkinoinut tuotetta ja sille oli hankittu patenttia. Mäkelä oli ruvennut kartoittamaan minkälaisia tilapäissuojia maailmassa oli tarjolla ja minkälaisia tarvittaisiin.

Kävi ilmi, että kevytrakenteisista purettavista ja koottavista rakenteista on kova kysyntä, mutta niiden valmistamiseen ei kukaan ollut erikoistunut koko maailmassa.

Pojat rupesivat suunnittelemaan ison teltan prototyyppiä ja tutkivat minkälaiset fysikaaliset periaatteet sellaisen pystyssä pysymiseen pätivät.

Tavallaan sivutuotteena sitten syntyi se teltta, joka on nyt ollut jo muutamana vuotena Helsingin Juhlaviikkojen esiintymispaikkana. Mäkelä oli saanut juhlaviikkojen toimikunnan innostumaan teltasta ja kun se kerran oli idean myynyt, piti Johanneksen alkaa suunnitella sellaista telttaa.

LAURIN kännykkä soi taas ja sen piti lähteä keskusaukiolle, kuulemma pystyttämään painokonetta. Lauri käski tulla katsomaan jossain vaiheessa. Se toivoi, että voisin antaa niille neuvoja seurojen teknisissä järjestelyissä. En todellakaan arvannut minkälaisia neuvoja ne kaipasivat.

Lauri veti sadetakkia niskaan ja kielsi minua lähtemästä vesisateeseen, kun ei kerran ole pakko. Se sanoi olevansa vedentulosta vähän huolissaan. Lauri muistutti, että heillä on parikymmentätuhatta autoa savipellolla. Papasta se käski olla huolehtimatta.

Halmeen emäntä keitti lisää kahvia ja sitä oli juotava. Otin

lisää leipäjuustoa, jota en ollut syönyt vuosiin. Liisa alkoi touhuta pöytään suolalohta ja poronlihaa, mutta kielsin. Se kuitenkin teki rieskasta lohivoileipiä ja kääri niitä kelmuun, käski pistää taskuun.

Sade yltyi. Radiosta tuli kaiken aikaa saarnamiehen puhetta hallilta ja kuuli selvästi kuinka vesi ropisi kuplan kattoon. Asuntovaunussa kuulosti siltä kuin taivaalta olisi tullut soraa eikä vesipisaroita. Juusto naukui hampaissa kuin lapsena. Ukkonen jyrisi ja sekin kuului radiosta mutta pienellä viiveellä.

Rankkasateen mukana tuli aivan järjetön tuuli, joka huojutti asuntovaunua ja paukutti Halmeitten huvilateltan kankaita. Myrsky riehui vähän aikaa ilman mitään kohtuutta ja loppui yhtäkkiä. Oli ollut hämärää, vaikka kello oli vasta yksi, mutta nyt tuli aurinko esiin ja Halmeen lapset huusivat ulkoa, että taivaalla on kaksi sateenkaarta.

Ne riitelivät siitä mihin sateenkaari loppuu ja päätyivät lopulta yhteisymmärrykseen kultaruukun sijainnista: sen täytyi olla metsäsaarekkeessa pellon keskellä. Lauri oli vielä paikalla ja kuului selittävän, että semmoinen on pelkkää taikauskoa. Sateenkaari syntyy, kun auringosta tuleva valo taittuu ja heijastuu vesipisaroissa.

Lauri opetti lapsilleen, että sateenkaari näkyy vain silloin, kun aurinko on selän takana. Eri väreinä näkyvät ympyrän kaaret ovat osa kartiota, jonka akseli kulkee auringon ja silmän kautta. Jos ihminen alkaa kulkea kohti sateenkaarta, hän kuljettaa tietysti myös tätä kartiota mukanaan ja sateenkaari loittonee sitä mukaa kuin kulkija etenee.

Tein itsekin lähtöä ja emäntä tuli ovelle. Nuorin lapsista itki ja Liisa kysyi syytä siihen. Vanhemmat sisaret sanoivat, että isä on ihan tyhmä. Pienin kysyi voiko sateenkaaren päässä kumminkin olla kultaa. Liisa ei ymmärtänyt. Sateenkaari on

liiton merkki, se sanoi. Kumpi noista, pienin kysyi ja osoitti taivaalle, jonka yli kaartui kaksi liiton merkkiä. Liisa nauroi ja huitaisi kädellään. Ei kai tuon kuplahallin katto vain ole painunu notkole se kysyi. Lähdin äänistudiolle voileipäpaketit takin taskuissa.

XV

JOHANNES tuli studiolle ja Leila ryysäsi heti selittään, että se ei millään pystynyt arvaamaan, että pappa lähtis noin vaan omille teilleen. Yksinkö se lähti, Johannes kysy. Leila sanoi, että se lähti Roadsoundin pomon kanssa. Sittenhän kaikki on hyvin.

Mä sanoin, että Dave ei ehkä ole paras ihminen paimentaan pappaa. Se voi olla ittensäkin kanssa vähän aikaa vielä hukassa. Se veti ittensä soikeeksi tulivuorirokissa ja täällä se rupes hiljentyyn ja rukoileen.

Davelle tulee näitä aina välillä ja talveksi se menee kokonaan johonki meditoimaan. Ennen se oli aina Intiassa, mutta Goa rupee oleen kuulemma gudbai. Viime talvena se oli Etelä-Meksikossa, Jukatanilla.

Johannes kumminki väitti, että ei papalla mitään hätää ole, koska kaikki tuntee sen ja siitä kyllä pidetään huolta. Se rupes puhuun Leilalle jotain autonmyynnistä ja että tarttis ostaa metsää nyt kun saadaan rahaa.

Se oli käynyt kauppiaan kanssa jo kattomassa jotain metsäpalstaa, joka rajottuu myllyn tonttiin ja siitä kuulemma sais

seittemän hehtaaria halvalla. Pari hehtaaria on luokiteltu joutomaaksi ja kakkos- ja kolmosluokan metsää on muuten suurin osa. Sen takia se olis halpa. Kuulemma siinä joutomaallakin kasvaa rankapuuta ihan kivasti.

Mä kysyin mitä se metsällä tekee. Tarviinhan mä polttopuuta, se sano ja katto ihan ku joka jätkällä olis joku liiteri himassa — mä en jumalaut tunne ketään, joka tarttis polttopuita. Ja aina jotain pitää rakentaa. On sitte puuta, mistä voi sahata lautaa. Aha, mä sanoin, just joo.

Leila rupesi laskemaan tuleeko sen omaisuustaseeseen liikaa rasitusta, mutta sitten se meinas, et ainahan ne metsät voi firmankin piikkiin ostaa. Kuka sitä metsää siis oikeen ostaa, mä ihmettelin.

JOHANNES rupesi selittämään, että hän ei voi oikein mitään omistaa ja siksi minä otan omaisuudet nimiini. Yritin näyttää ilmeillä, ettei sen tarvitse kaikkia asioita siinä julki ilmoittaa, mutta Johannes vain kertoi, että hän ei voi ollenkaan käsitellä rahaa eikä omistaa mitään.

Löin leikiksi, että Johannes on niin kuin fransiskaaniveli. Panu kysyi eikö me olla serkkuja. Sanoin tarkoittavani munkkeja. Panu ei uskonut Johannesta munkiksi. Väitin sen olevan fransiskaanimunkki siinä mielessä, että nekään eivät saa omistaa mitään, mutta kaikkeen niillä on käyttöoikeus.

Johannes kertoi olleensa Halmeen Laurin vieraana niiden asuntoautossa ja syöneensä poronkäristyksellä ja uunijuustolla ja pullalla itsensä turvoksiin. Kuvittelin Johannesta Halmeen Liisan tuputuksen uhrina ja rupesin nauramaan. Emännät aina seuroissa syöttivät Johannesta ja Akselia kuin jotain huutolaispoikia, vaikka ei niillä mitään hätää koskaan ollut.

Panu kehui, että seuroissa on hyvät safkat. Kokonainen perinneruokien paraati tuntui menneen sen kurkusta alas. Panu

ei tajunnut millaisen kansatieteellisen ruoka-aarteiston äärellä se seuroissa oli, mutta muuten se osasi arvostaa tarjoilua: »Liisa on tosi jees ja ne on ookoo-jengii koko paletti!»

Kysyin oliko Lauri kertonut teltasta. Johannes sanoi sen kyselleen häneltä telttojen suunnittelusta. Paljastin, että Mäkelä on tuomassa suurtelttansa seuroihin. Johannes ei aikonut uskoa sitä.

Ihmettelin eikö Johannes tiennyt Mäkelän hankkeesta myydä jättiläisteltta Venetsian palanutta oopperataloa korvaavaksi esiintymistilaksi. Johannes ei halunnut tietää mitään koko asiasta. Kohta se kuitenkin kysyi minkä takia telttaa tänne tuotiin, jos se kerran oli menossa Italiaan. Mikä Venetsian ooppera suviseurat on?

Kerroin, että Mäkelä oli tarjonnut telttaa kustannukset kattavalla vuokralla Rauhanyhdistysten Keskusyhdistykselle, jotta lestadiolaiset koepystyttäisivät teltan suviseuroissa. Johannes halusi tietää, mistä Mäkelä oli saanut moista päähänsä. Eihän sillä ole mitään yhteistä lestadiolaisten kanssa.

Kerroin syöttäneeni idean Mäkelälle ja toimineeni välittäjänä seurojen järjestelytoimikunnan ja Mäkelän uuden toimiston neuvotteluissa. Olin luvannut taivutella Johanneksen valvomaan pystytystä. Kiitti kuule oikeen helvetisti! Johannes meni ulos. Sietää kiittääkin, mä huusin perään.

Oltiin hiljaa vähän aikaa. Panu kysyi kuka on Mäkelä. Vanha tuttu, kerroin. Sillä ja Johanneksella oli yhteinen arkkitehtitoimisto, on tavallaan vieläkin. Mäkelä osti Johanneksen vaimon toimistosta ulos, kun ne erosivat.

LEILA istu jakkaralle hieromaan ohimoitaan. Suuttuks se mä kysyin. Suuttu. Mihkähän se meni? Leila sano, että ei se mihinkään voi mennä, mähän omistan koko jätkän. Vähän sä oot kova nainen, mä sanoin. Leila vaan nauro. Pakko olla, ku kaik-

ki äijät on kun ranskanleipää. Oot sä joku jumala vai? Vähän rupes paleleen.

Mitä sä aiot sille tehdä, mä kysyin. Pelkkää hyvää, Leila avas oven. Se kysy, että riittääkö ne seitsemän hehtaaria varmasti. Johannes tuli sisään ja halusi tietää mitä hänestä seuraavaksi tahdotaan. Leila vaan otti puhelimen ja rupesi soittamaan johonki.

Toisessa päässä vastattiin ja se pyysi Teemua puhelimeen. Taas uus jätkä, mä skitsoilin, mutta tää oliki joku kakara. Onk sillä lapsi, mä kuiskasin Johannekselle. On, on, ykstoistavuotias poika. Vehi valuu, Leila matki puhelimeen. Ai ykstoistavuotias? Johannes kuiskas, että poika on kehitysvammanen.

Leila lopetti puhelun ja kertoi, että Mäkelä on edelleen valmis yhteistyöhön ja ottaisi Johanneksen osakkaaksi. Miten minä voin missään olla osakkaana, se ihmetteli. Ostathan sä metsääkin, Leila pisti vastaan.

Johannes pani hanttiin: hän ei rupea mihinkään Mäkelän kanssa. Leila kertoi, että Mäkelä on yrittänyt tavottaa Johannesta. Se sanoi kuulleensa Mäkelän puhelinsoitoista. Mäkelä toivoo, että sä auttaisit teltan pystytyksessä, Leila pani käden Johanneksen olkapäälle.

Se kysyi luuliko Johannes tosiaan pystyvänsä elämään loppuikänsä ilman rahaa jossain mökissä. Mäkelällä olisi selkeitä toimeksiantoja, joista se maksaisi välikäsien kautta selvällä rahalla ja laskutus voitaisiin järjestää niin, että Johannes myös saisi ne rahat. Se vaan huito kädellä ja irvisti niinku Leila olis yrittäny syöttää akkuhappoa.

Mä kysyin, oliko Johannes suunnitellut Helsingin juhlaviikkojen teltan. Vähän se on makee. Mäkelä oli kuulemma nyt kasvattanut teltan mittakaavaa, mutta muuten tää uusi viritys on täsmälleen samanlainen.

Mikään ei oo enää samanlainen, ku mittakaavaa kasvate-

taan tarpeeksi, Johannes huusi vihasena. Leila kysyi eiks teltta sen mielestä toimi. Sitä ei kukaan pysty tietämään, Johannes väitti. Sehän nähdään muutaman tunnin päästä, Leila sanoi.

JOHANNES huusi, että teltta ei hänelle kuulu. Hänen ainoa velvollisuutensa täällä on löytää pappa, jonka minä olen päästänyt katoamaan. Muistutin, että se itse oli sanonut papan olevan turvassa seura-alueella. Annoin sen mennä taas ulos rauhoittumaan.

Panu ihmetteli, mitä varten Johannesta tarvittaisiin teltan pystyttämisessä. Mäkelä oli varmuuden vuoksi halunnut Johanneksen valvomaan pystytystä. Se ei kai luottanut apulaiseensa, joka teltan mukana oli tulossa.

Itse Mäkelä ei uskaltanut tulla maahan siirreltyään entisen firman laskutusta ulkomaille samaan aikaan, kun konkurssipesän tilit makasivat miinuksella.

Panu kysyi halusinko kietoa Johanneksen mukaan Mäkelän touhuihin. Sanoin haluavani järjestää Johannekselle työtilaisuuksia alalla, jonka se hallitsee. Mäkelän toimisto menestyi Italiassa ja se voisi järjestää Johannekselle suunnittelutöitä ilman mitään kietoutumisia omiin bisneksiinsä. Panu väitti, että ei suomalainen verohuijari pysty siirtymään toiseen EU-maahan jatkamaan liiketoimintaansa. Tai se ei ainakaan voi jatkua kovin kauan. Sanoin, ettei Mäkelä ollut verohuijari, vaan petollinen velallinen, konkurssihuijari.

Minua ei kiinnosta miten Mäkelä on asiansa järjestänyt. Ehkä sen firma on rekisteröity johonkin muualle kuin Italiaan tai ehkä se käyttää bulvaaneja. Joka tapauksessa järjestely toimii ja se on Italiassa arvostettu suunnittelija, tai sen toimisto.

Panu kertoi ruvenneensa tosissaan ihmettelemään, miksi yritin auttaa Johannesta enemmän kuin se halusi itsekään ottaa apua vastaan. Mikä minä olin Johanneksen elämästä päät-

tämään? Elämästään se saa päättää ihan itse, mutta autan sitä kyllä, koska se ei aina ole kovin hyvä auttamaan itseään ja olimme sentään parhaita ystäviä lapsuudesta ja serkkuja.

LEILA väitti niiden tavallaan olevan sisaruksiakin, koska Johannes oli pitkät ajat asunut niillä lapsena. Minkä helvetin takia, mä ihmettelin. Johanneksella oli kuulemma ollut vähän kummallinen lapsuus.

Niiden perheet oli asuneet samassa talossa ja asuntojen lisäksi siinä oli ollut vielä autoliike. Leilan isä sen omisti. Tai en mä tiedä. Kai Johanneksen isä oli kanssa osakkaana samassa firmassa. Kumminkin Johannes oli ollut aina Leilan himassa, jos se ei pyörinyt korjaamolla, joka oli autoliikkeen yhteydessä.

Johannes oli kuulemma aina paskanen kun nokikolari, koska se väsäs kaiken aikaa jotain siellä verstaalla. Sen faija oli samanlainen. Ne saatto touhuta vielä puolen yön aikaan kumpikin. Jotku kolvit jumalaut vaan höyrys ja aamulla Johannes koisas koulussa poski pulpettia vasten.

Faija duunas härveleitä ja herkkuja autoihin, mitä ne myi siinä liikkeessä, Maan Vaunussa. Niillä oli siihen aikaan raskasta kalustoa myös myynnissä ja se kehitti sorakuormureihin lämpölavan. Kylmäkuljetusrekkojen jäähdytyslaitteistosta se suunnitteli Suomen olosuhteisiin sopivan sovellutuksen.

Poika rakenteli polttomoottorilla käyviä leikkivempeleitä, autoja ja traktoreita ja muita, mille ei ollut edes nimeä. Lentokonetta se kuulemma aina yritti tehdä.

Ne söi millon sattui ja Akseli, sen faija rupesi olemaan sitä mieltä, että kiinteät ruoka-ajat on ihan turha keksintö. Kyllä ihmisen lapsi tietää, milloin sen pitää syödä samalla tavalla kun elukatkin. Leila kertoi, että ne duunas verstaalla sähkömakkaroita. Mitä ne on, mä ihmettelin.

Se johti kato Imatran voimaa makkaran läpi. Kytki plussan toiseen päähän ja miinuksen toiseen. Kakssataakakskyt volttia, ku meni nakin läpi niin sehän kiehu muutamassa sekunnissa. Siinä piti olla tarkkana: jos vähäkään liian kauan oli makkara mukana valtakunnanverkossa, niin sehän jumalaut räjähti silmille. Johanneksen faija kuulemma vieläki naureskelee ihmisten mikroaaltouuneille. Ne ei tajua, että paljon nopeempiki konsti on ihan tossa töpselin päässä, ku antaa einesannokselle sähköiskun. Mä rupesin ihmettelemään, että eiks sillä ollu äitiä ollenkaan, siis vaimoa, meinaan isällä.

XVI

AKSELIHAN on äärimmäisen kiltti ihminen. Ei voi sanoa, että se olisi laiminlyönyt vaimoaan millään lailla. Se on myös hirveän taitava ja ihan suvereeni kaikessa, mihin rupeaa. Juuri sen takia kaikki kävikin Kaisalle ylivoimaiseksi. Kaisa on minun tätini, Johanneksen äiti.

Niin kauan kuin Kaisa pystyi vielä olemaan kotona, kaikki tehtiin ihan niin kuin se tahtoi. Ei Akseli siihen aikaan selittänyt, että ihmisen lapset tietää eläinten penikoiden lailla, milloin syövät. Nämä on sen omia ajatuksia. Ei se niitä esittänyt koskaan niin kauan kuin Kaisa oli kotona. Sehän piti vaimoaan auktoriteettina lastenkasvatuksessa ja kodinhoidossa. Omia ajatuksiaan se kehitti vasta sitten, kun jäi yksin.

Akseli toimi niin kuin ruotsalainen yhteiskunta. Kaisa sai aina kaiken, mitä halusi ja kun se oli saanut kaiken, Akseli kysyi, mitä se vielä tahtoisi. Mitään Kaisan ei tarvinnut tehdä. Eikä se olisi ehtinytkään, kun Akseli oli jo tehnyt kaiken, noin vain, siinä sivussa.

Vaatteita ei tarvinnut ostaa, koska Akseli ompeli ne koko perheelle. Se tykkäsi tehdä vaatteita. Ja ne oli tyylikkäitä, mi-

tä se Kaisallekin ompeli. Leinosen miehet on nimittäin kaunosieluja kaikki. Pappakin suunnitteli voimalaitosrakennusten lisäksi aina myös konttorit ja henkilökunnan asunnot.

Eikä riittänyt, että se piirsi talot. Niiden ympärille tuli puistomaiset pihat, joihin se suunnitteli istutukset ja kulkukäytävät. Voimalaitokset olivat papalle jonkinlaisia kokonaistaideteoksia.

Se saattoi suunnitella voimayhtiön osakekirjan grafiikankin niin, että siinä toistuivat samat aiheet kuin rakennuksissa ja ulkotilojen istutuksissa. Jos vaan olisi sellainen tapa ollut, niin pappa olisi varmasti mielellään suunnitellut voimalaitoksen henkilökunnalle virkapuvutkin.

Kaisakaan ei kerinnyt kotiaan laittamaan, kun Akseli oli jo ehtinyt sen sisustaa ja kalustaa. Eikä sillä ollut oikein mitään lisäämistä siihen. Naapurin akat kävi ihastelemassa verhoja eikä Kaisa pystynyt sanomaan, ettei hän niitä ole laittanut.

Kun talo rakennettiin, niin Akseli teki samaan aikaan suuren osan huonekaluista. Kaikki oli siihen asuntoon suunniteltua ja Akselilla on erittäin hyvä näkemys ja maku. Kaikki on kaunista ja toimii, mitä se käsistään päästää. Niiden koti on yhden miehen design-tuote. Minä tiedän, koska itse asun siinä asunnossa nyt.

Eikä siitä ollut kysymys, että se olisi määrännyt, missä kaappi seisoo. Akselin ratkaisut vaan oli niin ylivertaisia, ettei niihin ollut mitään sanomista. Eihän nainen kestä sellaista. Naisen pitää päästä laittamaan omaa kotia, vaikka epäkäytännöllistäkin ja vähemmän tyylikästä.

Kaisa oli kotitalousopettaja ja Akseli omaksui nopeasti opit terveellisestä ruokavaliosta, kodin puhtaanapidosta ja pyykinkäsittelystä. Ei mennyt kauan, kun se jo oli parantelemassa Kotitalousseuran menetelmiä ja miettimässä, miten tulokseen voitaisiin päästä yksinkertaisemmin ja tehokkaammin.

Akseli rakensi kodinhoitotilan kolmekymmentä vuotta ennen kuin sellainen käsite vakiintui kotitalousalan terminologiaan. Se hankki tietoja Amerikassa kehitetyistä pyykinpesukoneista ja rakensi sellaisen. Kun Kaisa pyysi Akselia vetämään lakanoita, se keksi telineen, jossa niitä voi vetää yksin. Se teki avomeritroolarin verkonvetolaitteesta, sähkömoottorista ja hydraulipumpusta pöytämankelin.

Kaisa löi hanskat kokonaan tiskiin. Se ei suostunut edes menemään Akselin varustamaan kodinhoitohuoneeseen. No Akseli hoiti pyykit mielellään itse, koska se saattoi samalla koko ajan keksiä parannuksia systeemeihinsä. Leinoset ei ketkään juuri unta tarvitse, että aikaa sillä kyllä riitti.

Tekstiilit jaettiin vaatehuoltotilassa liinavaatteisiin, ja erilaisiin pukimiin, jotka viikattiin suoraan eräänlaisiin laatikoihin. Pestyt pyykit nostettiin käsin veivattavalla hissillä yläkertaan näissä laatikoissa. Siellä ne työnnettiin komeron liukukiskoille.

Myöhemmin se kehitti pyykkihissiään, niin, että vaatelaatikot nousivat suoraan sisälle kaappeihin alakerrasta käsin. Kun meni alas vaatehuoltotilaan, saattoi pestä, kuivata ja mankeloida pyykit ja lähettää vaatekaapin sisällön valmiina kasettina yläkertaan. Kun itse meni perässä, olivat pyykit laatikoissaan laskostettuina kaappien liukukiskoilla. Voin kertoa, että kaikki toimii tänä päivänä.

Akseli esitelmöi innoissaan kuinka sen kodinhoitosysteemissä pystyttiin minimoimaan pyykin käsittelytarve ja jokaiseen vaatekappaleeseen piti koskea vain yhden kerran aikaisemman neljän sijasta. Likapyykin käsittelyssä oli samanlainen systematiikka. Se heitettiin yläkerrasta kuiluun, joka oli jaettu neljään kanavaan pyykkilajien mukaan.

Siivouksen se rationalisoi samalla tavalla ja kehitti teollisuuspuhaltimesta eräänlaisen keskuspölynimurin. Nykyai-

kaiset imurit ei siihen aikaan olleet vielä yleisiä. Akseli ei ollenkaan ymmärtänyt, minkä takia Kaisa rupesi itkemään, kun se käski luopumaan lakaisemisesta harjalla ja rikkalapiolla.

Kun Kaisa itsepintaisesti jatkoi lakaisemistaan, Akseli laittoi harjaan ja kihveliin korkeat varret, että Kaisan ei tarvinnut kumartua lakaistessaan. Kaisa katkoi varret ja laskeutui harjoineen kontilleen. Akseli teki sille polvipehmikkeet kuormaauton vetonivelen suojakumeista ja vanhoista sukista.

Pölynimurille Akseli keksi suurpiirteisesti uusia sovellutuksia ja imaisi leivinuunista tuhkat imurin suuttimeen, kun Kaisa lähestyi suuluukkuja uuniluudan kanssa. Kaisalta meni järki.

Naistenlehdissä kirjoitetaan siitä, että mies on kriisissä koska nykyaikainen kotiympäristö ei tarjoa miehelle luontevaa roolia eikä sillä ole mitään hyödyllistä tehtävää kodin piirissä. Kaisalle kävi juuri näin.

Akseli nyt sitten oli se ihannemies. Se oli niin täydellinen, että teki vaimostaan kokonaan tarpeettoman. Kaisan itsetunto romahti. Viimeiseksi se yritti päteä perimmäisimmässä naisen roolissa, mutta Johannes vaan huusi pää punaisena. Akseli otti vauvan Kaisan käsistä ja sai rauhoittumaan. Kun Johannes alkoi uudestaan parkua, Akseli ei antanut Kaisan mennä ottamaan lasta syliinsä.

Se selitti havainneensa, että vauva oppii äkkiä itkemään samalla lailla kuin jäniskoira haukkuu, järjettömästi pelkästään siksi, että kuulee haulikon piipun loksahduksen ja luulee, että nyt jahti alkaa. Eihän poika mikään koira ole. Ihminenhän se on. Sillä on järki päässä, mutta järkeä pitää kehittää. Se selitti päätelleensä, että ei ole hyvä opettaa poikaa siihen, että joka kerta, kun äiti näkyy, kuuluu tai tuoksuu, se merkitsee heti ruokaa tai muuta mielihyvää.

Akseli käski Kaisan laskea kolmeenkymmeneen joka kerta,

kun vauva alkaa itkeä. Ei se ehdi puolessa minuutissa kuolla, vaikka mikä olisi, mutta se rupeaa oppimaan, että aina ei saa ihan heti kaikkea, mitä haluaa ja maailma ei tottele ihmisen huutoa, ei edes vauvan.

Niin se rupeaa ymmärtämään, että ei joka asiasta kannata meteliä nostaa ja alkaa vaistota, että ehkä tässä maailmassa pärjää ominkin päin. Se oppii lykkäämään välitöntä tarpeen tyydytystä ja tajuaa, että maailmaa hallitaan hallitsemalla itseä eikä hyppyyttämällä muita.

Kaisa meni aivan tahdottomaksi. Se lakkasi syömästä ja juomasta ja pistettiin tiputukseen.

Kaisan peruselintoiminnot saatiin toimimaan, mutta se meni katatoniseen tilaan. Se katkaisi kaikki yhteydet ulkomaailmaan. Edes iho ei toiminut ja se alkoi taas tehdä kuolemaa. Lääkärit yrittivät estää Akselia, mutta se meni Kaisan luo ja kysyi mitä hän voisi tehdä.

Miten asioitten pitäisi olla, että ne olisivat Kaisan mielestä hyvin? Kaisan piti vain sanoa se, niin sitten Akseli tietäisi, miten hänen pitää ruveta toimimaan. Se levitteli käsiään ja tuskaili, että ei hän voi tietää, mitä pitää tehdä, kun Kaisa ei puhu mitään. Miksi me ei koskaan puhuta, se höpötti. Kaisa alkoi kirkua.

Tämä on oikein hyvä merkki, lääkärit innostuivat. Vaimonne alkaa toipua. Ne selittivät säikähtäneelle Akselille, että tämä oli tehnyt intervention, mikä on aina riski, mutta nyt oli onnistuttu murtamaan itseensä vetäytyneen potilaan torjunta. Minähän vaan kysyin, että mitä mä voisin tehdä, Akseli siunaili. Ei Akseli koskaan saanut Kaisaa takaisin kotiin, vaikka teki onnistuneen intervention.

Lääkärit kuitenkin innostuivat Kaisan kirkumisesta niin, että hänen taustaansa ruvettiin kartoittamaan kuulustelemalla Akselia. Naispuolinen psykiatri selitti, että tässä on olleet vastakkain teidän suvereniteettinne ja vaimonne identiteetti.

Minäkuva on mennyt säröille ja lopulta murtui, kun hän koki itsensä avuttomaksi lapsenhoidossa. Tunne epäonnistumisesta äitinä on riistänyt vaimonne itsetunnon naisen omimmalla pätevyysalueella.

Akseli yritti kovasti korjata asiaa. Se rupesi varomaan kaikkea, mikä vivahti Kotitalousseuran suosituksiin ja löi kodinhoidon ihan lossiksi. Emännät riehahtivat säälimään isää ja poikaa. Seuroissa niitä syötettiin ja juotettiin. Akat rupesivat pesemään niiden pyykkejä talkoilla. Ne jakoivat vuorot keskenään ja kävivät Leinosella siivoamassa.

Akseli ei tiennyt miten päin olisi pitänyt olla, mutta ei se uskaltanut vastaankaan panna, koska sen tunnolla oli jo yhden naisen elämä. Se rupesi välttämään naisväkeä, ettei tekisi mitään väärää ja vanhemmiten se kai on alkanut pelätä niitä. Seuroissa käymisen se lopetti, kun ajatteli tehneensä niin pahasti väärin, ettei voi ottaa vastaan syntien anteeksiantamista.

Johannes menestyi tyttöjen kanssa yhtä huonosti. Meitä oli tyttöjä paljon naapurustossa ja Johannes joutui kotileikkeihin milloin isäksi milloin papiksi. Kun oli tehty koti ja Johannes haettiin isäksi, se alkoi heti parannella kotirakennelmaa, ja sisustaa sitä uudelleen.

Se ihmetteli miksi nukeilla ei ole yövaatteita, vaikka ne nukkuvat kaiken aikaa ja teki niille sellaiset äitinsä sukista. Kun leikittiin ristiäisiä, se teki kastettavalle nukelle laahusmekon tyynyliinasta, joita se toi kotoaan koko pakan.

Kun tytöt olivat omin päin yrittäneet tehdä samanlaisen, se tuli ihmettelemään, miksi ne olivat leikanneet pitsipuolen pois. Tyynyliinakangas ei sen mielestä ollut mikään kastemekko ilman pitsiä, vaan pelkkä rätti. Tyhmyydestään ne suuttuivat itselleen niin kauheasti, että ajoivat Johanneksen heti pois.

Juuri Johannes keksi käyttää naapuruston kissoja lapsina, mutta se oli ainoa, jonka sylissä ne suostuivat olemaan kiltisti.

Se puki kissoja valmistamiinsa vaatteisiin ja koristi niitä äitinsä koruilla.

Tytöt eivät pystyneet hallitsemaan eläimiä ja joutuivat katselijoiksi. Johannes järjesti kissoille häitä, hautajaisia ja kruunajaisia. Niitä tultiin katsomaan kuin teatteria. Tämä ihastutti tyttöjä jonkin aikaa, mutta kohta ne kyllästyivät.

Ne vaativat palaamista perusleikkiin ja kissoista tuli taas vauvoja. Tytöt eivät kuitenkaan onnistuneet syöttämään näitä lapsia, vaan ne loikkivat niiden syleistä maahan, sähisivät ja mourusivat. Joku sai käsivartensa verinaarmuille.

Johannes nosti lapset taas kärsivällisesti äitien rinnoille, mutta ne eivät millään ruvenneet kehräämään ja syömään silmät ummessa niin kuin Johanneksen sylissä. Tytöt tulivat Johannekselle niin mustasukkaisiksi, että kivittivät sen tiehensä kissoineen.

Myöhemmin puhuttiin paljon kollista, joka kulki pitkin takapihoja kultainen rannerengas kaulassa, mutta eläintä ei saatu koskaan kiinni, vaikka moni sitä jahtasi. Lopulta jo kiväärienkin kanssa.

XVII

LEINOSEN pappa tuli kioskille takaisin sen runoilijan kanssa. Pappa kiirehti seuroihin lähtöä. Yritin taas selittää, että se on jo seuroissa, mutta pappa tahtoi körttiläisten seuroihin, jotka kuulemma ovat metsässä. Runorokkari kehui äskeistä makkaratarjoilua suomeksi ja englanniksi niin monin sanoin, että annoin niille krakovannakit.

Runoilijalla oli hernekeittopurkin kokoinen jätkänkynttilä. Se sytytti sen. Kalikkaan sahattuihin viiltoihin istutettu sytytysbriketti leimahti ja akka säikähti: polttaa koko auton. Käskin sen rauhoittua. Kerroin, että auto käy naftalla, joka ei ole kuin toisen luokan palavaa nestettä.

Akka sopotti vihaisena ja kielsi jakamasta hampuuseille makkaraa. Mä sanoin, että jokaisen menestyvän yrityksen pitää hoitaa kontaktejaan normaalin vieraanvaraisuuden rajoissa. Isojen tapahtumien mukana kulkee kaikenlaista hampparia, akka yritti vilkuilla salaa pitkätukkaa, mutta se huomasi ja iski silmää.

Pappa selitti, että tämä poika on kalliisti uskomassa. Kerroin, että se on äänifirman toimitusjohtaja sikäli kuin minä

tiedän. Emäntä ei ymmärtänyt, mitä nyt piti ajatella. Se ei kai jaksanut heti käsittää, että sen näköinen mies johtaa yhtään mitään. Ehkä se oli luullut, että radioasemaa pyörittää joku lasse lehtinen. Mun nimi on Dave, rokkari sanoi akalle ja tarjosi kättä.

Se tuli kysymään minne moottoripyöräilijät olivat ajaneet. Kerroin, että metsäsaarekkeessa on kelohonkarakennus ja sen omistaa sama isäntä, joka pellonkin on vuokrannut seurapaikaksi. Kelopirttiä taas vuokrataan erilaisia tilaisuuksia varten ja nyt siellä on ilmeisesti häät.

Dave arveli, että länsisuomalaisten häät on ikävämmät kuin itäsuomalaiset hautajaiset. Sanoin, että nämä häävieraat eivät ainakaan olleet paikkakuntalaisia. Se mietti pitäisikö käydä katsomassa, mistä päin Suomea ne olivat.

Halme tuli paikalle ja rupesi juttelemaan Daven kanssa. Se oli yhtäkkiä kuin toinen mies. Akkakin katseli ihmeissään, kuinka se keskusteli Halmeen kanssa asiallisesti seurojen äänijärjestelyistä. Halme huomasi Papan ja meni tervehtimään.

Pappa oli kyykkysillään pikkuisen jätkänkynttilän ääressä kuin nuotiolla. Halme kysyi mistä se on saatu. Kerroin, että kirkonkylän huoltamon omistajan poika kierteli myymässä niitä muun tilpehöörin ohessa.

MENIN sanomaan papalle, että Johannes etsii sitä, mutta oli arveltu, että papalla ei ole mitään hätää. Se ihmetteli, mikä hätä sillä voisi olla. Roadsoundin mies tuli kysymään, olinko tyytyväinen radioaseman toimintaan ja oliko äänentoistossa valittamista.

Mitä ongelmia on ollut, ne on itse aiheutettuja, vastasin. Kerroin, että suurtelttaa odoteltiin ja Panun kanssa oli jo sovittu äänentoiston järjestämisestä sinne. Rekka tuli peltotietä

ja pysähtyi kumpareen päälle. Lähdin neuvomaan, minne lavetti piti peruuttaa.

Painokone oli saatava maahan kaivettujen monttujen väliin siten että hydrauliset tukitassut osuvat anturoitten päälle. Rekka ajoi nokkansa edemmäs ja rupesi peruuttamaan lavettia paikkaansa. Paripyörät painuivat viitisentoista senttiä maahan. Se oli alkanut vettyä.

Lavetti saatiin oikealle hollille ja tukitassut laskettiin anturarakennelman lautasille, mutta niille ei vielä varattu täyttä painoa. Kaivinkoneella tuotiin maita ja kuoppia ruvettiin peittämään lapiotyönä.

Jokaisessa kuopassa oli teräksestä hitsattu ristikkorakennelma ja maa tiivistettiin näiden kehikoiden ympärille. Sitä mukaa kuin kuoppaa saatiin umpeen, lisättiin painoa, joka kohdistui anturarakennelmien päälle kiinnitettyihin aluslevyihin.

Lopulta lavetin tukitassut lepäsivät täydellä painolla aluslevyjen päällä. Toisin sanoen painokoneen koko massa oli jaettu anturarakennelmien varaan ja niiden kautta maahan. Syöttökaapelia kytkettiin ja faktori tuli ilmoittamaan, että he ovat valmiita aloittamaan heti, kun virtaa ruvetaan saamaan ja telttakatos on viritetty koneen päälle niin, että paperirullat voidaan purkaa rekasta.

Lähdin studiolle julistamaan runokilpailun tuloksia ja kertomaan, että osanottajien teksteistä koottua antologiaa ruvetaan painamaan ja sitä saa ostaa tarjoushintaan seurojen aikana.

DAVE oli mennyt kykkimään montun ääreen, kun miehet täyttivät kuoppia ja tiivistivät vibralla maata niiden metallihäkkyröiden ympärille, joita kuoppiin oli laskettu. Se tuli takaisin kioskille käsissään kappale savea.

Ihmisiä oli makkarajonossa ja ne kyselivät, mihin Halme oli kadonnut. Ne valittivat, että kuplahallissa menee edelleen korvat lukkoon. Järjestelytoimikunnan miehet sanoivat Halmeen lähteneen studiolle, mutta joku muu voi mennä vähentämään hallin puhallusta. Kuulemma korvien lukkiintuminen johtui ylipaineesta. Vettä rupesi tulemaan lujasti ja ihmiset häipyivät sisään kuplaan, mutta pappa ja Dave jäivät kioskin markiisin alle, vaikka papalla oli jo kova kiire seuroihin. En enää jaksanut selittää, että kelopirtillä on häät eikä seurat.

»Ollako, vai eikö olla?» Dave piteli ihmisen pään kokoista savikokkaretta naamansa edessä. Se rupesi hihittämään. Kokkareen se laski tiskin nurkalle ja nyppäsi siitä hippusen. Kysyin, tekikö se jotain viljavuuskoetta.

Se leipoi savihyppysellistä etusormellaan. Nokare venyi Daven kämmenellä madoksi. Se oheni ohenemistaan, mutta ei katkennut ja oli kohta pitkä, mutta hyvin ohut rihma. Se roikotti sinertävänharmaata rihmaa sormissaan: Yoldian savea!

Kerroin peltojen täällä olevan savea. Se väitti, että savea on monenlaista. Ihmettelin, mitä erikoista tässä savessa on. Se hihitti, että tätä savea ei saa mennä häiritsemään. Miten, kysyin. Ei mitenkään, sen pitää antaa olla rauhassa. Se on tottunut tässä olemaan, jääkaudesta saakka, entinen Yoldian meren pohja.

En voinut käsittää kuinka savea häiritään ja mitä se häirittynä rupeaa tekemään. Mikä sitä häiritsee? Kaikki, Dave heitti kättään kaaressa yli koko pellon ja autojen ja asuntovaunujen ja jäi osoittamaan rekkakärryä, jonka päällä hyrskytti painokone syytäen lestadiolaisten kirjoittamia uskonnollisia runoja.

»Valkoinen mies luulee, että maan voi omistaa», Dave hihitti pää polvissa. En käsittänyt mistä se puhuu ja rupesin suuttumaan. Mitä se luuli tekevänsä? Se kertoi pitävänsä puhetta Suurelle Isälle Washingtonissa.

EI ARMOA oo suurempaa
kuin minkä saamme Herralta.
Pois tuska, kipu ankeus
jää tilalle vain rakkaus.

Kesken arjen kiittää saamme
armollista Jumalaamme.
Usko luja, luottamus
Ja kaiken peittää rakkaus.

»Pannaanko musiikkia?» Panu piti tekstaamaansa lappua naaman edessä. En osannut kuin nyökätä ja se työnsi äänipöydän nappuloita ylöspäin. Punainen viiva pöydän näytössä ponnahti kohti taivasta, tähden muotoinen kuvio säkenoi hetken tutkakuvan näköisessä ruudussa. Jotain kai sekin kertoi ulosläh-tevän äänen ominaisuuksista.

Koko seura-alueella kajahti fanfaari, jonka Panu oli päästänyt ilmoille sen jälkeen, kun olin lukenut voittorunon radiossa ja nyökännyt hänen lapulleen. Kerroin mikrofoniin, että runon oli kirjoittanut seitsemäntoistavuotias Anni Korpimäki Ranualta.

Puhuin vielä radioon kirjasta, joka runokilpailun sadosta oli tekeillä. Arvelin että painotuoreita kappaleita saadaan myyntiin jo iltapäivän aikana. Näytin sormella CD-levyä, jolla laulu- ja soitinyhtye Toukomettiset esittää Siionin lauluja. Panu näytti etusormesta ja peukalosta tekemäänsä ympyrää ja työnsi levyn pesään. Paita oli hiestä märkä ja tuntui kuin olisi pistänyt aiv-happoa suuhunsa.

Ottiko koville? Panua nauratti. Kerroin että en ole tottunut esiintymään. Tai olen tietysti asiallisissa asioissa töissä ja Rauhanyhdistyksen kokouksissa, mutta en missään radiossa.

Panu sanoi, että jokainen menee puihin, kun joutuu en-

simmäistä kertaa mikin eteen. En ruvennut kyselemään mistä puista se puhui ja kuka on Mikki. Lähdin ulos studiosta, kun kerran olin tehnyt mitä tehdä piti. Suuhun tuli happamia röyhtäyksiä

Menin takaisin hallille. Puhallusta oli kuulemma vähennetty vielä lisää. Kuljin kierroksen kuplahallin pyöröovissa ja sain korvani lukkoon. Ihmiset kysyivät olenko tulossa vai menossa, mutta en ehtinyt vastata, kun ne olivat jo kiertäneet ilmatiiviiden ovien sisäpuolelle.

Jäin ovien eteen seisomaan, koska vielä enemmän ne olisivat ihmetelleet, jos olisin pyörähtänyt taas puoli kierrosta niiden perään. Joku ihmetteli, mikä sirkusfanfaari kovaäänisistä oli äsken kuulunut, mutta en ehtinyt vastaamaan ennen kuin pyöröovi nielaisi kysyjän.

Menin ulos ja rupesin soittamaan telttaa kuljettaville rekoille. Yhteys oli huono. Piti korottaa ääntä. Kuljin pitkin keskusaukiota etsimässä parempaa kuuluvuutta. Leinosen pappa tuli kysymään, miksi hoipun ympäriinsä ja huudan. Kerroin hakevani parempaa kenttää. Onhan tässä kenttää, se ihmetteli.

Lopulta pappa ymmärsi, että puhuin puhelimeen. Se kysyi minne olin soittanut ja sanoin olleeni yhteydessä autoihin, jotka tuovat suurta seuratelttaa.

Pappa kysyi minkälaisella autolla telttaa tuodaan. Sanoin, että sitä kuljettamaan tarvitaan kuusi rekkaa ja yksi nosturiauto. Se alkoi pitää kovaa jupinaa ja meni pois päätään puistellen. Keskellä aukeaa se huitaisi kädellään taakseen katsomatta. En ymmärtänyt, mitä sillä on telttoja vastaan.

Kauppias oli kai saanut makkaransa myytyä, koska näytti valmistelevan lähtöä. Se kytki kioskin virkaa toimittaneen asuntovaunun hinaukseen ja veti sen peltotien varteen. Siellä se kääntyikin takaisin ja ajoi pakettiauton vanhaan paikkaan

ja pystytti vielä jonkinlaisen myyntipisteen auton takaluukulle.

Oli kyllä huolestuttavaa katsoa kauppiaan auton menoa, kun näki, miten pyörät rikkoivat pellon pinnan ja märkä savi luistatti perää. Kuraiset pyöränpainanteet jäi siihen, missä se oli käännellyt autoaan ennen kuin sai koukun osumaan perävaunun aisan kohdalle. Ei se olisi saanut vaunuaan tien varteen, ellei sillä olisi ollut nelivetoa Hiacessaan.

Joku nuori poika kaasutteli avolava-autolla kumpareen rinnettä ylös. Rapa lensi monta metriä sen takana ihmisten autojen ja asuntovaunujen päälle. Tiellä se otti vauhtia ja pyörähti käsijarrun avulla takapyörien ympäri. Menin kysymään eikö sillä ollut parempaa tekemistä kuin leikkiä rallikuskia täällä toisten jaloissa. Jotain kylän poikia se oli, auton ovessa sinipunainen tarra: Esso Huttunen.

Sadetta tuli kaiken aikaa lisää. Sitä oli jo ehtinyt kertyä kauppiaan pyöränjälkiinkin niin paljon, että rapavesi lensi kahta puolta, kun se ajoi autonsa entiselle paikalleen. Mahassa poltteli käristys ja kahvi.

HALME kuljeskeli luuri korvassa pitkin aukiota. Sillä oli huono yhteys, koska sen piti huutaa puhelimeensa ja tankata samaa asiaa moneen kertaan. Se meni kenttää etsiessään kioskin ohi ja kuultiin, kun se puhui jotain akselipainoista ja renkaista, onko hyvä kuvio.

Vesi oli kerääntynyt lammikoksi notkoon ja ihmisten kenkien koroista rupesi jäämään kuva pellon pintaan ja näihin pieniin kuoppiin nousi heti litisevä vesi. Siirsin loput tavarat kioskista auton perään ja rupesin kiinnittämään vaunua vetokoukkuun.

Kerroin Papalle ja Davelle, että niiden pitää vaihtaa kioskia, koska tämä lähtee nyt tien varteen. Käskin niiden mennä

jonnekin lämmittelemään, vaikka kuplahalliin. Pappa sanoi vihaisena, että hän ei telttaan mene. Huttusen Aake luisteli pitkin peltoa pick upilla. Se oli komentanut pojan pois ratin takaa ja ajoi itse. Lavalla oli öljytynnyreitä.

KUMPARETTA tuli alas sama avolava-auto, joka oli aikaisemmin kaasutellut ja viskonut rapaa ja tehnyt käsijarrukäännöksiä. Nyt siinä oli tynnyreitä kyydissä ja ilmeisesti ne olivat täysiä, koska pyörät kyntivät syvällä.

Käskin mennä häätämään sen pois ja pitämään huolen, että ylimääräisiä autoja ei tule seurapaikalle. Siellä alkoi nimittäin pyöriä ulkopuolisten autoja enemmänkin ja näytti, että kylän nuoria miehiä rupesi kokoontumaan seura-alueelle. Niitä kai kiinnosti, kun meillä oli runsaasti nuorisoa seuroissa ja tyttöjä niiden joukossa tietysti paljon.

Löin rautakangen maahan ja hetkutin kuoppaa isommaksi. Pappa tuli kysymään rupeanko pystyttämään seipäitä. Sen mielestä nyt ei pitänyt ruveta kaatamaan heinää.

Jos tällä ilmalla joudutaan kepittämään, rupeaa heinä kuumenemaan seipäissä ja ne saadaan purkaa ja nostaa uudelleen kepille. Ja silti voi lehmät saada ähkyjä ja niiden pötseistä on pakko ruveta päästämään kaasuja hätäpäissä puukon kanssa.

Kerroin, että heinä oli jo tehty tältä pellolta, mutta ei seipäille. Nykyään heinä kaadetaan esikuivaavalla silppurilla ja kootaan karholta isoihin pyöröpaaleihin ja paalit kääritään vielä pussituskoneella valkeaan muoviin. Näytin papalle metsäsaarekkeen reunaa, jonne oli koottu pyöröpaaleja. Ne häämöttivät siellä kuin jonkin jättiläishyönteisen munat.

MIEHIÄ oli Huttusen Aaken auton ympärillä. Siinä näytti olevan jotain suukopua. Menin katsomaan, mistä on kysymys ja Aake selitti, että ensin hänet on tilattu tänne tuomaan naftaa

ja sitten hänet ajetaan pois, kun hän tuo naftaa. Aake rupesi olemaan tosissaan.

Selitin uskovaisille, että tämä mies on oikealla asialla. Se on tuomassa polttoainetta, jota tarvitaan generaattoreita varten. Miehet selittivät, että niiden on käsketty estää turha ajeleminen seurapaikalla. Sanoin, että tämä ei ole turhaa.

Aake vieritti tynnyrit lankkuja myöten maahan. Se ei vihapäissään suvainnut uskovaisilta apua, vaikka ne tarjosivat. Tynnyrit vaan kumahteli, kun Aake niitä reuhtoi mahalleen ja vieritti pellolle.

Kun naftat oli maassa se kaivoi rukkaset mutaan tynnyrin kantin alle ja pylläytti ne pystyyn yksi kerrallaan. Kolme perkelettä ja pari saatanaa siinä tarvittiin, mutta sitten oli viisi tynnyriä rivissä generaattorien luona. Aake lähti niska punaisena. Rapa lensi taakse ja sivuille, kun se joutui kääntelemään rattia ja etupyörissäkin oli veto päällä.

ISKIN kangella lisää reikiä maahan nähdäkseni kuinka se imi vettä. Papan mielestä se ei imenyt sitä ollenkaan. Maahan isketyt reiät tosiaan täyttyivät välittömästi sameasta vellistä. Pelto näytti kyllästyneen läpeensä. Imeytymätön vesi alkoi muodostaa laajoja lammikoita. Paljon oli siitäkin kiinni, kuinka pellon salaojitus toimisi. Jos se rupeaisi vetämään, liejuuntuminen rajoittuisi pintaan, mutta muokkauskerroksen alla oleva jankko kantaisi.

Muutahan siinä ei voinut kuin jättää asia Jumalan haltuun.

Roadsoundin johtaja tuli kysymään olenko huomannut, että kuplahallin katto on painunut notkolle.

XVIII

»KUN Adam oli sadankolmenkymmenen vuoden vanha, syntyi hänelle poika ja hän antoi hänelle nimen Seet. Kun Seet oli sadanviiden vuoden, hänelle syntyi Enos. Enokselle syntyi Keenan ja Keenanille Mahalael, kun Keenan oli vain seitsemänkymmenen vuoden vanha.

Mahalaelille syntyi syntyi Jered ja Jeredille Hanok. Hanokille syntyi Metusaleh kuudenkymmenen vuoden iässä, mutta Metusalehin koko elinaika oli yhdeksänsataakuusikymmentä ja yhdeksän vuotta.» Dave kysyi papalta kuinka vanha tämä itse oli En minä vielä sadan ole, pappa mietti. Johannes sanoi, että pappa on yhdeksänkymmentäkahdeksan. Johannes ihmetteli mistä pappa oli ruvennut puhumaan. Dave selitti, että kohta päästään siihen, kun Anakinille syntyy Luke ja Luke yhtyy prinsessa Leiaan.

Kysyin papalta mihin se tähtäsi luetellessaan Adamin sukua. Nooaan tietysti, se vastasi, joka sai armon, kun Herra oli päättänyt hävittää vedenpaisumuksella kaiken lihan maan päältä. Papan läpinäkyvä sadetakki rapisi kiivaasti, kun se tehosti käsillään Herran inhoa sen katuessa tehneensä ihmiset maan päälle.

»Minä hävitän maan päältä ihmiset, jotka minä loin, sekä ihmiset että karjan, matelijat ja taivaan linnut; sillä minä kadun ne tehneeni. Minä annan sataa neljäkymmentä päivää ja neljäkymmentä yötä ja hävitän maan päältä kaiken, mitä olen tehnyt.»

Pappa kääntyili ympäriinsä ja osoitteli käsillään asuntoautoja ja telttoja, kuplahallia ja lavettiensa päällä jumputtavia generaattoreita, joiden pakoputket työnsivät sinisenmustaa dieselinsavua tihkusateen sekaan.

Ja pappa rupesi selittämään kuinka arkki on raamatun mukaan tehtävä: honkapuista, rakennettava täyteen kammioita ja tervattava yltä päältä. Pituus kolmesataa kyynärää ja leveys viisikymmentä.

Se rupesi vilkuilemaan kuplahallia, jonka kylkiä myöten vesi valui ja nelisiipinen ovi pyörähteli lappaen ihmisiä sisään ja ulos. Korkeus on kolmekymmentä kyynärää ja kylkeen pitää tehdä ovi, josta saadaan sisälle eläimet, yksi pari kutakin lajia.

Se ilmoitti puhuvansa vertauksin. Matkalla se oli nähnyt Leviathanin, joka on meren syvyydessä elävä hirviö. Tämä tietää vesien nousemista. Vaikka sateenkaari on tänäänkin nähty liiton merkkinä, ei ihmisten pidä luottaa sen varaan.

Jumala teki liiton ihmisen kanssa sen takia, että Herran ei enää tarvitsisi puuttua maailman menoon vedenpaisumuksen kaltaisilla teoilla. Täytyy osata lukea merkkejä, joita Herra antaa ja ymmärtää itse tehdä parannus.

Pappa käski muistaa mitä tapahtui vedenpaisumuksen jälkeen: Nooan pojat Seem, Haam ja Jaafet saivat paljon poikia ja nämä saivat poikia.

Jaafetin pojat olivat Goomer, Maagog, Maadai, Jaavan, Tuubal, Mesek ja Tiiras. Heidän pojistaan tulivat kittiläiset ja doodanilaiset. Heistä haarautuivat pakanoiden saarten asukkaat maittensa, heimojensa ja kansakuntiensa mukaan.

Haamin pojat saivat poikia ja myöskin Seemille, Nooan vanhimmalle pojalle syntyi poikia. Nämä olivat Nooan poikien heimot ja niistä haarautuivat kansat maan päälle vedenpaisumuksen jälkeen. Mutta kaikessa maassa oli vain yksi kieli ja yksi puheenparsi.

Nooan jälkeläiset lähtivät liikkeelle ja löysivät lakeuden Sinearin maassa ja asettuivat sinne. Ja he sanoivat: rakentakaamme itsellemme kaupunki ja torni, jonka huippu ulottuu taivaaseen. Ja Herra astui alas katsomaan tornia, jonka ihmislapset olivat rakentaneet.

Ja Herra sanoi: »Katso, he ovat yksi kansa ja heillä on yksi kieli ja tämä on heidän ensimmäinen yrityksensä. Ja nyt ei heille ole mahdotonta mikään, mitä aikovatkin tehdä.» Suurtelttaa kuljettavat rekat olivat tulleet pellon laitaan. Halmeen Lauri juoksi sinne pitkin tietä.

Pappa käski miettiä mitä Herra päätti tehdä, kun ihmiset olivat rakentaneet tornin, jonka huippu ulottui Jumalan taivaaseen saakka.

Eihän riittänyt, pappa selitti, että Herra kaatoi maahan ylpeän tornin. Hän myös sekoitti ihmisten kielet, ettei toinen ymmärtänyt toista. Jumala hajotti Baabelin kaupungin ja ajoi sen asukkaat erilleen, koska ei nähnyt hyvänä sitä, että ihmiset kokoontuvat yhteen isoksi joukoksi ja rupeavat pystyttämään jotain niin suurta, että sen avulla pyritään Jumalan rinnalle. Pappa kertoi nähneensä matkallaan myös Baabelin Porton sen merkkinä, että ihmisen ei kuulu palvella Jumalaa isolla joukolla vaan jokainen puhuttelee Jumalaa itse tykönään. Kysyin Johannekselta, mitä pappa oli matkalla oikein nähnyt, kun se koko ajan puhuu Leviathanista ja Baabelin Portosta.

Johannes kuiskutti, että he olivat pysähtyneet Mikkelin pohjoispuolella Visulahden Shellillä ja Pappa oli kulkenut vilkkaan viitostien yli niinkuin Israelin lapset Punaisen Meren

yli. Tien toisella puolella oli huvipuisto ja sen portilla oli ollut kuusi metriä korkea lasikuituinen Tyrannosaurus Rex sekä samasta aineesta tehty Disneyn Pocahontas.

Dave tuli vakavana Johanneksen luo ja pani molemmat kädet sen olkapäille ja katsoi kiinteästi silmiin. Luke! Mene Horthaan Degobahin aurinkokuntaan. Löydät sieltä Jodan. Hän opettaa sinua ja sinusta tulee Jedi. Olkoon voima kanssasi!

XIX

KUPLAHALLIN katto oli kuin satula. Johannes ja Leila tulivat Panun kanssa hallille. Kysyin Johannekselta arveliko hän katon kestävän. Olin käynyt jo juosten rekkojen luona ja ilmoittanut, että telttaa ei voi ruveta pystyttämään ennen kuin on ratkaistu, mitä hallin kanssa tehdään.

Johannes meni kauempaa katsomaan hallin katon painaumaa. Se arvioi, että sinne muodostuneen altaan keskisyvyys ei vielä ollut enempää kuin kolmekymmentä senttiä. Tämän arvion perusteella ruvettiin laskemaan katolla makaavan veden määrää. Soikion muotoisen painauman ala pääteltiin suunnilleen kolmeksikymmeneksi neliöksi. Sen mukaan siellä oli kahdeksisen kuutiota vettä.

HALME ja Johannes vaan laskeskeli ihan, kun olis oltu jossain liikepankkien sponssaamassa fysiikan tietoniekkakisassa Suomen lukiolaisille. Mä sanoin, että tuolla vesialtaan alla on meidän kamat ja mä aion hakea ne pois. Ei ne edes kuulleet, mitä niille puhui.

JOHANNES oli sitä mieltä, että on turha hätäillä. Se selitti, että vesipussin laajeneminen pysähtyy kohta, kun katolle muodostuva allas alkaa vuotaa reunoilta yli. Sanoin ettemme me voi ottaa sellaista riskiä, että kuplahalli romahtaa tuhansien ihmisten niskaan kesken Jumalanpalveluksen. Johannes kysyi, koska suurteltta on tulossa.

Kuultuaan että rekat odottavat jo pellon laidassa Johannes kysyi kuinka kauan pystytyksen oli laskettu kestävän. Mäkelä oli vakuuttanut, että jos pystytysryhmä toimii ohjeiden mukaan, teltta saadaan pystyyn alle kahdessa tunnissa. Johannes mietti hetken ja sanoi, että se on varmaan mahdollista.

Se ehdotti, että annetaan kylmäverisesti seurojen jatkua kuplahallissa ja siirretään ne telttaan heti, kun se on pystyssä. Vastuu oli kuitenkin minun. Panu kysyi kuka korvaa Roadsoundin kaluston jos halli romahtaa. Ei se romahda. Johannes otti täyden vesiämpärin maasta siitä, missä oli ollut kauppiaan kioskin nurkka. Tässä, se antoi Panulle ämpärin käsiin.

MITÄ mä tällä teen? Ruvetaanko me tyhjentään ämpäreillä tota uima-allasta hallin katolta? Johannes väitti, että ei hallin kattoon kohdistu sen suurempi paino kuin mun käsiin, kun mä pitelin sitä ämpäriä. Jätä hei noi fysiikan havaintoesitykset myöhemmäs, mä sanoin.

Johannes piirteli maahan kuvia ja selitti miten hallin katto kaareutuu ja sen takia veden on kohta pakko ruveta tulemaan alas. Se höpisi parabeleista ja pistekuormista ja väitti, että ei katto vielä niin kovalla rasituksella ole. Mä sanoin, että itse just kerroit, että siellä on viidestä kaheksaan tonnia vettä.

SIINÄ Mielessä Johanneksen puheissa oli järkeä, että rakenteeseen kohdistuva pistekuorma oli aika pieni. Sain siitä ajatuk-

sen, että vesiä voisi yrittää saada alas laittamalla yhtäkkiä puhalluksen täysille.

Ajatuksena oli, että puhalluksen paine kohottaisi kattoa äkillisesti ja vesi holahtaisi alas pitkin kuplan kylkiä. Johanneksen mielestä sitä kannatti yrittää.

Faktori tuli sanomaan, että painokone on ruvennut värisemään ja liike tuntuu kasvavan. Se sanoi, että koneen laakerointi ei kestä kovin paljon suurempaa sivuttaisliikettä. Lähdin katsomaan, mitä siellä tapahtui.

Käskin miesten mennä pistämään käsiohjauksella kaikki puhaltimet yhtä aikaa päälle. Johannes lupasi seurata kuinka hallin katto käyttäytyy.

HALME juoksi sen kirjapainohemmon kanssa johonki. Johannes jäi muitten äijien kanssa kuplahallille. Ne kuvitteli saavansa monta tonnia vettä liikkeelle puhaltamalla! Mä sanoin, että ne on pimeitä. Johannes väitti, että se on ihan mahdollista. Se laski hallin katon pinta-alaa ja selitti, että kuplassa on sata kertaa enemmän ilmanpainetta välittävää pintaa vettä kannattelevaan alaan nähden.

Kauppiaski tuli siihen ja ihmetteli, mitä äijät duunaa. Mä näytin, että kuplahallin katto on ruvennut keräämään vettä ja nää kelaa nyt miten se saatas sieltä alas. Kauppias vaan ihmetteli, että miten sinne on vettä saatu jäämään, pyöreelle katolle.

Mä sanoin hei, kato nyt toi hallihan on ku muovikassi, joka pysyy kasassa puhaltamalla. Jos se rupee prakaamaan kasaan, niin siihen voi olla vaan yks syy, puhallusta on feidattu pienemmälle jossain välissä.

Kauppias tiesi, että puhallusta oli vähennetty sen takia, ku vanhat ihmiset oli valittanu korvien lukkiintumista hallissa. No sehän johtu ylipaineesta. Kohta sitä tulee lisää, mä sanoin. Noi nimittäin aikoo pistää puhaltimet huutaan kypällä.

Millä kypällä? kauppias ei tajunnu. Ne pistää puhaltimet täysille, nupit kaakkoon! Johannes kato väittää, että katto heilahtaa ylöspäin ja vedet tulee alas, jos puhallus pistetään yhtäkkiä blosaamaan sata lasissa.

Meki mentiin kattoon hallin konehuonetta. Siellä oli kolme suurtehopuhallinta, jotka niitten piti pistää käsiohjauksella huutaan täysillä ja yhtäaikaa. Kolme hemmoa meni koneille ja Johannes käski meidän mennä pikkasen kauemmas kattomaan, mitä katolle tapahtuu.

FAKTORI hätäili offsetin värisemistä. En huomannut mitään erikoista painokoneen toiminnassa, mutta en väittänyt vastaankaan. Kaipa se koneensa tunsi. Menin ulos ja kiersin lavetin.

Kumarruin tutkimaan anturoita joiden päälle tukitassut oli laskettu. Liikettä ei pystynyt näkemään, mutta kun pisti käden anturarakenteeseen kiinnitettyyn aluslevyyn, tuntui värinää, kuin olisi vatkattu yleiskoneella. Siirsin kämmenen maahan aluslevyn viereen. Savikko tärisi.

ME MENTIIN Leilan kans niin kauas, että pystyttiin hyvin seuraamaan, mitä hallin katolle tapahtuu. Kauppias jäi siihen välille sillai, että me nähtiin se ja se itte näki Johanneksen, joka anto komennon äijille konehuoneeseen. Oli sovittu, että kauppias näyttää meille merkin samaan aikaan, ku Johannes antaa omansa koneenkäyttäjille. Kauppian käsi heilahti.

Tuijotettiin kattoa, mutta paskat se mitään heilahti. Painauma kuplassa ei hievahtanutkaan. No sen mä nyt olin arvannu.

Parin sekunnin päästä kauppiaan merkistä rupes kuuluun kauheeta mouruamista. Katottiin mistä se tuli ja nähtiin, ku generaattorien pakoputkista pölähti mustat savupilvet ja kuu-

lu ääni, ku kymmenen rekkaa olis lähtenyt ajamaan skabaa huoltoaseman parkkipaikalta. »Smurffit on taas täällä, jeejee», rupes kuulumaan kaiuttimista.

Jumalauta mä kirosin. Mähän olin helvetin pässi unohtanu, että puhaltimet tekee tietysti taas kuormituspiikin sähköverkkoon ja studion mylly menee tilttiin. No sieltähän alko taas sama laulu soimaan ku aamupäivällä.

OLIN vielä painokoneen ääressä kontillani, kun kovaäänisistä rupesi tulemaan sama renkutus. Jännite oli taas heilahtanut, kun generaattorit ei ehtineet reagoida puhaltimien vaatimaan äkilliseen tehontarpeeseen.

Menin ulos ja kysyin, oliko katto heilahtanut. Leila kertoi, että mitään ei ollut tapahtunut, ainakaan mitään silminnähtävää. Kysyin Panulta, saako se laulun loppumaan. Panu uskoi saavansa sen nyt äkkiä pois. Käskin olla hosumatta ja kielsin vaarantamasta radioaseman toimintaa. Sitä saatetaan vielä tarvita oikein tositoimissa.

MÄ LÄHDIN studioon feidaamaan musiikkia. Dave oli taas hävinny johonki ja mä pyysin Leilaa mukaan, että se vahtis lähetystä sillä aikaa, ku mä hakkeroin smurffit pimeeks.

Kauppias kysy voiks se tulla kanssa kattomaan studiota. Ihan vapaasti mä sanoin. No ne lähti sinne messiin koko jengi.

XX

MENTIIN sinne studioon. Kaikki tavalliset makkarat oli myyty, jäljellä oli vain krakovaa ja balkania ja bratvurstia, jotka ei tahtoneet mennä. Minä käskin akankin mukaan, että se näkisi paikallisradion oikein sisäpuolelta.

Studiossa ei ollut ketään ja ihmeteltiin vähän aikaa, minne Dave ja pappa oli taas menneet. Panu väitti nähneensä, että ne olivat kävelleet tietä myöten kohti rekkoja, joihin suurteltta oli lastattu.

Minkä takia se sinne menee, jos se ei kerran voi sietää koko telttaa? Ja minkä takia se yleensäkään telttoja vihaa? Leila suuttui ja huusi, että minä olen kyllä tyypillinen mies. Miten niin, ihmettelin.

Se ilmoitti kertoneensa papan elämästä ainakin kaksi tuntia ja mistään muusta en ollut kiinnostunut kuin voimalaitoksista ja seuroista ja teltoista. Mistä ihmeestä sitten?

Leila rupesi huutamaan. Eikö minulle ole ollenkaan juolahtanut mieleen, että papalla oli ollut myös perhe, vaimo ja lapsi? Enkö pysty ymmärtämään, että ihminen saattaa muuttua ja kasvaa niin, että sitä rupeaa kiinnostamaan elämässä muutkin

asiat kuin sähkön tekeminen ja entistä isompien rakennusten pystyttäminen? En tiedä mistä se suuttui.

Eukko kysyi oliko papalla vain yksi lapsi. Se ihmetteli sitä, koska lestadiolaisilla on yleensä iso lauma lapsia. Emäntä jankutti papan vähistä lapsista niin kauan, että piti kysyä eikö se siihen ikään tiedä kuinka lapset saa alkunsa.

Akka viisasteli, että nyt oli puhe siitä, miksi papalla ei ole lapsia. Minä sanoin, että jos tiedät kuinka lapsia tehdään, niin ymmärrät, että niitä ei ole varmaankaan sen takia, koska niitä ei ole ollenkaan ruvettu tekemään. Se kysyi puhuinko minä meistä. Sanoin, että minä en jaksa sun kanssas. Huttusen Aake ilmestyi ovelle, huoltamon omistaja. Aaken perässä tuli nimismies. Se kysyi, missä täällä on vastuulliset henkilöt.

KAUPPIAS ja sen muija oli tulleet katsomaan meidän studiota. Leila kinasi jotain kauppiaan kanssa. Kohta tää K-kaupan Väiski rupeskin huutamaan akalleen. Sillon tunki kolme uutta äijää sisään. Studiossa rupesi olemaan snadi tungos.

Mä en tiennyt ketä ne kolme hemmoa oli, mutta viimeseksi ovesta änkes poliisi, virkapukuinen konstaapeli. Ekaksi tulleella oli Esson takki ja paskaset farkut, duunihanskat persefikassa. Toisena oli jotain viiskymppinen jätkä, pieni äijä kuivassa kondiksessa, ku nyljetty näätä.

Se kysyi heti ovelta, kuka täällä on vastuullinen henkilö. Mä sanoin lattialta, että mä olen. Mähän konttasin äänipöydän takana, kun mun piti irrottaa äänentoistosysteemin yhdyskaapeli pöydästä. Vähän se katto pitkään, kun mä nousin esiin.

Äijä sano, että sen tietoon on saatettu asioita, jotka on pakottanu sen saapumaan paikalle henkilökohtasesti, vaikka on viikonloppu. Se sanoi, että hän joutuu toimimaan niukkojen määrärahojen turvin ja hälytystehtävät virka-ajan ulkopuolella tulee yhteiskunnalle kalliiksi. Meidän jos kenen luulisi ym-

märtävän vastuumme. Mä kysyin, kenestä se puhuu ja kuka se itte on.

NIMISMIES nousi pari kertaa varpailleen. Se kertoi olevansa nimismies. Panu kysyi, mitä se tahtoo. Nimismies sanoi, että hänelle on tullut valituksia. Panu ihmetteli. Se mietti, että heillä on kyllä toimilupa kunnossa ja lähetystoiminta on ollut sen ehtojen mukaista. Yhtäkkiä se rupesi nauramaan.

POKKA petti. Se äijä luuli mua lestadiolaiseksi! Se kuvitteli, että mä olin Halmeen Lare tai joku muu järjestelytoimikunnan tyyppi Rauhanyhdistyksestä. Mä käänsin selän ja buuttasin koneen ja yritin vetää ryhtii. Pikkasen piti purra alahuulta. Mä sain pokan kondikseen ja käännyin. Miten meni finlandiahiihto viime talvena, mä kysyin.

Sheriffi meni ihan puihin. Mistä te tiesitte? Sen leuka väpätti ja käsi haroi päälakea. Olitteko mukana Mikkelissä, se kysyi. En ollut mukana, mutta mä tunnen kyllä hyvin harjoitelleen kuntohiihtäjän joustavasta askeleesta ja voimakkaista kädenliikkeistä.

Sheriffi suki päätään. Mä olin nähny sen menevän pitkin tien reunaviivaa, kun mä tulin ja näkihän siitä muutenkin, että se on just niitä dillejä, jotka vetää rullasuksilla pitkin maantienlaitaa sillon, ku normaalit ihmiset nauttii kesästä ja yrittää unohtaa talven.

AKKAA nauratti. Se käänsi tuolinsa selin ja hytkyi selkä meihin päin, yritti tuijottaa ikkunasta ulos. Panihan se naurattamaan. En minä ymmärrä, mistä Panu arvasi, että nimismies on hiihtohullu. Talvella Naganon olympialaisten aikaan se sytytti käräjätaloon juhlavalaistuksen yöllä kello neljä, kun Myllylä voitti kultaa kolmellakympillä.

Se ammutti venekerholta kerätyt vanhaksi käyneet hätäraketit taivaalle ja selitti, että minä otan täyden vastuun, kun päivystyksessä istunut konstaapeli meinasi kieltäytyä. Kirkonkylän mummot heräsivät ja luulivat, että on syttynyt sota. Ne oli kuulemma soitelleet toisilleen ja saaneet aikaiseksi huhun, että Saddam Hussein on tehnyt yllätyshyökkäyksen.

Vallesmannihan oli lestadiolaisille jo valmiiksi käärmeissään, kun niiden kenttäsirkkeli oli koko talven vonkunut sen hiihtolenkin varressa. Se ei näkynyt tietävän mitä nyt pitäisi tehdä. Se yritti jämäköityä ja selitti, että nyt on kesä ja Finlandiamaratoniin vielä aikaa.

Se katseli Panun niiteillä koristeltua takinselkää ja cowboysaappaita ja kertoi pitäneensä uskovia järjestystä rakastavina ihmisinä. Panu sanoi, että näistä hommista ei tule mitään, jos ei pidä järjestystä.

MÄ NÄYTIN nimismiehelle kaapelinippuja, mitä aina roikkuu studion seinillä ja vedin auki laatikostoja, joissa oli pikkuroinaa lokerikoissa: abico-liittimiä ja sulakkeita, alkaliparistoja ja äänipöydän led-valoja, kolveja ja juotostinaa sun muuta. Täällä on kamaa kato, ku rautakaupassa. Eihän tästä hommasta mitään tuu, jos ei näitä pidä järjestyksessä. Se paskanen jätkä Esso-takissa tuli kattomaan työkaluja ja kysy olenko mä sähköasentaja.

Se selitti, että työkaluista tuntee ammattimiehen. Mä sanoin, ettei me mitään sähkömiehiä olla, mutta keikkarundilla voi sattua ihan mitä vaan ja sen takia pitää olla asialliset vehkeet messissä. Jos sä kiinalaisii ostat niin se on ihan sama, kun vetäsit fyrkat alas veskistä.

Essohemmo otti pikkuruuvarin setistä ja työnsi sen kauppiaan lärvin eteen ja tilitti, että tässä on kunnollinen ruuvimeisseli. Tiesitkö helppoheikki, että tämmönen maksaa satakolmekymppiä? Kai se oli joku jumalaut remonttireiska.

Kauppias huusi, että kyllä hän työkalut tuntee, kun myy niitä maanviljelijöille ja ammattiasentajille eikä niille voi tarjoo mitään kaukoidässä duunattuja kopioita.

Rauha rauha, mä sanoin, kai täs joka jätkä on sen verran prohemmo, ettei osta mitään kinkkiruuvareita, tai rupee myymään semmosia ammattimiehille. Halmeen Lare tuli Johanneksen kanssa ovelle ja kysyi onko tietokone kunnossa. Remonttireiska huusi, että siinä on nyt se mies.

STUDIOSSA riideltiin. Meteli kuului ulos asti. Kun pistin pään ovenrakoon, joku päästi kovan äläkän, huusi, että minä olen se mies. Sisällä oli kolme tuntematonta, mutta yhdessä oli jotain tuttua.

Se oli sama mies, joka oli ajellut autolla pitkin peltoa edestakaisin. Minähän lähetin pojat häätämään sen pois seura-alueelta. Pienempi mies tuli kysymään onko täällä vastuusuhteet yleensäkään tiedossa, että kuka täällä määrää? En tiedä mitä siihen olisi pitänyt vastata, kun kolmas tuntemattomista oli virkapukuinen poliisi.

Panu sanoi, että hän ei ole vielä tähän mennessä kuullut määräyksiä koko seurojen aikana, mutta paikalle on ehkä nyt vihdoinkin saatu mies, joka on tottunut antamaan niitä. Halusin tietää mistä on kysymys. Työvaatteissa oleva mies osoitti minua ruuvimeisselillä ja sanoi, että olen estänyt häntä harjoittamasta elinkeinoaan.

Pieni mies kysyi uudestaan, kuka täällä on vastuuhenkilö. Tässä on meidän pitäjän nimismies, kauppias esitteli. Panu sanoi vastaavansa kaikesta tässä studiossa, mutta oven ulkopuolella hänen vastuunsa rajoittuu äänentoistolaitteistoon ja kaapelointiin. Kerroin olevani seurojen järjestelytoimikunnan puheenjohtaja. Vaikka ei mitään nimismiehiä enää nykyään edes ole, kauppias vielä selitti.

NIMISMIES sanoi, että nimismiehiä ei enää ole, koska ne on muutettu poliisipäälliköiksi, mutta niillä on edelleen samat valtuudet ja hän käyttää niitä täällä. Otetaas nyt rauhallisesti vaan Pentti, mä yritin, mutta vallesmanni huusi, että hän voi panna meidät kaikki putkaan, jos katsoo sen tarpeelliseksi ja lopettaa seurat samantien.

Halme ei sanonut mitään. Se meni ikkunaan ja katseli vähän aikaa ulos sateiselle pellolle, jonka toisella laidalla kuusi rekkaa odotti, että niille tultaisiin viisaamaan tietä eteenpäin. Halme kääntyi ja sanoi uudestaan olevansa seurojen järjestelytoimikunnan puheenjohtaja.

Nimismies kysyi, oletteko estänyt tätä miestä suorittamasta tehtäviään. Huttusen Aake rupesi huutamaan jotain naftatynnyreistä ja huoltamotoimintaan kuuluvasta vähittäismyynnistä. Halme sanoi, että hän ei ole estänyt ketään eikä estä. Hän yrittää vaan viedä nämä seurat läpi ja saada ihmiset ja niiden autot pois pellolta, kun seurat ovat loppuneet.

Nimismies sanoi, että hänelle tulleiden valitusten mukaan kuntalaisten liikkumista seurapaikalla on rajoitettu ja paikallisten yrittäjien elinkeinotoimintaa on koetettu estää ja saattaa ne eriarvoiseen asemaan. Halme sanoi, että hän ei ymmärrä, mistä puhutaan. Huttusen Aake osoitti meikäläistä sormella ja huusi Halmeelle, että olet äijä tuon kanssa liitossa. Poikaa yritit pelotella, mutta minun kanssa ei leikitä.

Aake rupesi taas hiilestymään: ensin tilataan naftaa, perkele ja kun sitä tuo, niin ruvetaan vittuilemaan. Tota helppoheikkiä kyllä hyysäätte, mutta pojan pelottelitte ulos, kun se yritti kanssa myydä jotain. Halmeen kännykkä soi ja se sanoi, että hällä menee tässä vielä vähän aikaa, käski odotella. Saatana näin pieni kunta, mutta on vaan täälläkin oma mafia, Huttunen möykkäsi. Samat herrat istuu kunnanhallituksessa ja jakaa potin keskenään, jos jotain tulee paikkakunnalle, että köy-

häkin voisi yrittää. Vaietkaa Huttunen, nimismies huusi. Järjestysvalta on ehdottoman tasapuolinen ja se tutkii valitukset perinpohjaisesti.

Leila käski Aaken lopettaa kiroilemisen. Paikalla on naisia ja ihmisiä, joiden hengellistä vakaumusta se loukkaa. Nimismies otti lehtiön esiin ja kysyi missä ominaisuudessa olette paikalla. Leila sanoi olevansa Suomen Akatemian tutkija. Nimismies nousi varpailleen ja puhalsi poskiinsa, mutta ei osannut sanoa mitään.

Halme meni vallesmannin eteen ja sanoi, että hän on myös sitä mieltä, että kaikki pitää selvittää tasapuolisesti. Hän ei nyt vaan oikein tiedä mistä on kysymys. Halme oli oikeen diplomaattinen.

OLISIN tietysti voinut hankkia paikalle juristiveljiä, joita meillä oli järjestelytoimikunnassa ja olihan seuroissa päällikkötason miehiä poliisin organisaatiostakin. Nimismies olisi pitänyt kuitenkin sellaista sodanjulistuksena eikä ollut oikein aikaa ylimääräisiin.

Nimismies pani silmälasit päähänsä. Tietooni on saatettu, että huoltamoyrittäjä Huttunen on liikkunut seura-alueella tarkoituksenaan myydä sellaisia vapaa-ajan välineitä, joiden kaupan pitäminen on katsottava normaaliin huoltamoyrittäjyyteen kuuluvaksi. Nimismies käänsi lehtiöstään sivua.

En minä myynyt, poika myi, mutta meillä on perheyritys! Vaietkaa Huttunen, nimismies käski. Vapaa-ajan tarvikkeiden myyminen sisältyy elinkeinoilmoitukseen, jonka nojalla Huttunen yrittäjänä toimii. Mitä tulee tavaroiden myymiseen julkisessa tilaisuudessa, on se kulkukauppaa, jonka poliisiviranomainen voi harkintansa mukaan sallia.

Nimismies selitti, että häneen on oltu yhteydessä kunnan hallinnosta ja hän on harkinnan jälkeen päättänyt sallia paikallisten yrittäjien myyntitoiminnan seura-alueella sikäli kuin toiminta ei uhkaa yleistä järjestystä tai loukkaa kenenkään uskonnollista vakumusta.

Se otti lasit päästään ja katsoi meitä vuoronperään. Salliessaan tämänkaltaisen elinkeinotoiminnan poliisi sitoutuu samalla valvomaan, että sen edellytykset ovat jokaiselle yhdenvertaiset. Nimismies pani taas lasit päähänsä ja tutki muistiinpanojaan: nyt tietooni on saatettu, että poliisin edellyttämä tasapuolisuus ei ole toteutunut.

En vieläkään ymmärtänyt, mistä oli kysymys, mutta en ruvennut paljastamaan sitä. Halusin tietää, missä kohtaa tasapuolisuus ei ole toteutunut. Huttunen huusi, että kirkonkylän markettikauppiaan kyllä annetaan tyrkyttää makkaraansa, mutta hän ei saa yrittää myydä omia tuotteitaan eikä saa edes toimittaa paikalle polttoainetta, jota on ensin tilattu.

Kysyin kuinka Huttusta on koetettu estää. Ensin pelottelette poikaa ja sitten kiellätte tulemasta, kun yrittää toimittaa tavaran paikkaan, mihin se on tilattu. Kysyin, onko Huttusella vaalea pick up. Kyllä tiedetään! Myyvät täällä autojakin, Huttunen huusi.

HALME kertoi nimismiehelle, että Huttusen poika oli ajellut seura-alueella holtittomasti pick upilla ja rasittanut turhalla sahaamisella vettynyttä pellonpintaa. Halme sanoi olevansa huolissaan maapohjan liettymisestä, koska heillä on pellolla iso määrä autoja, jotka pitäisi saada sieltä vielä poiskin.

Nimismiehen mielestä oli Halmeen ja hänen edustamansa yhdistyksen asia, jos he ovat tuoneet autonsa pellolle. Ei Huttusen kuulu kantaa siitä huolta. Mitä pellolla ajelun laillisuuteen tulee, niin se perustuu maanomistajan lupaan ja poliisiviranomaisen sallimaan poikkeuskäytäntöön. Pääsääntöisestihän moottoriajoneuvoilla ajaminen on kielletty maastossa. Autot

kuuluvat teille ja rakennetuille pysäköintialueille, mistä kertoo jo autonkuljettamisesta säätävän tärkeimmän lain nimikin: Tieliikennelaki.

Jos Rauhanyhdistys on nyt kehottanut jäseniään ajamaan autojaan pellolle, niin se kantaa siitä vastuun itse. Nimismies on tämän kyllä sallinut ja maanomistaja antanut korvausta vastaan luvan, mutta lupaan sisältyy se itsestäänselvä ehto, että pellolla saavat kulkea ja ajaa myös muut kuin Suomen Rauhanyhdistys ry:n jäsenet.

Halme kysyi eikö tästä asiasta voisi puhua järkevästi. Akka puuttui myös puheeseen. Minä käskin sen olla nyt hiljaa. Se suuttui. Ne lähtivät Leilan ja Johanneksen kanssa ulos eikä nimismies sentään ruvennut estämään niitä. Tuntui, että se kohta varoittaa, että kaikkea mitä sanotte voidaan käyttää teitä vastaan oikeudessa ja teillä on oikeus yhteen puhelinsoittoon.

Halme muistutti, että oli meneillään lestadiolaisten perinteiset suviseurat, joita on järjestetty jo vuosikymmeniä eri puolilla maata ja suunnilleen samanlaisissa olosuhteissa kuin nyt eikä ikinä ole vielä tullut erimielisyyttä paikkakuntalaisten kanssa poliisista puhumattakaan.

Halmeen mukaan Rauhanyhdistykselle on kunnia-asia, että seurapaikka jää aina siistiin kuntoon, vaikka siellä olisi ollut kymmeniätuhansia ihmisiä. Se kertoi, että suviseuroista ei ole koskaan valitettu millään lailla. Nimismies kysyi, mitä Halme yrittää todistaa. Halme pyysi vain ottamaan huomioon, että kyseessä on uskonnollinen tilaisuus.

Se sanoi, että hengellisiin kokouksiin ei perinteisesti ole kuulunut kaupankäynti ja markkinahenkisyys, vaan niissä on päinvastoin pyritty yksinkertaisuuteen ja hiljentymiseen. Nimismies näytti kaikkia studion laitteita ja sanoi, että ei tämä kovin yksinkertaiselta näytä. Se lisäsi, että hänen kannaltaan,

juridiikan näkökulmasta, kyseessä on väenkokous tai julkinen tilaisuus.

Nimismies opetti, että hänelle ei virkamiehenä kuulu mikä on niiden tilaisuuksien aihe ja sisältö, joiden pitämiseen hän antaa luvan. Tasapuolisuus vaatii häntä jopa pidättäytymään arvottamasta niitä millään tavoin, jos ne vain eivät ole ristiriidassa lain ja Suomen solmimien valtiopimusten kanssa.

Paikkakunnalla ylintä järjestysvaltaa käyttävänä viranomaisena nimismiehen ei ole soveliasta ottaa kantaa siihen mitä rauhanyhdistysläiset suviseuroissaan tekevät. Tältä kannalta on aivan sama onko meneillään koiranäyttely vai jumalanpalvelus. Sen sijaan nimismies valvoo ja tulee valvomaan, että kansalaisten yhdenvertaisuus toteutuu kaikissa hänen sallimissaan tilaisuuksissa, myös suviseuroissa.

NÄYTTI siltä, että nimismiehelle ja Huttuselle on ihan turha ruveta puhumaan järkeä. Aika kului. Rekat odottivat vieläkin pellon laidassa ja sieltä oli soitettu jo kaksi kertaa. Tein nimismiehelle muutaman kysymyksen.

Esitin ne mahdollisimman yksinkertaisesti: haluaako nimismies lopettaa seurat tähän paikkaan vai salliiko niiden jatkumisen? Syytetäänkö jotakuta ja jos syytetään niin mistä? Aiotaanko joku pidättää tai vangita? Ja lopuksi: miten asioitten pitäisi olla, että Huttunen olisi tyytyväinen?

HALME pisti kakkosen pykälään. Se oli vähän sen näkönen, että nyt hei loppu pelleily. Nimismies meni pikkasen puihin. Se höpötti, että ei ketään aiota vangita eikä syyttää, mutta tasapuolisuus pitää toteutua. Halme sanoi, että se on jo varmaan tullut kaikille selväksi. Nyt on vaan kysymys siitä miten tasapuolisuus toteutetaan nimismiehen tavalla.

Halme käski nimismiehen kertoa mitä se haluaa tehtäväk-

si, niin seurajärjestäjät tekee sillä lailla, mutta tämä asia pitäisi kertoa heti, koska aikaa ei ole koko päivää. Nimismies selitti vielä tasapuolisuuden toteuttamisesta ja elinkeinovapaudesta. MITÄ ON TEHTÄVÄ? Lare sano sen jo aika kovalla äänellä.

Jumalauta mä nautin, ku Halme pani sen sheriffin seinää vasten. Sen verran pitää olla kato punkkari — paskalakit kyykkyyn! Mä duunasin Larelle peukalosta ja etusormesta rinkulan: punk rules ookoo! Lare näytti, että älä nyt sotkeudu tähän.

Nimismiehen leuka väpätti: kaikkien paikkakunnan yrittäjien pitää antaa vapaasti harjottaa elinkeinoa seura-alueella ja kunnan asukkaiden pitää saada vapaasti liikkua siellä. Näin tapahtuu, Lare sanoi ja lähti.

Nimismies ja Huttunen jäi hölmönä seisomaan. Se konstaapeli ei ollut sanonut mitään koko aikana. Kauppias naureskeli Huttuselle, että lähde Aake toteuttaan elinkeinovapauttas. Leila oli häipynyt johonki Johanneksen ja kauppiaan muijan kanssa. Musta oli näyttänyt, että vaimo rupesi itkemään, kun kauppias huusi sille turpaa kiinni.

XXI

KAUPPIAAN rouvaa itketti: aina sen pitää olla samanlainen. Yritin näyttää Johannekselle, että häivy vähäksi aikaa, mutta ei se käsittänyt. Se vaan ihmetteli, mikä tämän kunnan nimismiestä vaivaa. Kauppiaan vaimo nauroi vähän hysteerisesti: liian pienet munat. Johannes punastui. Se ei ollenkaan ymmärtänyt, missä mielentilassa nainen oli.

Vitsistään rouva kuitenkin vapautui ja rupesi nauramaan kunnolla. Se kertoi, että Panun utelu Finlandiahiihdosta oli osunut nimismiestä arkaan paikkaan.

Nimismies oli Mikkelin Finlandiamaratonissa laskenut juuri ennen lähtöä rantatörmältä sulaan. Sen suksenpohjat oli jäätyneet, mutta se oli jatkanut hiihtämistä huuli hampaitten välissä, koska oli lyönyt vedon eläinlääkärin kanssa, että voittaa tämän.

Nimismies oli väkisin roikkunut jäätyneillä suksillaan pääjoukon matkassa koko lähtöalueen, joka oli aika pitkä järvenselkä. Sen luonto ei ollut sallinut alkaa heti raapia suksenpohjia, koska siellä oli televisiokin paikalla ja se tiesi että kotikunnan ihmiset etsivät urheiluruudun välähdyksestä sitä ja eläinlääkäriä.

Metsään päästyään se oli aikonut ruveta puhdistamaan suksenpohjia, mutta eihän sillä ollut mitään työkalua siihen hommaan. Kilpailijoita meni kaiken aikaa ohi eikä kukaan jäänyt auttamaan.

Nimismieheltä petti hermo, että se jää kokonaan eläinlääkärin kyydistä. Se lähti taas hiihtämään, yritti vaan taittaa välillä havuja alleen ja kuopia suksiaan niihin kuin Marjo Matikainen Calgaryn olympialaisissa. Olihan jää lopulta kulunut, mutta samalla oli mennyt nimismiehen kaikki pitovoide.

Kaksikymmentä kilometriä se oli jaksanut reuhtoa lipsuvilla suksillaan, mutta saanut siinä puuhassa voimansa täysin loppumaan. Puolimatkassa piti olla levähdyspiste, jossa olisi voinut huoltaa suksiaan ja sinne nimismies tähtäsi.

Jonkun juvalaisen pikkujärven rantaan pystytetyllä juottoasemalla sen matka oli kumminkin keskeytetty. Se oli kampattu maahan ja köytetty paareihin. Siellähän oli järjestäjät vastuussa osallistujien terveydestä ja sipanneet hiihtäjät poistettiin ladulta vaikka väkisin.

Nimismies oli hoippunut urheilujuomamukien vaiheilla mustassa hiihtohaalarissaan, jossa oli valkeat hihat ja lahkeet. Päässä sillä oli punainen pipo kuin kukon heltta. Tämä nimismiehellä oli päässä, että vaimo erottaisi sen urheiluruudun helikopterista kuvatusta välähdyksestä, jossa tuhannet hiihtäjät menevät kuin liian varhain heränneet muurahaiset hangen päällä ja että se itse tuntisi itsensä jälkeenpäin videolta.

Se oli kiinnittänyt toimitsijoiden huomion jo tullessaan ja lähti juottoasemalta väärään suuntaan, sinne mistä oli juuri hiihtänyt. Kohta se oli joutunut umpihankeen ja peuhannut siellä yhtenä valkomustana ja punaisena mylläkkänä ilman toista suksea kuin haavoittunut soidinmetso.

Paareilla se oli vielä pyörinyt remmeissä ja mölissyt jotain reserviupseerikunniasta, kurssipuukon helaan kaiverretusta

valasta ja talvisodan hengestä. Sauvansakin se oli saanut teutaroidessaan katki ja vaati saada hiihtää maaliin yhdellä porkalla kuin Mika Myllylä Lillehammerissa. »Näihin kuviin, näihin tunnelmiin», oli eläinlääkäri siitä lähtien aina tervehtinyt, kun näki nimismiestä kunnantalolla.

NIMISMIES tuli studiosta. Anteeks, pitää hakea akkuja sisältä, Leila sanoi ja meni kumarassa puolijuoksua studioon. Meillä kauppiaan rouvan kanssa pokeri piti. Nimismies kysyi olenko viihtynyt paikkakunnalla.

Kerroin, että en ole vielä virallisesti muuttanut. Sanoin sen varmuuden vuoksi, kun ajattelin, että se on tarkistanut muuttoilmoitukset ja tämä on joku pistokoe. Huttunen kysyi ostanko potkurin vai en. Sanoin ratkaisevani asian vielä samana päivänä.

Nimismies ihmetteli mitä kaikkea Huttunen seuroissa oikein kauppasi. Se sanoi äsken puolustaneensa Huttusen oikeutta liiketoimiinsa ja toivoi, että tämä puolestaan ei pettäisi hänen luottamustaan.

Kerroin, että nyt puhuttiin vanhasta hinaajan potkurista, joka Huttusella on pihassaan. Olen ollut ostamassa potkuria, jos Huttunen vain myisi sen. Potkurilla ei ole suviseurojen kanssa mitään tekemistä, vakuutin.

En malttanut olla lisäämättä, että seuroista ostaisin kyllä mielelläni petankkikuulat, jos vain hinnoista sovitaan. Nimismies rupesi näyttämään siltä, että se ei usko kohta kenenkään sanaa. Se tuntui olevan liian kauan toisten puheita selkänsä takana kuunnellut mies, jonka kaikki aika menee miettiessä mitä hänestä sanotaan.

Rupesin pelkäämään, että joudun nimismiehen kanssa keskusteluun potkurin tarkoituksesta. En halunnut, että se rupeaa penkomaan vesilakia ja energiantuotannosta säädettyä lain-

säädäntöä ja tulee sitten myllylle pätemään juridiikan tuntemuksellaan. Onneksi Leila tuli takaisin ja nimismies kiinnitti huomionsa siihen.

NIMISMIES kysyi olenko todella Suomen Akatemian tutkija. Kerroin, että olen mukana Helsingin yliopiston uskontotieteen laitoksen projektissa. Kysyin muistiko se oikeushistoriasta konventikkeliplakaatin. Puhuin mitä mieleen juolahti. Oli pakko yrittää hajottaa mieltä, ettei sinne pääsisi: »näihin kuviin, näihin tunnelmiin!»

Nimismies väitti kuulleensa konventikkeliplakaatista, mutta ei nyt saanut päähänsä mihin se liittyi. Oikeushistorian approbaturista on kohta kolmekymmentä vuotta aikaa.

Se pohti liittyikö konventikkeliplakaatti jollain lailla merkantiilikauppaan ja tapulikaupunkioikeuksiin. Piti kiireesti jatkaa, että Konventikkeliplakaatti oli asetus, jolla kiellettiin yksityiset uskonnolliset hartauskokoukset tuhatseitsemänsataaluvun alkupuolen Ruotsi-Suomessa. Sen ajan vallesmannien tehtäviin kuului kytätä heränneiden järjestämiä seuroja ja hajottaa niitä voimatoiminkin sekä saattaa seurajärjestäjät edesvastuuseen, mistä saattoi seurata hyvinkin linnaa.

Herätysliikkeet olivat sen ajan vaihtoehtoliikkeitä. Valtiovalta ja kirkko pitivät uskovaisia vaarallisina radikaaleina, jotka uhmasivat järjestystä ja hyviä tapoja. Pelottavinta herätyskristillisyydessä oli taipumus vetäytyä yhteiskunnan ulkopuolelle ja houkutella nuoria ihmisiä ehdottomalla maailmankatsomuksella ja voimakkaasti tunteisiin vetoavalla kampanjoinnilla.

Konventikkeliplakaatti ja koko sen jälkeinen juridiikan historia osoittavat, että suomalaisessa yhteiskunnassa on aina tunnettu tarvetta lainsäädännön keinoin rajoittaa vieraiksi koettuja liikkeitä ja aatesuuntia. Sotien välisen ajan kommunistilait ja äärioikeistoa varten säädetyt puseropykälät edustivat samaa traditiota, joka on aivan vieras anglosaksisessa oikeusperinteessä.

Nimismiehen mielestä kolmekymmentäluku oli monella tavalla poikkeuksellista aikaa. Ei sitä pidä verrata tähän päivään. Kysyin eikö moottoripyöräjengejä ja kettutyttöjä varten suunniteltu lainsäädäntö ole ilmaus juuri samasta oikeusajattelusta, joka tuotti konventikkeliplakaatin ja puserolait. Nimismies oli ihmeissään. Kai yhteiskunnan pitää puolustautua, se kyseli.

LEILA vältti katsomasta nimismiestä. Se puhui mitä sattui. Ne rupesivat väittelemään lainsäädännöstä. Mitä Leila siitä luuli tietävänsä? Kai se vaan pelkäsi rupeavansa taas nauramaan.

Nimismies sanoi, että konventikkeliplakaatti rupeaa pikkuhiljaa palautumaan sen mieleen ammoin luetuista oikeushistorian tenttikirjoista.

Suomen oikeusjärjestys perustuu kumminkin roomalaiseen oikeuteen, se luennoi käsi koholla. Tuli mieleen, että kohta se varmaan päästää suustaan, että Suomi on Pohjolan Japani. Usvakielekkeitä leijui pellon keskellä olevan kuusikon päällä. Ei pystynyt sanomaan oliko se sumua vai sadetta.

Yhteiskunnalla on velvollisuus puolustautua sellaisia aatteita ja liikkeitä vastaan, jotka jäytävät sen perusarvoja ja oikeudellista pohjaa. Suomessa yhteiskunta ja elämänmeno perustuu kirjoitettuun lakiin. Nimismies lisäsi kuitenkin, että hän ei missään tapauksessa pidä lestadiolaisia yhteiskunnan vihollisina.

Hänen mielestään jokainen saa Suomessa tulla uskollaan autuaaksi ja hän henkilökohtaisesti toivottaa lestadiolaiset tervetulleiksi pitämään seurojaan omaan kuntaansa. Samaa hän toivottaa myös virkamiehen ominaisuudessa, mutta joutuu kuitenkin pitämään huolen siitä, että kaikki menee lain ja asetusten mukaan ja järjestys säilyy.

Järjestyksen säilymisestä se kertoi olleensa etukäteen vähän huolissaan. Leila ihmetteli minkä takia. Nimismies ilmoitti, että hän ei ole aivan sivistymätön ihminen. Hän on kyllä selvillä siitä minkälaisia ilmiöitä herätysseuroissa saattaa esiintyä ja varsinkin lestadiolaisten kokouksissa.

Nimismies kertoi lukeneensa sen verran kaunokirjallisuutta ja tuntevansa suomalaista maalaustaidetta ja elokuvaa, että herännäiskristillisyyteen kuuluva hurmahenkisyys on hänelle niiden kautta tuttu ilmiö.

Se kehui nähneensä monta kertaa Rauni Mollbergin elokuvan Maa on syntinen laulu ja lukeneensa uteliaisuudesta myös Timo K. Mukan romaanin, johon filmi perustui. Näistä teoksista se uskoi saaneensa realistisen kuvan siitä, mitä lestadiolaisten seuroissa saattaa tapahtua. Samasta asiasta kertoo kuvataiteen keinoin Tyko Sallisen maalaus Hihhulit.

Nimismies halusi meidän ymmärtävän, että tällaisen ennakkoinformaation perusteella hänellä oli kaikki syy olla erityisessä valmiudessa. Se muistutti, että lestadiolaisia oli odotettu tulevaksi kuntaan yli viisikymmentätuhatta ja saapuvilla oli nyt jo kahdeksankymmentätuhatta ihmistä.

Hurmokselliset ilmiöt yhdistyneenä tavattomaan väkimäärään panevat järjestystä valvovan viranomaisen kyllä pohtimaan erilaisia joukkojenhallinnan keinoja. Nimismies pyysi meitä ymmärtämään asian.

JOHANNES meni kovaa vauhtia pellolle. Se huusi päätään kääntämättä, että hänen on pakko lähteä etsimään pappaa. Meillä oli katseet kohdanneet juuri, kun nimismies mietti minkälaisia mellakantorjuntamenetelmiä oli käytettävissä siinä tapauksessa, että lestadiolaisten uskonnollinen hurmos yltyisi kontrolloimattomaksi.

Nimismies kertoi olleensa keväällä sisäasiainministeriön

Jouha-koulutuksessa. Johannes kysyi pahaa aavistamatta, mitä jouha merkitsee. Lähtö tuli, kun se kuuli lyhenteen tarkoittavan joukkojenhallintaa.

Nimismies pyysi, että ymmärtäisimme hänen velvoitteitaan järjestyksestä vastaavana viranomaisena. Suuriin väenkokouksiin liittyy aina turvallisuusriskejä ja hän ei olisi tehtäviensä tasalla, mikäli ei yrittäisi analysoida niitä. Se rupesi esittämään käsityksiään uskonnollisen hurmoksen syvyyspsykologisista taustoista: seksuaalisuus ja uskonnollinen hekuma ovat yllättävän lähellä toisiaan.

Hänen muistaakseen jossain kotimaisessa teatterissa oli hiljattain esitetty näytelmäkin, jossa tämä asia oli käynyt havainnollisesti ilmi. Nimismies kertoi nähneensä tv-kakkosen kotimaan katsauksessa kohtauksia näytelmästä, jossa lestadiolaisseurojen uskonnollinen hurmos oli ruvennut saamaan sukupuolikurin kannalta arveluttavia muotoja.

Vanhempi konstaapeli tuli kierrokselta, jolle nimismies oli sen lähettänyt. Mitään huolestuttavaa poliisimies ei kertonut nähneensä ja autot näyttivät olleen asianmukaisessa kunnossa, renkaat lailliset ja autoverot ja dieselverot maksettu, kun konstaapeli oli tehnyt nimismiehen edellyttämiä pistotarkastuksia.

Konstaapelia näytti nolottavan. Se kysyi eikö olisi jo aika lähteä. Poliisia ei hänen nähdäkseen tarvittu. Nimismieskin myöntyi menemään, mutta muistutti vielä, että hänellä riittää keinoja, jos meno seuroissa ei pysy lain ja järjestyksen rajoissa.

Nimismies kumartui ja alensi ääntään kuin salaliittolainen. Se kertoi ymmärtäneensä, että olen akateemisesti sivistynyt ihminen, joka kykenee punnitsemaan asioita viileästi. Koska minulla alan tutkijana arvattavasti oli arvovaltaa tässä joukossa, se pyysi minua toimimaan kaikessa hiljaisuudessa siihen suuntaan, että asiat menisivät onnellisesti. Sain luvatuksi.

Nimismies kertoi jouha-kurssilla opetetun, että joukkojenhallinnassa on aina pyrittävä käyttämään psykologiaa ja epäsuoria vaikutusmenetelmiä. Auktoriteettiin vetoaminen ja fyysiset joukkojenhallinnan keinot ovat aina viimeisinä poliisin metodien joukossa.

Poliisi ei kuitenkaan epäröisi käyttää näitä keinoja, jos uhka-analyysi niitä edellyttäisi. Nimismies muistutti, että hänellä on myös monenlaisia epäsuoria keinoja. Tahtoessaan hän voi lähettää seuroihin esimerkiksi kunnan terveystarkastajan, joka löytäisi taatusti jonkin syyn vaikka lopettaa seurat yleiseen hygieniaan vedoten.

Nimismies toivoi, että keskustelumme jäisi luottamukselliseksi. Ne lähtivät kiusaantuneen konstaapelin kanssa kohti poliisisaabia, joka odotti kumpareen päällä. Huttunen oli häipynyt jo aikoja sitten avolava-autoineen. Hermostunut poliisi ei meinannut saada autoa käyntiin. Sininen valo pyörähti pari kertaa auton katolla ja sireeni ulahti. Tulipunainen vanhempi konstaapeli ajoi autoa pellolta lippa silmillä ja sivuilleen vilkuilematta.

Kauppiaan rouva puristi kädet kainaloihin ja meni kumaraan pakottaakseen naurun katkeamaan. Yhtäkkiä se rupesi itkemään. Tämmöisten kanssa täällä saa elää, se sai sanotuksi.

Rouva kertoi kauppiaasta ja kunnan asioita hoitelevasta veljeskunnasta. Se sanoi Huttusen olevan siinä oikeassa, että tällaisessa pikkukunnassa kaikkea hallitsee yhdenlainen mafia. Huttunen itse on sen ulkopuolella vain oman vouhottamisensa takia.

Huttunen on ainainen vastarannan kiiski, joka on pelkkää jääräpäisyyttään pelannut itsensä ulos paikkakunnan sullemulle -kuvioista. Kunnanvaltuustosta se oli pudonnut jo aikoja sitten kun vennamolaisuuden perintö pikkuhiljaa mureni ja Smp:n poliittisten perillisten kannatus suli täältäkin.

Rouva pyysi anteeksi reaktioitaan, mutta sanoi, että hänelle on alkanut tulla yhä vaikeammaksi sietää kauppiaan alistamista, joka ilmenee loukkaavimmillaan sellaisena julkisena solvaamisena, jota äskenkin oli kuultu. Sanoin ettei tarvinnut pyydellä anteeksi. En ollut uskoa korviani, kun kuuntelin kuinka kauppias oli komentanut vaimoaan. Sen kaltainen käytös ei kuulu kokemuspiiriini.

Rouva paljasti miettineensä millä keinolla hän viestittäisi miehelleen, että ei aio sietää tämän sovinismia parisuhteessa. Hän voi aivan hyvin elää yksinkin, mutta mies kyllä voi vielä kipeästi huomata tarvitsevansa häntä. Hän aikoi tarpeen vaatiessa ottaa etäisyyttä, lähteä joko kokonaan tai riittävän pitkäksi aikaa ja jättää kauppiaan kohtaamaan itsetunto-ongelmansa yksin.

Lähdettiin kävelemään ja juttelemaan. Kauppiaan rouva mietti, mitkä tekijät olivat saaneet hänet oivaltamaan parisuhteen kipupisteet. Hän arveli itse kypsyneensä naisena, mutta samaan aikaan miehessä ei ollut tapahtunut mitään muutosta. Kauppias oli edelleen kyvytön käymään arvokeskusteluja tai ilmaisemaan tunteitaan millään lailla. Tunnevammoineen hän on oikein tyypillinen suomalainen mies. Rupesin kertomaan avioliittoinstituutiosta sosiologisena ilmiönä.

Kaikissa kulttuureissa ja kaikissa uskonnoissa on joku keino purkaa mahdoton parisuhde. Siirtolaisuus on usein ollut yhteisön silmissä hyväksyttävä keino toteuttaa avioero käytännössä. Äärimmäinen eroamisen tapa on murha tai itsemurha.

Puhelin kauppiaan vaimolle mitä mieleen juolahti. Käveltiin edestakaisin tihkusateessa. Puhuin kaiken aikaa. Kerroin, mitä antropologian peruskursseilta muistin eri kulttuurien erorituaaleista. Preeriaintiaaneillako oli tapa, että vaimo kiersi tiipiin kolme kertaa vastapäivään ja meni isoon yhteistelttaan,

jonne miehet eivät saaneet astua? Loikkasen rouva alkoi rauhoittua. Sitä rupesi naurattamaan.

Kauppias on kuulemma äärimmäisen itsepäinen ihminen ja vaimo nauroi käyvänsä kiertämässä talon aina, kun meinaa hermot mennä. Kauppias tuntui harrastavan kaikkia omapäisen miehen klassisia temppuja.

Se saattoi lähteä vihapäissään kävelemään suoraan eteenpäin esteistä piittaamatta ja mököttäessään se eristäytyi. Kerran se oli jakanut talon kahteen osaan rakennusmuovilla, teipannut kelmun talon poikki laipiosta lattiaan, seinästä seinään.

Pari kertaa se oli kiivennyt katolle kuin kesäteatterinäytelmässä sahaamaan rakennusta kahteen kappaleeseen, mutta ollutkin korjaavinaan antennia kun ohikulkijat kyselivät, mitä se katolla tekee. Myöhemmin ihmiset saattoivat lihatiskillä tiedustella onko kuva ollut hyvä sen jälkeen, kun kauppias korjasi antennia moottorisahalla. Kauppias oli kunnanhallituksen puheenjohtaja ja istui kolmessa lautakunnassa. Se oli johtokunnissa ja kuntainliiton toimielimissä, nautti luottamusta ja edusti. Ei sen kunnanisän arvolle sopisi munata itseään tuittupäisillä tunteenilmauksilla, mutta se oli niin tottunut olemaan maailman napa, ettei kestänyt kun asiat menevät sen tahdosta riippumatta tai kokonaan sitä vastaan.

Vaimo kertoi, että kauppiaalle oli ollut kaikkein vaikeinta hyväksyä se, että ei voi saada aikaan lasta. Sen takia se oli ruvennut rähisemään, kun tuli puhe papan lapsiluvusta. Loikkasen rouva kysyi olivatko pappa ja sen vaimo olleet sellainen pari, jonka piti löytää joku yhteisön hyväksymä keino purkaa suhteensa.

XXII

PAPPA oli niin täynnä voimalaitoksiaan ja kristinoppiaan, että se ei edes muistanut perheensä olemassaoloa. Se saattoi saarnatessaan kyllä puhua perheestä ja sen merkityksestä ja kertoa siinä yhteydessä tarinoita omasta lapsuudestaan, josta oli puuttunut oikea kodin henki.

Pappahan eli liikkuvaa elämää koko kaksikymmentä- ja kolmekymmentäluvun. Ne asuivat kymmenillä paikkakunnilla, mutta alituinen asuinpaikan muuttaminen ei vielä riittänyt papalle, vaan se oli aina poissa niiltäkin paikkakunnilta, joihin perhe kulloinkin oli asettunut.

Työmaat ja saarnamatkat tekivät sen, että pappa eli käytännössä erossa perheestään sotavuosiin saakka. Talvisodassa pappa tuppasi itsensä väkisin rintamalle.

Viipurinlahdella se oli tunnollisena vääpelinä ajanut kenttäkeittiön jäälle, kun komppania oli lähtenyt perääntymään sen yli. Soppatykki oli pitänyt jättää, mutta pappa oli ehtinyt tuhota sen. Sataviisikymmentä litraa kaurapuuroa oli roiskunut pitkin jäätä, kun keittiön maha oli revennyt papan sinne tipauttaman käsikranaatin räjähdettyä.

Tämä on ainoa sotajuttu, jota pappa on koskaan kertonut ja olen kuullut sen itsekin monta kertaa. Pappaa ei ollut mikään sodassa järkyttänyt niin paljon kuin nähdä Jumalan viljasta keitetty puuro riekaleina pitkin jäätä.

Se piti parhaana esimerkkinä sodan hulluudesta, että hänen piti lopulta itse räjäyttää ruoka, jota oli keittiömiehen kanssa tykkitulessa henkensä kaupalla valmistanut aamuyöstä asti, kahdensadan miehen aamupuuro.

Jumalan viljan hävittämisen kielto oli papasta tuntunut niin ehdottomalta, että sen oli oikein pitänyt miettiä asia läpi ja pakottaa itsensä noudattamaan määräystä, jonka mukaan viholliselle ei saanut jättää käyttökelpoisia elintarvikkeita tai varusteita.

Keittiömies oli muistuttanut, että Mooseksen laki sentään kieltää tappamisenkin ja niin pappa oli räjäyttänyt koko sodan halki raahaamansa kenttäkeittiön unkarilaisella käsikranaatilla. Kuormastossa oli niitä kuulemma laatikoittain, koska miehet eivät tahtoneet käyttää peltikuorisia kranaatteja niiden huonon tehon ja arvaamattomuuden vuoksi.

Armeijaa se kritisoi huonosta suunnittelusta, kun kenttäkeittiötä ei pystynyt siirtämään rekeen. Hänen oli ollut pakko leikata puukolla rahkeet poikki ja päästää hevonen valjaitten läpi, kun vauhkoutunut eläin ei ollut saanut mahaansa myöten kyntäviä kärryjä liikkeelle lumessa

Jatkosodan aikana se oli kansanhuollon palveluksessa pääkaupungissa, kun vaimo ja Akseli asuivat Ristiinassa. Pappa oli välirauhan aikana hetken johtanut siellä kanavarakennustyömaata.

Akseli muisteli joskus lapsuudenkotiaan. Se ei usein nähnyt isäänsä kotona mutta aina, kun se oli paikalla, tunnelma oli tavattoman vireä ja touhukas. Kotona käydessään papalla oli koko ajan puoli tusinaa hommaa yhtä aikaa tekeillä. Se pani yhdessä hujauksessa kuntoon koko huushollin, naputti ja värkkäsi.

Illalla se pani pystyyn kinkerit, joissa luettiin ääneen kaikenlaista kirjallisuutta. Raamattua ja Laestadiusta, mutta myös sähköoppia tai kulttuurihistoriaa. Fysiikkaa se esitteli Goethen kirjoituksista, väriteoriaa ja kultaista leikkausta.

Kasvien morfologiasta pappa oli innoissaan. Se oli sitä mieltä, että rakennukset ja laitteet pitää rakentaa samojen periaatteiden mukaan kuin luoja on tehnyt kasvit ja eläimet. Akseli kertoi usein lukeneensa ääneen Faustia.

Goethen jäljille papan oli saanut teollisuuskoulun jugendhenkinen opettaja. Tekniikka, taide ja uskonto olivat sen kokemuksessa samaa asiaa. Tehdas tai voimalaitos olivat taideluomia ja kaiken yllä vaikutti Jumalan henki.

Pappa tuotti ulkomailta taidekirjoja, joiden kuvia katseltiin. Akseli oli kerran tutkinut isänsä kanssa yli tunnin yhtä ainoaa sivua, jolla oli väripainokuva Brueghelin maalauksesta Baabelin torni. Mittasuhteiltaan yli-inhimillinen rakennelma kohoaa siinä niin korkealle, että pilvet ympäröivät tornin pyöreitä kylkiä.

Pappa olikin tavattoman kiinnostunut kirkkorakentamisesta ja luennoi vaimolleen ja pojalleen arkkitehtuurin historiaa. Kun päästiin goottilaisiin katedraaleihin, se ei meinannut pysyä nahoissaan. Sitä viehättivät korkeat tornit, joiden suipot massat kohosivat taivaisiin järjettömän kepeältä perustalta.

Pappa ymmärsi Pariisin Notre Damen sommitteluperiaatteen, mutta sen oli vaikea hyväksyä katkaistuja kirkontorneja. Se ei yksinkertaisesti sietänyt sitä, että ei rakennettu mahdollisimman korkeita torneja, kun kerran olisi osattu ja pystytty.

Kerran pappa oli tullut kotiin, kun oli kerätty mustikoita ja niitä oltiin putsaamassa. Se kääri hihat ja alkoi samaan työhön. Ei sen hermot kestäneet kuin pari minuuttia, kun se

pomppasi pystyyn ja kauhisteli, että oletteko te aina tehneet tällä lailla tämän homman.

Se kehitti ritiläpohjaisesta kylvövakasta ja epäkeskosta laitteen, jonka piti ravistaa lehdet ja neulaset erilleen marjoista. Mustikat muussaantuivat ja Leena-mummu, Akselin äiti sai keittää niistä roskaista hilloa, kun pappa oli jo taas mennyt matkoihinsa.

Periksi se ei kuitenkaan antanut, vaan sai laitteen toimimaan puolukoilla, jotka kestivät kovempaa käsittelyä kuin pehmeät mustikat. Puolukat ja mustikat ilmaantuivat joksikin aikaa papan saarnoihin vertauksina. Ihmisten lailla ne käyttäytyvät eri tavoilla, kun pitää päästä eroon ylimääräisestä kuormasta.

Pappa oli suuri kansanjohtaja eikä sillä ollut aikaa niin pienelle sosiaaliselle yksikölle kuin perhe. Pappa eli suuremman mittakaavan elämää. Sen kokemus lähiyhteisöstä käsitti koko skandinavian lestadiolaisliikkeen.

Johanneksen Leena-mummu oli elävän miehen leski, mutta tätä seikkaa ei tultu ajatelleeksi, koska joka paikassa läsnä oleva pappa koettiin yhteiseksi omaisuudeksi. Tietysti ymmärrettiin, että Leena joutui olemaan paljon yksin pojan kanssa ja heidät suljettiin lestadiolaiseen yhteisöllisyyteen kuuluvan naapuriavun piiriin.

Leena oli mökin tyttö, mutta suuren johtajan vaimona hänen ei kuulunut häärätä seurajärjestelyissä kahvipannujen ja pullapitkojen vaiheilla. Vaatimaton ja syrjään vetäytyvä Leena-mummu ei osannut olla seuroissa luontevasti ja rupesi jäämään niistä pois. Pappa ei sitä pannut merkille. Huomio meni yhä suurempien seurojen järjestämiseen.

Tuntui että käynnissä oli ainainen kilpailu siitä kuinka monta sataa tai tuhatta ihmistä enemmän taas on saatu kokoon viime suveen verrattuna. Tuskin pappa olisi osannut sanoa kenen kanssa hän kilpaili yhtä vähän kuin ihmetellä sitä, että seuroihin piti koota koko maailma, mutta oma perhe sai olla sieltä pois ilman, että hän edes huomasi asiaa.

Jatkuvassa paimentolaiselämässä Akselista kehittyi omapäinen ja kekseliäs poika. Äidin hiljentyessä ja vetäytyessä poika omaksui aktiivisemman roolin ja murrosikäisenä Akseli hoiteli äidin ja pojan taloutta suvereenisti.

Akseli ajoi jo viisitoistavuotiaana papan hankkimaa autoa ja hoiti perheen muutot itsenäisesti. Pappa liikkui matkoillaan mieluiten moottoripyörällä ja sitä Akseli ruuvaili isänsä käydessä kotona.

Kun pappa kerran jätti pyörän kolmeksi viikoksi kotiin, Akseli purki ja kokosi Harley Davidsonin. Pappa ei koskaan saanut tietää, että hänen uskollinen kulkuneuvonsa oli kerran ollut pojan käsissä atomeina ja saatu kokoon viime tipassa ennen isän paluuta.

Akseli joutui armeijaan vuonna neljäkymmentäkolme. Koulutuskeskuksesta hänet komennettiin Kannakselle. Pappa oli edelleen kansanhuoltoministeriössä. Äiti jäi yksin Ristiinaan.

Akseli haavoittui Kuuterselässä. Sotasairaalassa hän heräsi leikkauksesta siihen, että pappa piti kädestä kiinni. Äiti oli kuollut.

Venäläiset olivat tulleet Ristiinan yli palatessaan pommituslennolta Mikkelistä. Leena oli naapureiden mukaan rynnännyt ylös ojasta, johon heinäväki varmuuden vuoksi suojautui ylilennon ajaksi.

Leena oli juossut pitkin peltosarkaa, potkinut karholle haravoitua heinää levälleen, sotkenut jaloillaan, sylkenyt ja kyykistynyt sen ylle hame hampaissaan. Hän oli työntänyt äsken kepitettyjä seipäitä nurin ja rääkynyt rivouksia ojennellen käsiään kohti punatähtisiä lentokoneita.

Ihmiset näkivät pommin irtoamisen ja ehtivät juosta sata metriä metsään sinä aikana, kun lentopommi putosi. Leena kävi sängelle selälleen ja katsoi kuinka pommi kääntyi lappeelta pyrstönsä varaan ja tippui suoraan kohti. Jokainen on oman maailmansa keskipiste ja kun katsoo sillä tavalla korkealta putoavaa esinettä, perspektiiviharha luo vaikutelman, että se tulee suoraan silmien väliin.

XXIII

JOHANNES vakuutti, että kuplahalli kestää vesikuorman ja rupeaa vuotamaan yli, kun vesipinta ylittää tietyn pisteen. Teki mieli uskoa sitä.

Olin määrännyt nosturiauton letkan viimeiseksi. Telttoja kuljettavat rekat tulivat pienellä vaihteella pitkin peltotietä. Renkaista jäi tiehen vetiset urat ja savi lotisi, kun autot käänsivät nuppinsa kumpareen päälle ja rupesivat työntämään perävaunuja aukiolle.

Ensimmäisen rekan kopista juoksi nuori mies, joka esitteli itsensä Mäkelän toimiston edustajaksi. Oli opiskeltu teltan pystytysohjeet ja harjoiteltu tilanne valmiiksi. Pystytysryhmät rupesivat purkamaan teltan osia maahan ja kuljettivat runkorakenteita omille paikoilleen rakennelman ulkokehälle.

Kaksi seuravaa autoa olivat puunkuljetusrekkoja, joiden tukkipankoille karikoitten väliin oli lastattu telttarungon järeimmät osat. Kuskit alkoivat purkaa nosturilla pylonien kappaleita niille osoitettuihin paikkoihin. Lopuissa rekoissa oli taas rungon kevyempiä kappaleita sekä teltan kangasosat,

mutta niitä ei tarvittu vielä. Faktori juoksi sateen halki ja huusi, että painokone oli alkanut vajota maan sisään.

REKASTA tuli Heikkilä. Sama mies oli meillä Laatico-projektin assistenttina. Se oli tällä välin lukenut itsensä valmiiksi arkkitehdiksi ja tuntui touhuavan Mäkelän luottomiehenä Suomessa. Kysyin oliko suurtelttaa yritetty koskaan pystyttää. Se sanoi, että nythän pystytystä juuri kokeillaan.

Halusin tietää oliko pystytystä simuloitu tai mallinnettu erilaisissa olosuhteissa. Heikkilä sanoi kaiken perustuvan tarkkoihin teoreettisiin laskelmiin. Se kertoi kuulleensa, että olen tulossa taas mukaan toimiston työhön, sanoi olevansa tyytyväinen, että sai jakaa vastuuta itseään kokeneemmalle suunnittelijalle.

En aikonut ottaa vastuuta niiden telttakokeiluista enkä mistään muustakaan. Kielsin ehdottomasti kaikki yritykset sotkea minua Mäkelän puuhiin. Arvioin rekkaan lastattujen päätypylonien kokoa ja sanoin, että Heikkilä saa ehkä piankin kokea mitä vastuun kantaminen käytännössä tarkoittaa.

Halmeen miehet näkyivät tietävän täsmälleen mitä tekivät. Kahdeksantoistakulmion jokaisella nurkalla oli kolmimiehinen ryhmä, joka pulttasi paineilmatyökaluilla kehikkoa kasaan. Kolme ryhmää kokosi pyloneja ontoista alumiiniputkista sitä mukaa kuin rekkojen nosturit ottivat niitä kuormasta.

Leila tuli katsomaan, kuinka miehet surauttelivat kehikkojen elementtejä kiinni toisiinsa. Paineilmavääntimien räikät rätisivät, kun mutterit kiristyivät säädettyyn momenttiin. Kompressorit jytisivät ja generaattorit työnsivät savua taivaalle ottaessaan kierroksia äkkiä kuormittuneen sähköverkon tarpeisiin.

Leila halusi tietää miksi kehikoissa toistui kolmiomuoto erilaisina muunnelmina. Sanoin sen johtuvan siitä, että kolmio on maailmankaikkeuden lujin rakenne. Itse asiassa maailma koostuu kolmioista.

MAKKARAA, minä huusin, tulkaa hyvät ihmiset ostamaan nyt, kun se ei maksa melkeen mitään. Yritettiin myydä loput mahdollisimman äkkiä, että olisi päästy pois.

Rekat oli kyntäneet melkein akseleita myöten savessa ja sehän oli aivan mieletön se teltta, mitä ne rupesivat pystyttämään. Kuka tahansa selväjärkinen ihminen, joka olis sen nähnyt, olisi ajatellut, että joku raja suuruudenhulluudellakin pitää olla.

En tiedä minkä takia niiden oli pitänyt painokonekin sinne pellolle tuoda, mutta nyt sekin oli ruvennut uppoamaan saveen. Minä sanoin akalle, että, kun makkarat on myyty, me lähdetään täältä välittömästi. Ja vaikka ei olis kaikkia myytykään niin lähdetään, kun vielä päästään. Senhän näki, että toi ei pääty hyvin.

FAKTORI kertoi, että he olivat jatkaneet painotyön ajoa, koska värinä tuntui lakkaavan. Koneelta tullessaan se oli ihmetellyt, kun maan pinta tuntui olevan ylempänä kuin aikaisemmin.

Mentiin katsomaan ja nähtiin, että lavetti oli painunut melkein viisitoista senttiä maan sisään. Savi anturoitten ympärillä oli jotenkin löystynyt. Se tutisi kuin lihahyytelö laajalta alalta. Käskin pysäyttää koneen välittömästi.

Lähdin takaisin teltan luo. Kun ohitin yhden painokoneen lavetin anturoista, jalka upposi polvea myöten löysään saveen. Saapas oli jäädä kiinni. Sain kiskoa sitä irti jalalla ja kahdella kädellä varrensuusta.

Kauppias tuli katsomaan ja väitti Roadsoundin toimitusjohtajan ennustaneen, että maa nielee painokoneen. Kauppias ilmoitti lähtevänsä pellolta niin kauan kuin vielä pääsee.

HALMEEN Lauri tuli teltalle ja kysyi uskoinko teltan käyttäytyvän pystytettäessä samalla tavalla kuin juhlaviikkojen teltta. Sanoin, ettei se samalla tavalla käyttäydy. Halme ihmetteli si-

tä. Suurtelttahan on juhlaviikkojen teltan täsmällinen kopio mittakaavassa yhden suhde kolmeen. Käskin sen miettiä dinosauruksia.

Evoluutio on jättänyt sisiliskon henkiin, mutta ei brachiosaurusta. Sen kokoinen olento ei yksinkertaisesti voi kulkea maan päällä, koska eläimen oma paino rusentaa siltä luut kasaan. Heikkilä sanoi minun puhuvan itseni kanssa ristiin.

Heikkilän mielestä oli järjetöntä väittää, ettei brachiosauruksen kokoisia eläimiä ole ollut maan päällä, kun niitä kerran on ollut. Kerroin brachiosaurusten kahlailleen vedessä sen takia, että vesi kannatteli niiden ruhoja ja säästi niveliä ja luita elukoiden omalta painolta. Kun vedet ja suot vähenivät maailmasta, katosivat brachiosauruksetkin.

Kovan maan päällä viisitoistatonniset liskot eivät pitkälle pötkineet päinvastoin kuin mittakaavaltaan pienemmät sisiliskot, jotka edelleen elelevät omassa ekologisessa lokerossaan. Halme katseli ylähuuli hampaissa kuinka nosturiauto työnsi puominsa teleskoopin esiin ja rupesi kohottamaan vaijereilla toisiinsa kytkettyjä pyloneja taivasta kohti.

Faktori juoksi taas rinnettä ylös ja liukastui saveen. Se huusi Halmeelle, että painokone vajoaa yhä. Lauri pyysi Leilaa menemään studioon ja käskeä Panua kuuluttamaan, että seurojen ohjelmassa pidetään kahden tunnin tauko.

HEIKKILÄ vakuutti, että hän takaa teltan rungon pysyvän kasassa. Sen jokainen osa tukee jokaista muuta osaa. Alumiinisista putkista ja profiileista koottu kehikko on kevyt, mutta äärimmäisen luja rakenne. Sille ei todellakaan käy kuten brachiosaurukselle.

Johannes sanoi, että Heikkilä on aivan oikeassa. Rungon kokoaminen ei olekaan teltan pystytyksen kriittinen vaihe. Paljon riippuu tuulioloista kankaita viritettäessä.

Heikkilä vakuutti laskelmien osoittavan, että teltta kestää kaikki Suomessa tilastollisesti mahdolliset säät. Johannes vastasi, että jännitettynä varmaan kestääkin. Pystytys on kriittinen vaihe.

Piti tehdä ratkaisuja. Päätin, että kuplahalliin ei tauon jälkeen päästetä ihmisiä. Määräsin hallin tyhjennettäväksi. Teltan pystytys jatkui. Muuta kokoontumistilaa ei ollut käytettävissä. Ei voinut kenellekään sanoa, että sitä ei varmaan pitäisi ruveta ollenkaan pystyttämään.

NÄKI, että Heikkilä oli omaksunut Mäkelän elkeitä. Se oli opiskelijana ollut tarkka ja perinpohjainen, mutta oppinut nyt ajattelemaan käytännön sovellutuksia ja niiden kaupallista hyödyntämistä. Varmuuskertoimet ja toleranssit tuntui olevan sille teoreettista saivartelua. Se käski tulla Italiaan katsomaan kuinka siellä rakennetaan.

Heikkilä väitti, että suomalainen rakennusmestari saisi italialaisella työmaalla sydänhalvauksen. Italialaisten rakentamista eivät haittaa turhat turvanormit ja direktiivit.

Ei Heikkilä tahtonut nostaa italialaista rakennustapaa ihanteeksi, mutta väitti sen osoittavan, että taloja voidaan tehdä ja asua tavoilla, jotka Suomen rakennusmääräyskokoelma määrittelee mahdottomiksi.

TELTTA nousi. Piti karistaa epäilykset mielestä ja uskoa. Kannatinvaijerit kiristettin ja päätypylonit nousivat keskuspylonin varassa pystyyn. Niihin kiinnitetyt sivuharukset juoksivat korvakkeistaan kohti teltan kahdeksaatoista kulmaa. Haruksia ruvettiin jännittämään.

Heikkilä tuli ylistämään Rauhanyhdistysten keskusyhdistyksen ennakkoluulottomuutta, kun se oli ottanut vastaan tarjouksen teltan koekäytöstä. Heikkilä vakuutti Rauhanyhdis-

tyksen lyövän tällä teltalla laudalta Jehovan todistajat. Ihmettelin, mitä se tarkoitti.

Heikkilä kysyi eivätkö jehovat väitä pystyttävänsä Herran huoneen vuorokaudessa. Tässä on herranhuone, jonka harjaantunut ryhmä pystyttää alle kahdessa tunnissa nosturin ja tarpeellisten työkalujen avulla. Ja tämän herranhuoneen voi purkaa ja koota taas uudestaan.

Heikkilä rupesi kehumaan, että sauvarakennelmien varaan viritetyistä siirrettävistä tiloista on potentiaalista kysyntää Euroopassa. Tekstiilit on kaikkialla teollisessa maailmassa unohdettu rakennusmateriaaleina, vaikka juuri ne ovat ratkaisu tilapäiseen suojantarpeeseen.

Se selitti nyt testattavan teltan olevan menossa Venetsiaan kokeiltavaksi palanutta oopperaa korvaavana konserttitilana. Heikkilä oli erityisen kiinnostunut jostain muuntelumahdollisuuksista ja niiden vaikutuksista teltan kaiuntakuvioon ja muihin akustisiin ominaisuuksiin. Se pölpötti kaiken aikaa, sanoi teltan muotokielen saaneen vaikutteita luonnonmuodoista, lepakon siivistä.

Kehikon osia kuljettaneet rekat ajoivat pois aukiolta ja viimeiset kaksi autoa peruuttivat niiden paikalle. Pitkät lavat olivat avomallisia. Pressu koottiin korkeitten laitojen päältä. Kankaat oli laskostettu kuormiin oikeassa järjestyksessä ja ne piti ottaa nosturilla suoraan lavalta.

Heikkilä selitti, että Mäkelän toimisto kehittää parhaillaan Ferrari-tallille uutta varikkorakennelmaa, jota voi kuljettaa mukana Formulakisasta toiseen. Se haaveili heidän murtautuvan teltta-arkkitehtuurin johtavaksi tekijäksi maailmassa.

LÄHDETTIIN kun Ukko Nooa siitä karkuun. Vesi oli kerääntynyt isoksi lammikoksi ja rekat myllänneet koko aukion kurakoksi. Mentiin vauhdilla ja nelivedolla. Kura vaan lensi. Kyllä pelästy akka.

HEIKKILÄ höpötti luonnonmuodoista ja lepakon siivistä. Käskin sen säästää kyökkiestetiikkansa naistenlehdille. Ei kai kolmio perusmuotona mikään lepakoitten keksintö ole. Lepakon siiven muoto vaan on valikoitunut evoluutiossa tarkoituksenmukaiseksi. Samasta syystä hävittäjissäkin on delta-siipi.

Kyllä tämä teltta on puhdasta funktionalismia siinä mielessä, että sen muoto lähtee tarkoituksesta. Koristeellisuuden kanssa kolmioaiheella ei ole mitään tekemistä. Sen sanelee lujuuslaskelmat. Teltan mahdolliset kauneusarvot on seurausta rakenteellisesta tarkoituksenmukaisuudesta.

Leila kysyi olimmeko telttaa suunnitellessamme ajatelleet siihen liittyviä teologisia ulottuvuuksia. Sanoin suunnitelleeni alkuperäistä telttaa Helsingin Juhlaviikkojen konserttitilaksi hyvinkin maallisiin tarkoituksiin. Ei teltasta mitään tilapäiskirkkoa pitänyt tulla.

Leila sanoi tarkoittavansa sitä kuinka teltan muoto ja rakenne perustuu pyhään lukuun kolme. Heikkilä ei ymmärtänyt miksi kolmonen on sen pyhempi numero kuin viisi tai kuusi. Se kysyi tiedetäänkö me puolestamme mistä tulee sanonta helvetin kuustoista.

Leila kysyi, eikö Heikkilän päähän ollut Otaniemessä jäänyt muuta kuin teekkarihuumoria. Eikö se ollut koskaan kuullut pyhästä kolminaisuudesta? Kolme on evankeliumien perusluku, koska Uusi Testamentti on teksti, jossa kolmiyhteinen Jumala ilmoittaa itsensä. Kolmio on Jumalaa kuvaava geometrinen kuvio.

Heikkilä kiitti Leilaa teologian luennosta. Se uskoi teltan kristillisen symboliikan vetoavan katolisiin italialaisiin. Leila sanoi sen myyvän telttaa väärään paikkaan.

Isään, poikaan ja Pyhään henkeen viittavat kolmiomaiset kankaankappaleet ovat omiaan vetoamaan Alppien pohjoispuolella eläviin abstrakteja ajatuksia hautoviin protestantteihin. Maanläheiset italialaiset kaipaavat geometristen muotojen sijasta selkeitä ja värikkäitä kuvia Neitsyt Mariasta ja Bambinosta.

Minusta Leila oli yhtä väärässä kuin Heikkilä. Ei teltan muodossa ja rakenteessa ole mitään, mikä viittaisi itsensä ja oman tarkoituksensa ulkopuolelle. Ei koristetta ei symbolia. Jos kolmiomuoto edusti jumaluutta ja kolmonen on Uuden Testamentin perusluku, niin sekin kai johtuu pelkästään siitä, että kolme on koko maailmankaikkeuden perusluku.

JÄÄTIIN kumpareen päälle syömään pitsaa, kun niitä oli jäljellä. Leila ja Johannes riitelivät jostain arkkitehdin kanssa, mutta ääni ei kuulunut. Johannes huitoi käsillä jotakin kuviota ilmaan. En tiedä tekikö se ristinmerkkejä. Halme juoksenteli kuin ajokoira ympäriinsä radiopuhelin kädessä. Kankaita ruvettiin nostamaan rekasta.

XXIV

LÄHDIN taas Roadsoundin studiolle, kun Halmeen Lauri oli pyytänyt sanomaan Panulle, että äänentoistolaitteet voi purkaa kuplahallista heti, kun muut tavarat on saatu sieltä pois. Otin tyhjentyneet nauhurin akut mukaan vaihtaakseni ne ladattuihin.

Kauppias oli jo aikaisemmin tuonut kioskivaununsa ylös aukiolta ja kiinnitti sitä nyt autonsa koukkuun. Ne söivät einespizzoja ja tarjosivat minullekin, mutta ei tehnyt mieli tarttua kinkkusuikaleilla ja paprikanpalasilla täplitettyyn vetelään lettuun, jonka päällä risteili kylmenneitä juustorihmoja.

Kauppias söi kaula kenossa, alaleuka eteen työnnettynä. Se oli tehnyt pizzasta rullan. Etuhampaat kulkivat nykäyksittäin tötterön toista päätä kohti. Kun juusto rupesi venymään, kauppias kallistui aina vain enemmän etunojaan ja törölleen työnnetyn alahuulen avuksi piti ottaa kieli. Se luikerteli puolelta toiselle ja pyrki vangitsemaan yhä ohuemmiksi venyviä juustorihmoja.

Pizzan nieltyään kauppias röyhtäisi, pyyhki käsiään käärepaperiin ja heitti paperin maahan. Pariskunta nousi autoonsa

ja kauppias selitti heidän menevän tervehtimään isäntää, joka oli vuokrannut peltonsa seurapaikaksi.

Sen suu oli vielä täynnä eikä isännän nimestä saanut selvää, mutta käsi viittoili pellon laidassa näkyvään taloon. Hyvästelin rouvan, halattiin. Loikkasta itseään arvelin vielä näkeväni.

Kauppiaan vaimo vilkutti sivuikkunasta. Se oli halatessa kuiskutellut korvaan ja pyydellyt anteeksi purkaustaan. Niiden jälkeen jäi käärepapereita, joissa luki: GOOD FRIENDS, GREAT PIZZA!

Studiossa Panu ryömi lattialla risteilevien piuhojen seassa. Se irrotti kaapeleita äänipöydän takaa ja kytki toisia tilalle. Laulu rämähti hetkeksi soimaan seura-alueen kovaäänisistä: »...maalatkaa, tsempatkaa, teihin luottaa smurffimaa!»

Pappa ja Dave olivat olleet studiolla, mutta lähteneet taas johonkin. Ne olivat katselleet ikkunasta kuinka nosturiauto oli pystyttänyt suurteltan tukimastoja ja niistä oli vedetty joka suuntaan vaijereita ja tukitankoja niin, että rakennelma alkoi muistuttaa ison muinaiseläimen luurankoa. Pappa oli kai vasta silloin ruvennut saamaan käsitystä pystytettävän teltan mittasuhteista.

Se oli mutissut äkäisenä ja ihmetellyt oliko rakennelmasta tosiaan tulossa teltta. Panu oli selittänyt, että hänen pitäisi kohta mennä suurtelttaan asentamaan äänentoistolaitteita, mikrofoneja ja kovaäänisiä. Pappa oli ollut vihainen. Sen mielestä saarnamiehen piti pystyä puhumaan ihmisille suoraan ilman mitään kovaäänisiä ja radioita.

Mitään saarnamiehiä ei pitäisi edes olla! Jumalan edessä jokainen on yksin itsensä kanssa. Ei siinä välissä kukaan mahdu saarnaamaan. Veljet ja sisaret voivat auttaa ja tukea toisiaan kilvoituksessa, mutta jokainen on yksin.

Jumalan valtakunta ei ole mikään väkijoukko. Se on jokaisen sydämessä erikseen ja kulkee yhdestä ihmisestä toiseen

niin kuin alkuseurakunnan aikana, näkymättömissä. Vähä hapatus koko taikinan hapattaa!

Panu ei ollut käsittänyt papan puheita. Pappa oli pälyillyt ikkunasta seuraväen elämää ja ruvennut puhumaan Egyptinmaan vitsauksista. Niitä olivat veden muuttuminen vereksi, sammakot, sääsket sekä paarmat, karjanrutto, paiseet ja rakeet. Kahdeksantena ja yhdeksäntenä vitsauksena tulivat heinäsirkat ja pimeys. Viimeinen oli esikoisten surmaaminen.

Mutta silloin oli hetki tullut lähteä kanaanilaisten, heettiläisten, amorilaisten, hivviläisten ja jebusilaisten maahan. Dave oli nuokkunut tuolilla, mutta saanut Vanhan Testamentin paikkojen ja ihmisten nimistä kimmokkeen.

Se oli höpöttönyt taas vähän aikaa Tähtien Sodasta omaksuttua hölynpölyä, mutta ruvennut kohta miettimään, että Disneyn kannattaisi ottaa seuraavan piirroselokuvansa sankariksi Jeesus. Sellaisen elokuvan menekki olisi taattu kaikkialla länsimaailmassa ja pakanamaissa se kävisi lähetystyöstä. Dave oli ruvennut hahmottelemaan sellaisen elokuvan oheistuotteita, tietokonepelejä ja muovisia hahmoja.

Maria Magdalenan ja Jeesuksen välille pitäisi saada iki-ihana rakkaussuhde, joka jää surumielisesti vaille täyttymystään, koska Jeesuksen on tehtävä, mitä miehen on tehtävä. Temppelin tyhjentämisen ja Getsemanekohtauksen Dave oli maininnut dramaattisina kohtina, kun Panu arveli, että evankeliumeissa ei ole tarpeeksi äksöniä.

Dave oli ruvennut suunnittelemaan oheistuotteina myytäviä hahmoja, kuten roomalaista muovisotilasta, jolla on irtokorva. Pietari voisi iskeä sen miekallaan irti yhä uudelleen ja Jeesus pistää takaisin paikoilleen. Kerroin, että ei korvansa menettänyt ja jälleen takaisin saanut mies ollut roomalainen sotilas, vaan ylipapin palvelija. Panun mielestä se ei vaikuttanut Daven perusideaan.

Pappa oli seissyt mietteliäänä studion ikkunan ääressä. Davekin oli noussut ylös ja ruvennut katselemaan teltan pystyttämistä. Se oli ollut hiljaa kauan ja sanonut sitten papalle, että Kanaanin maahan lähteminen ei nyt taida riittää. Pitää lähteä kaukaiseen galaksiin universumin reunamille eikä aikaa ole paljon, koska Imperiumi on saamassa taisteluplaneettansa valmiiksi.

Panu ihmetteli eikö pappa ollut itse kuuluisa saarnamies. Mitä sillä nyt oli suviseuroja vastaan? Halmeen Lauri oli kertonut, että pappa oli aikoinaan itse ollut järjestämässä suuria seuroja. Miksi se on ruvennut vastustamaan niitä? En tiedä, vastasin.

Ilmeisesti pappa on vanhana alkanut ajatella niin, ettei uskovaisten pitäisi kokoontua isoihin juhliin julistamaan toisiaan autuaiksi, erottaa itseään niin näkyvällä tavalla kadotetuista maailman lapsista.

Kai pappa oli alkanut ajatella, että ihminen on syntiensä kanssa yksin eikä mikään väkijoukko voi antaa niitä anteeksi, vaikka olisi kuinka autuaassa uskossa.

Ihminen on yksin eikä kukaan ole toista parempi, kuului millaiseen pyhien yhteyteen hyvänsä. Hurskaimmankin ihmisen synnin määrä on ääretön ja mitään ainoaa oikeaa uskoa ei ole. On vain uskovan yksityinen kilvoitus ja Jumalan armo. Arvelin papan vanhana miehenä alkaneen lähestyä herännäisyyttä.

KILVOITUS ja armo? Emmä oikeen tajunnu, mitä Leila selitti. Eiks nää just ole niitä heränneitä? Se väitti, että heränneet on jotain toisia, vaikka lestadiolaisuus on kyllä kans herätysliike. Jos se on herätysliike, niin mitä helvettiä ne heränneet sitten on? Se sanoi, että körttiläisiä.

Onks pappa niinku vaihtanu jengiä vai? Leila sanoi, että ai-

nakin se on lakannut nauramasta körteille. Emmä ihan tajunnu. Molemmat on uskovaisii, kumpiki on herätysliikettä, mut kumminki ne skabaa keskenään. Oks tää niinku Jokerit ja Hifki? Kumpiki jengi on stadilaisii ja pelaa samaa lätkää. Kumminki ne on ku kissat ja koirat. Eiks nääki usko samaan jumalaan? Mistä nää oikeen skabaa?

Leila selitti, että lestadiolaiset pystyy jotenki vapauttaan toisensa synneistä, mutta körttiläiset ei. Lestadiolaiset on varmoja, että ne on oikeessa uskossa ja pelastettuja, mutta körttiläiset epäilee koko aika.

Just sen takia lestadiolaiset kerääntyy seuroihin hihkumaan. Ne vapautuu siellä synneistä. Sitte ku ne on kato vapahtanu toisensa ja kokenu olevansa oikeeuskonen seurakunta, niin niitten on iisi olla ja ne pystyy taas rupee painaan hommia peräsuoli pitkällä.

Körttiläiset taas on enemmän sellasii, että ne kelaa ja kelaa yksinään, mut ne ei pääse mihkään varmuuteen siinä kelaamisessa. Ne joutuu koko aika funtsimaan, että kelpaaks ne semmosina, ku ne on. Ne joutuu kaiken aikaa oleen paskat housussa, ku ne on niin syntisiä, mut kumminkaan ne ei voi päästä veke niistä synneistä, koska ihmisen kuuluuki olla syntinen. Musta se kuulosti ihan pimeeltä. Mitä helvettiä pappa on tollaseks ruvennu vanhana äijänä?

Leila ei oikein tiennyt, mutta sen mielestä siihen sisältyy mielenkiintonen tutkimusasetelma. Musta lestadiolaiset on ihan jees, mutta noi körttiläiset kuulostaa samanlaiselta jengiltä, ku kaikki uushipit ja hare krisna -hihhulit.

Mä oon niitä saanu kattoo ihan tarpeeks Lepakossa ja Kaapelitehtaalla. Ei ne osaa muuta ku kelata tyhjää ja pössyttää pilvee. Leila sano, että toi on hyvä huomio, koska körttiläisten keskuudessakaan salajuoppous ei ole ihan harvinaista. Se jatkuva kelaaminen tekee kuulemma niiden elämän niin raskaak-

si, että ne ei kestä ilman viinaa. Viinaan lankeaminen taas sopii niiden syntikäsitykseen, koska ihminen nyt vaan on perisynnin pauloissa.

Ne on tavallaan tyytyväisiä, kun ne huomaa ratkeevansa ryyppäämään: ne voi oikeen rypeä synnissä ja mennä sitten aneleen armoo Jumalalta, kontata ja ruikuttaa, niinkun kauheessa kankkusessa ja morkkiksessa ollaan. Ihminen on perisynnin tahraama ja sen kuuluu olla syntinen. Lankeemalla körttiläiset toteuttaa tän idean.

Toihan on ihan sairasta. Jumalauta, että mä oon kyllästyny kaikkin noihin hippeihin ja deekuihin. Niitä tiätsä riittää tällä alalla Ne on just tommosii, Daveki on samanlainen.

Sekin on helvetin skarppi jätkä, näähän on kaikki sen duunaamia nää studion vehkeet. Mutta kun se rupee mietiskeleen ja rukoileen, niin se on ihan gudbai. Sit ku se vielä nappaa jotain, niin se ei enää pysty muuta ku hihitteleen ja toisteleen jotain biisien sanoja tai leffojen repliikkejä.

Emmä sitä sano, ettei se sais joskus hyviäki ideoita niinku tää, että Disney tekis seuraavan piirretyn leffan Jeesuksesta. Kai nyt Jesse on hyvä sankari siinä ku joku Herkules, tai Notre Damen kellonsoittaja? Eiks tää olis kirkollekki ookoo juttu. Ne sais niitten mesitsii ja omaa brändii siinä esille.

Leila nauro, että Jenkit kyllä tekee Jeesus -leffan heti, ku ne hiffaa idean. Tekihän Hollywood jo viiskytluvulla raamattuspektaakkeleita. Leila sano, että muutama vuos sitte se olis pitäny mahdottomana sellasta ajatusta, että kirkko hyödyntäis jotain Jeesus -piirrettyä. Nykyään se ei enää ihmettele mitään mitä kirkko tekee.

Kirkko on kuulemma ruvennu änkeytymään joka paikkaan, missä ihmiset heiluu vapaalla. Niillä on kappeleita pujottelurinteissä ja tavarataloissa ja pitkin maanteitten varsia on autoilukirkkoja. Pappeja on etelässä turistirannoilla, jos ihmiset niinku haluis ruveta siellä hiljentyyn. Leila kelas, että Harkimon hallissaki on varmaan oma pappi ja rukousmesta siinä ku kapakat ja saunatki.

Mä oon hiffannu ihan saman jutun. Uskovaiset järkkää bailuja ja konsertteja, meillekki tulee niiltä keikkaa. Lepakkoon hyökkäs kerran joku pastori, joka selitti, että mesta kuuluu sen seurakunnan alueeseen. Siinä notku Hörhö-Pena ja Kalkkuna just ku se tuli, jotka on jo aika ihmeellisen näköstä ryhmää, mutta tää pappi vaan selitti, että Jeesus oli ensimmäinen punkkari.

Mä kysyi Leilalta, että mitä tää meinaa. Miksei kirkko voi olla niinku ennenki? Musta oli makeeta, kun oli joku joka sano miten hommat on eikä nuollu koko aika kaikkien persettä. Helvettiä ei oo ja kaikki pääsee taivaaseen! Mitä apuu tommosesta on kellekään?

Leila väitti, että tää kaikki johtuu huonosta omastatunnosta. Mistä niille semmonen olis tullu? Se selitti, että kirkko on niin pitkän aikaa kieltäny ihmisiltä kaiken ja ollu muutenki yleinen ilonpilaaja, että nyt ne ei enää osaa kieltää yhtään mitään. Mä oon sitä mieltä, että jos se johtuu huonosta omastatunnosta, niin niitten pitäs vaan pystyy sietään se.

Musta olis helvetin ookoo, jos kirkko sanos suoraan, että dokaaminen ja huoraaminen on synti. Se on selvää puhetta, thäts'it. Mutta sellasta körttien touhuu mä en jaksa, että dokataan ja ollaan syntisii vaan sen takia, että saatas jälkeenpäin rypee jossain morkkiksessa ja anella jumpulta anteeks ja toiset saa hoitaa kaikki hommat, ku mikään ei kulje sen morkkiksen takia.

Jos körttiläiset on tollasia helvetin mietiskelijöitä ja kelaajia, niin mä en halua olla niiden kanssa missään tekemisissä. Mä jumalaut oon saanu olla niin monta kertaa kusessa, ku mä olen ollu duunissa joittenki hippien festareilla, jotka ei saa mitään aikaseksi.

Mitään ne ei tajua eikä ne osaa yhtään käytännön asiaa hoitaa. Sä saat tiätsä vetää piuhat jostain kansakoulun sähkötaulusta: puolen kilsan päästä ettii virtaa, pistää pääsulakkeen tilalle rautanaulan ja olla koko aika jääpuikko perseessä, ettei pala koko liiteri.

Ja nää vaan soittaa skittaa ja hakkaa bongoja jossain nurtsilla ja käskee relaamaan: »hare, hare… jumala on kaikkialla …» Mitään ei oo hoidettu, safkaa sä et sellasilla festareilla nääkään, muuta ku jotain voikukkasalaattii tai jotain ihme intialaista, mikä maistuu ihan saippualle.

Kahvii ei oo olemassakaan, ehkä teetä ja seki koivunlehdistä duunattu. Ei jumalauta, mihinkään körttiläisten seuroihin mä en hommiin lähde!

Nää lestadiolaisten seurat on ihan eri juttu. Näin hyvin järjestettyi festareita mä en oo nähny missään. Kaikki pitää, mitä ne lupaa, aikataulut ei kuse, mikään ei mätä. Virta tuodaan studion seinään, safkaa kannetaan eteen ja helvetin hyvää vielä. Okei ohan tässä probleemii, mutta ei se niiden vika ole, jos olosuhteet rupee meneen ylivoimasiks. Ei tälle sateelle kukaan mahda mitään ja järjestelyissä nyt on aina klappia. Siinä kato systeemit just punnitaan, kun homma rupee prakaan jostain kulmasta, et pysyykö hanskassa vai ei. Täällä on kuitenki viis kertaa enemmän ryhmää, ku jossain Ruisrockissa. Tääl on enemmän gruppoo, ku Roskildessa. Emmä usko, että edes Woodstockissa oli näin paljon!

Kyllä kato joka jätkä pyörittää festaria, jos aurinko paistaa ja systeemit skulaa. Mutta kun ne rupee mättään, niin sillon katotaan kenen hermo pitää. Mä oon tiätsä nähny niin monenlaista tuottajaa ja jumalaut promoottorii tässä maassa, että mä tiedän.

Täällä on Elmuu ja Melmuu ja kaiken maailman perkeleen elävän musiikin kertsii, mut mä sanon bullshit! Ku bändi tulee keikalle niin roudari haluu tietää kaks asiaa: missä on sähkötaulu ja paljon on sulakkeet? Jos tää ei skulaa niin mä sanon hasta la vista heti, vaik ois mikä dinosaurock alkamassa.

Mutta jos Halmeen Lauri ois muitten lestadiolaisten kanssa järjestämässä rockfestareita, niin mä sanosin Davelle, että sinne! Ja mä voisin luvata istua puikoissa koko session. Ihan sama mitä pitäs duunaa: miksata, äänittää, pyörittää radioasemaa — kaikki hoituu, jos show on Laren tapasen hemmon hanskassa.

Siis täälläki Halmeen Lauri on ollu todella asiallinen jätkä koko ajan, vaikka sillä on pinna tiukalla tottakai, ku meinaa paletti ruveta leviin käsiin.

Se on ookoo jätkä, sen muija on tosi nasta tyyppi ja skidit on ihan jees. Niillä menee hyvin kimpassa, sen näkee ja sen takia niiden kanssa on iisi olla. Mä oon helvetin mielelläni lestadiolaisten hommissa. Nou problemo!

KERROIN Panulle, että lestadiolainen hartauselämä syntien anteeksisaamisineen on ihmistä vapauttavaa uskonnollisuutta samalla tavalla kuin katolinen rippi. Oikeassa uskossa ja seurakunnan yhteydessä pysyttelevälle yksilölle tällainen uskonnon harjoittaminen tuottaa sielunrauhaa ja mielen tasapainoa. Se antaa energiaa suunnattavaksi ulospäin, toimintaan.

Lestadiolaisuus jakaa myös saman taloudellisen etiikan monien muiden protestanttisten uskonsuuntien kanssa: menestyminen elämässä on Herralle otollista. Jopa niinkin voi tulkita, että menestyminen on merkki siitä, että kuuluu valittujen joukkoon.

Tämän seurauksena lestadiolaiset ovat ahkeria ja kunnollisia. Kun vielä menestyminen katsotaan hengelliseltäkin kannalta positiiviseksi asiaksi, ei ole ihme, että lestadiolaisia löytyy talouselämän, politiikan ja hallinnon huipulta. Tutkit sä tota siellä yliopistossa, Panu kysyi. Muun muassa tätä.

Mulle on pääasia, että homma toimii, se sanoi. Sehän toimii. Hyvä järjestelykyky on nimenomaan lestadiolainen ilmiö. Lestadiolaisen liikkeen periaatteet ja normit tuottavat hyvää järjestystä, menestystä ja vaurautta.

LEILA kaivo esii jonku lehtileikkeen ja selitti, että körttiläisetki on ruvennu pikkasen skarppaamaan niiden omien juhlien järjestelyissä, oleen niinku nykyaikasempia. Mistä lehdestä toi on, mä kysyin. Kotimaasta, Leila sano. Se käski lukemaan.

»HERÄTTÄJÄJUHLAT ISÄNNÖI PESÄPALLO-OTTELUA KAJAANISSA. Pesäpallo-ottelu kuuluu Herättäjäjuhlien ja ja Sotkamon Jymy-Pesis ry:n välillä tehtyyn yhteistyösopimukseen.

Kajaanin herättäjäjuhlilla kuvaan astuu aktiivinen yhteistyö liike-elämän kanssa. Avaamme yrityksille mahdollisuuden tulla avoimesti tukemaan näitä juhlia samoin kuin ne ovat tukemassa urheilua tai kulttuuritilaisuuksia.

Sotkamon Jymy-Pesis toimii eräänlaisena puhemiehenä yrityksiin päin ja antaa käyttöön kanavat, joita pitkin Herättäjäjuhlien informaatio menee perille.

Uutta Herättäjäjuhlien historiassa on myös juhlien ajaksi paikalle tuotava Jymyn peleissä käytettävä videotaulu. Se palvelee juhlatiedotusta ja antaa uudenaikaista mainostilaa.»

Mitkä kekkerit nää on, mä kysyin. Leila sano, että siinä kerrottiin körttiläisten kesäseuroista, minne pitäs tulla jotain viiskyttuhatta ihmistä. Mä sanoin, että mä en körttiläisiin luota. Jos joku pesisjengi hoitaa niille äänet ja valot ja videoskriinit, niin se on ihan ookoo, kuhan mun ei tarvi. Lestadiolaiset on ammattiheeboja festarijärjestelyissä, noihin mä en luota metriikään.

Sitä mä ihmettelin, että minkä takia pappa oli lähtenyt joittenki körttien kelkkaan, kun lestadiolaiset kerran on näin asiallista jengiä ja se itse ihan särmä jätkä — ollu duunaamassa seuroja montakyt vuotta, bygannu voimalaitoksia ja ollu jumalaut presidenttiiki valitsemassa.

Leila selitti jotain yksilöllisyydestä ja henkilökohtasesta jumalasuhteesta. Pappa on vanhana gubbena ruvennu niinku kaipaamaan syvempää hengellisyyttä, vaikka se tuntus kipeeltäki. Se oli jotenki alkanu kaivata sitä körttien kelaamista, mitä se oli nuorena naureskellu.

Mä en tajuu! Eiks se just ollu nähny nuorena jätkänä, että ei sellasella vatkaamisella saada mitään aikaseksi. Pappa on ehkä ruvennu kokeen, että maailmassa ei oo niin tärkeetä saada asioita aikaan, Leila sano. Maailma ei tuu valmiiksi.

Tärkeempää on löytää tasapaino ittensä ja maailman ja toisten ihmisten kanssa. Tasapaino ja tasapaino. Musta se kuulosti ihan samalta kun Daven jutut, ku se rupee mietiskeleen: »ollaan tasapainossa maailmankaikkeuden värähtelyjen kans.»

Jos lestadiolaiset on menestyjii, niin nehän on niinku juppeja eiks niin? Körtit taas on tollasia ihme kelaajia, jotka ei saa mitään aikaseks, ku niiden pitää koko aika murehtia jotain tasapainoo. Leila rupesi nauramaan.

Älä nyt naura, ku mäki yritän vähän kelata tätä, vaikka mä en mikään uskontotieteilijä olekaan. Mun mielestä siis körttiläiset on just kun kaikki nää hihhulit niinku Dave: jos ne rupee mietiskeleen ja murehtimaan, niin sä voit yhtä hyvin unohtaa ne kaikista käytännön hommista. Eli: jos lestadiolaiset on juppeja niin körtit on sitte hippejä. Ei niitäkään voi auttaa, vaikka tulis seittemän pesisjengiä jeesaan, ku ne yrittää järkkää jotain. Ku sä oot flegu, niin sä oot flegu, siinä ei auta edes lätkämaajoukkue.

Sitä mä vaan en tajua, minkä takia pappa oli niin raivona lestadiolaisten uudesta teltasta. Leila rupesi taas selittämään koko juttua alusta alkaen.

XXV

ALUN perin seurat tietysti olivat aivan pienimuotoisia hengellisiä tilaisuuksia, joihin kokoonnuttiin spontaanisti. Ei edes älytty, että kyseessä on erityinen tilaisuus, joka pitäisi seurojen nimellä erottaa tavallisesta uskovaisten yhdessäolosta.

Syntien yhteisen anteeksiantamisen oppi kuitenkin korosti seurakunnan merkitystä ja sen kokoontumiselle rupesi syntymään määrättyjä muotoja. Anteeksipyytäminen kytkeytyi saarnaan ja saarnaajiksi alkoi valikoitua sopivilla armolahjoilla siunattuja henkilöitä. Siis läppähuulii ja moottoriturpii, Panu kysyi. Seuroja ruvettiin pitämään aina, kun saatiin joku kiertävä saarnamies paikkakunnalle.

Pappaa oli pian ruvennut harmittamaan hajautettu uskonelämä. Saarnamiehenä kulkiessaan hän oli monta kertaa turhautunut, kun kuulijoiksi oli tullut vain muutama hassu ukko ja akka.

Tottahan pappa taitavana Raamatun lukijana muisti vertauksen hyvästä paimenesta, joka ei laske lauman päälukua, vaan pelastaa lampaitaan yksittäinkin. Tuntui kuitenkin jou-

tavalta kulkea peninkulmamääriä puolen tusinan ihmisen seuroista kymmenkunnan uskovaisen kokoukseen. Uskonelämään piti saada tehokkuutta.

Papan aivot olivat kouliintuneet isojen työmaiden järjestelyissä ja hän rupesi miettimään kuinka hengellinen elämä saataisiin mahdollisimman järkiperäiselle tolalle. Pyhien yhteyden tehostamista pohtiessaan hän havaitsi saarnamiesten vähäisen lukumäärän ja hitaan liikkumisen hengellisyyden suurimmaksi pullonkaulaksi.

Pappa käsitti, että saarnamiesten lukumäärää ei yhtäkkiä pystytä lisäämään ja sulki sen vaihtoehdon pois. Hän pani pottiin melkoisen summan rahaa ja seuroissa ruvettiin keräämään kolehtia sen ympärille. Eipä aikaakaan, kun pappa pystyi ostamaan sivuvaunullisen moottoripyörän. Eli se lähti keikkarundille, Panu eläytyi.

Saarnamiehen toimintasädettä saatiin huomattavasti kasvatettua. Siinä ajassa, missä pappa ennen oli pitänyt yhdet seurat, saatiin nyt hoidettua kolmet neljät, jopa kuudet. Silti tuntui edelleen tehottomalta pitää seuroja pelkälle kouralliselle ihmisiä kerrallaan.

Ongelmaan oli vain yksi looginen ratkaisu: seuroja piti ruveta kasvattamaan. Jo reilun sadan hengen seurat merkitsivät kymmenkertaista tehokkuutta siihen nähden, että jossain korpikylässä pidettäisiin tilaisuus tusinalle uskovaiselle.

Panu sovitti kuulemaansa omaan kokemusmaailmaansa: se oli niinku konsertti verrattuna johki snadiin klubikeikkaan.

Alettiin pitää isompia seuroja kirkonkylissä, joihin koottiin väkeä sivukyliltä. Seurat osutettiin sellaisiin pyhänseutuihin, kun ihmisiä oli muutenkin liikkeellä talonpoikaisen työkalenterin saumapaikoissa.

Tällaisia seuroja pidettiin uskovaisissa taloissa, jos riittävän isoja pirttejä löytyi. Siellä täällä rakennettiin vasituisia seura-

talojakin. Suomen kansa oli edellisinä vuosikymmeninä tottunut pystyttelemään palo- ja suojeluskunnan, työväen ja nuorisoseurojen taloja. Yhteisen talon teko osattiin. Pappa näki, että tämä kaikki oli hyvä, mutta sekään ei riittänyt hänelle. Hänen mielessään rupesi pyörimään suunnitelma suurseuroista, joissa tuhannet ihmiset pystyisivät yhdellä kertaa saamaan ja antamaan kaikki syntinsä anteeksi. »Eli se kekkas ruveta pitään ulkoilmafestareita!»

Papan innovaatiosta tulee väkisin mieleen teollisia menetelmiä soveltava hartaudenharjoitus, vaikka ei pappa itse tietysti niin ajatellut — jonkinlainen autuustehdas tai synnintunnon, kilvoituksen ja lunastuksen ikiliikkuja.

Tämän suuntaista kritiikkiä pappa sai vastaansa. Uskovaisista ei nimittäin aluksi tuntunut ollenkaan luontevalta kokoontua suuriksi joukoiksi. Jumalan kasvojen eteen oli totuttu astumaan yksin tai luotetun opastajan kanssa kahden.

Isot ihmisjoukot taas oli liitetty markkinoihin ja väenpestuutapahtumiin. Ei niihin mitään hartautta ollut totuttu yhdistämään vaan viinanjuontia, tanssia ja huonoa elämää. Maailmanlapset ne tungeksivat isolla joukolla monipäiväisissä tapahtumissa eivät uskovaiset.

Kun pappa esitti ajatuksen jokavuotisista suurista suviseuroista, oltiin aluksi tyrmistyneitä. Että uskovaiset ryhtyisivät pitämään markkinoiden kaltaisia juhlia heinänteon ja elonkorjuun välisellä joutoajalla!

Silloin oli totuttu näkemään kuinka rengit ja huonopäiset isännät lankeavat heinänkorjuun jälkeen tilapaiseen vetelehtimismahdollisuuteen: ryyppäävät siemenviljan erottamisen jälkeen edellisen sadon lopuista keitettyä viinaa ja ajelevat kesälaitumilta haetuilla hevosilla päissään kylästä toiseen, pelaavat korttia ja tekevät aviottomia lapsia.

Kun pappa rupesi puhumaan isoista teltoista, joissa seuro-

ja pidettäisiin, ei enää tiedetty mitä sanoa. Isoja telttoja! Sellaisia, joissa markkinoiden aikana järjestettiin sirkusesityksiä — karvaisia naisia, luonnottoman lihavia naisia, miestä vahvempia naisia, velhoja, koiria ja huoria!

Pappa sai vastaansa vanhat saarnamiehet ja liikkeen patriarkat: Leinonen on tuomassa totisen sielunhoidon tilalle autuuden markkinoita. Ei Jumala tahdo lastensa kokoontuvan älyttömiksi laumoiksi. Onko ihminen joku poro, joka pakenee pilvien varjoja tuhatpäisenä tokkana pitkin tunturin kuvetta kuin iso ruskea vaate?

Maailman lapset sellaisia ovat. Ne kerääntyvät isoihin kaupunkeihin, missä niitä ajaa himo ja juoppous kuin pilven varjo porotokkaa tai sääsket ja mäkärät. Poro pakenee räkkää tunturin korkeimmalle huipulle, mutta sielläkään ei vilvoitusta tule ja niin tokka laukkoo itsensä näännyksiin kierrellen lakea, jota korkeammalle ei enää pääse ja emä polkee vasansa ja hirvas puhkoo sarvillaan kyljen omalta puolisoltaan. Huuto ja kauhistus on silloin suuri! Pappa käski vanhojen miesten jo rauhoittua.

Hän selitti, että himosta ja juoppoudesta ihmisen parantaa toimelias elämä. Uskovaisten piti rakentaa maata ja vaurastua, koska synti sikiää kurjuudesta. Uskovien täytyy pitää toisistaan huolta, mennä sinne missä maailman lapset ovat ja näyttää, että Jumalan lasten luku on suuri.

Vanhojen miesten päät eivät kääntyneet. Viimeistään telttojen ehdottaminen Jumalan huoneiksi oli ylivoimaista käsittää. Kaiken lisäksi telttoja aiottiin tuottaa Amerikasta, mistä ei tiedetty tulleen mitään hyvää: gramofoneja, lyhyitä hameita ja naisten polkkatukkia.

Pappa kielsi uskomasta. Amerikassa asuu työteliäitä ja Jumalaa pelkääviä ihmisiä. Sielläkin uskovaiset pitävät isoja rukoustilaisuuksia teltoissa. Se on nykyaikaa.

Ensimmäiset suuret suviseurat pidettiin ja ihmiset mieltyi-

vät niihin. Samalla kun synnit saarnattiin anteeksi, oli mukava tutustua uusiin ihmisiin ja tavata tuttuja.

Naiset tiivistyivät saarnojen välillä huivipäisiksi ryhmiksi kahvipöytiin. Niistä kulkeutui syrjäisempiinkin taloihin reseptejä, joiden mukaan opittiin leipomaan hautajaisiin ja ristiäisiin muutakin kuin pitkopullaa -kaneliässiä ja suomenpoikia, lusikkaleipiä ja kampanisuja

Miehet tupakoivat hyvien hevosten ympärillä, longottivat juhtien leukoja jyväkuoppiin kurkkiakseen ja kumartelivat jalan jänteiden puoleen. Joku nuori poika pantiin kävelyttämään eläintä ja katsottiin kädet taskussa, lakki takaraivolla kuinka jalka nousi ja laski, keikkuuko pää ja missä asennossa ovat korvat.

Menestyneimmillä oli jo autojakin, joiden renkaita päästiin potkimaan ja puhumaan silinterien lukumäärästä, korkeajännityssytytyksestä tai matalapainerenkaista, Foordeista Pakardeista ja Stuudebaakkereista.

Suuria seuroja haluttiin lisää ja käytännön pakko toteutti papan suunnitelman itsestään: hankittiin iso teltta, johon mahtui helposti kolmesataa ihmistä ja ahtamalla paljon enemmänkin. Jo kolmen vuoden kuluttua oli esillä uuden entistä paljon suuremman teltan hankinta.

Vanhat saarnamiehet kävivät viimeiseen taisteluun, mutta jäivät armotta oppositioon. Siellä jupistiin harhaanjohdetuista Israelin lapsista, jotka tanssivat kultaisen vasikan ympärillä. Suurteltta oli maailmallista ylpeilyä ja silmänpalvontaa. Alistuneemmat huokailivat, että maailmaa kohtihan tässä ollaan kaiken aikaa menossa, mutta pitääkö sinne ihan juoksujalassa rientää.

Pappa vaati telttaa lujasti. Arvostelijoille hän vastasi, että maailmaa ei saanut pelätä. Uskovaisten seurakunta kasvaa kaiken aikaa ja mahtava teltta on maailman lapsillekin näkyvä

merkki Jumalan valtakunnan rakentamisesta, Siionin linnake ja uuden Jerusalemin alku.

Leppymättömimmät yrittivät horjuttaa papan arvovaltaa keinoja kaihtamatta: juoruttiin, että vanha sirkushenki on teltan muodossa nostamassa päätään Leinosen suvussa. Panu ihmetteli, mikä sirkushenki Leinosissa asui?

Kerroin kuinka papan isä oli liittynyt sirkukseen tultuaan huijatuksi liippakivihiomonsa kanssa. Äiti jäi yksin velkojen ja lasten kanssa. Hän elätti perhettä torikauppiaana Kuopiossa. Jonakin päivänä oli nimismies tullut kyselemään rouva Leinosta ja ilmoittanut saaneensa tehtävän panna erääntyneet velat maksuun ja mikäli ulosmitattavaa omaisuutta ei löydy, saattaa velallinen lailliseen edesvastuuseen.

Nimismies kertoi näkevänsä, että ulosmitattavaa ei ole, mutta hän ei aio ryhtyä toimittamaan kolmen alaikäisen lapsen äitiä ja ainoaa huoltajaa velkavankeuteen. Sovitaanko niin, nimismies lopetti, että kun me miesten kanssa huomenna tulemme, olette te poistuneet. Papan äiti lähti lastensa kanssa samantien kävelemään Jyväskylään.

Lapset keräsivät risuja ja tekivät luutia. Pappa säästi rahaa ja osti huutokaupasta sahan ja höylän. Hän keitti teurastamolta saamistaan jätteistä liimaa ja rupesi tekemään sarjatyönä lypsyjakkaroita ja myi niitä torilla tuotteitaan kaupitteleville maalaisille.

Kun kaikilla torikauppiailla oli jo jakkarat, pappa rupesi myymään onnenlehtiä. Alkupääoma tuli kuin johdatuksesta, kun joku nuori herra pudotti viisipennisen torin mukulakiveykselle. Sillä sai kolme onnenlehteä. Pappa myi ne edelleen kolmella pennillä kappale ja osti lisää. Hän sai tingityksi yhdeksällä pennillä kuusi ja myi ne saman tien. Voitto oli kaksinkertainen, mutta pappa pienensi sen kohtuullisemmaksi taatakseen toiminnan jatkuvuuden

Onnenlehtien kauppa oli niin tuottavaa, että papan ei kannattanut jatkaa toripöytien rakentamista, jonka oli jo ehtinyt aloittaa. Hän pani nuoremmat veljensä myymään rautatieasemalle ja myi itse torilla.

Veljekset pistivät kaikki rahat säästöön ja ostivat mikkelinmarkkinoiden ensimmäisen päivän aamuna torin kaikki onnenlehdet itselleen. He nostivat hinnan viiteen penniin ja rupesivat hyödyntämään monopoliasemaansa kohteena torilla hummaavat maalaiset

Humalaista isäntämiestä rupesi viemistämään. Se tavoitti kämmenellä maata jalkansa vierestä ja kallistui. Tämä liike otatti isännällä sarjan nopeita askeleita. Liikkeeseen jouduttuaan se ei saanutkaan vauhtia loppumaan, vaan joutui tekemään laajan kierroksen mukulakivien päällä.

Pappa näytti päällä merkkiä nuoremmalle veljelle: piti mennä myymään isännälle onnenlehtiä. Isäntä osti kierroksensa päälle kolme ja teki kauppaa kuin uutta asiaa, vaikka oli puoli minuuttia sitten ostanut viisi. Hämmästynyt pikkuveli otti humalaisen rahat. Pappa laski ne ja palautti liiat isännälle takaisin.

Vuotta ennen maailmansotaa pihaan ilmestyi mies, joka kysyi rouva Leinosta. Pappa oli kolmentoista. Se oli arvannut kuka kyselijä on ja sanonut, että sille rouvalle teillä ei ole mitään asiaa.

Sade ulkona kävi kovemmaksi ja tuuli rypisteli veden pintaa pellon notkopaikoissa ja roiski vettä studion pleksi-ikkunaan. Halmeen Lauri juoksi sadetakki päällä nosturiautolle ja huitoi kädellään kohti sen ohjaamoa.

Vaijerista roikkui iso vaate ja nosturin puomi kuljetti sitä halki ilman kuin Jumalan käsi eikä piitannut Laurista, joka painoi kämmeniään kohti maan pintaa kuin olisi pölyttänyt olematonta mattoa.

Katselin kuinka mahdottoman isoa kangasta nostettiin rekasta ja sanoin Panulle papan tajunneen toreilla ja markkinoilla, että kukaan ei mahda hänelle mitään. Hänen ei kuitenkaan tarvinnut ruveta ajamaan pihaan tullutta miestä matkoihinsa. Käskemättä tämä kääntyi surullisen näköisenä ja meni pois.

Omatunto kiusasi pappaa koko päivän. Illalla hän lähti tapaamaan isää, jonka oli käännyttänyt niin tylysti tiehensä. Pappa kyllä tiesi missä isä on. Ei ollut vaikea yhdistää kaupunkiin saapunutta sirkusta ja pihaan ilmestynyttä isää.

Pappa oli mennyt torille ja tarkkaillut salaa sirkuslaisten elämää teltan vaiheilla. Isä oli nähnyt papan ja tullut puhuttelemaan, mutta kalpea ja vapiseva poika oli kääntynyt pois sanottuaan näin: »Sellaista vinssikonetta ei voi keksiä, jolla teidät saataisiin tästä mudasta ylös nostetuksi.»

Isä oli huutanut perään, että eikö ole mitään mitä hän voisi tehdä. Pappa oli tullut takaisin ja sanonut, että hän aikoo mennä Ateneumiin ja tulla taiteilijaksi. Voiko isä auttaa siinä asiassa?

Isä oli vain vastannut, että kyllä hänkin olisi halunnut kirjoittaa kirjan. Sen jälkeen pappa ei isäänsä nähnyt.

XXVI

ESITTELYAUTOJEN luota poikien kanssa katteltiin kuinka keskiteltan katekangas levitettiin maahan. Se oli niinkun mahdottoman suuri tähti, aivan kun olisi isoja kolmioita aseteltu vieri viereen soikeelle kehälle. Keskellä oli iso vahvistettu nostorengas. Arkkitehti juoksi ympäri soikiota ja huuteli neuvoja.

Kun tää isoin kangas oli saatu levälleen ne jättivät sen maahan odottamaan. Maakiiloilla lyötiin kolmioitten kärjet sen verran kiinni, ettei tuuli vie. Siellä oli aina ompeleilla vahvistettu reikä. Pojat kyseli arkkitehdiltä ja se selitti, että reikäkohtiin oli ommeltu kankaitten sisään kolmentoista millin teräslevyistä tehdyt vahvikkeet.

Koko teltta oli nääs saatu edullisesti teetettyä tallinnalaisessa purjeneulomossa. Siellä kuulemma tehdään entisöitäviin perinnelaivoihin purjeita eri puolille maailmaa. Arkkitehti veti sormikoukkua itsensä kanssa ja selitti että jokainen tällä lailla vahvistettu reikä kestää viidentoista tonnin vedon.

Teltan pitkälle sivulle piti tulla tommonen melkonen lippa ja se oli viritettävä ensin, koska lipan kiinnikkeet jäi ison katekankaan alle. Viimiseksi piti asentaa seinäkankaat. Kriittinen vaihe on kuulemma se kun isoa katekangasta aletaan kiristää. Sillon nääs ei seinät vielä ole estämässä ilmavirran pääsyä katenkankaan alle. Jos virtaus pääsee kulkemaan molemmin puolin kattovaatetta, se alkaa toimia kun lentokoneen siipi ja noste voi olla niin raju, että se repii mukanaan kaikki kiinnikkeet ja maa-ankkurit.

Kun seinät saadaan paikalleen ei enää pitäis olla hätää, vaikka minkälainen myrsky puhkeis. Seinävaatteisiin kohdistuva tuulen paine kattos kiskoo telttaa alaspäin ja kattoon kohdistuva virtaus ylöspäin.

Teltta on suunniteltu niin, että tuulikuorma vaan lisää rakenteen jännitystä. Teltta tavallaan tulee sitä vahvemmaksi, mitä suurempi rasitus siihen kohdistuu. Arkkitehti iski silmää: kaikki mikä ei tapa vahvistaa. Mutta tää siis sillä ehdolla, että rakenne on täydessä jännityksessä.

Miehet levitti vaatteen, mistä piti tulla lippa sisäänkäynnin eteen. Se oli tommonen niinkun valtava kuisti tavallaan. Äijiä roikku naruissa ja piti kangasta ojossa. Nosturi alko nostaan sitä ja kaks miestä oli maalarinkelkassa, semmosessa skyliftissä valmiina kiinnittämään kankaan teltan runkoon.

Kun vaate oli levällään niin nähtiin, että siinä oli tää kivestä ja puusta tehty pankin reikäleipä, varmaan kymmenen metriä läpimitaltaan. Pojat kysy, että mikäs toi ny on ja arkkitehti selitti, että se on sponsorin logo.

Eikös se ennen oo ollu risti pojat ihmetteli. Mä sanoin, että eihän tota pankkiakaan ole enää olemassa, kun ne meni ruottalaisten kanssa porukkaan ja kaikki liikemerkit taas tietenki uusiksi. Joku sano, että hänellä tää on jo neljäs pankki viiden vuoden sisällä, kun menee alta. Aina pitää tili vaihtaa. Ei tiedä enää missä rahojaan pitäs.

Tuuli pelmutti kangasta, mutta äijät roikku naruissaan ja

ne kaks siellä ylhäällä nito kiinni lattarautaa, jolla lipan takareuna kiinnitettiin runkoon. Pankin logo vaan aaltoili, kun puuskat sitä ravisti ja miehet veti köysiä vartalonsa ympäri, ettei ote pääse heltiimään. Pojat huusi asuntoautolta, että mulle on puhelu.

TULTIIN Johanneksen kanssa Maan Vaunun myyntipaikalle katsomaan onko pappa siellä. Heinon Erkki näkyi asuntoauton ikkunassa. Se puhui puhelimessa. Erkki näki minut ja viittoili sisään. Arvasin kenen kanssa se puhui. Sen näki naamasta.

Erkin puhelu loppui ja se jäi istumaan auton sohvalle. Menin viereen ja halasin. Se kysyi olinko tiennyt konkurssista. Kerroin, että tunsin firman tilanteen. Konkurssin ajankohtaa en tiennyt. Hakemus oli tekeillä. Siitä olin ollut selvillä.

Erkki kysyi jatkuuko toiminta. Kerroin että ei. Isä oli yrittänyt neuvotella pankin ja velkojien kanssa, mutta rahoittajat ja maahantuoja tahtoivat hajottaa yksikön ja yhdistää sen toiminnot elinkelpoisiin vähittäisliikkeisiin. Tämä on osa alalla välttämätöntä toimialarationalisointia. Maan Vaunu pilkotaan ja sen osat myydään kilpailijoille. Edustukset siirtyvät ja osa toiminnoista jatkuu uusien omistajien organisaatiossa ilman katkosta, mutta vanhat työpaikat eivät säästy yhtä lukuunottamatta.

Mikä se yksi on, Erkki nosti silmänsä lattiamatosta. Sinä. Isä oli vaatinut, että Erkin työsuhdetta ei pureta ennen marraskuussa alkavaa eläkettä. Oli sovittu, että vaihtoautovarastoa ei myydä kilpailijoille, vaan se jätetään konkurssipesän realisoitavaksi ja Erkki suorittaa tämän tehtävän vanhana työntekijänä marraskuun viidenteentoista päivään mennessä.

Erkki mietti miten hän kertoo asian pojille ja mitä nämä sanovat, kun kuulevat olevansa työttömiä. Lohdutin niiden kaikkien olevan nuoria miehiä. Kyllä ne töitä vielä löytävät.

Erkki valitti, että kilpailu alalla on kova. Muistutin, että ne itse olivat muutama tunti sitten kehuneet, että autojen myynti kasvaa kaiken aikaa ja autokauppiaiden bonukset samaa tahtia. Kaikille myyjille on tulossa irtisanomisajan palkka ja olosuhteisiin nähden hyvä eroraha, jonka isä on aikonut junailla. Hiukan teki mieli käskeä muistuttamaan Raisiosta ja Nokiasta, joihin autofirmasta tuleva raha kannattaa sijoittaa.

Erkki rupesi kyselemään konkurssista. Kerroin, että sen takana olivat väärään aikaan tehdyt jenisidonnaiset kaupat ja terminoimaton dollarilaina. Erkki ei uskonut. Se muisti, että firmalla oli ollut ulkomaanvaluuttamääräisiä lainoja edellisen devalvaation aikana ja niistäkin selvittiin, vaikka oli lama.

Kerroin, että isä oli mennyt mukaan Levitunturin matkailurakentamiseen ja sieltä oli tullut tappiota. Leville oli ruvettu tekemään kansainväliset mitat täyttävää ympärivuotista vapaa-ajankeskusta.

Koko tunturi on katettu turpeella, jotta liikkuminen sekä kesällä että talvella tulisi helpommaksi. Hissejä on tekeillä lisää ja niillä pitäisi päästä kulkemaan tunturin rinnettä paitsi ylös myös alas. Erkki ihmetteli, mitä järkeä sellaisissa hiihtohisseissä on ja mitä tällä kaikella on tekemistä autojen myynnin kanssa.

Isä oli lähtenyt Levi-projektiin mukaan, koska sen uskovainen tuttu oli urakoimassa sinne asuntovaunujen ja -autojen aluetta. Kyseessä ei ollut mikään ikävä kenttä vaan korkeatasoinen tonteiksi kaavoitettu ja huolellisesti maisemoitu alue.

Jokaisella tontilla piti olla oma piha ja kaikki tarpeelliset huoltoliittymät. Lämmin vesi, viemäröinti, sähkö ja teleliittymät sekä satelliittiyhteys televisiolle. Asuntoautoalueen käyttöoikeus oli tarkoitus rakentaa osakkuuspohjalle.

Osakkuuksien markkinoinnin piti tapahtua osittain Maan Vaunun kautta ja vaunukaluston muutostyöt oli ajateltu teh-

täväksi liikkeen huolto-organisaatiossa. Maan Vaunun omat asuntoautot piti varustaa tarpeellisilla teknisillä valmiuksilla jo kaupanteon yhteydessä, mikäli asiakas ostaisi Levi-paketin osakkuuksineen auton hankinnan yhteydessä.

Erkki rupesi pitämään suunnitelmaa hyvänä. Se ihmetteli mikä oli voinut mennä vikaan. Kerroin, että tunturin rinteeseen ei koskaan ollutkaan kaavoitettu asuntovaunualuetta vaan tontteja kiinteille mökeille.

Kittilän kunta oli ollut asiassa kovan painostuksen kohteena ja hirsimökkifirman työllistävä vaikutus kunnassa oli painanut puntarissa enemmän kuin turistisesongin tehokkaampi hyödyntäminen asuntoautojen ja karavaanarien palveluja kehittämällä.

Mökkikaava oli meinattu saada viime tipassa nurin vetoamalla luonnonsuojelullisiin syihin. Ympäristöministeriö asettui lausunnossaan puoltamaan asuntoautoaluetta, koska sen toteuttaminen olisi tehtyjen selvitysten mukaan rasittanut vähemmän tunturialueen haavoittuvaa luontoa.

Erkki kysyi menikö Armaksen uskonveli myös konkurssiin projektin kariuduttua. Kerroin sen nykyään tekevän ikkunanpokia hirsimökkivalmistajan alihankkijana.

Kertoilin Erkille leviläisten suunnitelmista. Olin nähnyt piirustuksia, kehitystyöryhmän raportteja ja esitteitä. Kittilän kunta on satsannut rajusti ja ottanut ison lainan kehittääkseen palveluja omalta osaltaan ja tukeakseen hissiyhtiötä omistusosuudellaan. Levi-projektin yksityiskohtia oli jäänyt mieleen siksi, että olin käyttänyt niitä eräässä artikkelissa esimerkkinä uuspakanallisuudesta, joka on levinnyt myös Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon.

Juuri Levitunturille oli osaksi kokonaisvaltaista elämysmaailmaa tehty myös kirkko kelohongista, laskettelupyhättö ja Oulun piispa oli tämän slalom-hiihtäjille ja lumilautailijoille tarkoitetun herranhuoneen käynyt jo vihkimässäkin.

Rinnekirkon lapinkotaa muistuttavan tornin huipulla on hirvaan sarvista tehty tyylitelty risti ja iltaisin koko komeus valaistaan dramaattisesti alhaalta ylöspäin suunnatuilla lämmintä hajavaloa antavilla heittäjillä. Erkin ajatukset tuntuivat pyörivän konkurssissa. Se kysyi kuinka omistajien oli käynyt.

Yhtiön vaikeudet olivat jatkuneet jo jonkin aikaa ja tähän vaihtoehtoon on valmistauduttu. Isäkin selviää kaikesta suurin piirtein kuivin jaloin. Elämäntyö kyllä menee. Firmahan olisi parhaimmillaan ollut kymmenien miljoonien arvoinen, sadankin kenties.

Isä on kuitenkin onnistunut eristämään henkilökohtaisen omaisuutensa pääosin konkurssipesästä ja lakisääteiset eläkemaksutkin on maksettu, niin että kyllä Armaksella turvattu vanhuus on edessä.

Itse olen saanut osuuteni yhtiöstä ennakkoperintönä jo vuonna yhdeksänkymmentäneljä osakkeen sen aikaisen arvon mukaan. Kerroin, että tämä pääoma on sijoitettu ihan muualle kuin autokauppaan.

Otin Erkkiä hartioista ja todistin, että eihän hänellekään käynyt kuinkaan: työpaikka säilyy loppuun asti ja ansiotasokin pysyy vähintään entisellään. Eläke tulee täysimääräisenä. Vaihtoautovaraston realisointi on urakkahomma, jonka Erkki vanhana kettuna hoitaa äkkiä. Sitten vaan eläkepäiville. Erkki kertoi myyneensä Johanneksen asuntoauton sadallakuudellakymmenelläkahdella tuhannella. Siirto antamalleni tilille on tehty myyjien käytössä olevalla kannettavalla tietokoneella ja faximodeemilla. Sanoin että sadastaviidestäkymmenestä sovittiin.

Erkki kertoi ottaneensa provision. Käskin sitä tuomaan faximodeeminsa, jotta voin maksaa erotuksen takaisin. Sovitun summan ylittävä raha on Erkin. Se yritti vastustella, mutta käskin ottaa ylijäämästä riittävästi rahaa ja viedä pojat Ohranjyvään kunhan pääsevät Tampereelle.

KYSYIN vielä Leilalta oliko tässä syy siihen, että oltiin tultu seuroihin myymään. Se vahvisti, että näin on. Mä nauroin sille, että kyllä me ihmeteltiinkin, kun Armas tämmöseen suostu, kun ei se yleensä koskaan muitten ehdotuksia kuuntele.

Leila katto ympärilleen ja sano, että tästä pidät sitten turpas kiinni. Se kerto Armaksen rahoittavan poikien erorahan suviseuroista tulevilla tilityksillä.

Se oli laskenut, että miljoonan myyntiin päästään ja aikoi käydä kaikki ostajat henkilökohtasesti läpi ja tehdä paperit sen verran pienemmille summille, että erorahapotti saadaan kasaan ja uitetuksi pesänselvittäjien ohi.

Poikien verotiedoissa rahat kulkee sopimuksen mukaisina bonuksina. On mahdotonta, että konkurssipesä pääsisi vertaamaan niiden verotietoja pesän tileihin. Jossain vaiheessa Armas oli kuulemma elätellyt toivoa, että seuroissa saataisiin aikaan riittävän raju myynti, jolla firma luiskahtaisi pahimman yli. Leila sanoi, että se olisi kuitenkin vaatinut hyvin aggressiivista panostusta. Seuroista olis pitänyt tehdä markkinat ihan viimisen päälle. Armaksen luonto ei riittänyt lähteä näyttämään sellaista naamaa keskelle suviseuroja.

Asuntoautojen myyminen suviseuroissa ja kuittipeli sieltä tulevilla rahoilla oli jo sen verran ilkeän tuntuista, että Armas ei ollut pystynyt itse tulemaan seuroihin.

Siellähän se olisi tavan mukaan joutunut pyytämään, että »voiko näinkin suuri syntinen saada anteeksi» ja olemaan sitten taskut täynnä seteleitä ja väärennettyjä kuitteja kahdeksankymmenentuhannen oikeauskoisen siunattavana: »Jeesuksen Kristuksen nimessä ja kalliissa sovintoveressä kaikki synnit anteeksi!»

Mentiin ulos. Mä kielsin Leilaa kertomasta mitään pojille. Niiden on ihan tarpeetonta tietää tämmöstä asiaa täällä. Mä lupasin kertoa itse jossain sopivassa välissä. Ei Leila ollut aikonutkaan mitään kertoa. Sen mielestä isänsä oli tiedotusvelvollinen, koska oli vielä toistaiseksi johtajana firmassaan.

Ulkona pojat kuunteli ja naureskeli kun Leinosen Johannes väitteli arkkitehdin kanssa teltan pystyttämisestä. Pojat kerto niitten väittelevän siitä viekö tuuli koko höskän järveen.

Arkkitehti todisti, että teltan lujuus on tarkasti laskettu, mutta Johannes väitti, että missään laskelmissa ei voida vakioida pystytysolosuhteita.

Jännittämätön teltta ja nopeat virtausvaihtelut tai turbulenssi aiheuttavat niin paljon laskemattomia tekijöitä, että arkkitehdin pöydän ääressä tekemät laskelmat voi viedä vessalukemistoksi tai vielä sitäkin parempaan käyttöön. Johannes kysyi oliko poika aikonut pystyttää teltan sisällä toimistossa. Jo pelkästään pystytyspaikan maasto saattoi aiheuttaa pyörteisyyttä, jota ei ikinä pystytä ennakoimaan teoreettisissa virtausmalleissa. Ukkonen ja siihen liittyvät pystyvirtaukset on ihan laskematon tekijä.

Arkkitehti kysyi olisiko pitänyt tehdä tuulitunnelikokeita pienoismalleilla. Ei kai tässä sentään suihkuhävittäjää rakennettu. Johannes käski sen olla viisastelematta. Se sanoi, että yksinkertaisesti ei pitäisi tehdä liian isoa telttaa, koska silloin joudutaan ulos kohtuullisista turvallisuustoleransseista.

Jos mittakaavaa kasvatetaan määrätyn pisteen ohi, toleranssit pienenevät samalla kun laskemattomien tekijöiden määrä kasvaa. Tuloksena on pystytystilanne, jonka kulkua ei voi ennustaa. Johannes käski tutkia kaaosteoriaa. Arkkitehti lupasi tutkia, jos Johannes kerää hänelle tarvittavat perhoset.

Kakaroita juoksi siihen iso lauma ja Leila sanoi niiden olevan Halmeen Laurin lapsia. Ne huusivat jo kaukaa löytäneensä papan. Missä se sitten on, niiltä kysyttiin. Helvetin enkelien luona!

XXVII

»MAANTIELTÄ hän lähti kävelemään suoraan yli peltojen ja ojien, ohi latojen ja läpi metsässä kasvavien pensaitten ...» Kuiskasin Johannekselle, että sehän lukee Antti Hyryn tekstiä. Johannes käski ilmeillä olla hiljaa.

Hääpari seisoi pienen pöydän ääressä ja väki oli puolikaaressa parin ympärillä. Pöydän toisella puolella seisoi mies kirja kädessä kuten pappi, vaikka se näytti samalta kuin kaikki muutkin: nahkavaatteet, moottoripyöräsaappaat ja kuvakirjottu nahkaliivi.

Pappa ja Dave seisoivat toisten mukana puolikaaressa hartaan näköisinä. Kaikilla oli kädet ristissä alavatsan päällä ja päät kevyesti kumarrettuina. Halmeen lapset olivat taaempana, missä oli pitkä hääpöytä ja sen keskellä valtava kakku. Tornimaisen kakun huipulla oli muovinen moottoripyörä. Tai ehkä pyörä oli tehty marsipaanista.

»...hän seisoi maantiellä ja alkoi muuttua pienemmäksi. Maantien sora muuttui kivikoksi, ja kivet kasvoivat ja tulivat yhtä suuriksi kuin hän, ja pölyhiukkaset, jotka kulkevat ilman mukana, muuttuivat hänen kokoisikseen ja tulivat yhä suu-

remmiksi. Hän muuttui vielä paljon pienemmäksi, ja hän näki lopulta ympärillään myllyjä, jotka pyörivät itsensä ja toistensa ympäri. Niitten välissä oli paljon tilaa hänelle.»

Otin muistiinpanovälineet esiin ja aloin kirjoittaa kuvausta tapahtumasta. Johannes kysyi, mitä on tekeillä. Käskin sen tehdä havaintoja, painaa mieleensä kaiken mitä näkee ja kuulee. Mistä on kysymys, se kuiskutti. Uskontotieteestä, uskontotieteestä.

»... Hän otti jalkansa pois maapallolta, ja hän kasvoi ohi auringon ja kohti tähtiä. Hän huomasi, että hän ei saavuttaisi tähtiä, sillä lähellä maata olevat jalat kasvoivat suuriksi, mutta yläpää jäi paljon pienemmäksi. Mutta hän muisti suhteellisuusteorian ja alkoi kasvaa oikealla tavalla.»

Koko joukko näytti seurakuntalaisilta, jotka odottavat vuoroaan päästä ehtoolliselle sellaisena pyhänä, kun kirkossa on niin paljon väkeä, että kaikki eivät mahdu kerralla alttarille. Sanoin, että kysymys on modernin yhteiskunnan heimoutumisen tuottamista uudenlaisista rituaaleista.

Johannes oli sitä mieltä, että piti heti lähteä pois ja viedä pappa ja varsinkin lapset vaara-alueelta. Miltä ihmeen vaara-alueelta? Noihan on vaarallisia tyyppejä! Ne voi ruveta vielä ammuskelemaan. Sanoin, että ne eivät missään tapauksessa riko häärauhaa.

Mitä häärauhaa? Mistä minä luulin tietäväni Helvetin enkelien tavat ja rituaalit. Sanoin, etten tiennytkään, mutta inhimillisessä yhteisönmuodostuksessa on määrättyjä lainmukaisuuksia ja yksi on se, että kaikissa ihmiskunnan historian tuntemissa yhteisöissä pyhät toimitukset on rauhoitettu häiriöiltä ja väkivallalta.

Mikä pyhä toimitus tämä on, Johannes ihmetteli. Eikö se muka nähnyt, että meneillään on hääseremonia? Kahden ihmisen vihkiminen liittoon on kaikissa kulttuureissa pyhä het-

ki ja jokainen yhteisö luo omat rituaalinsa sen ympärille. Johannes rupesi hihittämään. Väitinkö minä, että helvetin enkelit on joku kulttuuri? Onko ne muka luoneet hääseremonian, johon kuuluu Antti Hyryn tekstin lukeminen. Siltä näyttää.

LEILA muistutti, että Helvetin enkelit ovat julistautuneet lainsuojattomiksi. Ne tahtovat elää järjestyneen yhteiskunnan ulkopuolella ja kantavat sen takia liiveissään ykköstä ja prosentin merkkiä.

Se tarkoittaa motoristien kuuluvan siihen yhteen prosenttiin ihmiskunnasta, joka on kääntänyt selkänsä muille ja kulkee omaa tietään. Leila väitti, että Helvetin enkeleistä on tekeillä tutkimus uskontotieteen laitoksella ja nyt saadaan sensaatiomaista havaintoaineistoa.

Modernin yhteiskunnan heimoutumista on tutkittu. Eri harrastusten ja elämäntyylien ympärille muodostuu osakulttuureita, joita voidaan mielekkäästi tarkastella antropologiasta lainatuilla heimoyhteiskuntien tutkimuskäsitteillä.

Nettisurfaajat, romuralliharrastajat, lumilautailijat, jopa pilkkijät muodostavat ikään kuin heimoja omine uskomuksineen ja rituaaleineen. Heimoutumisen henkistä ja hengellistä sisältöä tutkittaessa on havaittu, että tavat ja uskomusjärjestelmät muodostavat uuspakanallisen tilkkutäkin, johon erilaiset kristillisyyden lajitkin uppoavat omina saarekkeinaan.

Jo teoreettisesti tiedetään, että yhteiskunnasta tietoisesti eristäytyvä osakulttuuri joutuu aina luomaan vielä vahvemmat normit ja rituaalit kuin valtakulttuuri. Se ei pysy muuten millään koossa. Ulkopuolinen paine aiheuttaa tarpeen vahvistaa jatkuvasti omaa yhteisöä. Tämä tapahtuu ulkoisilla signaaleilla: vaatteilla, fyysisillä erityispiirteillä ja rituaaleilla. Kuinka rituaalit syntyvät, kun mitään ei ole ennestään?

Tämä on uskontotieteen ja antropologian kannalta jännittävin mahdollinen aihe: Nykyaikainen yhteiskunta lohkaisee itsestään osakulttuureita, joilla ei ole ennestään mitään rituaalipohjaa. Kuitenkin tällaiset modernit heimot tarvitsevat välttämättä rituaaleja.

Rituaalit voivat syntyä tavallaan mistä hyvänsä. Jotain lainmukaisuuksia on voitu havaita. Helvetin enkelithän on autoritaarinen yhteisö. Niillä vallitsee kasarmikuri ja hierarkinen johtajuus. Sellaisen uusheimon rituaalit syntyvät johtavien yksilöiden sanelun mukaan. Rituaalin sisällöksi muotoutuvat ne asiat, joita jengin kingi sattuu arvostamaan.

Kysyin tarkoittiko Leila, että tämän jengin kingi arvostaa Antti Hyryn proosaa. Nimenomaan, se sanoi. Siltä näyttää. En uskonut. Leila väitti, että se ei ole mikään ihme.

Ensinnäkin tällaisissa osakulttuureissa on usein originelleja yksilöitä. Ei ole mikään ihme, jos Helvetin enkeleihin on päätynyt lukeneitakin miehiä. Ei ole ensimmäinen kerta, kun sellainen päätyy pois maailmasta jonkinlaiseen luostariin, esimerkiksi moottoripyörätalliin. Vielä pienempi ihme on se, että tällainen yksilö valikoituu johtajaksi.

Älykäs heimopäällikkö tekee aina heimon rituaaleista oman henkilökohtaisen valtansa tukirakenteita. Viisas päällikkö luo jonkinlaisen oppirakennelman tai mytologian ja säilyttää itsellään vallan tulkita sitä.

Mutta miksi ihmeessä Antti Hyry, mä nauroin. Sekään ei ole ihme. Hyry on insinööri, joka tuotannossaan koko ajan rakentaa kokonaista maailmaa, omaa kosmosta. Helvetin enkeleillä on ihan sama tarve: pois tästä maailmasta, kohti jotain ideaalista, ehkä iäksi kadotettua tai koskaan saavuttamatonta.

Hyryllä tämä mennyt maailma on kuivaniemeläinen agraariyhteisö, Helvetin enkeleillä ties mikä: vapaa mies ja moottoripyörä sekä aurinko, tuuli ja tie Nevadan autiomaassa tai Har-

ley Davidsonin tekniikka, jota palvotaan kuin Jumalan maailmanjärjestystä.

Ja kuten sanottu Hyry on sähköinsinööri, tekniikan mies, joka kuvaa konkreettisia asioita ja kuitenkin niiden alla on jotain aineetonta. Mikä ihme on, jos tällainen viehättää motoristeja. Äsken kuultiin hääepistolana pelkistetty ja fysikaalisesti tosi kuvaus maailmankaikkeudesta, jossa molekyylit ja galaksit toimivat kuin hyvin säädetty kone.

JUHLAT alkoivat. Lapsille leikattiin kakkua ja motoristit ottivat sitä itsekin. Kahvia ei ollut. Kaikille tarjoiltiin olutta. Pappakin tuli keskikaljapullon kanssa ja selitti, että nuorena hän inhosi körttiläisten salajuoppoutta eikä ottanut, kun ne tarjosivat, mutta näin vanhana hän tahtoo olla niille mieliksi. Papalla oli meksikolaista olutta ja pullon pitkään kaulaan oli tungettu sitruunan lohko. Se ryyppäsi ja syljeskeli siemeniä suustaan. Äkkiä pappa tarrasi yhtä Helvetin enkeliä nahkaliiveistä ja ravisti. Säikähdin jumalattomasti, mutta motoristi vain taputti lempeästi pappaa olalle ja se laski irti.

Helvetin enkelit olivat tuoneet saavin ja kaatoivat siihen tequilaa ja valtavat määrät pakastettuja mansikoita. Ne tekivät jonkinlaista boolia, sekoittivat juomaa porakoneella, johon oli kiinnitetty muurarin laastivispilä. Kaikki olivat hyvällä päällä, nauroivat ja hakkasivat toisiaan selkään. Lapsille leikattiin lisää kakkua, kun ne saivat pahvilautasensa tyhjiksi.

Halmeen seitsemänvuotias poika katseli kakun nokassa seisovaa moottoripyörää. Helvetin enkeli otti sen ja antoi pojalle. Poika tutki pyörää ja enkeli otti sen itselleen ja yhtäkkiä se haukkasi puolet moottoripyörästä suuhunsa. Poika säikähti. Se meinasi ruveta itkemään.

Motoristeja tuli lisää pojan ympärille ja ne yllyttivät sitä

syömään pyörän. Se haukkasi ja kaikki huusivat ja taputtivat käsiään. Poika nauroi. Lapsille jaettiin pinssejä, joissa oli pääkallo ja siivet. Ne pistivät neulat rinnuksiinsa. Joku päräytti pyöränsä käyntiin ja rupesi ajeluttamaan lapsia vuorotellen.

Pappa kysyi onko näissä pyörissä kardaaniveto vai ketju. Se kertoi ostaneensa ensimmäisen Harley Davidsoninsa jo ennen sotia. Se kehui niitä hyviksi vehkeiksi, joilla pääsi joka paikkaan. Sinnekin minne autoilla ei ollut asiaa. Motoristit kuuntelivat kunnioittavan näköisinä.

Pappa tuli sanomaan, että häntä rupeaa väsyttämään. Se kehui körttiläisiä viisaiksi miehiksi, mutta nyt pitää jo lähteä niiden seuroista. Se kyseli mihin uskovainen poika katosi. Davea ei näkynyt missään.

Lähdettiin papan ja lasten kanssa. Ihmettelin mistä pappa oli saanut päähänsä pitää Helvetin enkeleitä körttiläisinä. Leila väitti, ettei se ole mikään ihme: mustiin puettuja yksivakaisia miehiä, jotka käyttäytyvät yhdenmukaisella tavalla.

Kysyin papalta, miksi se oli tarttunut yhtä vierasta kauluksista. Pappa kertoi aikoneensa painia körttiläisen kanssa. Oliko se meinannut pistää pystyyn häätappelun? Se selitti haastaneensa körttiläisen painiin eikä ollut aikonut päästää ellei mies siunaa häntä, kuten Jumala Jaakobia.

Körttiläinen oli kieltäytynyt. Pappa sanoi ymmärtävänsä nyt, että körttiläisten viisaus on juuri siinä, etteivät ne yritä haastaa Jumalaa käräjille tai tappeluun, kuten Jaakob joka paini Jumalalta siunauksen tai niin kuin Job, joka rupesi käymään Herraa vastaan oikeutta.

Pappa puheli, kuinka hän nuorena luuli, että asioihin voi tarttua ja maailman järjestää mielensä mukaiseksi, mutta nyt hän on nöyrtynyt. Nuorena ihminen on houkka ja hulluuksissaan luulee itsestään liikoja. Se muisteli kuinka körttiläiset

olivat väittäneet, että he korottivat Loikkasen kanssa itsensä jumaliksi, jotka muuttavat Luojan luomat kosket voimalaitoksen vesivarastoiksi.

Pappa mietti mistä hän saattoi saada itseensä sellaiset luulot. Se päätteli, että ne sikisivät oikean uskon seurakunnasta. Seurakunnan pyhien yhteyden ja anteeksiannon turvassa kasvoi se luulo, jonka varassa sai rauhassa kurkottaa vaikka taivaaseen ja ruveta kolmen kyynärän jumalana matkimaan Luojan töitä. Ei heitä ollut yhtään hävettänyt verrata kolmiyhteistä jumalaa sähkökaapeliin, jossa on kolme napaa: vaihe, nolla ja maa.

Körttiläiset olivat yrittäneet selittää, että kaikki mitä ihminen saa aikaan, sortuu ja lahoaa. Ihmiset kasvit ja eläimet kuolevat, niistä tulee marrasta ja multaa. Maa nielee lopulta kaiken, mitä ihminen sen päälle rakentaa. Pappa naureskeli omahyväistä luomistyötään ja nimeä, jonka he sen takia olivat körttiläisiltä saaneet: marrasjumalat...

Seurapaikalla nosturiauto kohotti isoa kattovaatetta telttarungon yläpuolelle. Keltavalkoinen kangas hulmusi rajusti ja sen pauke kuului kilometrin päähänkin terävänä.

Pappa muisteli valon juhlaa, jossa sähkö oli sammunut. Körttiläinen oli pimeässä ruvennut kyselemään luuliko pappa tuntevansa valon kulkutiet. Osasiko pappa solmia yhteen Seulasten tähdet tai avata Orionin siteet. Osaako hän tuoda ajallaan esiin Eläinradan tähdet? Oliko pappa milloinkaan käynyt paikassa, jossa Jumala säilyttää lunta? Oliko hän nähnyt rakeiden varastot, jotka on täytetty ahdingon aikoja varten? Kantaako papan ääni pilviin asti? Voiko hän kutsua rankkasateen ja salamat niin, että ne kysyvät: »Tässä olen, käske»? Oliko papalla valta sanoa sateen nostamille tulvavesille: »Tähän asti, mutta ei edemmäksi»?

Pappa katsoi teltan kyhäelmää tyytymättömänä, mutta sitten sen ilme muuttui ovelaksi: tuovat telttansa tänne, körttiläisten keskelle.

Siinä samassa tajusin, että niinhän sen täytyi olla: jättiläisteltan koko ja seurojen mittasuhteitten kasvattaminen sisälsivät saman viestin kuin Nurnbergin puoluepäivät ja Punaisen Torin ohjusparaati. Ihmettelin, kuinka en aikaisemmin ollut käsittänyt suurteltan ilmiselvää propagandafunktiota.

XXVIII

UKKONEN kierteli seurapaikkaa ja sen mukana kulki äkillisiä tuulenpuuskia, jotka haittasivat teltan pystyttämistä. Kattovaatteen nosto jouduttiin keskeyttämään tuulen takia. Päätettiin odottaa, että ukkonen väistyisi.

Kuplahalli oli saatu tyhjennetyksi ja päätettiin, että lasketaan se tyhjäksi. Oli olemassa riski, että halli repeää katolla makaavan veden paineesta ja Rauhanyhdistys joutuu riitelemään korvauksista.

Puhallusta piti vähentää hiljalleen niin, että kupla vaipuu vähitellen hitaasti maahan. Tämä piti toteuttaa siten, että puhalluksen katkaisu tapahtuu vaihe vaiheelta, puhallin kerrallaan.

Jotain epäselvyyttä käskytyksessä oli ollut, koska puhaltimet pantiinkin pois kaikki yhtä aikaa ja kerralla. Kuplahan romahti kasaan yhdessä humauksessa. Siellä nyt rupesi olemaan hommat sekaisin ja ihmiset hermostumaan.

Hallin romahtaminen ei sinänsä vaurioittanut sitä eikä kukaan tietenkään ollut enää sen sisällä. Ainoa vahinko oli se, kun kuplan katolla olleet vesimassat pääsivät kerralla tulvahtamaan keskusaukiolle. Siitähän tuli melkoinen hyökyaalto.

MENTIIN siihen taloon, joka oli peltonsa vuokrannut seura-alueeksi. Siinä on isäntä lihantuottaja ja on oltu monta kertaa yhdessä Atrian risteilyllä. Samassa hytissäkin on asuttu. Se on kova poika laulamaan.

Katseltiin ikkunasta, kun lestadiolaiset pystytti sitä suurtelttaansa. Isännän vanha äiti kauhisteli telttaa. Se ei ollut vielä missään nähnyt niin isoa rakennusta, vaikka kehui käyneensä ulkomaillakin.

Isoa kangasta yritettiin nostaa monta kertaa, mutta aina ne keskeyttivät noston, kun vaate rupesi heilumaan tuulessa. Muuten teltta kai oli kyhällään, koska tukirakenteet oli pystytetty, vaijerit kiristetty ja kankaitakin oli niitten varaan viritetty. Tämä isoin vaan puuttui, ikään kuin katto.

Yhtäkkiä huomattiin, että kuplahalli oli kadonnut. Se tuntui täysin käsittämättömältä, että sellainen iso rakennus ei ollutkaan siinä, missä juuri äsken seisoi. Tosiaan se oli ihan noituutta, että silmänräpäyksessä voi sellaista tapahtua. Amerikassahan se taikuri hävittää junia ja on luvannut saada Vapauden patsaakin katoamaan.

Kun kukaan ei ollut nähnyt hallin häviämistä ja kaikki sitä päivittelivät, niin isännän äiti rupesi selittämään, että hän näki kuinka halli oli yhtäkkiä romahtanut maahan kuin salaman lyömänä. Mummo rupesi jupisemaan, että nuo ei kyllä ole oikeassa uskossa.

Isäntä haisi pihkalta ja naftalta. Se kertoi olleensa ajamassa propseja. Niitä oli pihassa isot laanit. Se valitti, että EU on tekemässä viljan kasvattamisen mahdottomaksi. Kannattamatonta kasvinviljelyä kompensoimaan pitää koettaa keksiä uusia tuotantosuuntia ja maaseutuelinkeinoja. Puutavaraa pitää myydä kaiken aikaa kesät, talvet eikä ollenkaan enää ehdi kytätä kiintokuution hintaa ja panna myyntejä jäihin huonojen kantohintojen ajaksi.

Lisäkiusana vielä kaikki uudet määräykset, joilla talonpojan elämää rajoitetaan jostain Brysselin puhujapöntöistä käsin. Kuoripäällistä puutavaraakaan ei enää saa varastoida pinoon, vaan se pitää kuljettaa sahalle tai sellutehtaaseen jo kohta, kun on puu nurin saatu. Kuljetus pitää tilata etukäteen ja osata sanoa milloin tukit tai kuitupuut ilmaantuvat lastauspaikalle.

IHMISIÄ oli paljon keskusaukiolla ja osa jäi hyökyaallon alle. Kauempana seisoneet ehtivät alta pois paitsi vanhukset, jotka ei päässeet tarpeeksi lujaa. Ihan lähellä olleet kastuivat kokonaan, mutta aaltohan madaltui edetessään niin, että kohta se ei tullut edes saappaanvarren yli.

Jostakin autosta kastui sytytyspuola, mutta mitään pahempaa ei kellekään sattunut. Painokoneelle kävi kyllä huonommin koska se oli ehtinyt vajota maan sisään lavettia myöten.

Tulvavesi tuli teltan liepeiden ali ja löi koneen kylkiin. Se huuhtoi painoteloja, joiden väliin pujotettu paperi meni vaikeasti puhdistettavaksi massaksi. Paperirullat kastuivat kelvottomiksi, mutta koneen kallis ohjauselektroniikka onneksi varjeltui.

Mitään selitystä koneen vajoamiselle ei vielä ollut keksitty ja mietittiin kovasti kuinka vehje saataisiin pois pellolta. Lavetti oli vajonnut pyörineen jo akseleita myöten ja rekkaveto ei tullut kysymykseenkään sikäli kuin mitään rekkaa enää uskalsi pellolle edes ajattaa.

Juristiveljet rupesivat selvittämään oliko koneen vajoaminen maan sisään vakuutusehtojen tarkoittama »odottamaton luonnonmullistus», joka vapauttaa vakuutusyhtiön korvausvastuista.

Pelto ei imenyt enää lainkaan vettä. Sitä oli isoina lammikoina notkopaikoissa ja nurmipinta alkoi rikkoutua kauttaaltaan siellä, missä vähänkin oli kuljettu. Keskusaukio rupesi olemaan kurakkoa.

Teltta oli valmis, mutta vailla kattoa. Kenttäalttaria oli kuitenkin päästy kokoamaan ja se rupesi olemaan kasassa samoin penkit. Alttari oli tehty elementeiksi, jotka saatiin sinänsä koottua nopeasti, mutta äänentoistolaitteita tai muuta teknistä varustusta katottomaan telttaan ei tietenkään voitu tuoda. Arkkitehti höpötti, että he suunnittelevat Ferrari-tallille varikkotelttaa ja Unicefin kanssa neuvotellaan projektista, jossa tuotettaisiin kehitysmaiden oloihin sopivan ja nykyaikaisista materiaaleista valmistetun, mutta kuitenkin halvan asuinteltan prototyyppi.

Kysyin eikö voitaisi jo ruveta pystyttämään tätä telttaa, mutta arkkitehti kertoi saaneensa uusia teknisiä tietoja teltan suunnittelijalta ja käytyjen konsultaatioiden valossa kannattaisi odottaa ukkosen ohimenemistä. Kysyin, puhuiko se keskustelustaan Leinosen Johanneksen kanssa.

Ukkospilvien mukana kulkee haitallisia syöksyvirtauksia, se selitti. Ne voivat vaurioittaa teltan materiaaleja. Arkkitehti käski ajatella millainen tuulipinta telttakankaissa sentään on.

Sanoin ajatelleeni sitä koko ajan ja olleeni hiukan huolissani. Minulle oli kumminkin kerrottu, että teltta on kevyt, mutta äärimmäisen luja rakennelma, joka kestää kaikki Suomessa mahdolliset säät. Kyllä, kyllä, arkkitehti nyökytteli tarmokkaasti, mutta vasta jännitettynä.

Pystytysvaihe on kriittinen. Tässä vaiheessa teltan käyttäytymistä ei voi kuvata eksakteilla laskennallisilla suureilla. Tässä ollaan nyt tavallaan inhimillisen matemaattisesti ilmaistavan tiedon tuolla puolen. Ihmettelin, eikö tätä asiaa ollut tiedetty etukäteen.

ISÄNTÄ oli mahdottoman tyytyväinen. Se oli saanut ensin korvausta pellon velvoitekesannoinnista ja nyt oli uskovaiset

maksaneet hehtaaria kohti vuokrana saman, minkä olisi tuottanut keskinkertainen rehuviljasato nettona.

Vanha äiti oli vielä kaupan päälle saanut kuunnella jumalansanaa omassa kamarissaan melkein yötä päivää. Sinnehän kuului seurojen äänentoisto oikein hyvin, veisuu ja saarnat.

Isäntä rupesi taas valittamaan, että maatalous ei ollenkaan nykyään kannata. Peltoon pitäisi uusia salaojitus, kun vanha ei enää vedä, kuuskymmentäluvun alun tiiliputkitus. Ja isoilla koneilla pitänyt vuosikaudet painaa, että peltoon on junttautunut vettä läpäisemätön jankko.

Hapertuneen ja tukkeutuneen salaojituksen uusiminen taas olisi niin iso investointi, että sellaiseen ryhtyäkseen pitäisi olla tieto elinkeinon jatkuvuudesta moneksi kymmeneksi vuodeksi eteenpäin. Tässä on niin monta monessa, isäntä tuskaili, viljan maailmanmarkkinahinnat ja rehuteollisuus ja kaikki. Se rupesi kertomaan kuinka oli aikoinaan myynyt maata tiilitehtaalle, siis savea.

Kaikkihan tällä paikkakunnalla muistaa kuinka se hommasi puskutraktorin ja kaivinkoneen ja rupesi ajamaan savea tiilitehtaaseen. Isännän savi tosiaan kelpasi keramiikan raaka-aineeksi. Mistä lie se tämän oli saanut selville.

Kuljetusmatka oli kuitenkin sen verran pitkä, että tehtaan maksama hinta upposi kuorma-auton käyttökustannuksiin ja aika pian se myi kaikki koneensa. Koko homma tuotti kai pelkkää tappiota, vaikka kerran se oli ilmestynyt kirkonkylän krouviin vahvan setelitukon kanssa ja selittänyt, että hän on maansa myynyt ja nyt juodaan rahat!

Krouvissa se haukkui elinkeinoasiamiestä vätykseksi ja vaati, että kuntaan on perustettava keramiikkatehdas, koska seudun savi kelpaa sellaiseen raaka-aineeksi. Teollisuus pitää tuoda raaka-ainelähteiden äärelle. Niin vältytään turhilta autokuljetuksilta, jotka rasittavat kansan- ja luonnontaloutta.

Peltoon jäi jääkiekkokaukalon kokoinen monttu, josta se oli ehtinyt kuoria saven vehkeillään. Kuoppa keräsi vettä ja sen piti ympäröidä allas aidalla, kun läheisen päiväkodin lasten pelättiin putoavan siihen. Kunta muistaakseni maksoi sille aidan materiaalit ja työpalkan.

Vielä se keksi yrittää rapujen kasvatusta altaassa, jonka oli tullut kaivaneeksi. Sitä varten monttuun upotettiin kiviä isoiksi kasoiksi. Opaskirjat väittivät rapujen lisääntyvän kiviraunioiden kolosissa.

Altaaseen pistettiin Keran rahoilla hankitut kaksisataa sukukypsää yksilöä, mutta yhtään elävää rapua savimontusta ei ole saatu, vaikka mertoja siellä uitti monikin sitten, kun isäntä oli kyllästynyt ravunkasvatukseen ja lupasi kenen hyvänsä yrittää ravustusta montussaan.

Isäntä selitti, että hän teki siinä virheen, kun ei vuorannut kuoppaa lasikuituharsolla. Suotokankaan päälle olisi ajettu soraa ja vasta sitten olisi pitänyt tehdä kivirauniot kutupaikoiksi. Nyt se arveli käyneen niin, että monttuun laitetut kivet olivat uponneet saveen.

Opetus oli sen mielestä siinä, että mihinkään projektiin ei pidä ryhtyä ilman huolellista valmistelua. Tästä lähtien se aikoi ottaa tarkasti selvää kaikista tukimuodoista, jotka uusiin maasetuelinkeinoihin kohdistuvat. EU:n tukiviidakossa pärjää vain se, jolla on kyky ottaa selko kaikista papereista ja täyttää ne Brysselin herroja tyydyttävällä tavalla.

Isäntä pelkäsi rehellisten suomalaisten jäävän jalkoihin siinä verisessä kilpailussa, joita eurorahoista käydään. Italialaiset ja kreikkalaiset ja muut luikurit vievät kaikki tuet olemattomilla projekteilla ja niistä kertovilla raporteilla, jotka ovat kaikki pelkkää mielikuvitusta. Suomi jää nettomaksajaksi saksalaisten ja parin muun jämptin ja rehellisen kansakunnan kanssa.

Se kertoi lukeneensa Seiska-lehdestä, että EU:n tarkastajat olivat menneet italialaiseen tuotantolaitokseen jossa valmistettiin Campari-katkeron värjäämiseen tarkoitettua ainetta. Väriaine jauhetaan joidenkin hyönteisten kitiinikuoresta ja EU oli pannut miljoonia tähän laitokseen, jossa kasvatettiin hyönteisiä ja tuotettiin väriainetta teollisessa mittakaavassa.

Kun eurovirkailijat olivat yllättäen saapuneet tarkastuskäynnille Sisiliassa sijaitsevaan tuotantolaitokseen, he olivat löytäneet pelkän autotallin, jossa oli jauhettu hyönteisten koppakuoria tavallisilla tehosekoittimilla.

EU:n rahat olivat menneet hienoihin taloihin, autoihin ja moottoripyöriin ja vesijetteihin. Yhdessä paikallisten rakennusliikkeiden ja konekauppiaiden kanssa oli pystytetty kuittirakennelma, jossa loistohuvilat olivat tehdashalleja ja autot ja muut kulkupelit tehtaitten koneita.

Eurotarkastajille oli annettu kuusi tuntia aikaa häipyä, tai muuten kunnian miehet ampuisivat EU:n miehiltä päät hartioilta katkaistuilla haulikoilla. Niitä miehiä sitoi omerta, vaikenemisen laki ja sama laki sitoisi siitä lähtien myös eurotarkastajia.

Seiska-lehden toimittaja oli ottanut suuren henkilökohtaisen turvallisuusriskin julkaisemalla jutun tapauksesta, jota ympäröi salaisuuksien ja vaikenemisen kehä. Päätoimittajan saatekirjoituksen mukaan tämä riski oli kuitenkin otettava sananvapauden ja totuuden vuoksi.

RUPESI huolestuttamaan sekin, että pääseekö nosturiauto enää ollenkaan pois pellolta. Teltan vuokrakin menisi ulos budjettiraamista, jos sitä jouduttaisiin seisottamaan pellolla odottamassa maan kuivumista.

Ajatushan oli se, että teltta ja muu kallis kalusto pidettäisiin paikalla vain sen ajan kuin ne olivat todella välttämättömiä: lauantai-illasta sunnuntai-iltaan, kun seurojen väkimäärä olisi suurimmillaan.

Peltotie oli vielä kantanut poisajaneet kuljetusrekat, mutta siitä ei ollut mitään käsitystä kuinka kauan se kestäisi jatkuvaa liikennettä. Eihän tiedetty kuinka tie oli rakennettu ja perustettu.

Ukkonen rupesi siirtymään kauemmas. Lapset laskivat salaman ja jyrähdyksen väliä ja kinasivat siitä kuinka monen kilometrin päässä ukkosen keskus oli. Arkkitehti tuli selittämään, että pitää odottaa ukkosen takareunassa kulkevan puuskarintaman ohimenoa.

Kun tuuli oli kokonaan tyyntynyt, sanoin arkkitehdille, että pystytys on nyt saatava päätökseen. Jos telttaa ei saada pystyyn ennen iltaa, sitä ei ollenkaan tarvita.

ISÄNTÄ kysyi kuinka paljon olimme saaneet lestadiolaisista rahaa irti makkaran myynnillä. Kerroin meidän tienanneen sen verran, että vaimon tilaama Torremolinoksen matka tulee niillä kyllä maksetuksi. Isäntä toivoi, että kuntaan tulisi useammin herätysseuroja.

Se oli seuroista niin innoissaan, että suunnitteli maatilamatkailupalvelujen laajentamista. Niillähän on siellä se kelohonkarakennus, jota vuokrataan juhliin ja muihin tapahtumiin.

Isäntä alkoi miettiä minkälaisia elämyksiä matkailijoille pitäisi tarjota, mutta ei keksinyt mitään. Lestadiolaisia se piti siitä ihanteellisina matkailijoina, että ne toivat elämykset mukanaan.

Uskovaiset tarvitsivat pelkän maapohjan. Mitään viihdykettä ne eivät häneltä kaivanneet eivätkä muiltakaan. Tätä osoitti isännän mielestä sekin, että lestadiolaiset eivät ruvenneet ostelemaan pelejä ja muita vapaa-ajanviettovälineitä, joi-

ta Huttusen Aake oli yrittänyt huoltoasemansa nurkista kerätä ja myydä.

Isäntä suunnitteli peltotien parantamista, jotta kelohonkapirtille pääsisi paremmin huonollakin kelillä. Kahta puolta pitäisi kaivattaa ojat ja lisää hiekkaa oli ajettava notkopaikkoihin. Kahvia juodessa nähtiin kuinka lestadiolaisilta lähti teltasta katto tuulen mukaan.

Kelta-valkoinen vaate lensi ukkospuuskassa järveen ja jäi sinne kellumaan kuin jumalaton vesikasvin lehti. Isäntä pohti kannattaisiko pelto tehdä golfkentäksi.

XXVIX

OLI tehtävä se raskas päätös, että tyhjennetään seura-alue. Sateen oli ennustettu jatkuvan ja oli pelättävissä, että tie menee kokonaan ajamattomaan kuntoon. Kaiken myöhemmin tietoon tulleen valossa tämä oli ehdottomasti oikea ratkaisu.

Laadittiin evakuointisuunnitelma, jossa lähdettiin siitä, että pelastetaan yksityinen omaisuus ja Rauhanyhdistyksen vastuulla oleva kalusto, jota ei voinut varastoida pellolle sään paranemiseen asti. Vanhukset ja lapsiperheet luetteloitiin ja työryhmä rupesi selvittämään tapaus tapaukselta lähtöjärjestystä, josta laadittiin lista.

Roadsoundin kanssa sovittiin, että radiotoimintaa pidetään yllä poistumisen ajan, koska se oli ainoa keino ohjata operaatiota keskitetysti. Jokaisessa autossahan on nykyään radio ja sen kautta saatiin tarpeellinen tieto heti välitetyksi.

Sitä paitsi seuroja päätettiin jatkaa radiossa. Suviseurat tavallaan siirrettiin sinne. Seurapaikalle jätettiin pystyyn yksi pienemmistä teltoista ja sinne kokoontui parisataa veljeä ja sisarta. Saarnat ja ja muu jumalanpavelus jatkui siellä ja kaikki radioitiin autoissaan olevalle seuraväelle.

Seuroista poistuville jaettiin uskovaisten ihmisten osoitteita ja ihmiset leiriytyivät maatilojen ja omakotitalojen pihoille muutaman kymmenen autokunnan ryhminä. Seuroja kuunneltiin yhdessä radiosta. Roadsound oli luvannut lähettimen kantosäteeksi kuusikymmentä kilometriä ja kaikki saatiin sijoitettua tämän piirin sisälle

Panu sai radioteknisin keinoin luotua vaikutelman isosta teltasta ja ihmiset kertoivat, että radiolähetyksessä oli ihmeellisen aito tunnelma. Saattoi kuvitella olevansa suurteltassa tuhansien ihmisten jumalanpalveluksessa. Tästä oli ihmisille iso lohtu vaikeassa tilanteessa. En tiedä miten Panu sai tämän aikaan.

Muutenkin on sanottava, että Roadsound oli ehdottoman lojaali yhteistyökumppani ja Panu ihmisenä harvinaisen vastuullinen ja luotettava, omia vaivojaan säästelemätön.

Kun sovittiin asioista Roadsoundin kanssa, kävi ilmi minkä takia painokone oli ruvennut vajoamaan sekä myös kuinka vakavassa tilanteessa todellisuudessa oltiin.

HALMEEN Lare tuli studiolle. Naamasta näki, että nyt on kusiset paikat. Ne oli päättäneet tyhjentää seura-alueen. Se sano, että hän ei voi vaatia meitä jatkamaan pitempään kuin etukäteen on sovittu, mutta hän vetoaa meihin, että me jatkettais radioaseman toimintaa niin kauan, että jengi on saatu pellolta veke.

Dave oli tullu takas. Se skarppas ja tärkeili, vaikka mä tiesin, että se oli pelkkää pelleilyä. Se sano, että asialle yritetään tehdä, mitä voidaan ja erillistä korvausta vastaan jatkotoimeksianto saattaa tulla kysymykseen. Mulle se oli just selittäny livahtaneensa Imperiumin sotilaiden käsistä, mutta komentaja Solo on tuntemattomassa paikassa Jabba De Hutin vankina.

Se selitti menevänsä asuntovaunuun järjestämään aikatauluja puhelimitse. Mä sanoin Larelle, että älä tosta välitä. Jos tarvitaan, niin me pysytään täällä vaikka helvetti jäätys.

Itehän mä arvasin, että tästä tulee pirunmoinen sessio, koska mä joudun oleen puikoissa koko pippaloitten läpi. Mähän olin siinä jo toista vuorokautta pyörittäny showta. Eihän kato Dave mihkään puhelimeen menny. Se meni polttaan pilvee, mitä baikkerit oli sille diilannu.

Lare rupes tilittään. Se istu studiotuolille ja kysy, kuinka voi kaikki mennä näin pieleen. Mä kysyin tarkottiko se telttaa, ku se lens niiltä jonkkaan, mutta se sano, että sen hän voi ymmärtää. Teltta oli yksinkertaisesti niin iso, että sen pystyttäminen sillä säällä oli riskibisnes.

Lare sano, että kuplahallin ja teltan se tajuaa. Ainoo ihmeellisyys niitten kanssa oli se, että kaikki onnettomuudet sattuu yhdellä kertaa. Aina on seurojen järjestämisessä ollu probleemii, mutta ei yleensä kaikki fibat satu samana päivänä.

Järjestelytoimikunta oli tietoinen riskeistä, jotka sisältyy siihen, että seurat järjestetään tuntemattomalla paikkakunnalla. Sekin ymmärrettiin, että säästämissyistä kiristetyt aikataulut teltan ja painokoneen kanssa sisälsi riskitekijöitä.

Lare kumminki selitti, että hän on insinööri ja projektinjohtamisen ammattilainen. Riskianalyysit kuuluu sen työhön, mutta tässä oli tapahtunu kaikkee, mitä ei voi sisällyttää rationaalisen riskienhallinnan ennakko-oletuksiin.

Mä kysyin onks se nähny Jurassic Parkin, mutta Lare sano, ettei niillä oo tapana kattoa elokuvia. Mä sanoin, että siinäki lähtee hirmuliskot liikenteeseen, vaikka kaiken pitäs olla vimpan päälle varmistettuu. Jeff Goldblum on siinä tiedemies, joka väittää, että kaikki voidaan selittää kaaosteorialla.

Lare sano, että teltan ja hallin tapauksissa hän voi ymmärtää, mikä on se perhosen siipien liike, joka on pannu tapahtumat käyntiin, mutta sitä se ei millään voinu tajuu, ku niitten jumalaut painokone rupes uppoon maan sisään. Dave oli tullu takas ja se sano, että uppoominen johtuu savesta.

Lare sano, että on hän ennenki savipellolla ollu. Veli on juurikasviljelijä ja se selitti itekki ajaneensa sokerijuurikaslasteja veke pellolta niin, että traktori ja kärry menee mahaa myöten savessa. Dave sano, että tää ei oo tavallista savee. Dave rupes selittään, että se paikkakunta kuuluu geologisesti harvinaiseen maannosvyöhykkeeseen. Siellä oleva savi on jääkaudella kasaantunutta kerrostumaa, vanhaa Yoldian meren pohjaa, mitä sanotaan Yoldian saveksi. Lare skarppas. Se halus tietää, mitä erikoista Yoldian savessa on.

Yoldian saven molekyylirakenne poikkeaa tavallisesta savesta. Se on rakenteeltaan tavallaan niinku korttitalo: jokainen partikkeli tukee jokaista toista partikkelia. Sellanen savi pysyy kantavana niin kauan kun sitä ei häiritä liikaa. Mutta sitte, ku rakenne rupee hajoomaan, siinä ei oo mitään pohjaa.

Lare halus tietää, mitä häiritseminen meinaa. Dave vaan näytti ulos ikkunasta, missä jengi kulki edestakasin ja maasturi veti just ohi vauhdilla, ettei jäis kiinni. Se ajo rantaan ja äijät rupes kelaan vaijerii ulos vinssiltä, joka oli auton nokalla.

Yoldian savee ei saa mennä myllläämään. Jos sen pinta rikotaan ja vesi imeytyy ja kyllästää maan, niin varsinkaan sillon ei sais ruveta kaivelemaan ja vatkaamaan. Dave sano, että se oli käyny kattomassa painokonetta ja ei ollu epäilystäkään, ettei sen tärinä just olis rikkonu savikon rakennetta.

Tää oli ollu erittäin paha virhe, että koneen lavetin tukitassut oli tuettu maahan kaivettuihin anturoihin. Niitten kautta just koneen värinä oli välittyny maamassoihin ja ne oli hytkyttäny rikki oman molekyylirakenteensa.

Koko maaperä oli ruvennu täriseen ku lihahyytelö ja tärinä oli taas välittyny takasin koneeseen ja lisänny sen liikettä. Värinä oli muuttunu kunnon jytkytykseks ja lopulta maahan kaivetut anturat oli toimineet ku upposekottimet.

Dave meni ulos röökille, ku se ei anna polttaa studiossa eikä itekkään polta. Lare kysy, onko toi kaikki pelkkää juttua. Mä pelkään pahoin, ettei, mä vastasin. Dave on nimittäin koulutukseltaan geologi, mutta se lopetti ne hommat, ku se ei jaksanu painaa pitkin mettiä malmikivien perässä.

Dave tuli takas ja Lare kysy mikä on ennuste. Se sano, että ilman kairauksia ei voi tietää kerrostuman paksuutta, mutta se voi periaatteessa olla kymmeniä metrejäkin. Se kerto kuinka niiltä oli yliopiston geologian laitoksella kysytty kerran neuvoo, että voiko Yoldian savelle rakentaa.

Ne oli suositellu, että ei kannattais rakentaa. Jos ruvetaan byggaan, niin ei ainakaan pitäis tehdä mitään normaaleja perustuksia, anturamonttuja ja muita. Suotokangas suoraan maan pinnalle, sorapatja ja siihen vaan valetaan vapaasti kelluva laatta päälle.

No tää rakennusurakoitsija oli sanonu paskat, mehän ei taloo tehdä ilman kunnon perustuksia. Ne oli kaivanu oikeen tavallista isomman perusmontun ja saanu sen perjantaina valmiiksi. Maanantaina, ku ne meni työmaalle, niin koneita ei näkyny missään.

Urakoitsija oli jo menossa tekeen rikosilmotusta, ku hiffattiin, että kaivinkoneen puomi vähän pilkisti maasta. Geologian laitokselta ne oli menny kattoon ja kaikukuvauksella oli saatu selville, että urakoitsijan pyöräkuormaaja oli jossain viidessätoista metrissä, mutta traktorikaivuri oli jääny moreenikerroksesta muodostuneelle hyllylle ja sen takia siitä näky pikkasen vielä maan pinnallekki.

Lare oli istunu tuolilla ja kuunnellu. Se sano, että hän uskoo Daveen. Se tuntuu olevan asiantuntija. Lare tilitti, että on kumminki helpottavaa saada tietää, mikä on tämmösen selittämättömän ilmiön syy. Ettei se jää niin vaivaamaan.

NOSTURIAUTO saatiin pois pellolta ja teltan osia ruvettiin ajamaan maantien varteen metsätraktoreilla, joita kylältä onnistuttiin vuokraamaan. Järveen lentänyt kattovaate hinattiin maihin.

Isännältä lainattiin vene ja vietiin vetoköysi telttakankaaseen. Vinssillä varustettu maasturi sai kankaan kiskottua maihin ja sitä vinssattiin vähä vähältä pitkin kuraista maata ylös rantatörmää, jonne traktoreita ei uskaltanut ajaa. Arkkitehti höpisi, että teltta pitäisi saada ehjänä ja puhtaana Venetsian biennaaleen.

Yhtäkkiä arkkitehti sanoi, että helvetin kuustoista on se, kun ventissä saa kuusitoista: ei tiedä jääkö niihin kortteihin vai ottaako lisää, jolloin on vaara ajaa yli. En tiedä mistä se puhui. Sanoin, ettei tässä nyt ole oikein aikaa eikä meillä ole muutenkaan tapana pelata korttia.

Vanhukset yritettiin saada ulos ensimmäisinä ja sellaiset lapsiperheet, joissa oli joku sairaana. Ei ollut saatu kuin muutama tuhat autoa maantien varteen, niin jo piti aloittaa kapulatien teko.

Isännällä oli onneksi isot määrät propseja pihassa ja se suostui myymään niitä. Puutavaraa pistettiin painanteisiin täytteeksi, mutta sitä tarvittiin aina lisää, kun propsiniput upposivat peltoon kuin se olisi ollut suota.

Keksittiin käyttää alttarielementtejä hyväksi. Ne purettiin ja vanereista rakennettiin ramppeja. Pahimmissa paikoissa miehet panivat näitä siltoja auton pyörien eteen ja juoksuttivat ne aina takaa uudestaan etupyörien alle, kun auto oli kulkenut rampin yli.

Tämä oli pätevä menetelmä. Auto ikään kuin kellui rampilla. Laskettiin, että sellaisen auton paine maan pintaan nähden oli paljon pienempi kuin tela-ajoneuvolla. Isännältä vuokrattiin talon molemmat traktorit ja niillä jouduttiin kiskomaan autoja irti, jos ne juuttuivat. Yksi kerrallaan niitä saatiin maantien varteen.

LARE sano, että ei muuta kun yrität pitää radioaseman toiminnassa. Satelliittiyhteyksistä ja semmosista ei ollu enää niin väliä. Mä en viittiny sille edes muistuttaa, että meidän toimilupa ehtii loppua. Sen verran kato voi pistää anarkiaa peliin, että tuuttaa radiolähetystä taivaalle ilman Liikenneministeriön lupaa, niinku merirosvona.

Lare kysy voisko seuroja jatkaa sillai, että saarnamiehet tulee studioon puhumaan ja tää lähetettäs sitte radion kautta ulos. Mä sanoin, että miksei tehdä samantien kunnon meininkiä. Kokoa jengiä johonki, niin pidetään siellä pienemmät seurat ja mä lähetän ne livenä.

Ne otti käyttöön yhden pienemmistä teltoista, mitä siellä oli ja sinne pistettiin pystyyn liveshow. Mä vedin kaapelit telttaan ja mikitin mestat. Mulla oli viis mikkiparia eri puolilla telttaa ja puhujan edessä tietysti. Kontrollista, kun kuunteli mitä eri puolilla telttaa tapahtu, pysty aina vaihtaan äänikuvaa sopivasti.

Just monipuolisella mikityksellä ja pienellä kaiutuksella pysty luomaan tosi ison tilan tunnun lähetykseen. Mä myös tehostin seuroja pikkasen. Mulla oli kato korpulla äänitysotos yhden rockkonsertin alusta, missä yleisö venttaa esityksen alkua.

Siinä on sellasta ison väkijoukon yleistä hälyä, yskähtelyä ja tommosta. Mä duunasin siitä tehostetaustan ja ajoin sitä koko aika seurojen sekaan. Kuulosti niinku siellä olis ollu joukkoa ihan sikana.

Jengi oli kuunnellu radioo ja ihmetelly, että oliko iso teltta kuitenki saatu pystyyn. Kato radiossa sä et tarvii välttämättä hirveetä gruppoo livenä ja lähetykseen voi kuitenki saada sellasen fiiliksen, että jengii on ku Salpausselän kisoissa.

Lare tuli oikeen erikseen kiittään. Se sano, että ihmisille oli suuri lohtu, ku ne sai kuunnella radiosta isoja seuroja, jotka niiltä oli menny niinku sivu suun. Nou problem, mä sanoin, kuuluu palveluun. Tiedänhän mä itekki, että ku on huonoissa fiiliksissä, niin se jeesaa kuunnella jotain hyvää meininkiä livetaltiointina.

Sillon mä sanoin, että nyt hei Lare pidät breikin ja meet itse vähäks aikaa sinne istuun. Sehän oli painanu hommia koko aika, ku duracell-pupu. Kai se nyt itekki olis halunnu mennä kuunteleen saarnoja ja veisaan virsiä ja noin, nauttiin pikkasen showsta.

Mä kato tiedän tän, että kun on itse järkkäämässä festareita niin menee koko meininki ohi: ei kerkii seuraan esityksiä eikä pääse mukaan fiilikseen. Lare katto mua ja sano, että mä olen hyvä ihminen. Mä löin sitä hartioihin. Mä tiedän nää jutut kato. Nyt meet sinne jengin mukaan veisaamaan.

Painoinhan mäki duunia ku eläin, mutta eihän se niinku mun juttu ollu sillai. Larelle se oli tietysti tärkeetä, kun se oli itse samaa jengiä. Kyllä muaki joskus ottaa pattiin, kun on festareilla joku huippubändi ja pitää istuu vaan puikoissa, ku jengi bailaa ympärillä.

Niin että en mä sillai kaivannu breikkiä ja mä kans päätin, että Lare on niin ookoo jätkä, että ei nää kekkerit ainakaan mun takia dyykkaa. Ja olihan mulla palvelu kanssa ykkösluokkaa. Ruokaa kannettiin eteen ja kahvia ja mitä vaan muurinpohjalettuu halus tilata. Mä opetin Halmeen vanhemmat skidit ajaan lähetystä ja niin mä pääsin välillä jalotteleen. Mä koisasinki yhdessä välissä pari tuntii.

Mullahan oli lähetys käsitarkkailussa koko ajan, koska tietokone oli tiltissä sen smurffisekoilun jäljiltä eikä siinä ollu aikaa ruveta nörtteileen sen kanssa. Mä kyttäsin aina tollasta pitempää saarnaaa. Sillon pysty kato pistään pöytään sellaset raja-arvot, että pääs pikkasen veke studiosta.

Tää niillä saarnamiehillä oli paha tapa niinku mun kannalta, että ne saatto yhtäkkii kiekasta helvetin kovaa jotain: »Jeesuksen Kristuksen nimessä ...» Sillon kato piti olla valmiina hanikoissa, ettei mee ääni ihan päreiksi.

Aika äkkiä sen kyllä oppi hiffaamaan koska sellanen kiekasu tulee: »...kaikki synnit anteeksi!» Siinä oli oma soundinsa ja rytmi sitte, ku sen oppi.

Yleisö oli tosi hyvin mukana. Neki huihki siellä vähän väliä. Nehän oli ku jotain jumalaut kantridiggareita suoraan Tenneseestä: »vieläkö löytyy armo tämmöselle syntiselle?» Siihen aina heti kuoro vastas: »Jeesuksen Kristuksen nimessä ...» Se oli todella niinku jotain mustien musaa koko juttu. Ehkä gospelia mä sanosin, tai rytmillisesti vähän enemmän bluesin suuntaan. Duunina se oli niinku olis ollu jonku ison kokoonpanon miksaajana tai ottanu sisään lavabändin livetaltiointia. Kolkytä tuntia pistin lähetystä taivaalle. Sit ilmesty ei nyt Jeesus, mutta melkeen. Dave tuli studioon ja hyppäs puikkoihin. Se käski painuu koisaan välillä. Makso se sitte kyllä hyvät ylityökorvaukset, et on se sillai ihan reilu jätkä.

SEUROJEN evakuoinnista tuli aivan uskomaton urakka. Sitähän seurattiin lopulta lehdissä ja televisiouutisissa. Operaatiota ehdittiin verrata ainakin Dien Bien Phun piiritykseen, Leningradin elämäntiehen ja kiinalaisten pitkään marssiin. Kun vanhukset ja sairaat oli saatu ulos, ruvettiin siirtämään sellaista raskasta kalustoa, jota ei voitu jättää pellolle odottamaan parempia olosuhteita. Pian huomattiin, että tie ei kestä tällaista rasitusta. Kävi ilmi, että tie oli itse asiassa pelkkä soravana, joka oli ajettu pellon pinnalle. Se alkoi painua saveen.

Muu ei auttanut kuin ryhtyä tientekoon. Kaivettiin ojat, joilla tieura eristettiin muusta pellosta. Pohjalle levitettiin la-

sikuituharso ja sen päälle ruvettiin ajamaan hiekkaa. Kun tie oli saatu valmiiksi kävi ilmi se kammottava seikka, että pelto rupesi pettämään kauttaaltaan.

Meillä oli vielä pitkälle toistakymmentätuhatta ajoneuvoa pellolla ja käsillä oli vaara, että ne rupeavat kaikki vaipumaan maan sisään. Turha liikkuminen piti kieltää ja ajourat koetettiin suunnitella niin, että yksikään auto ei mene samoja renkaanjälkiä kuin toinen.

Lopulta päädyttiin siihen, että autot vedettiin vinsseillä tielle, joka oli tavallaan ainoa kiinteä piste koko pellolla. Autot kyntivät syvällä savessa ja tulivat pikkuhiljaa nahkoineen poikki pellon, kauimmaiset satojen metrien päästä. Miehiä piti olla köysillä tukemassa asuntoautoja ja vaunuja, joiden painopiste on niin korkealla, että ne olivat sellaisessa menossa vaarassa kaatua.

Viimeisenä otettiin Roadsoundin kaksi maasturia ja asuntovaunut, joista toisessa oli koko operaation ajan toiminnassa ollut studio. Olin luvannut Panulle, että heidän kalustonsa pelastetaan vaikka kuljetushelikoptereilla. Panu istui vinssauksen ajan autossa. Se pelkäsi cowboy-saappaidensa menevän pilalle savessa. Ne olivat kuulemma alligaattorinnahkaa. Kun kaikki oli ohi, nukahdin asuntovaunuun, joka oli saatu kovalle maalle. Olin mitään tietämättömänä toista vuorokautta. Kun heräsin, äiti laittoi kahvia ja voileipää ja sanoi, että »lähemä Lauri pois täältä.» Pelto näytti siltä kuin siinä olisi riehunut Raamatun sikalauma, johon Kristus manasi pahan hengen.

XXX

MEILLÄHÄN ei ollut mitään hätää, koska ei ollut autoa. Kun vanhukset kehotettiin viemään pois seura-alueelta, niin lähdettiin kävellen ison tien varteen ja päästiin siitä kauppiaan kyydissä myllylle.

Pappa ja Johannes rupesivat touhuamaan tuuligeneraattoria vesikäyttöiseksi. Minä menin mökkiin ja aloin käydä läpi haastatteluja ja muistiinpanoja. Iltaan mennessä ne olivat saaneet generaattorin toimimaan ja mökkiin saatiin valot. Tuulimylly oli kuulemma korvattu vanhan uittohinaajan potkurilla, jonka kauppias niille haki jostain. Pappa intti, että veden paine jaksaa pyörittää vielä isompaakin potkuria ja muutenkin huomattava osa virtauksesta menee hukkaan, kun potkuriratasta ei ole koteloitu ja liitetty osaksi syöksyputkea niin kuin oikeassa turbiinikoneistossa.

Valot kuitenkin saatiin ja nauhurin akkuja pystyi lataamaan ja käyttämään kannettavaa tietokonetta. Radio sai myös virtansa akuista, joita ladattiin potkurivoimalla.

Kuunneltiin illalla seuroja radiosta. Pappa oli rauhoittunut ja kuunteli seuroja mielellään nyt, kun sen ei tarvinnut

nähdä seurapaikan menoa ympärillään ja häiriintyä kaikesta hälinästä.

PAPPA kuunteli seuroja. Leila tuli kamariin ja kysyi muistinko jonkin paikan, jossa olimme olleet kerran alle kaksikymppisinä retkellä. Joku pieni pelto laakson pohjalla. Laakso pyöreä kuin kattila ja joka puolelta kallioiden ja kuusimetsän ympäröimä. Oli oltu siellä laavussa yötä.

Se väitti, että olimme suunnitelleet rakentaa sinne talon. Minä olin kulkenut aamulla pitkin laaksoa, kun aurinko oli noussut paistamaan kuusikon yli kattilan pohjalle.

Leilaa nauratti se, että olin heti huomannut sähkölinjan, joka oli vedetty laakson poikki ja todistellut talonpaikan erinomaisuutta silläkin perusteella, että sähkön vetäminen ei tule kalliiksi. En saanut paikkaa päähäni.

Se kulki edestakaisin ja kysyi yhtäkkiä muistinko sen illan toistakymmentä vuotta sitten, kun olimme Annan kanssa voittaneet Turun Sanomien lisärakennuksen suunnittelukilpailun. Nauroin, että muistin ainakin alkuillan. Leilaa ei naurattanut. Se sanoi, että Teemu sai alkunsa sinä iltana, kun jäimme kaksistaan toimistolle.

Kysyin mitä se oikein puhuu? Tahtoiko se väittää, että minä olen pannut Teemun alulle? Leila vastasi, että siitä asiasta ei ole epäilystäkään. Mutta eihän meillä ollut koskaan ollut mitään suhdetta!

Eikö Leila itse ollut ajanut minut pois, kun olin yrittänyt lähestyä sitä teini-iässä ja vielä myöhemminkin? Se myönsi ajaneensa. Eikö se myös julistanut kuinka hän haluaa lapsen, mutta ei mitään miestä, kuten ei kukaan järkevä nainen. Maailma on täynnä siemennestettä, joka on jokaisen itsenäisen naisen käytettävissä silloin kun ne haluavat panna uutta elämää alulle.

Se myönsi puhuneensa niin, mutta väitti, että ei ollut koskaan pannut puheita täytäntöön. Väitin, että Teemu on elävä todiste siitä, että puheet on pantu toteen. Leila sanoi, että hän tietää tämän asian eikä kukaan muu.

Leila kysyi mitä syytä hänellä olisi ollut salata asiaa yksitoista vuotta ja alkaa nyt valehdella siitä. En osannut arvailla sen syitä. Leila kysyi aionko kiistää isyyteni. Piti ihmetellä ajatteliko se ollenkaan, mitä suustaan päästää. Se pyysi anteeksi.

Leila rupesi itkemään. Se kertoi kuinka hänestä oli alkanut tuntua, ettei olekaan sama kenen kanssa lapsen tekee ja tunnusti päättäneensä hankkia lapsen minun kanssani. Se oli halunnut kuitenkin olla sotkematta minua asiaan muuten kuin siittäjänä. Se vannoi moneen kertaan, että ei ollut aikonut koskaan kertoa asiasta eikä sen tarkoitus ollut sotkea elämääni.

JOHANNES istui hakkuupölkylle. Se otti uuninluukusta kiinni ja poltti itsensä, mutta ei käsittänyt mitä kädelle oli tapahtunut, kun punoittavan kämmenen keskelle nousi vesikello. Johannes oli yhtäkkiä tajunnut, että puhuin totta.

Pitkän ajan kuluttua se kysyi kuinka kaikki oli tapahtunut. Kerroin miten me Annan mentyä nukkumaan jäimme vielä työhuoneelle. Johannes juopui lisää ja rupesi puhumaan lapsettomuudesta ja kuinka hankala Annan kanssa oli muutenkin elää ja yhteinen toimisto teki kaikesta vielä mahdottomampaa.

Johannes tunnusti aina rakastaneensa minua ja selitti ymmärtäneensä, että hänen kohtalonsa on elää itsekseen, koska ei voi saada sitä naista, jota haluaa. Liitto Annan kanssa oli ollut virhe. Se rupesi olemaan aika tolkuton. Silloin tiesin, että nyt on oikea hetki.

Johannes pyöritteli päätään. Hän ei muista mitään koko asiasta. Kerroin tietäväni sen. Tunsinhan minä Johanneksen,

serkun ja lapsuuden ystävän niin läpikotaisin, että tiesin miehen menettävän kokonaan muistinsa silloin harvoin kun juo alkoholia.

Johannes halusi tietää miksi en ollut kertonut asiasta heti? Sidoin palaneen käden kamarista löytämälläni sideharsolla. Tai viimeistään silloin kun ero Annasta oli selvä. Mitä esteitä sille oli? Sanoin, etten halunnut sotkea Johanneksen elämää.

Olin toiminut itsekkäästi, mutta oman harkintani mukaan ja mielestäni minun piti kantaa vastuu kokonaan itse. Viimeistään Teemun kehitysvamma vahvisti päätöksen lopullisesti. Johannes kysyi hiljaa eikö mieleeni tullut, että vastuun kantaminen ei ole mikään rasite, vaan etuoikeus, jonka olin riistänyt siltä?

Johannes alkoi liikuttua, se muisteli kuinka monta kertaa oli ollut Teemun kanssa, kerran melkein viikon kahdestaankin. Yhtäkkiä se lakkasi kävelemästä edestakaisin ja kysyi, missä Teemu nyt on? Kerroin sen olevan isoisänsä luona.

Johannes mietti miten Teemu pärjää Armaksen kanssa, tai päinvastoin. Sanoin, ettei Teemu ole minun isäni luona. Johannes istui taas pölkylle. Se kysyi olinko iltapäivällä soittanut studiosta Akselille. Myönsin.

RADIOSSA kehotettiin välttämään turhaa liikkumista. Tuntui, ettei se voi minua koskea, koska istun aloillani pölkyn nokassa. Ei pystynyt oikein mitään ajattelemaan. Radiossa ääni käski tuomaan tielle kaikki vinssit, mitä autoista löytyy.

Ei pystynyt ymmärtämään asioita. Mistään ei löytynyt oikein järkeä ja jos löytyi, niin tuli heti mieleen muuta, joka kumosi sen. Kun sai päähänsä ajatuksen, jossa tuntui keskellä olevan jotain pitävää, niin reunoilta se rupesi heti hapertumaan. Näkyi haaleita palloja. Seinällä kulki mustia rihmoja kuin juuston hometta. Kysyin, mitä Leila oli sillä tarkoittanut, kun se oli tarjoutunut hoitamaan asioitani konkurssin jälkeen ja ruvennut käyttämään omaa firmaansa raha-asioitteni järjestämisessä.

Juolahti sekin mieleen, että isä oli varmaan kaikesta koko ajan selvillä. Leila väitti auttaneensa minua sukulaisena ja ystävänä. Se kertoi kyllä puhuneensa asioista Akselin kanssa. Ne olivat yhdessä keksineet luovuttaa asuntoauton remonttipalkaksi.

Kohta Leila sanoi, että asiaan oli tietysti vaikuttanut myös hänen huono omatuntonsa. Toisaalta se kertoi ajatelleensa, että olen kuitenkin Teemun isä ja saattaa tulla hetki, jolloin Teemu tarvitsee minua.

Kysyin onko sellainen hetki nyt tullut ja se sanoi, että on. Se kiirehti heti lisäämään, että ei missään tapauksessa tahdo sotkea elämääni, jonka olen juuri saamassa haluamilleni raiteille.

Rupesi tuntumaan, että ne raiteet eivät olleet ainakaan minun rakentamiani. Siinä sai ihmetellä, miten oli pystynyt kuvittelemaan, että ohjaa elämäänsä ja tekee ratkaisunsa suvereenisti. Tunsi itsensä narriksi ja toisten nukeksi, jota vedellään naruista ja katsellaan mikä raaja milloinkin sätkähtää. Kysyin Leilalta kuvitteliko se olevansa jumala.

Se myönsi joskus kokeneensa niin, mutta elämä oli kuulemma sillekin näyttänyt hampaansa ja pannut uskomaan, että niihin ei työnnetä kuolaimia. Se joka luulee pitävänsä elämää suitsissa huomaa lopulta, ettei niiden toisessa päässä ole mitään, vaan elämä juoksee jo jossain toisaalla eikä sinne pääse millään kulkuneuvolla silloin kuin itse haluaa.

JOHANNES halusi tietää, miksi kerron tätä kaikkea hänelle juuri nyt. Kysyin eikö ne puhu mitään toisilleen, isä ja poika.

Akselilla on kasvain maksassa eikä sitä pystytä poistamaan.

Johannes avasi suunsa, mutta sieltä ei tullut ääntä. Silmistä rupesi tulemaan kyyneleitä.

Se istui pölkyllä melkein tunnin, aukoi ja sulki nyrkkejään ja pisti välillä etusormen nivelet suuhun. Mitään ei sanottu. Kun se nousi, se oli hyvin rauhallinen ja rupesi puhumaan kuin olisi sanellut tahtoaan. Johannes halusi tunnustaa Teemun. Se aikoi heti lähteä tapaamaan isäänsä. Yhtäkkiä se nosti päänsä ja kysyi meneekö tämä kaikki nyt niin kuin olin suunnitellut.

Vakuutin, etten ollut suunnitellut yhtään mitään. Olen lopettanut suunnittelemisen. En tiedä mitä Johanneksen ja Teemun välillä tapahtuu enkä tahdo edes vaikuttaa siihen. Sanoin, että omasta puolestani pidän kiinni niistä kahdesta asiasta, jotka ovat minulle tärkeitä: äitiydestä ja työstä yliopistolla.

Taloudellinen tilanteeni sallii molemmille omistautumisen. Muistutin Johannekselle, että Teemu on lapsi ja tulee aina olemaan lapsi. Äitinä oleminen ja oma työ ovat asioita, joihin haluan ja voin vaikuttaa. Muu annetaan.

Johannes haroi terveellä kädellä taskujaan ja veti sieltä kelmuun kääritYn paketin. Siinä oli kaksi toisiaan vasten painettua rieskan palaa, välissä punaista lohta. Se mursi leivän kahtia. Sitkeän ohrarieskan ja suolakalan maku toi mieleen lapsuuden, yhteisen lymyämisen seuratalojen vintinrapuissa tai mullanhajuisissa kellareissa, jonne saarnat ja veisuu kuuluivat kuin veden alle.

Pappa tuli kamariin kyyneleet silmissä ja otti Johannesta käsistä kiinni. Se kysyi Johannekselta, voiko isä antaa anteeksi. Se käski antaa anteeksi myös äidille. Pappa otti minuakin kädestä ja pani sen Johanneksen käteen. Se pyysi ottamaan anteeksiantamisen vastaan. Yksinäisen kimppuun on helppo käydä, mutta kaksi pitää puolensa ja kolmisäikeinen lanka ei pian katkea.

Pappa sanoi koko elämän ajan rukoilleensa, että Jumala antaisi mahdollisuuden korjata sen, mitä hän oli rikkonut omaa isäänsä vastaan. Nyt hän näkee, että rukouksiin on vastattu. Johannes otti sitä hartioitten ympäri kiinni ja sanoi, että ei pidä huolehtia mistään. Kaikki on anteeksi annettu.

Otetaan suomalainen kesäpäivä, lestadiolaiset suviseurat ja sekalainen seurakunta uskovaisia, rokkareita, kauppiaita, helvetin enkeleitä ja yliopiston tutkijoita. Tulokseksi saadaan kaaos, joka tuo mieleen Raamatun vitsaukset.

Tapahtumapaikalla kuplahallissa ovat mm. Panu, seurojen äänentoistosta ja sinne pystytetyn paikallisradion toiminnasta vastaavan Roadsoundin rokkimies, Leila, joka kerää paikan päällä aineistoa uskontotieteen väitöskirjaansa, legendaarinen saarnamies Leinosen pappa ja puoli sukua sekä kirkonkylän marketin omistaja Loikkanen.

Ei minulta mitään puutu kertoo yhdestä päivästä historian suurimmissa seuroissa. Valtavalla lestadiolaiskokouksella on maailmannäyttelyn suureellisuus: Venetsian oopperatalon kokoinen suurteltta, painokone, paikallisradioasema, autoliike ja satelliittiyhteys Amerikkaan.

Sisäkertomuksissaan romaani kuvaa myös neljän miessukupolven suhdetta uskoon, työhön ja rakkauteen. Lukijalle välittyy yllättävä kuva luterilaisuudesta ja sen herätysliikkeistä.

842

Päällys Martti Ruokonen
...uva Gorilla/
...ta Jokiranta

ROVANIEMEN KAUPUNGINKIRJASTO
698N11830139

-24633-6
24 6337